

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorálních oborů a právních věd

Marie Zimmermannová

**ThDr. Josef Hronek
jako katechetik a pedagog**

Disertační práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Ing. Aleš Opatrný, Th.D.
Konzultant: doc. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D.

Praha 2013

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. května 2013

Bibliografická citace

ThDr. Josef Hronek jako katechetik a pedagog [rukopis] : disertační práce / Marie Zimmermannová ; vedoucí práce: Aleš Opatrný. -- Praha, 2013. -- 314 s.

Anotace

Cílem práce je popsat dílo Josefa Hronka (1890–1954) v oborech katechetika a pedagogika a zhodnotit jeho význam v kontextu jeho doby. Josef Hronek působil od roku 1928 na české teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a vyučoval zde až do konce svého života oba zmíněné obory. V posledních dvou letech svého života vykonával funkci děkana Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty. Josef Hronek byl literárně velmi činný. Je autorem několika desítek odborných publikací a článků.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola je věnována životopisu Josefa Hronka. Představujeme v něm zejména jeho akademickou dráhu. Druhá kapitola předkládá celkový přehled písemného díla Josefa Hronka, jeho monografií a jiných knižních publikací a článků v odborných periodících. Publikace jsou rozděleny do pěti skupin, jsou řazeny chronologicky a u každé jsou uvedeny základní údaje a její účel. Ve třetí kapitole je představen dobový kontext, ve kterém Josef Hronek působil. Jádrem práce je čtvrtá kapitola rozdělená do dvou částí. První obsahuje tematickou analýzu Hronkova díla z katechetiky a pedagogiky. Zvláštní pozornost je věnována představení biblického vyučování a liturgické výchovy v jeho díle. Ve druhé části je provedeno hodnocení jeho odborného díla podle období, ve kterém vzniklo, a v porovnání s dílem Hronkových předchůdců a současníků. Tato hodnocení jsou shrnuta s cílem vyjádřit přínos díla Josefa Hronka pro českou katechetiku a pedagogiku. V přílohách jsou zařazeny dokumenty z profesního života a přepis některých významných článků z dobových časopisů.

Klíčová slova

katechetika, pedagogika, náboženská pedagogika, katecheze, vyučování náboženství, biblické vyučování, liturgická výchova

Abstract

Dr. Josef Hronek as the Catechetist and the Pedagogue

The aim of this thesis was to describe the work of Josef Hronek (1890—1954) in the field of catechetics and pedagogy, and evaluate its importance in the context of his time. Josef Hronek worked from 1928 in the Czech Theological Faculty of Charles University in Prague and was teaching there until the end of his life, in both the fields concerned. In the last two years of his life he served as the Dean of St. Cyril and Methodius Roman Catholic Theological Faculty. Josef Hronek was literally very active. He is the author of many of books and articles.

The work is divided into four chapters. The first chapter is devoted to the biography of Josef Hronek, introducing primarily his academic career. The second chapter presents an overview of Hronek`s written works, his monographies and other books and articles in professional journals. Publications are divided into five groups, they are chronologically arranged, and each provides basic data about the publication and its purpose. The third chapter introduces the context in which Josef Hronek worked. The fourth chapter represents the core of the thesis, and is divided into two parts. The first part contains thematic analysis of the works dealing with catechetics and pedagogy, particular attention is devoted to the presentation of biblical teaching and liturgical education in his work. The second part involves the evaluation of his professional work, according to the period in which particular pieces arised, and comparison with his predecessors and contemporaries. These evaluations are summarized, in order to express the contribution of Josef Hronek to Czech catechetics and pedagogy. The annexes include documents from a professional life and transcripts of some important articles from contemporary magazines.

Keywords

catechetics, pedagogy, religious education, catechesis, teaching of religion, biblical teaching, liturgical education.

Počet znaků (včetně mezer): 540 729

Poděkování

Děkuji svému školiteli a vedoucímu práce doc. Mgr. Ing. Aleši Opatrnému, Th.D. za doprovázení ve studiu a cenné připomínky k této práci. Děkuji také za ochotu a podnětné připomínky doc. PhLic. Vojtěchu Novotnému, Th.D.

Poděkování patří též mé dceři Marušce, Mgr. Michalu Sklenářovi a Mgr. Janě Kobylíkové za technickou a jazykovou pomoc při dokončování práce. Vážím si také ochoty pracovníků naší fakultní knihovny a v neposlední řadě trpělivosti rodiny, spolupracovníků a spolupracovníků, kteří mi dopřáli klid k dokončení práce.

Obsah

ÚVOD	9
1. KRITICKÝ ŽIVOTOPIS	14
1.1. PRVNÍ ETAPA: DĚTSTVÍ, MLÁDÍ A STUDIUM BOHOSLOVÍ	14
1.1.1. Rodina.....	14
1.1.2. Vzdělání v dětství: obecná škola a gymnázium.....	16
1.1.3. Studium bohosloví v Praze.....	17
1.2. DRUHÁ ETAPA: DUCHOVNÍ SPRÁVA, STUDIUM A KATECHETICKÁ ČINNOST.....	18
1.2.1. Působení v duchovní správě	18
1.2.2. Vyučování náboženství ve školách	20
1.2.3. Další studium na Univerzitě Karlově a činnost adjunkta	21
1.3. TŘETÍ ETAPA: VĚDECKÁ A PEDAGOGICKÁ ČINNOST A FUNKCE DĚKANA	23
1.3.1. Suplent katechetiky a pedagogiky	23
1.3.2. Docent pro obor pedagogika a katechetika	26
1.3.3. Mimořádný profesor pro obor pedagogika spojený s katechetikou.....	28
1.3.4. Profesor Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty	29
1.3.5. Děkan Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty.....	32
2. PŘEHLED PUBLIKAČNÍ ČINNOSTI JOSEFA HRONKA	35
2.1. MONOGRAFIE A JINÉ KNIŽNÍ PUBLIKACE	36
2.1.1. První díla a práce z jiných oborů	37
2.1.2. Katechetika a pedagogika.....	40
2.1.3. Publikace o školském právu, organizaci školní výuky a vyučování	49
2.1.4. Učebnice náboženství	53
2.1.5. Katechetické pomůcky	59
2.2. ODBORNÉ ČLÁNKY JOSEFA HRONKA V ČASOPISECH A REDAKTORSKÁ ČINNOST	64
2.2.1. Časopis katolického duchovenstva a Sursum.....	66
2.2.2. Vychovatel a Věstník katechetský.....	70
2.2.3. Časopis Logos pro homiletiku a katechetiku	71
2.2.4. Časopis Duchovní pastýř.....	74
2.2.5. Kalendář katolického duchovenstva Československé republiky	76
2.2.6. Manuale učitelů katolického náboženství na čsl. školách národních	77
3. KATECHEZE A JEJÍ ODBORNÁ REFLEXE V ČECHÁCH BĚHEM PRVNÍ POLOVINY	
20. STOLETÍ.....	79
3.1. OBNOVA KATECHEZE V DOKUMENTECH MAGISTERIA VŠEOBECNÉ CÍRKVE	79
3.1.1. Papež Pius X. a jeho úsilí o obnovu katecheze	80
3.1.2. Papež Pius XI. ke křesťanské výchově mládeže	83
3.2. POSTAVENÍ KATECHEZE A KATECHETŮ VE ŠKOLSTVÍ V ČECHÁCH	84
3.2.1. Postavení výuky náboženství ve školách na základě státní legislativy.....	84

3.2.2. <i>Katecheti a jejich působení ve školách</i>	91
3.3. SITUACE VE VYBRANÝCH OBLASTECH KATECHETICKÉ PRAXE.....	94
3.3.1. <i>Katechetické hnutí v Čechách do roku 1948</i>	95
3.3.2. <i>Biblické vyučování</i>	103
3.3.3. <i>Liturgická výchova</i>	109
3.4. KATECHETIKA A PEDAGOGIKA NA TEOLOGICKÝCH FAKULTÁCH	116
3.4.1. <i>Katechetika v učebnicích pastorálky Jiljího Chládky a Franze Giftschütze</i>	117
3.4.2. <i>Vyučování katechetice pouze na školách normálních</i>	119
3.4.3. <i>Katechetika Jana Karla Škody</i>	120
3.4.4. <i>Katechetika Františka Xavera Blandy a Jana Ladislava Sýkory</i>	122
3.4.5. <i>Výuka katechetiky a pedagogiky Karla Tippmanna a Antonína Hory</i>	125
3.4.6. <i>Katechetika podle přednášek biskupa Edvarda Brynycha</i>	127
3.4.7. <i>Výuka katechetiky a pedagogiky na olomoucké bohoslovecké fakultě</i>	128
4. ODBORNÉ DÍLO JOSEFA HRONKA V OBORECH KATECHETIKA A PEDAGOGIKA	134
4.1. TEMATICKÁ ANALÝZA ODBORNÉHO DÍLA.....	134
4.1.1. <i>Tematická analýza obsahu přednášek z katechetiky a pedagogiky</i>	135
4.1.1.1. <i>Přednášky z pedagogiky a psychologie</i>	136
4.1.1.2. <i>Přednášky z katechetiky</i>	147
4.1.1.3. <i>Praktická cvičení v katechizování</i>	163
4.1.1.4. <i>Výuka katechetiky a pedagogiky v katechetickém kurzu pro laiky</i>	165
4.1.2. <i>Klíčová témata z pedagogiky v Hronkově díle</i>	166
4.1.2.1. <i>Odkaz pedagogiky sv. Augustina v díle Josefa Hronka</i>	167
4.1.2.2. <i>Náboženská výchova v rodině</i>	168
4.1.3. <i>Klíčová témata z katechetiky v Hronkově díle</i>	171
4.1.3.1. <i>Osobnost katechety</i>	171
4.1.3.2. <i>Biblické vyučování</i>	174
4.1.3.3. <i>Liturgická výchova</i>	180
4.2. HODNOCENÍ DÍLA JOSEFA HRONKA.....	189
4.2.1. <i>Diachronní pohled na Hronkovo odborné dílo</i>	189
4.2.2. <i>Synchronní pohled: hodnocení v dobovém kontextu</i>	192
4.2.3. <i>Hodnocení přínosu Josefa Hronka české katechetice a pedagogice</i>	204
ZÁVĚR	209
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	213
SEZNAM LITERATURY	214
1. Bibliografie prací Josefa Hronka	214
2. Archivní prameny	227
3. Pramen v soukromých rukách.....	227
4. Tištěné prameny.....	227
5. Literatura	228

6. Sborníky.....	232
7. Závěrečné práce.....	232
8. Studie a články.....	233
9. Internetové zdroje.....	240
PŘÍLOHY	241

Úvod

„Kdo chce porozumětí dnešnímu stavu katechetiky, musí nezbytně znáti dosavadní její historický vývoj, (...) Tých problémů znovu se vynořuje a zase zapadá (...) Shledáváme se se střídáním problémů, ale i omyly, návraty a zase dalším hledáním, z dějin katechetiky poznáváme zkušenost celých staletí, a to má pro nás neocenitelný význam, neboť tato zkušenost není jen náhodným postřehem, nýbrž je výslednicí pozorování tradičně se ustalujících, výslednicí katechetské moudrosti celých generací.“¹

Josef Hronek: Katechetika, 1946.

Mons. prof. ThDr. Josef Hronek (1890–1954) byl činný v mnoha oblastech církevního a společenského dění, hlavní část svého života však věnoval výuce katechetiky a pedagogiky. Poslední dva roky působil jako děkan Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty Univerzity Karlovy. Byl posledním vyučujícím katechetiky a pedagogiky na zmíněné fakultě, který byl pro tyto obory habilitován, posléze jmenován řádným profesorem a plně se jim po celou svoji profesní kariéru věnoval.² Tato skutečnost byla jednou z hlavních motivací k napsání této práce a z ní také vycházejí naše cíle a struktura práce. Další motivace je osobní: téma úzce souvisí s mojí profesí a službou v církvi v oblasti katecheze.

Hlavní cíl práce naznačuje úvodní citát: chceme popsat dílo Josefa Hronka v oborech katechetika a pedagogika a zhodnotit jeho význam v kontextu jeho doby. Klademe si otázku, do jaké míry Hronek vrátil katechetiku mezi teologické obory a jaký vztah měla pedagogika ke katechetice ve výuce na teologické fakultě. Dílčí cíle práce vycházejí ze skutečnosti, že dílo Josefa Hronka nebylo dosud celé vyhledáno a popsáno, ani analyzováno, ani zhodnoceno. Chceme jej porovnat Hronkovo dílo s dílem těch, kteří se zabývali promýšlením náboženské výchovy a vyučování v jeho době a teoreticky je refletovali. Jedná se zejména o Hronkovy předchůdce vyučující na pražské bohoslovecké fakultě a Václava Kubíčka a Františka Tomáška z Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Olomouci. Také nás zajímá, zda a jak Hronka ovlivnily výrazné společenské změny a tehdejší „pohyb“ v oblasti teologie a pedagogiky, což mělo svůj dopad

---

¹ HRONEK, Josef. *Katechetika: duch a forma katolického vyučování náboženského*. Praha: Bohuslav Rupp, 1946, s. 16. Dále jen HRONEK, Josef. *Katechetika*.

² Pro obor katechetika a pedagogika se na pražské katolické teologické fakultě habilitoval i Stanislav Novák v roce 1979, ale ještě v témže roce zde ukončil své působení. Na habilitační řízení byl navržen i Hynek Wiesner v roce 1989, záhy poté však fakultu opustil a vrátil se do pastorace. Srov. ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920–1994*. Licenciátní práce. Praha: Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, 2010. Dále jen ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích*.

v pastoraci. Zejména máme na mysli katechetické, liturgické a biblické hnutí. V pedagogice to bylo tzv. reformní hnutí, které se projevilo v přípravě a realizaci školské reformy a v rozvoji didaktických metod ve výuce. V závěru práce se pokusíme formulovat odkaz Hronkova díla, nakolik je stále platný.

K našemu tématu existuje v české odborné literatuře jen několik publikací. Pro pojetí naší práce jsme se mohli inspirovat podobnými díly o Václavu Kubičkovi³ a Františku Tomáškoví.⁴ Pro naplnění našich cílů jsme mohli využít z části vlastní licenciátní práci o vývoji české katechetiky, zejména některé informace o dobovém kontextu, přehled hlavních životopisných dat a odborné bibliografie Josefa Hronka a porovnání přístupu k hlavním kategoriím katechetiky v díle Kubička, Hronka a Tomáška.⁵ Vývoj katechetiky a katecheze v Čechách až do vzniku samostatného Československa zpracoval František Košák ve dvou dílech publikace *Dějiny české katechetiky*; našeho tématu se týká jen II. díl⁶, který je cenným pramenem pro poznání kontextu, v němž Hronek začínal svoji nejprve pastorační a posléze vědeckou činnost. O zmapování dějin katecheze a katechetiky u nás se pokusila i sestra Concilie Nováková. Její práce vznikala v období totality a nebyla dokončena.⁷ Dílčí témata o vývoji katechetiky a katecheze jsme mohli srovnávat též s výsledky výzkumu Aloise Křišťana, který analyzoval první dvě učebnice pastorální teologie, podle nichž se vyučovalo na české teologické fakultě v Praze. Jeho analýza je věnována i pojednání o katechetice.⁸ Křišťanův výzkum doplnila Lenka Jeřábková analýzou nové verze Chládkovy učebnice.⁹ Situaci v katechezi dětí a mládeže

---

³ HOŠŤÁLKOVÁ, Marta. *P. Václav Kubiček jako katecheta a katechetik*. Olomouc: MCM, 2007. Dále jen HOŠŤÁLKOVÁ, Marta. *P. Václav Kubiček*.

⁴ DŘÍMAL, Ludvík. *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*. Olomouc: MCM, 2002. Jedná se o výběr z disertační práce: *Il cardinale František Tomášek. La ricostruzione della sua figura di catechista e di catecheta*, Roma, 1997. Dále jen DŘÍMAL, Ludvík. *František Tomášek jako katecheta*.

⁵ ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích*, kap. 2 (jen vývoj do roku 1950); kap. 3.1., zejména kap. 3.1.4.

⁶ KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1922. Dále jen KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*.

⁷ NOVÁKOVÁ, Consilie. *Dějiny katecheze a katechetiky v Čechách a na Moravě*. České Budějovice: Sdružení S. K. Neumanna, 2008. Dále jen NOVÁKOVÁ, Consilie. *Dějiny katecheze a katechetiky*.

⁸ KŘIŠŤAN, Alois. *Počátky pastorální teologie v českých zemích*, Praha: Triton, 2004. Dále jen KŘIŠŤAN, Alois. *Počátky pastorální teologie*.

⁹ JEŘÁBKOVÁ, Lenka. *Aegidius Chládek a katecheta v jeho díle Bemerkungen über wichtigere Gegenstände der Pastoraltheologie für katholische Geistliche*. Seminární práce. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Katedra pastorální teologie. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011. Dále jen JEŘÁBKOVÁ, Lenka. *Aegidius Chládek*.

v období první Československé republiky zejména na Moravě stručně popsal Ludvík Dřímál.¹⁰

O samotném Josefu Hronkovi jsme mezi odbornými díly objevili diplomovou práci Marie Markové, která se věnovala jeho dílu z pohledu antropologie a zdravotní péče.¹¹ Základní informaci o výuce katechetiky a pedagogiky na pražské teologické fakultě do roku 1939 podává stať Martina Vaňáče v přehledu výuky jednotlivých oborů.¹² Další informace o výuce katechetiky a pedagogiky i o samotném Josefu Hronkovi, obsahuje dílo o historii pražské katolické teologické fakulty od roku 1939 z pera Vojtěcha Novotného.¹³ Krátká informace o našem autorovi je uvedena v díle *Malý slovník českého katolicismu*.¹⁴

Hlavním pramenem pro zpracování biografie Josefa Hronka jsou tři složky osobních spisů uložené v Archivu Univerzity Karlovy v Praze.¹⁵ Vhodným doplněním archiválií detailně zachycujících Hronkovu profesní dráhu se stala *Rodinná kronika*.¹⁶ Posledním důležitým bibliografickým pramenem je soupis dokumentů o působení Josefa Hronka v pražské arcidiecézi uložený v Archivu Arcibiskupství pražského,¹⁷ Hronkovu osobní složku tento archiv neobsahuje.

Při zpracování bibliografického pohledu na Josefa Hronka jsme vycházeli z několika zdrojů podrobněji popsaných v úvodu druhé kapitoly a zejména z jeho vlastních prací.

---

¹⁰ DŘÍMAL, Ludvík. Katecheze dětí a mládeže v období první Československé republiky. *Studia theologica* 2003, roč. 5, č. 3, s. 61–68. Dále jen DŘÍMAL, Ludvík. Katecheze dětí a mládeže.

¹¹ MARKOVÁ, Marie. *Dílo ThDr. Josefa Hronka*. Diplomová práce. Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, Katedra antropologie a zdravotní péče. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. Dále jen MARKOVÁ, Marie. *Dílo ThDr. Josefa Hronka*.

¹² VAŇÁČ, Martin. Výuka jednotlivých oborů na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v letech 1891–1939. In *Sborník Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy*, Praha: Katolická teologická fakulta, 2001. Dále jen VAŇÁČ, Martin. Výuka jednotlivých oborů v letech 1891–1939.

¹³ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. stol.* Praha: Karolinum, 2007. Dále jen NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*.

¹⁴ HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 55.

¹⁵ Archiv Univerzity Karlovy v Praze. Archivní fond: Spisovna Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze – personalia. Složka Josef Hronek (3 složky). Neinventarizováno. Dále jen SKTF, fond Personalia.

¹⁶ *Rodinná kronika*. Pramen v soukromých rukách. Kroniku sepsala v roce 1958 patrně ze vzpomínek nebo z dřívějších zápisků paní Josefa Hronková, rodná sestra Josefa Hronka, která svého bratra doprovázela v posledních třinácti letech jeho života a starala se o společnou domácnost. První kapitola této kroniky je věnována bratru Josefovi. Za zpřístupnění děkuji Ing. Janu Hronkovi, synovci Josefa Hronka. Dále jen *Rodinná kronika*.

¹⁷ Archiv Arcibiskupství pražského. Archivní fond: Osobní složky kněží. Soupis dokumentů složky Josef Hronek. Dále jen AAP, fond Osobní složky kněží. Jedná se o jediný dokument týkající se Josefa Hronka uložený v tomto archivu. Dokumenty, které uvádí, již neexistují.

Tato díla jsou většinou fyzicky dostupná ve fakultní knihovně Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy (dále KTF), Národní knihovně České republiky, Moravské zemské knihovně v Brně, v několika státních vědeckých knihovnách a v biskupských knihovnách v Hradci Králové a v Brně. Některé zkoumané výtisky byly nalezeny v archivech farních úřadů a ze soukromých knihoven. U některých publikací se nepodařilo dohledat první vydání. Cenným zdrojem informací byl dobový tisk. Způsob jeho výběru a výzkumu je popsán v úvodu kap. 2.2. Pro zkoumání dobového kontextu jsme čerpali jednak z českých překladů a komentářů k vybraným papežským encyklikám, jednak z článků z *Časopisu katolického duchovenstva* dostupných v elektronickém depozitáři fakultní knihovny KTF a jednak z časopisu *Vychovatel* z archivu téže knihovny. Pojetí katechetiky Hronkových předchůdců jsme zkoumali z jejich učebnic počínaje *Katechetikou* Karla Škody. K posouzení vztahu mezi dílem Josefa Hronka a jeho současníků Václava Kubíčka a Františka Tomáška jsme přihlíželi též k monografiím Marty Hošťákové a Ludvíka Dřímala.

Práce je členěna do čtyř hlavních kapitol. První kapitola podává kritický životopis Josefa Hronka. Zaměřili jsme se zejména na jeho působení na teologické fakultě, na které klademe vzhledem k tématu práce zvláštní důraz. Na základě těchto dokumentů jsme Hronkův životopis rozdělili do tří etap. Mezníky těchto etap jsou: ukončení základního studia, zahájení kněžské služby a nástup na teologickou fakultu Univerzity Karlovy jako suplenta katechetiky a pedagogiky. Hronkova motivace k jednotlivým životním krokům je představena zejména prostřednictvím jeho vlastních slov v žádostech a dotaznících nebo prostřednictvím záznamů v *Rodinné kronice*.

Účelem druhé kapitoly je představit celou Hronkovu bibliografii, provést její základní klasifikaci podle zvolených kritérií a stručně jednotlivá díla uvést. Jelikož jsme našli poměrně vysoký počet krátkých prezentací a recenzí v dobovém tisku a také odborných posudků ve spisovně KTF, využíváme je jako autentický zdroj pro přiblížení Hronkova díla z pohledu jeho současníků. Rozsáhlejší recenze uvádíme v přílohách (zvláště k odborným publikacím a zvláště k učebnicím). Součástí druhé kapitoly je i soupis Hronkových odborných článků z vybraných periodik.

Ve třetí kapitole představujeme dobový kontext, v němž Josef Hronek působil a publikoval. Zaměřili jsme se zejména na prezentaci dokumentů magisteria v dobovém tisku (omezili jsme se pouze na ta, z nichž bezprostředně vycházela i Hronkova teoretická reflexe); na vývoj aktuálních otázek a postavení výuky náboženství i katechetů ve

škole, neboť ty měly bezprostřední vliv na směřování Hronkovy odborné činnosti; dále na vývoj v chápání katechetiky a pedagogiky Hronkovými předchůdci na bohoslovecké fakultě.

Čtvrtá kapitola obsahuje jádro celé práce. Její první část je věnována tematické analýze Hronkova odborného díla z katechetiky a pedagogiky. Vycházíme při ní zejména z literatury vztahující se k jeho přednáškám na fakultě. Poté jsme se zaměřili na analýzu vybraných klíčových témat z pedagogiky a katechetiky, která souvisejí s výše zmíněnými teologickými a společenskými vlivy. Naší snahou bylo vyhledat Hronkův teologický pohled na jednotlivá katechetická témata. Výsledky této analýzy hodnotíme nejprve z diachronního pohledu s ohledem na specifika období, kdy Hronkova díla vznikala. Poté jsme se zaměřili na hlavní témata katechetiky a pedagogiky a provádíme hodnocení Hronkova díla v dříve popsaném kontextu. Snažili jsme se o vystižení Hronkova přínosu v jednotlivých oblastech jeho vědecké práce.

V práci jsme použili analyticko-syntetickou a komparativní metodu. Obtíž při zpracování této práce bylo velké množství výchozího materiálu, který nebyl nikým v plné šíři předzpracován. To se odrazilo na rozsahu naší práce. Ještě bychom chtěli poznamenat, že v textu využíváme citací z dobových dokumentů a publikací, v nichž důsledně zachováváme jejich doslovné znění.

1. Kritický životopis

Životopis Josefa Hronka je rozdělen do tří etap, které představíme chronologicky. Druhá a třetí etapa se budou časově překrývat, abychom zachovali obsahovou spojitost jednotlivých období. První etapa zahrnuje dětství, mládí a studium bohosloví (kap. 1.1.). Druhá etapa se týká Hronkova působení v duchovní správě, dalšího studia a zejména jeho katechetické činnosti ve školách, která časově přesahuje až do roku 1946 (kap. 1.2.). Třetí etapa je pro naši práci nejdůležitější, protože je zaměřena na vědeckou a pedagogickou činnost Josefa Hronka na pražské teologické fakultě Karlovy univerzity¹⁸ od roku 1928 až do konce jeho života (kap. 1.3.).

1.1. První etapa: dětství, mládí a studium bohosloví

Pro osobnost Josefa Hronka beze zbytku platí, že jeho charakter i životní dráhu nasměrovala rodina a osobnosti, které ho vychovávaly či jinak zaujaly. To je patrné z první části jeho životopisu, který se týká let 1880–1913 a je rozdělen do tří částí (kap. 1.1.1. až 1.1.3.).

1.1.1. Rodina

Josef Hronek se narodil 13. srpna 1890 v Mladé Boleslavi jako prvorozený z osmi dětí svého otce Františka Hronka (4. 11. 1863 – 15. 6. 1916) a matky Josefy Hronkové, roz. Koliášové (1. 1. 1867 – 4. 11. 1912).¹⁹ Jeho národnost byla česká a náboženství římskokatolické. Josef byl pokřtěn 19. srpna Otakarem Kobosilem.

Otec František Hronek byl mistrem truhlářským, žil v Mladé Boleslavi a nebyl členem žádné politické strany.²⁰ O charakteru otce a jeho činnosti přinesl při příležitosti jeho úmrtí zprávu mladoboleslavský časopis *Jizeran*:

„S budovy musea našeho zavlál smuteční prapor po třetí, co umístěno jest v staropamátném sboru. Zesnul zde minulý čtvrtek ráno po krátkém utrpení vážený občan zdejší pan František Hronek, mistr truhlářský, jenž byl vydatnou podporou předsedy krajinského a městského musea c. k. školního rady F. Bareše, který si také vážil a dovedl oceniti součinnost dovedného restaurátora uměleckých památek

---

¹⁸ K problematice správného názvu teologické fakulty viz NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 15. V textu budeme používat buď název „teologická“ fakulta, nebo „bohoslovecká“ fakulta, jak to ostatně činili i tehdejší autoři v dobových dokumentech.

¹⁹ Srov. *Rodinná kronika*, s. 10; konzultováno s dokumentem SKTF, fond Personalia. Osobní dotazník ze dne 30. listopadu 1950. Dále jen Osobní dotazník 1950.

²⁰ Srov. *Tamtéž*.

v přehojném počtu zde koncentrovaných. V zesnulém odchází poctivý, svérázný muž, prostý, ale charakterní. Jaké vážnosti požíval, bylo znáti z velikého účastenství všech tříd zdejšího obyvatelstva při pohřbu, který se konal dne 18. t. m. z kostela sv. Havla na místní hřbitov. – Pohřbu účastnilo se mnoho obecnstva z města a okolí. Pan Frant. Hronek odešel tak tiše, jak tiše a skromně žil, oplakán ode všech, kteří znali jeho ušlechtilé vlastnosti. Věnoval síly své rodině, již byl pečlivým a starostlivým otcem a (nečitelné) svou jako hledaný odborník ve svém oboru prospěl celku.²¹

Matka Josefa se starala o domácnost. Ani ona nebyla členkou žádné politické strany. Hronek ve svém životopise uvádí, že „*rodiče žili tvrdě, ale čestně. Dětem věnovali svrchovanou péči, a tak byli příkladem moudré z životní zkušenosti vyvěrající výchovy.*“²² Sestra Josefa v souvislosti s pohřbem maminky uvádí, že „*její pohřeb byl krásnou poutou vzorné matce osmi dětí, na poslední cestě její ji doprovodili všichni boleslavští kněží a mnoho lidí, kteří ji měli rádi.*“²³

Sourozenci Josefa Hronka jsou jmenováni v Příloze č. 1.²⁴ Většina z nich žila a pracovala v Mladé Boleslavi, bratr Ladislav se odstěhoval do Lomnice nad Popelkou, bratr Antonín padl v první světové válce na italské frontě, bratr Karel žil s Josefem při jeho působení v duchovní správě v Praze. Josefa Hronková vedla od roku 1942 svému bratru Josefovi domácnost a žila s ním v Praze 5 ve Střešovicích. O vztahu mezi sourozenci a nejstarším bratrem Josefem a zvláště o svém vztahu k němu uvádí:

„Začínám naším prvorozeným bratrem Josefem. Provázela jsem Pepu třináct let na společné pouti životem, sbírám lístek po lístku a skládám je do této kroniky naší rodiny. A proč právě jím začínám? To proto, že je něžným poutem bratrské lásky spjat se všemi námi sourozenci nejen slovem, ale i skutkem, vždy a všem nám pomáhal, a stejnou láskou všechny nás objímal. Životní jeho pout' mě vždycky poutala a zvláště od té chvíle, kdy jsem tak blízko stanula po jeho boku a podpírala jeho kroky starostlivou péčí o něho z upřímné lásky k němu.“²⁵

Sestra Josefa sama o sobě píše:

„Když 4. ledna 1942 zemřela Anežka Pavlíčková, která Pepovi vedla domácnost po odchodu sl. Pangrácové, stěhuji se k němu na jeho přání na Ořechovku,²⁶ abych mu vedla domácnost já. Nikdy jsem netušila, že budu se věnovati i tomuto úkolu, k němuž jsem byla také zavázána tím, že Anežka ve své závěti na mě pamatovala odkazem rodinného domku na Ořechovce čp. 576/7. Bylo to dne 18. ledna 1942 za třeskutého mrazu, kdy jsem se na Ořechovku přestěhovala, zanechávajíc svého zaměstnání v obchodě se sklem a porculánem u fy K. Kornführer, kde jsem byla od 1. května 1916 nepřetržitě zaměstnána.

---

²¹ Rodinná kronika, s. 14.

²² SKTF, fond Personalia. Životopis, který je přílohou Osobního dotazníku 1950. Dále jen Životopis 1950.

²³ Rodinná kronika, s. 10.

²⁴ Příloha č. 1 obsahuje rodokmen, který je součástí Rodinné kroniky.

²⁵ Rodinná kronika, s. 6.

²⁶ Josef Hronek se přestěhoval do soukromého domku na Ořechovku již v roce 1926, kdy odešel z duchovní správy. Viz Tamtéž, s. 18.

*Ráda jsem to učinila, poněvadž původní moji zaměstnavatelé byli v koncentračních táborech a šéf senior tam zemřel ještě dříve, než jsem ze zaměstnání vystoupila. Vždyť za těchto změněných poměrů v obchodě, bylo i moje zdraví silně narušeno a pobytem u Pepy jsem doufala v klidný život, který jsem u něho také skutečně měla. A tak jsem se naučila sama vést domácnost a hlavně vařit, neboť o tom všem až dosud jsem neměla žádných vědomostí, protože jsem k takové práci neměla příležitost. Volné chvíle pak jsem věnovala udržování zahrádky a udržování domu vůbec.*²⁷

1.1.2. Vzdělání v dětství: obecná škola a gymnázium

Josef Hronek začal navštěvovat obecnou školu 1. října 1896. Sestra Josefa v rodinné kronice poznamenává, že to byla stará škola, nad jejímž vchodem byl zlacený nápis s citátem J. A. Komenského: „Pojď sem, synu, uč se moudrým býti.“ Podle sestry se Josef velmi dobře učil, proto jej dal tatínek studovat.²⁸

V září roku 1901 byl Josef Hronek přijat na gymnázium. Ze svých profesorů obzvláště rád vzpomínal na Františka Bareše, který vyučoval dějepis, kromě toho spolupracoval s Josefovým tatínkem v boleslavském muzeu. Josef jezdil se svým profesorem po okrese, když pořizoval *Soupis památek Boleslava*, „a tak měl vliv na formování jeho mladé duše“.²⁹ To se projevilo později studiem dějin církevního umění i v učitelské činnosti. Během gymnaziálních studií se Josef Hronek setkal o prázdninách v letech 1907 a 1908 s Františkem Kordačem, pozdějším arcibiskupem pražským. Ten založil v Mladé Boleslavi studentský konvikt, v němž studenti gymnázia pobývali. Kordač jako vynikající profesor, filosof a řečník měl podle Josefy Hronkové strhující vliv na jejího bratra, který se proto rozhodl studovat bohosloví na pražské fakultě, kde Kordač přednášel.³⁰ Josef Hronek věnoval v roce 1934 svému velkému učiteli spis *Umřel velekněz*, v němž k jeho učitelským schopnostem poznamenává:

*„Kordač vynikal jasností svých výkladů, jimiž dovedl dáti svou vybranou mluvou přiléhavý výraz i skutečný půvab. Suverénně ovládal svůj obor a dovedl jej povídati s dokonalou přesností, bylť filozof a teolog, jenž stál na vrcholu doby. Jako učitel byl Kordač nadán neobyčejným didaktickým talentem a jeho latinské přednášky, dokonalé formou i obsahem, nás, bohoslovce, strhovaly k projevům nadšeného souhlasu a zapalovaly tou hlubokou věrou a láskou, s jakou byly přednášeny.“*³¹

---

²⁷ *Tamtéž*, s. 20–21.

²⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 7.

²⁹ *Tamtéž*, s. 7.

³⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 8. Srov. též svědectví Kordačových studentů v publikaci MAREK, Pavel. *Arcibiskup pražský prof. dr. František Kordač: nástin života a díla apologety, pedagoga a politika*. Olomouc: Mone-ta-FM, 2005, s. 49–52. Na s. 49 je uvedeno i Hronkovo svědectví z roku 1934.

³¹ HRONEK, Josef. *Umřel velekněz...: Arcibiskup František Kordač*. Praha: L. Kuncič, 1934, s. 11. Dále jen HRONEK, Josef. *Umřel velekněz*.

Studia na gymnáziu ukončil Josef Hronek 1. 7. 1909 zkouškou dospělosti a odebral se do Prahy na bohosloveckou fakultu.³² Sestra Josefa k tomu poznamenává, že maminka měla nemalou radost, že svého prvorozeného syna obětovala Pánu Bohu.³³

1.1.3. Studium bohosloví v Praze

Bohoslovecká studia absolvoval Josef Hronek v letech 1909–1913 na pražské české bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy. O jeho zájmech a zkušenostech během studia sestra Josefa uvádí:

„Po maturitě 1. července 1909 odešel Pepa na podzim téhož roku do Prahy, kde byl zvláště vlídně přijat ředitelem arcibiskupského semináře Janem Řihánkem a vicerektorem Jos. Soukupem, který později býval u nás na Ořechovce častým, milým hostem.

Pepa netížen starostmi o zabezpečení hmotného základu vysokoškolských studií bohosloveckých, vrhl se do obsáhlého studia bohosloví, historie a umění. Mohl tak činiti tím spíše, protože sel do bohosloví z přesvědčení a neprodělával žádný duchovní konflikt.

V semináři setkal se s bohoslovci různých temperamentů, orientací a sklonů značně rozličných. Nejvíce ho poutalo přátelství s Františkem Kovářem o dva roky starším.

Po druhém roce bohosloví zatoužil Pepa po ideálně krásném benediktinském Beuronu, ale Msgre Řihánek mu to rozmluvil. Zvláště Pepa přilnul k prof. Starého zákona Dr Jaroslavu Sedláčkovi, jenž si přál, aby s ním Pepa navštívil Egypt a Palestinu. Starostlivá maminka však se o Pepu obávala a tak z této cesty sešlo.

Za svých studií bohosloveckých účastnil se čilého ruchu na Velehradě a v pražské Růži Sušilově.“³⁴

Kněžské svěcení přijal Josef Hronek dne 6. července 1913 z rukou Jeho Eminence Leo kardinála Skrbenského. Primici novokněz slavil 7. července 1913 v klášterním kostele sv. Gabriela u benediktinek na Smíchově. Jeho výběr byl podle sestry Josefy ovlivněn „*ještě nevyprchanou příchýlností k Beuronu*“, neboť v tomto kostele pracoval zakladatel Beuronské umělecké školy P. Desiderius Leuz, s nímž se Hronek seznámil.³⁵ V rodinné kronice je primice líčena následovně:

„O své primici bratr vypráví, že řádové sestry ji připravily opravdu slavnou: v sakristii jeho mešní roucho – úplně nové – bylo přikryto bílým závojem a posypáno bílými

---

³² Srov. SKTF, fond Personalia. Životopis 1950.

³³ Srov. *Rodinná kronika*, s. 8.

³⁴ Dílo P. Františka Sušila patrně oslovilo i Josefa Hronka podobně jako ho oslovilo umění beuronských mnichů. Sám Hronek se vyznává ze svého vztahu ke kráse patrně především v tajemství nejsvětější Trojice v recenzi na dílo Odila Wolffa O.S.B. Viz HRONEK, Josef. Tempelmasse. Das Gesetz der Proportion in den antiken und altchristlichen Sakralbauten. Ein Beitrag zur Kunstwissenschaft und Aesthetik. *ČKD* 1913, roč. 54, č. 5, s. 425–427.

³⁵ Viz HRONEK, Josef. Mniši – aestheti z Beuronu. *Vychovatel* 1915, roč. 30, č. 20, s. 226–228.

růžemi a myrtou. Obřady primiční řídil ceremonář emauzského opata s asistencí z Emauz. Při primici zpívaly setry v choru.

K oltáři doprovodil Pepu pan děkan Matějka, tatínek a ze sourozenců František a Mařenka, kteří byli již den před tím na hradě u Sv. Víta na svěcení. Po primici poslaly sestry bratrovi nádhernou kytici růží a připravily v klášteře bohatou přesnídávku.

Vrátiv se domů, měl Pepa v neděli druhou mši sv. a uděloval primiční požehnání. O pouti pak 15. srpna poprvé doma kázal.³⁶

1.2. Druhá etapa: duchovní správa, studium a katechetická činnost

Tato etapa začíná 1. září roku 1913 a přesahuje do etapy třetí, kdy byl Josef Hronek od roku 1928 souběžně státním profesorem učitelského ústavu a suplentem teologické fakulty. Do této etapy Hronkova života patří jeho služba převážně jako kaplana v duchovní správě na venkově i ve městech (kap. 1.2.1.), získání kvalifikace katechety a jeho působení ve školách národních, měšťanských, na gymnáziích a na učitelských ústavech (kap. 1.2.2.), studium na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy, obhájení disertační práce na teologické fakultě Univerzity Karlovy a získání místa II. adjunkta tamtéž (kap. 1.2.3.).

1.2.1. Působení v duchovní správě³⁷

Působení Josefa Hronka v duchovní správě se týká období od 1. 9. 1913 do 31. 8. 1926),³⁸ Před začátkem první světové války začínal jako kaplan na dvou místech: od 1. září 1913 ve Víticích u Českého Brodu a po dvou týdnech ve Vinoři u Prahy až do 31. 8. 1914.³⁹ Farnost Vinoř u Prahy spravoval kněz Šimon Bejvl, arcikněz a vikář, čestný kanovník staroboleslavský, a patronát fary měli Czernínové. Farnost čítala více než 10 000 „duší“. Josef Hronek byl jmenován osobním kaplanem pana kanovníka Bejvla. Ten o něm již roku 1913 napsal:

„Vdp. Josef Hronek, osobní kaplan ord. 1913, jest kněz nadaný a vzdělaný, ochotný a pilný. V duchovní správě a ve škole si zcela správně vede a jest života vzorného.“⁴⁰

---

³⁶ *Rodinná kronika*, s. 11.

³⁷ Datace v této kapitole je konzultována s výpisem o průběhu ustanovení z archivu Arcibiskupství pražského a se životopisy: SKTF, fond Personalia. Životopis 1945 a tamtéž Životopis 1950. Podrobnosti jsou převzaty z *Rodinné kroniky*. Pokud některý pramen uvádí jiné údaje, je na to upozorněno v poznámce.

³⁸ Srov. SKTF, fond Personalia. Životopis 1950. Viz příloha č. 10.

³⁹ Vítice u Českého Brodu zmiňuje pouze *Rodinná kronika*, s. 11. Podle sestry Josefy zde byl farářem byl Karel Grossmann, fara patřila pod patronát Lichtensteinský. S přiřazenými obcemi čítala farnost Vítice dva tisíce „duší“.

⁴⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 12.

Sestra Josefa uvádí, že její bratr byl na tomto místě šťastný, měl úspěchy jak v duchovní správě, tak i ve škole. Vyučoval náboženství ve Víně, v Radonicích a ve Kbelích.⁴¹

Krátce po vypuknutí první světové války 26. července 1914 Šimon Bejvl zemřel (3. 6. 1914) a Josef Hronek byl od 1. září 1914 ustanoven do farnosti Zbraslav. Tamní duchovní správce byl nemocný, a proto přenechával z velké části duchovní správu a výuku ve všech školách dvěma kaplanům. Josef Hronek byl z této služby brzy vyčerpán, a proto požádal o přeložení. 1. ledna 1915 byl jmenován administrátorem farnosti Hořina pod Mělníkem na panství Lobkowitzů.⁴² Domníváme se, že Hronkovo nevalné zdraví bylo důvodem, proč nebyl odveden do vojenské služby.⁴³

Po svém zotavení byl Hronek ustanoven jako kaplan do farnosti Slaný, kde působil od 2. května 1915 do 30. září 1915. Od 1. října 1915 byl přeložen jako kaplan do Prahy – Bubenče ke sv. Gothardu. Za svého pobytu v této farnosti zpracoval historii fary a kostela formou článků do *Našich listů*. Články byly vydány roku 1917 knižně pod názvem *Z kroniky Bubenečské* (viz kap. 2.1.1.).

Další dvě působiště Josefa Hronka v duchovní správě byla též v Praze. Nejprve byl kaplanem u sv. Havla na Starém Městě v Praze I od 1. července do 31. prosince 1918, a poté I. kooperátorem a katechetou u sv. Ducha na Starém Městě do 1. ledna 1919. V této farnosti Hronek vyučoval náboženství na Dívčím reálném gymnasiu Školských sester na Královských Vinohradech a v Amerlingově státním učitelském ústavu v Panské ulici (podrobněji viz kap. 1.2.2.).

28. 12. 1920 byl Josef Hronek jmenován arcibiskupem Kordačem místopředsedou *Jednoty katolických tovaryšů*⁴⁴ na základě návrhu dosavadního předsedy Františka Xavera Vaněčka. Sestra Josefa uvádí, že bratr zavedl v Jednotě pořádek „*jak ve stravování, tak v ubikacích, i kulturní úroveň povznesl četnými přednáškami a společenskými podniky.*“⁴⁵

---

⁴¹ Srov. *Tamtéž*, s. 12.

⁴² Srov. *Tamtéž*, s. 13.

⁴³ Srov. SKTF, fond Personalia. Osobní výkaz 1946. Viz příloha č. 5

⁴⁴ Jedná se o český název Kolpingových domů na podporu mladých tovaryšů. V Čechách vzniklo asi 60 těchto jednot většinou v letech 1848–1898. Jednota katolických tovaryšů v Praze byla založena v roce 1852 a patřila ke čtyřem nejvýznamnějším. Srov. [12. 1. 2013] <<http://www.kolping.cz/ceske.aspx>>.

⁴⁵ *Rodinná kronika*, s. 18. O svém působení v Jednotě tovaryšů se sám Hronek zmiňuje v SKTF, fond Personalia. Životopis 1945. Viz příloha č. 4.

Po smrti svého faráře Augustina Krčmáře byl Josef Hronek jmenován interkalárním administrátorem farnosti u sv. Ducha. Duchovní správu převzal 27. ledna 1925 a vykonával ji až do 31. srpna 1926.⁴⁶ „Vysvědčení“ o působení Josefa Hronka v duchovní správě podává např. arcibiskup pražský, František Kordač:

„Téměř po čtyři léta vedl jste za těžkých poměrů velmi horlivě a svědomitě administraci u sv. Ducha v Praze. Za tuto poměrně krátkou dobu vykonal jste mnoho pro tento památný chrám. Opatřil jste zvony, dal jste rekonstruovati varhany, zavedl jste a řídil různé mimořádné pobožnosti, zval jste cizí kazatele, zkrátka staral jste se jako horlivý pastýř všemožně, abyste pozvedl návštěvu chrámu Páně a náboženský život na tamní farní osadě. Za toto vše vyslovuji Vám můj arcipastýřský dík a plné uznání s vroucím přáním, aby dobrotivý Bůh Vám hojně odplatil, co jste učinil pro jeho čest a slávu a pro spásu nesmrtelných duší.“⁴⁷

Farníci obdarovali Josefa Hronka „Mešním misálem a krásným kalichem.“⁴⁸

Od 1. září 1926 se Josef Hronek mohl naplno věnovat učitelské činnosti, jak bylo jeho dávné přání. Ve svém životopise se ke svému odchodu z duchovní správy vyjadřuje následovně:

„Pastorací mezi lidem bylo v něm ještě více utvrzeno dávné přání státi se učitelem. Toto přání mu splnil a ustanovil ho profesorem tehdejší generální vikář, vlastenecký biskup Dr. Antonín Podlaha, jenž mu byl otcovským přítelem již od let bohosloveckých, kdy začal psáti do jeho Časopisu katol. duchovenstva, pořizoval excerpta a hesla pro jím vydávaný Čes. slovník bohovědný a Bibliografii katol. literatury.“⁴⁹

1.2.2. Vyučování náboženství ve školách

Josef Hronek začal působit jako katecheta hned po svém nástupu do duchovní správy, a to na obecných školách na venkově od roku 1913. Od roku 1918 působil jako katecheta a kooperátor při Dívčím reálném gymnasiu kongregace školských sester O.S.F. s právem veřejnosti, Praha XII. – Vinohrady, Korunní 2 a na státním učitelském ústavě v Praze.⁵⁰ Vysvědčení o učitelské způsobilosti pro střední školy pro aprobační skupinu náboženství katolické nabyt 28. prosince 1925.⁵¹ Svůj vztah k vyučování náboženství Hronek charakterizuje takto:

---

⁴⁶ Srov. *Rodinná kronika*, s. 16.

⁴⁷ *Tamtéž*, s. 17. Podle sestry Josefy šlo o „pochvalný dekret“.

⁴⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 18.

⁴⁹ SKTF, fond Personalia. Životopis 1950. Viz příloha č. 10.

⁵⁰ Srov. SKTF, fond Personalia. Osobní výkaz ze dne 9. srpna 1946 poslaný děkanstvím bohoslovecké fakulty M.Š.O. č. 1026/45-46. Dále jen Osobní výkaz 1946. Viz příloha č. 5.

⁵¹ SKTF, fond Personalia. Životopis 1950. Viz příloha č. 10.

„Činnost učitelská mu nebyla nikdy drilllem, nýbrž aktualisováním nadpřirozených a přirozených hodnot a jimi bezpečné a jisté budování jak theorie náboženské výchovy, tak i její praxe in actu et in spe, tedy vážným životním posláním.“⁵²

Působil na tzv. Amerlingově státním mužském ústavu učitelském v Praze – II., Panská 3⁵³ od 1. 3. 1919 pak jako suplující profesor (suplent bez zkoušky). Od 1. září 1926 do 30. září 1946 jako státní profesor (z toho měl od 19. 9. 1945 do 31. 8. 1946 placenou dovolenou k přednáškám a cvičením v katechizování na bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze).⁵⁴ Jeho aprobační skupina byla: Náboženství římskokatolické s českým jazykem vyučovacím.⁵⁵ Současně byl povinen vyučovat i na Státním ženském ústavu učitelském v Praze I. Křížovnická ul. 7.⁵⁶

Josef Hronek velmi rád vzpomínal na léta na učitelských ústavech a považoval je za nejkrásnější ve svém životě. Jeho práce zde byla provázena mimořádným úspěchem na cvičené škole, kde vedl bohoslovce při nácvičce vyučování. Mnoho z nich na něj po letech vděčně a s uznáním vzpomínalo.⁵⁷ Působení na učitelských ústavech Hronek ukončil až v roce 1946 v souvislosti s úspěšným dokončením habilitačního řízení a jmenování docentem katechetiky a pedagogiky na teologické fakultě, které se od té doby věnoval výhradně.

1.2.3. Další studium na Univerzitě Karlově a činnost adjunkta

Dne 18. března 1920 složil Josef Hronek rigorózní zkoušky z pastorálního bohosloví a mravouky po obhájení dizertační práce s názvem *De primordiis Minorum atque de regulis S. Francisci*, tj. *O počátcích minoritů, a také o řeholi sv. Františka*.⁵⁸ Dne 24. května 1921 Hronek požádal děkanství bohoslovecké fakulty o udělení místa II. adjunkta. Toto místo nebylo obsazeno od 1. dubna 1916, kdy se František Vondruška

---

⁵² *Tamtéž*.

⁵³ Amerlingův ústav byl první českou hlavní školou, která byla zřízena 30. března 1848 za účelem vzdělávat budoucí učitele. Podrobněji o pedagogických aktivitách Karla Slavoje Amerlinga viz *Rozvoj školství v královském hlavním městě Praze pod správou českého zastupitelstva v letech 1860 až 1890*. Praha: Nákladem důchodů královského hlavního města Prahy, 1891, s. 10. Dále jen *Rozvoj školství v královském hlavním městě Praze*.

⁵⁴ Srov. SKTF, fond Personalia. Osobní výkaz 1946. Viz příloha č. 5.

⁵⁵ *Tamtéž*.

⁵⁶ Také ženský učitelský ústav byl též první českou školou tohoto typu. Škola byla založena 1905, zrušena byla roku 1946. Podrobná historie školy je uvedena např. na [12. 1. 2013] <<http://www.kdm.cz/ubytovani-studentek-historie.php>>. Autor neuveden.

⁵⁷ Srov. *Rodinná kronika*, s. 19.

⁵⁸ Práce byla předložena na podzim roku 1917, jejími posuzovateli byli prof. Alois Soldát a prof. František Xaver Stejskal. Srov. SKTF, fond Personalia. Žádost Josefa Hronka o II. místo adjunkta na teol. fakultě ze dne 24. května 1921. č. 283/1920-21. Viz příloha č. 3.

tohoto místa vzdal a byl mu zastaven plat.⁵⁹ Hronkova žádost byla schválena na období 1. září 1921 do 31. srpna 1923.⁶⁰ 23. května 1923 podává Hronek žádost o prodloužení místa adjunktství na další dvouletí, „*kteřéhož dobrodiní hodným se prokáže odborným studiem*“. Žádosti bylo vyhověno a adjunktura byla prodloužena do 30. srpna 1925.⁶¹ O další prodloužení již nepožádal, což může souviset s udělením definitivní profesury na Českém státním ústavu učitelském v Praze II. (srov. kap. 1.2.2.).

Josef Hronek si rozšířil svoji kvalifikaci studiem českých dějin, estetiky a dějin umění na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v letech 1919–1923.⁶² Zde také studoval pedagogiku u Františka Drtiny.⁶³ V této době byl i spolupracovníkem Josefa Cibulky na stolici křesťanské archeologie a dějin církevního umění. Ten napsal žádost na Ministerstvo školství a národní osvěty v Praze o povolení pomocné síly asistentské, která by se vedle něho věnovala inventarizování, katalogizování a zařízení indexů kartotékových pro knihovnu a sbírky seminární knihovny. Josef Cibulka v žádosti píše:

„K úkolu tomu by podepsaný navrhoval p. Josefa Hronka, adjunkta bohoslovecké fakulty University Karlovy, který již šest semestrů umělecko-historickým studii na filosofické fakultě se věnuje. Finanční náklad s ním spojený není značným, poněvadž nejde o zřízení a dotování asistentského místa, nýbrž p. Hronek se spokojí tím, bude-li mu ve formě renumerace hrazena diference mezi platem asistentským a adjunktským, což přibližně obnáší 6000 K.“⁶⁴

Žádost podpořil děkan fakulty Josef Vajs a parafoval rektor Bohumil Němec. Ministerstvo dalo souhlas na dobu 1. 10. 1922 do konce prosince 1922 za odměnu 500 K měsíčně. Čím se Hronek jako adjunkt na fakultě zabýval, kromě uvedené spolupráce s Josefem Cibulkou, nevíme. Nepodařilo se k tomu dohledat žádné doklady.

---

⁵⁹ Srov. SKTF, fond Personalía. Dotaz Zemské správy politické na děkanství bohoslovecké fakulty ohledně systemizace míst adjunktů ze dne 2. srpna 1921. čís. 359. Žádost o udělení místa II. adjunkta adresovaná prof. sboru teologické fakulty ze dne 24. května 1921. č. 283/1920-21. Viz příloha č. 3.

⁶⁰ Srov. SKTF, fond Personalía. Souhlas s udělením místa II. adjunkta ze dne 20. června 1921. č. 305/1920-21. Podepsáni: Vřešťál, Soldát, Stejskal, Vajs, Šanda, Sýkora, Pecháček.

⁶¹ Srov. SKTF, fond Personalía. Žádost o milostivé prodloužení adjunktství na další dvouletí ze dne 23. května 1923. č. 440/1922-23.

⁶² Srov. Životopis 1945. V osobním výkaze – Přehledu činnosti vysokoškolských učitelů ke dni 31. prosince 1949 uvádí, že na Filosofické fakultě studoval pedagogiku a dějiny umění. Srov. SKTF, fond Personalía. Přehled činnosti vysokoškolských učitelů ke dni 31. prosince 1949 ze dne 19. března 1950.

⁶³ O Drtinových názorech na vzdělávání učitelů referuje např. VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 59. Mezi předměty, které středoškolská učitelé studovali, patřily mj. i poznatky z právních věd, o školské správě, školském zákonodárství a školské organizaci. Hronek na toto téma zpracoval několik publikací. Viz kap. 2.1.3.

⁶⁴ Viz SKTF, fond Personalía. Žádost o povolení odměny pro asistentskou sílu při semináři pro křesť. archeologii a dějiny církevního umění ze dne 20. května 1922. Podepsán prof. Cibulka. Seminární knihovna tehdy čítala 7000 ks knih a diapozitivů a byla ve své době nejrozsáhlejší z oboru církevního umění a archeologie. Knihovnu využívali vyučující pro přednášky na různých školách pražských a pro veřejné odborné přednášky.

Ve sledovaném období byl Josef Hronek činný v redakčních pracích Klubu katolického duchovenstva Československé strany lidové. Redigoval jeho ročenku a věstník *Sursum* (podrobněji viz kap. 2.2.).

Počátkem dvacátých let po vzniku samostatného Československa Hronek se angažoval jako vlastenecký kněz v obraně katolické církve sobě blízkým způsobem: byl „tiskovým referentem“ Klubu katolického duchovenstva Československé strany lidové a redaktorem jeho věstníku *Sursum* a ročenky *Kalendář katolického duchovenstva* (více viz kap. 2.2.1. a 2.2.5.). Členem lidové strany však nebyl.⁶⁵ Publikoval několik drobných prací o přínosu českých kněží-literátů a teologů české kultuře. V roce 1923 sepsal kritickou úvahu o marxismu, syndikalismu, bolševismu a státním socialismu (srov. kap. 2.1.1.). Přestože jej můžeme počítat mezi kněze se silným vlasteneckým cítěním, nenašli jsme žádnou zmínku o tom, že by se angažoval v hnutí, které vedlo ke vzniku Československé církve husitské. Důvodem může být jeho úzký vztah a věrnost arcibiskupovi Kordačovi (srov. kap. 1.1.3.).

1. 3. Třetí etapa: vědecká a pedagogická činnost a funkce děkana

Vědecká a pedagogická činnost Josefa Hronka na bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy začíná působením jako suplenta katechetiky a pedagogiky (kap. 1.3.1.), pokračuje jmenováním docentem pro obor pedagogika a katechetika (kap. 1.3.2.), mimořádným profesorem pro obor „pedagogika spojený s katechetikou“ (kap. 1.3.3.), řádným profesorem Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze pro stolicí pedagogiky a katechetiky a vedoucím katedry praktických oborů (kap. 1.3.4.). V poslední části představujeme Hronkovo působení ve funkci děkana Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty Univerzity Karlovy (kap. 1.3.5.).

1.3.1. Suplent katechetiky a pedagogiky

Dopisem ze dne 30. dubna 1928 děkanství bohoslovecké fakulty oznamuje ministerstvu školství a národní osvěty, že „prozatímním suplováním přednášek z katechetiky a pedagogiky po zemřelém honorovaném docentu Antonínu Horovi byl pověřen p. Josef Hronek, profesor učitelského ústavu v Praze II, Panská ul. 3.“⁶⁶ Ve funkci suplenta pů-

---

⁶⁵ Srov. SKTF, fond Personalía, Dotazník označený číslem 151562/46. Dále jen Dotazník 1946.

⁶⁶ Srov. SKTF, fond Personalía. Dopis děkanství bohoslovecké fakulty M.Š.O. ze dne 30. dubna 1928. Součástí je i žádost ředitelství státního učitelského ústavu o povolení konání praktických výstupů boho-

sobil až do 30. září 1946 s výjimkou válečných let.⁶⁷ Hronek byl zřejmě zproštěn vojenské služby již dříve a během války pokračoval v působení na Amerlingově státním učitelském ústavu.⁶⁸ Do služby na fakultě byl znovu povolán hned po válce⁶⁹ a podobně jako ostatní učitelé se musel podrobit politické prověrce.⁷⁰

O rozsahu své učitelské činnosti na fakultě uvádí:

„(...) přednáší katechetiku (metodiku a didaktiku vyučování katolickému náboženství), pedagogiku (základy pedopsychologie, obecnou pedagogiku a dějiny pedagogiky) a školské zákony a koná praktická cvičení v katechisování na bohoslovecké fakultě již od 24. dubna 1928 (učební příkaz výnos. ministerstva školství a národní osvěty ze dne 6./6. 1928 čj. j. 59.680/28 – IV.). Kterak tyto přednášky a praktická cvičení koná vysvítá z přiložených publikací.“⁷¹

V tomto období arcibiskupská konzistoř pověřovala Hronka „pracemi, návrhy a osnovami pro náboženské vyučování a povolala ho do zkušebních komisí pro učitelství na školách měšťanských a k průkazu způsobilosti pro školy střední a ústavy učitelské.“⁷²

Podobná pověření Hronek obdržel též od ministerstva školství a osvěty a zemské školní rady:

„Též ministerstvo školství a osvěty a zemská školní rada ustanovila podepsaného jednak zkušebním komisařem v komisi pro ustanovovací zkoušky profesorské při zemské školní radě a členem zkušební komise pro zkoušky učitelské způsobilosti na školách obecných a měšťanských k výpomocnému vyučování náboženství, jednak referentem o náboženských učebnicích pro školy národní a střední a o osnovách vyučování náboženství.“⁷³

K odborné práci vysokoškolského učitele patří i účast na mezinárodní spolupráci. V roce 1936 byl Hronek vyzván, aby obeslal svými pracemi světovou výstavu katechetickou v New Yorku; spolupracoval s *Centre Documentaire Catéchétique* v Lovani

---

slovců na tamní cvičné škole pod vedením prof. Hronka. Viz SKTF, fond Personalia. Učební příkaz M.Š.O. ze dne 6. června 1928. č. 59.680/28, který je opakovaně uváděn v osobních dotaznících Josefa Hronka.

⁶⁷ Fakulta byla uzavřena 17. listopadu 1939. Její činnost byla obnovena bezprostředně po konci války, první schůze profesorského sboru se konala 17. května 1945. Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 37.

⁶⁸ Srov. SKTF, fond Personalia. Osobní výkaz 1946. Viz příloha č. 5.

⁶⁹ Srov. SKTF, fond Personalia. Opětovné nastoupení Th.Dr. Josefa Hronka, profesora učitelského ústavu v Praze II. do služby suplenta katechetiky a pedagogiky na Katolické bohoslovecké fakultě University Karlovy od 1. června 1945. Spis M.Š.O. A-61494/1945.

⁷⁰ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 37. Hronkův dotazník z této prověrky je uložen v SKTF, fond Personalia. Dotazník 1946.

⁷¹ SKTF, fond Personalia. Žádost o udělení docentury pro obor katechetiky a pedagogiky ze dne 2. srpna 1945. Dále jen Žádost o udělení docentury 1945. Viz příloha č. 4.

⁷² *Tamtéž.*

⁷³ *Tamtéž.* Konkrétní ustanovení jsou uvedena v dokumentu: SKTF, fond Personalia. Osobní výkaz na bohoslovecké fakultě ze dne 16. 4. 1948.

a v sekci pedagogické při rakouské *Lvově společnosti*.⁷⁴ Těmto institucím zaslal roku 1938 na jejich vyzvání monografie o náboženském vyučování v Československé republice.⁷⁵

Na základě obhájené dizertace a složení předepsaných rigorózních zkoušek byl promován doktorem teologie dne 23. 6. 1937 v aule právnické fakulty University Karlovy.⁷⁶ Dne 24. 11. 1938 byl také vyznamenán papežem Piem XI. hodností nadpočetného tajného komoří s titulem Monsignore.⁷⁷ Obě události zmiňuje s radostí i sestra Josefa.⁷⁸

Vedle výuky na fakultě byl Hronek činný v mnoha institucích a spolcích a jejich výborech (Křesťanská akademie v Praze, Duchovní akademie česká, Umělecká sekce Křesťanské akademie, Družina literární a umělecká v Olomouci, výbor Družstva „Vlast“, Klub duchovenstva v Praze). Z rozhodnutí biskupa se podílel na přípravě Prvního celostátního sjezdu katolíků ČSR v Praze (červen 1935) a na obeslání světové výstavy katolického tisku v Římě (1936).⁷⁹

V období 1928–1945 vzniká většina Hronkových odborných prací, kromě toho je velmi činný i v redakčních kruzích různých periodik, kde působí i jako redaktor (podrobněji viz kap. 2.2.).

Během okupace pracoval Josef Hronek na nových učebnicích: po válce byl vyzván státní tiskárnou a arcibiskupskou konsistoří k vydání jedenácti náboženských učebnic.⁸⁰ Záhy po ukončení okupace byl povolán na fakultu, kde byl zahájen tzv. „válečný semestr“.⁸¹ Po přestěhování fakulty do vlastní budovy v Dejvicích, zřídil si zde pracovnu a knihovnu semináře pedagogiky a katechetiky. „*To byl ve svém živlu, denně na fakultu docházel.*“⁸²

---

⁷⁴ *Die Österreichische Leo-Gesellschaft* bylo rakouské sdružení učenců na podporu vědy a umění v křesťanském duchu. Společnost byla založena roku 1892 státníkem a historikem Josefem Alexandrem von Helfertem (1820–1910). Pracovalo v ní celkem 13 sekcí. Její činnost byla ukončena roku 1938. Srov. [14. 3. 2013] <http://de.wikipedia.org/wiki/%C3%96sterreichische_Leo-Gesellschaft>.

⁷⁵ Podrobněji viz SKTF, fond Personalia. Žádost o udělení docentury 1945. Viz příloha č. 4. V dokumentu jsou uvedena i konkrétní jména zástupců uvedených institucí.

⁷⁶ Srov. SKTF, fond Personalia. Osobní výkaz 1946. Viz příloha č. 5.

⁷⁷ Jmenování bylo uděleno dekretem č. 6231 ze 24. listopadu 1938. Srov. SKTF, fond Personalia. Životopis 1945. Viz příloha č. 4.

⁷⁸ *Rodinná kronika*, s. 19.

⁷⁹ Srov. SKTF, fond Personalia. Žádost o udělení docentury 1945. Viz příloha č. 4.

⁸⁰ Srov. *Rodinná kronika*, s. 22. Patrně se jednalo spíše o přepracovanou vydání již stávajících učebnic a katechetických pomůcek. Srov. také s kap. 2.1.4. a 2.1.5.

⁸¹ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 41.

⁸² *Rodinná kronika*, s. 22.

K období působení Hronka jako profesora náboženství a suplenta katechetiky a pedagogiky na fakultě jeho sestra v kronice dodává:

„Pepa měl velmi mnoho příznivců a přátel. Z řad církevních příznivců jmenuji alespoň některé. Tak nejdříve to byl Msgre Řihánek, ředitel semináře, potom p. prelát Dr. Soukup, který velmi často chodil i na Ořechovku. Pan arcibiskup Dr. Kordač, pan biskup Dr. Podlaha, pan biskup Dr. Eltschkner, pan kardinál Kašpar, pan opat Zavoral a po něm pak p. opat Jarolímek, pan velmistr Dr. Vlasák, pan kanovník Stašek, který si přál, aby Pepa přijal místo kanovníka na Vyšehradě a to v době asi r. 1938, ale Pepa se poděkoval a raději zůstal věren škole a fakultě. Po revoluci opět bylo Pepovi nabízeno místo kanovníka tentokráte u sv. Víta, bylo to přání p. biskupa Eltschknera, ale opět Pepa místo to nepřijal.“⁸³

Mezi přáteli Josefa Hronka uvádí jeho sestra i pedagoga, univerzitního profesora Otakara Chlupa, který „byl vícekrát u nás na Ořechovce a Pepovi věnoval své pedagogické knihy s vlastním podpisem“.⁸⁴

1.3.2. Docent pro obor pedagogika a katechetika

Po skončení druhé světové války byla na teologické fakultě zřízena samostatná stoli-
ce pedagogiky a katechetiky. Patrně v této souvislosti podal Josef Hronek 2. srpna 1945
žádost o docenturu, jejíž součástí je i jeho vlastnoruční nejobsáhlejší životopis
a podrobný popis přednášek konaných na teologické fakultě.⁸⁵ Jmenovaná komise⁸⁶ do-
šla k jednomyslnému závěru žádost doporučit ke kladnému vyřízení. Jeden ze členů
komise, Josef Beran, formuloval své hodnocení následovně:

*„Th. Dr. Josef Hronek prokázal – jak potvrzuje seznam spisů jeho – nejen zájem
o všechny otázky školsky legislativní a historicko-pedagogicko-didaktické, nýbrž
i vědeckou zdatnost a schopnost badatelského postupu a metodicky správného
zpracování. Mnohé ze spisů sice připomínají cizí vzory, ale jiné zase dosvědčují
vědeckou samostatnost a proto lze doporučiti, aby mu byla udělena venia docendi
v oboru pedagogiky a katechetiky.“⁸⁷*

---

⁸³ Rodinná kronika, protilehlá strana ke s. 25.

⁸⁴ Tamtéž. O spolupráci Josefa Hronka s Otakarem Chlupem se zmíníme v souvislosti s jeho lexikografic-
kou činností v kap. 2.1. Hronek také často prof. Chlupa citoval ve svých dílech v souvislosti s reformou
školství.

⁸⁵ SKTF, fond Personalia. Žádost o udělení docentury 1945. Mezi jejími přílohami byly: Životopis 1945
a Příloha k žádosti o habilitaci: Hronek, Nástin přednášek z pedagogiky a katechetiky ze dne 2. srpna
1945. Dále jen SKTF, fond Personalia. Nástin přednášek z pedagogiky a katechetiky 1945. Viz příloha
č. 6.

⁸⁶ SKTF, fond Personalia. Prof. Dr. Josef Hronek – habilitace – jmenování komise ze dne 9. srpna 1945,
č. j. 266/45. Členové komise: Dr. Jaroslav Beneš, Dr. Josef Beran, Dr. Alois Kudrnovský, předseda komi-
se.

⁸⁷ SKTF, fond Personalia. Příloha k poradě komise pro návrh docentury msgra Dra Hronka ze dne
21. srpna 1945.

Jaroslav Beneš zpracoval hodnocení všech členů komise do návrhu na jmenování Josefa Hronka docentem.⁸⁸ Žadatel byl pozván ke kolokviu a vyzván, aby si stanovil tři témata ze svého oboru k habilitační přednášce.⁸⁹ Hronek předložil tato témata: „Pedagogika, pojem, předmět a metody“, „Princip činné školy v katechezi“ a „Nová organizace školské správy“.⁹⁰ Kolokvium se konalo 26. listopadu 1945 za přítomnosti profesorského sboru a habilitační přednáška o den později.⁹¹ Na základě úspěšného výsledku podalo děkanství bohoslovecké fakulty dne 30. listopadu 1945 žádost na ministerstvo školství a osvěty o udělení „*venia docendi pro obor pedagogiky a katechetiky*“. Podepsán je děkan Karel Kadlec, parafruje rektor university Karlovy Jan Bělehrádek. Dále je zde podepsán důvěrník Ústřední rady odborů Josef Beran: „*Není námitek po stránce národní spolehlivosti ani z jiného důvodu.*“⁹²

Z obsahu spisu ministerstva školství a osvěty:

„ThDr. Josef Hronek, prof. učít. ústavu v Praze, podáním ze dne 2. srpna 1945 požádal profesorský sbor bohoslovecké fakulty Karlovy univerzity v Praze o udělení venia docendi pro obor katechetiky a pedagogiky. Jako habilitační spisy předložil publikace: Národní škola a katecheta (Praha 1931), Vyučování náboženství na národních školách (Praha 1935), Metodika vyučování náboženství (Praha 1941). Tiskem vyšla druhá jmenovaná publikace. Jeho další publicistická činnost: dalších 36 vědeckých prací z téhož oboru. Komise složená z prof. Dr. Jar. Beneše, Dr. Josefa Berana a Dr. Aloise Kudrnovského prozkoumala jeho žádost a doporučila profesorskému sboru k dalšímu řízení. Habilitační kolokvium bylo žadatelem provedeno ve schůzi profesorského sboru dne 6. listopadu 1945 s výsledkem uspokojivým. Habilitační přednášku jmenovaný proslovil dne 27. 11. 1945 na téma (ze 3 navržených): Nová organizace školské správy. Po příznivém výsledku přednášky profesorský sbor se usnesl udělit žadateli veniam docendi pro navržený obor.“⁹³

---

⁸⁸ Jedná se o zvlášť cenný osmistránkový dokument s odborným hodnocením všech předložených prací z katechetiky a pedagogiky. Citujeme z něj v kap. 2.1. Srov. SKTF, fond Personalía. Návrh na jmenování Th.Dra Josefa Hronka s. docentem bohoslovecké fakulty Karlovy univerzity ze dne 18. srpna 1945. Příloha k č. j. 266/45. Dále jen Návrh na jmenování docentem 1945.

⁸⁹ Srov. SKTF, fond Personalía. Porada komise pro návrh docentury msgra Dra Hronka konaná dne 21. srpna 1945. Příloha k č. j. 266/45.

⁹⁰ SKTF, fond Personalía. Dr. Josef Hronek: Témata přednášek na zkoušku podle par. 8 hab. řádu k č. j. 219/45–46 ze dne 21. listopadu 1945, č. j. 232/45–46.

⁹¹ SKTF, fond Personalía. Protokol z habilitačního kolokvia ze dne 26. listopadu 1945; Protokol o habilitační přednášce ze dne 27. listopadu 1945. Viz příloha č. 7.

⁹² SKTF, fond Personalía. ThDr. Josef Hronek, profesor učitelského ústavu v Praze – udělení veniae docendi. Žádost Ministerstvu školství a osvěty ze dne 30. listopadu 1945, č. j. 259/45.

⁹³ SKTF, fond Personalía. Spis MŠO – Praha – univerzita Karlova – bohoslovecká fakulta – profesor učitelského ústavu v Praze – ThDr. Josef Hronek – habilitace z pedagogiky a katechetiky. Schválení usnesení profesorského sboru o udělení veniae docendi pro obor pedagogiky a katechetiky ze dne 26. března 1946, č. j. A–180.552/45–V/3. Podepsán ministr Zdeněk Nejedlý.

Po jmenování docentem se Hronek plně věnoval práci na poválečné obnově výuky na teologické fakultě a požádal o celoroční dovolenou na učitelském ústavu.⁹⁴

V tomto krátkém dvouletém období vydal Hronek dvě velmi důležité práce: *Katecheta. Duch a forma katolického vyučování náboženského*, v níž shrnul poznání svého hlavního oboru, a *Na klíně mateřském. Kapitoly o výchově dětí v raném dětství* z oboru pedagogika (obě budou představeny v kap. 2.1.2.). Pro výuku náboženství Hronek pracoval několik nejrozšířenějších učebnic (viz kap. 2.1.4.). Od roku 1946 se podílel na přípravě a realizaci nově založeného homiletického a katechetického časopisu *Logos* (podrobněji v kap. 2.2.3.).

1.3.3. Mimořádný profesor pro obor pedagogika spojený s katechetikou

Krátce po jmenování Josefa Hronka docentem se ukázala potřeba zřídít místo mimořádného profesora pro obor pedagogika spojený s katechetikou. Děkan Karel Kadlec to zdůvodnil následovně: „*Je nutné, aby tento důležitý obor byl obsazen odborným profesorem, který by se výhradně jemu věnoval a neměl své hlavní zaměstnání na jiném ústavě.*”⁹⁵ Na podání návrhu se usnesl profesorský sbor dne 23. května 1946, kdy bylo schváleno i složení komise ze tří řádných profesorů Jaroslava Beneše, Josefa Berana a Josefa Šímy.⁹⁶ Komise zpracovala zdůvodnění návrhu, ve kterém podrobněji komentuje Hronkovo literární pedagogicko-katechetické dílo a jeho praktické působení v katechetické činnosti.⁹⁷ Ministerstvo zaslalo dopis o jmenování Josefa Hronka mimořádným profesorem dne 9. června 1947, kde oznamuje, že prezident republiky Edvard Beneš jmenoval Josefa Hronka mimořádným profesorem se zpětnou účinností od 1. října 1946.⁹⁸ V souvislosti s tímto jmenováním byla Hronkovi zastavena výplata požitků na Amerlingově učitelském ústavu a tím oficiálně skončilo

---

⁹⁴ Ve školním roce 1945–1946 mu byla udělena celoroční placená dovolená. Srov. SKTF, fond Personalía. Odpověď na žádost o dovolenou ze dne 17. srpna 1945. M.Š.O., číslo spisu. A – 64.073/1945.

⁹⁵ SKTF, fond Personalía. Návrh na jmenování mimořádným profesorem a přisystemizování tohoto místa ze dne 17. června 1946, č. j. 900/45-46. Odesláno na M.Š.O. Podepsán děkan Karel Kadlec, parafoval Jan Bělehrádek, rektor UK.

⁹⁶ SKTF, fond Personalía. Návrh na jmenování doc. Th.Dr. Josefa Hronka mimoř. profesorem – vypracování ze dne 27. května 1946, č. j. 811/45-46. S návrhem jmenování a složením komise souhlasili všichni přítomní profesori: Cibulka, Heger, Kudrnovský, Merell, Mikula, Vašica a Vyskočil.

⁹⁷ SKTF, fond Personalía. Docent Th. Dr. Josef Hronek ze dne 4. června 1946. Navazuje na č. j. 811/45-46. Dále jen Posudek 1946.

⁹⁸ SKTF, fond Personalía. Oznámení o jmenování mimořádným profesorem prezidentem republiky dopisem ze dne 9. června 1947, čís. A-99.718/47-V/3.

i jeho působení jako katechety.⁹⁹ On sám ve svém životopise z 1. 10. 1950 ke jmenování mimořádným profesorem uvádí:

„U cíle svého dávného přání stanul, když na jednomyslný návrh profesorského sboru byl jmenován mimořádným profesorem na nově zřízené stoličce pro obor katechetiky a pedagogiky na bohoslovecké fakultě university Karlovy v Praze dne 9. června 1947 s účinností od 1. října 1946.“¹⁰⁰

Kromě výuky vykonával Hronek v tomto období i funkci ředitele semináře pro pedagogiku a katechetiku a zastupoval děkana ve vedení Katechetického studia při bohoslovecké fakultě (o studiu více v kap. 3.2.2.). Ve školním roce 1948–1949 byl zvláště honorenován za vedení semináře pedagogiky a katechetiky a za přednášky v katechetickém studiu a vedení katechetického studia pro laiky.¹⁰¹

V období 1947–1949 pokračovala Hronkova práce v redakčním kruhu časopisu *Logos*, kde publikoval několik rozsáhlejších článků z pedagogiky a katechetiky (viz kap. 2.2.3.). V časopise *Časopis katolického duchovenstva* (dále *ČKD*) též recenzoval hlavní práce svých kolegů z Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Olomouci (viz kap. 2.2.1.).

1.3.4. Profesor Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty

Na schůzi profesorského sboru konané dne 13. listopadu 1948 podal profesor Heger návrh na zahájení řízení ke jmenování tří mimořádných profesorů: Hronka, Merella a Mikuly, řádnými profesory. Pro profesorské řízení Josefa Hronka byla jmenována komise ve složení: Karel Kadlec, Jaroslav Šíma a děkan fakulty Jaroslav Beneš.¹⁰² Komise předložila návrh ke jmenování Josefa Hronka řádným profesorem na schůzi fakulturního sboru bohoslovecké fakulty dne 4. února 1949. Součástí tohoto návrhu je i jednostránkový posudek na dvě Hronkova nejvýznamnější díla: *Katechetiku a Na klíně ma-*

---

⁹⁹ SKTF, fond Personalia. Msgre Th.Dr. Josef Hronek, státní profesor při Amerlingově státním mužském ústavě učitelském v Praze II. Jmenování mimořádným profesorem bohoslovecké fakulty Karlovy university v Praze. Zastavení výplaty požitků. Oznámeno ředitelství Amerlingova ústavu dopisem ze dne 2. října 1947. Výnos M.Š.O. ze dne 17. září 1947, č. A-917.498/47-III/2.

¹⁰⁰ Srov. SKTF, fond Personalia. Životopis 1950. Viz příloha č. 10.

¹⁰¹ Srov. SKTF, fond Personalia. Přehled činnosti vysokoškolských učitelů 1949 (viz příloha č. 8). Dotazník 1950, odpověď na otázku č. 10 (viz příloha č. 9).

¹⁰² Srov. SKTF, fond Personalia. Výpis ze zápisu o poradě fakulturního sboru bohoslovecké fakulty university Karlovy konané dne 13. listopadu 1948. Bod 6/ - volné návrhy.

teřském. Fakultní sbor návrh jednomyslně schválil.¹⁰³ Hronek však v letním semestru 1950 vážně onemocněl a pomýšlel na odchod z fakulty:

„*Namáhavá duševní práce narušila jeho zdraví do té míry, že v r. 1950 pomýšlel na odchod z fakulty. Po krátké dovolené se však natolik zotavil, že dnem 1. září 1950 nastoupil na nově zřízenou Cyrilometodějskou fakultu jako její profesor.*“¹⁰⁴

V období jeho nemoci, zejména v létě 1950, se odehrával boj o budoucí podobu fakulty. Jedním z výsledků náročných jednání bylo sestavení seznamu učitelů, jimž arcibiskup Beran udělil kanonickou misi. Byl mezi nimi i Josef Hronek, k jehož jménu dopsal arcibiskup poznámku: „Ať méně píše!“¹⁰⁵ Řádným profesorem Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze pro stolicí pedagogiky a katechetiky při katedře oborů praktických byl Hronek jmenován dekretem ze dne 2. října 1950 s účinností od 1. září 1950.¹⁰⁶ Svě jmenování komentoval jako „*vyvrcholení svého celoživotního poslání*“.¹⁰⁷

Dne 7. prosince 1951 byl Josef Hronek jmenován vedoucím katedry praktických oborů s účinností od 1. ledna 1952 na základě návrhu fakultní rady.¹⁰⁸ Součástí katedry byly stolice pastorální teologie, katechetiky a pedagogiky a společenských věd.¹⁰⁹ Od počátku padesátých let publikoval celkem sedm titulů skript (srov. kap. 2.1.2.). Působil jako člen redakčního kruhu časopisu *Duchovní pastýř* pro část vědeckou (srov. kap. 2.2.4.). Od roku 1951 uveřejnil v *Katolických novinách* několik vzdělávacích popularizačních seriálů o základních pedagogických otázkách, výchově dítěte v rodině, psychologických poznacích o dítěti apod. Ve *Věstníku katolického duchovenstva* publikoval od téhož roku výklad nových školských nařízení ohledně náboženské výuky a výchovy, katechetických kurzů a jiné činnosti spojené s fakultou (srov. kap. 1.3.5. a 3.2.).

---

¹⁰³ Srov. SKTF, fond Personalia. ThDr. Josef Hronek, mř. prof. – návrh na jmenování řádným prof. pedagogiky a katechetiky ze dne 15. února 1949, čj. 517/48–49. Návrh obsahuje dotazníkovou část a zprávu komise. Tuto zprávu dále označujeme jako Posudek 1949.

¹⁰⁴ Srov. *Rodinná kronika*, s. 23. O počátcích zákeřné choroby Josefa Hronka v roce 1950 se zmiňuje i Jan Merell v nekrologu. Srov. MERELL, Jan. Životní dílo Msgre Dr Josefa Hronka. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 9, s. 163–164. Dále jen MERELL, Jan. Životní dílo Msgre Dr Josefa Hronka. Hronek byl nemocný i v době, kdy se jednalo o reorganizaci bohosloveckých studií a zřízení jedné bohoslovecké fakulty. Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 104.

¹⁰⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 135.

¹⁰⁶ SKTF, fond Personalia. Jmenovací dekret ze dne 2. října 1950. Státní úřad pro věci církevní, č. j. 3810/50–I. Podepsán Zdeněk Fierlinger.

¹⁰⁷ SKTF, fond Personalia. Životopis 1950. Viz příloha č. 10.

¹⁰⁸ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování katedrových profesorů ze dne 19. listopadu 1951, č. j. 247/51–52.

¹⁰⁹ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 161.

Vzhledem k politické situaci a k otevřenému nepřátelství komunistického vedení státu k církvi, nemůžeme přehlédnout ani Hronkův postoj ke státní moci. Z *Rodinné kroniky* jej vyčíst nelze, sestra Josefa se o politickém převratu v roce 1948 ani o událostech dalších let vůbec nezmiňuje a tudíž nekomentuje ani postoj Josefa Hronka k nim. Po návratu na fakultu se prokazatelně zařadil mezi „spolehlivé“ členy profesorského sboru, o čemž svědčí funkce, kterými byl pověřován. Společenské změny vnímal velmi pozitivně, opakovaně vyjadřuje uspokojení nad tím, že socialismus odstranil nespravedlivé třídní rozdělení, vymanil naši školu z ekonomického liberalismu a vyřešil základní problémy se vzděláváním mládeže.¹¹⁰ Na to měla církev reagovat adekvátním způsobem, tj. hledáním nových cest ve výchově:

„Mnohotvárný život dneška tvoří nové skutečnosti, které působí na všechny stránky společenského života, a tak zasahují školu a výchovu a volají po nové formaci výchovné práce. Nová doba vyžaduje nové výchovné cesty také ve výchově náboženské, která se těší pozornosti a zájmu lidově demokratického státu, jenž vědom si mravního poslání náboženství, nejen že popřává škole možnost vzdělání náboženského, nýbrž výslovně v základním školském zákoně ze dne 21. dubna 1948, č. 95 Sb., par 19, ukládá škole povinnost starati se o náboženskou výchovu. Naším úkolem je tudíž pečovat na tomto svěřeném nám úseku školské práce o její zkvalitnění.“¹¹¹

Hronek již dříve odmítal jmenování kanovníkem, protože jeho „životem“ byla škola a fakulta. Pro ni pracoval usilovně až do své smrti, jak bude ještě uvedeno v následující kapitole. Nikdy se neangažoval v žádné politické straně.¹¹² Spolupracoval sice v družstvu Vlast, k jehož záměrům patřilo posílení národního sebevědomí, a v Klubu katolického duchovenstva, ale vždy zde vykonával redakční činnost, která mu byla vlastní (viz kap. 2.2.). Na základě způsobu, jakým se vyjadřuje v textech z padesátých let, se domníváme, že spíše než touha po kariéře se u něj projevil fenomén, který popisují autoři publikace *Katolická církev v Československu 1945–1989*:

„(...)Na přelomu čtyřicátých a padesátých let zmátl i mnoho tradičních křesťanů, na venkově i ve městech, svým důrazem na budování nové společnosti, prosté sociálních nespravedlností, což mimo jiné dokládá křesťanskou citlivost v těchto oblastech. Církev proto postupně ztrácela důvěryhodnost jako instituce zastaralá, obrácená k minulosti, nemoderní, nestarající se o budování tohoto světa. Tento obraz se podařilo komunistickému režimu poměrně úspěšně implantovat do mysli nejen mnoha členů

---

¹¹⁰ Srov. např. HRONEK, Josef. Náboženská výchova v nové školské soustavě Československé republiky. *Věstník katolického duchovenstva* 1951, roč. 3, č. 2, s. 2–3; č. 3, s. 8. Dále jen HRONEK, Josef. Náboženská výchova v nové školské soustavě.

¹¹¹ HRONEK, Josef. Některé methodologické otázky z katechetiky. *Duchovní pastýř* 1950–1951, roč. 1, č. 3, s. 8–10. Dále jen HRONEK, Josef. Některé methodologické otázky.

¹¹² SKTF, fond Personalialia, Osobní dotazník 1950, viz příloha č. 9.

*české společnosti, kteří byli ‚bez vyznání‘, ale i některým věřícím křesťanům, kteří tak začali žít v pozoruhodné schizofrenii.*¹¹³

Určitý vliv mohli mít na Hronkovy postoje k režimu jeho přátelé a zejména Vojtěch Šanda, první děkan po reorganizaci fakulty z roku 1950, který se jednoznačně vyslovil pro zachování toho, co je pro církve v dané situaci možné, tedy pro výchovu budoucích kněží na fakultě a v semináři za daných podmínek, i když neodpovídaly požadavkům kanonického práva.¹¹⁴ O Hronkových přátelích se zmiňuje sestra Josefa v poznámce v *Rodinné kronice*. Jsou zde jmenováni též kněží, kteří zastávali vysoké církevní funkce. Jednalo se o Hronkovy bývalé žáky probošta Arnošta Olivu, generálního vikáře pražské arcidiecéze Aloise Stehlíka, ředitele Charity Jana Máru a kolegy z fakulty kanovníka Josefa Beneše a proděkana Jana Merella.¹¹⁵

1.3.5. Děkan Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty

V poslední etapě svého života sloužil Josef Hronek fakultě jako její děkan. Návrh na jeho jmenování podala jednomyslně fakultní rada Zdeňku Fierlingerovi dopisem dne 21. června 1952.¹¹⁶ Hronek byl jmenován děkanem fakulty pro roky 1952–1954 s účinností od 1. července 1952. Dne 15. června 1954 byl zvolen na další volební období, avšak 23. září 1954 v Praze zemřel. Svůj přístup ke studiu teologie a uspořádání poměrů na fakultě představil v publikaci *Studium římskokatolického bohosloví* (viz kap. 2.1.1., publikace č. 13).

Ve své děkanské funkci věnoval velké úsilí snaze o stabilizaci fakulty a konsolidaci její práce podle směrnic apoštolské konstituce *Deus scientiarum Dominus*. Chtěl, aby měla výrazný profil, vychovávala kněze pro působení mezi českým lidem, a byla i mezinárodně uznávána.¹¹⁷ Za důležité složky ovlivňující kvalitu fakulty považoval: zkvalitňování vědecké a pedagogické práce profesorů a docentů, maximální využívání aktivních forem studia (k tomu patřily i konzultace), zvyšování úrovně spolupráce mezi

---

¹¹³ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945–1989*. Brno: CDK, 2007, s. 10.

¹¹⁴ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta v letech 1939–1990*, s. 120.

¹¹⁵ Srov. *Rodinná kronika*, vsuvka ke s. 25.

¹¹⁶ SKTF, fond Personalía. Návrh nových představených fakulty na další dvouleté období ze dne 21. června 1952, čj. 902/51–52. Podle výzkumu Vojtěcha Novotného byl tento postup předjednan SÚC. Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta v letech 1939–1990*, s. 155.

¹¹⁷ Srov. HRONEK, Josef. Život a práce Cyrilometodějské fakulty. *Věstník katolického duchovenstva* 1954, roč. 6, č. 5, s. 4–5. Viz také NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta v letech 1939–1990*, s. 131. Jednalo se o latinsky psaný velikonoční pozdrav do 37 evropských zemí katolickým fakultám.

profesory a studenty na úkolech fakulty, péči o uvědomělou disciplínu na fakultě i v semináři. V duchu tohoto úsilí se smířil i s problematickým rozhodnutím o stěhování fakulty do Litoměřic, neboť považoval za důležité, aby učitelský úřad církve byl „živý“ a dokázal se účinně přizpůsobovat všem okolnostem a potřebám.¹¹⁸ Projevem Hronkovy péče o pedagogickou úroveň učitelů fakulty byly hospitace na jejich přednáškách a seminářích, z nichž pořizoval zápisy a projednával jejich výsledky na jednáních fakultní rady.¹¹⁹ K potřebě solidního vzdělání bohoslovců se vyjádřil následovně:

„Před závěrem studijního roku panuje na naší fakultě zvláštní ruch a pracovní vypětí. Jeho úspěšné zakončení se projevuje ve svědomité přípravě bohoslovců k závěrečným zkouškám. To je nyní hlavní úkol, který u bohoslovců budí pocit vážnosti, neboť si plně uvědomují, že kněz Ježíše Krista, mající býti světlem světa a solí země, musí být mužem všeobecného a posvátného vědění a ctnosti. ‚Labia sacerdotis custodient scientiam‘ (Malach 2, 7) přikazuje Bůh již ve Starém zákoně a odmítá ze své služby kněze, který zavrhl vědění. ‚Quia tu scientiam repullisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi‘ (Oseáš 4, 6).“¹²⁰

Velkou péči Hronek věnoval přípravnému kurzu bohoslovců.¹²¹ Pečoval též o systematickou práci kateder zavedením katedrových konferencí.¹²² V roce 1954 zahájil jednání o opětovném prodloužení bohosloveckého studia na pět let z důvodu přetížení studentů a nedosahování předepsaného kanonického věku ke svěcení. Jeho postup vedl ke stabilizaci fakulty po všech stránkách.¹²³ Představitelé SÚC byli s jeho prací spokojeni, měl autoritu u profesorů, bohoslovců, mezi kněžstvem i věřícími.¹²⁴

O Hronkově úsilí věnované fakultě v nové funkci a také o společenskou angažovanosti, která z této funkce vyplývala, vydává svědectví sestra Josefa:

---

¹¹⁸ Srov. Alma mater cyrilomethodiana pragensis. Rozhovor s prof. Mons. ThDr. Josefem Hronkem, děkanem Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze. *Duchovní pastýř* 1953, roč. 3, č. 1, s. 9–10. Autor neuveden.

¹¹⁹ Srov. např. SKTF, fond Personalia. Složka Fakultní rada – zápisy ze zasedání: Zápis č. XIV ze dne 14. listopadu 1952, s. 2. Dále jen SKTF, fond Personalia. Složka Fakultní rada. Text: „Dle VI. odst. org. statutu vykonal děkan v říjnu a počátkem listopadu 14 hospitací při přednáškách profesorů a docentů. Shledal svědomitou přípravu přednášek, správný postup i výklad přednášejících a u bohoslovců účast a živý zájem. O některých nesrovnalostech pojednal děkan soukromě s přednášejícími a rád konstatuje, že tyto nedostatky byly záhy odstraněny.“ Podobné zprávy se v zápisech z fakultní rady objevují pravidelně. Děkan Hronek se zajímal zejména o metodickou stránku vyučování, rozlišování mezi přednáškami a seminárními cvičeními apod.

¹²⁰ HRONEK, Josef. Závěr roku na Cyrilometodějské fakultě. *Věstník katolického duchovenstva* 1953, roč. 5, č. 5–6, s. 2.

¹²¹ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta v letech 1939–1990*, s. 149. Text obsahuje odkazy na několik článků z *Katolických novin a Věstníku katolického duchovenstva*, které psal Hronek o tomto kurzu.

¹²² Srov. např. SKTF, fond Personalia. Složka Fakultní rada, s. 2.

¹²³ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta v letech 1939–1990*, s. 163.

¹²⁴ *Tamtéž*, s. 166.

„20. června 1952 byl zvolen děkanem fakulty a na přání Státního úřadu pro věci církevní ujímá se již dnem 1. července úřadu. První rok jeho děkanské funkce skončil tím, že fakulta o prázdninách 1953 přesídlila do Litoměřic. Prázdniny soustředily jeho pozornost na úpravu fakulty a semináře již v Litoměřicích. Adaptační práce byly závčas provedeny a nový studijní rok mohl být zahájen jako vždy v říjnu. Zahájení bylo okazalou slavností, které se zúčastnily význačné osobnosti. Státní úřad pro věci církevní propůjčil Pepovi auto i šofera k jízdám do Litoměřic a vůbec na jakékoliv úřední cesty. V Litoměřicích byl na probošství zařízen Pepovi třípokojový byt ‚děkanský‘, ale nestěhovali jsme se tam z toho důvodu, abychom nepřišli v Praze o vlastní byt.

Jako děkan fakulty byl zvolen do předsednictva Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva a do předsednictva (Mírového) Výboru obránců míru. V červnu 1954 znovu zvolen Pepa děkanem fakulty na další dva roky. A znovu odjíždí v úterý a v pátek ráno do Litoměřic a k večeru se vrací zase zpět domů. Léčíme cukrovku, ale srdce tím trpí. Snadšením a radostí se dává zase do práce po znovuzvolení. Ale náhle se choroba jeho horší, lékař mě ujišťuje, že vše zase bude v pořádku, že Pepa potřebuje tak 3 až 4 týdny naprostého klidu. Bohužel choroba se zhoršila, aniž by můj drahý Pepa ba i já si natolik uvědomili, že je to choroba vlastně již smrtelná. Po ošetřujícím lékaři Dr. Fricbovi, dochází k nám Dr. Kratochvíl a po dohodě obou lékařů se státním úřadem pro věci církevní má být Pepa léčen ve fakultní nemocnici v Krči, kde se mu má dostat té nejlepší lékařské péče. 22/9. 1954 Pepa byl do nemocnice převezen, ale hned v nemocnici zemřel.“¹²⁵

Josef Hronek si zřejmě svoji nemoc nepřipouštěl, o čemž svědčí i postřeh Jaroslava Kouřila v článku k volbě děkana na druhé období. Charakterizuje jej jako fyzicky i duševně svěžího, „možno říci i mlád, neboť mládí není jen úsek života, nýbrž je to stav ducha, myslí a srdce“.¹²⁶ O poslední cestě děkana Hronka a jeho odkazu referoval v dobovém tisku zejména proděkan a nástupce ve funkci děkana Jan Merell.¹²⁷

---

¹²⁵ Rodinná kronika, s. 24–25.

¹²⁶ KOUŘIL, Jaroslav. Msgr. prof. dr. J. Hronek opět děkanem CMBF. *Věstník katolického duchovenstva* 1953, roč. 5, č. 7–8, s. 6.

¹²⁷ MERELL, Jan. Životní dílo Msgr. Dr. Josefa Hronka, s. 164. Také Poslední cesta Dr. Josefa Hronka. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 9, s. 164–165. Autora článku nelze dohledat, značka (J.B.).

2. Přehled publikační činnosti Josefa Hronka

Přehled Hronkova literárního díla (monografií, knižních publikací včetně popularizačních brožur) poskytují: Souborný katalog Národní knihovny České republiky (65 publikací); WorldCat identities (77 prací v 87 publikacích ve čtyřech jazycích a 90 knihovnách);¹²⁸ knižní síť v České a Slovenské republice Baila (57 knih).¹²⁹ Dílčí přehled hlavních odborných publikací uvádí Jan Merell,¹³⁰ Vojtěch Novotný,¹³¹ Marie Marková¹³² a Marie Zimmermannová.¹³³ Uvedené přehledy byly zrevidovány a doplněny na základě těchto pramenů: vlastní životopisy Josefa Hronka z let 1945 a 1950, posudky jeho literární činnosti v souvislosti s habilitačním a profesorským řízením, katalogy biskupských knihoven, vybraná dobová periodika (*ČKD*, *Vychovatel*, *Logos*, *Duchovní pastýř*) a obálky dostupných Hronkových publikací. Podařilo se dohledat téměř všechny tituly, s výjimkou několika, které v přehledu dále uvádíme s poznámkou „nedohledáno“. Díla jsou stručně představena v kap. 2.1.

Náročným úkolem bylo zorientovat se v člancích Josefa Hronka, publikovaných v různých periodikách.¹³⁴ Sestavit jejich kompletní výčet by nebylo pro účely této práce relevantní, neboť naše práce je zaměřena hlavně na odbornou činnost Josefa Hronka v oborech katechetika a pedagogika. Vyšli jsme se seznamu periodik, která uvedl sám Hronek ve svém životopise (1945) a k nim jsme přiřadili později vydávané časopisy *Logos a Duchovní pastýř*. Nahlédli jsme též do *Věstníku katolického duchovenstva* a *Katolických novin*. Z předválečných periodik jsme vybrali ta, která se převážně nebo pravidelně zabývala katechetickou tematikou. V kap. 2.2. stručně charakterizujeme vybraná periodika a uvádíme přehled článků, které v nich Hronek publikoval.

---

¹²⁸ [14. 3. 2013] <<http://www.worldcat.org/identities/lccn-no90-26828>>

¹²⁹ [14. 3. 2013] <<http://baila.net/search?utf8=%E2%9C%93&search=Josef+Hronek&type=&commit=submit>>

¹³⁰ MERELL, Jan. Životní dílo Msgre Dr Josefa Hronka, s. 164.

¹³¹ NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 344–345. Autor uvádí 20 základních odborných prací Josefa Hronka.

¹³² MARKOVÁ, Marie. *Dílo ThDr. Josefa Hronka*. Autorka uvádí 20 prací Josefa Hronka.

¹³³ ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích*, s. 43–53. Uvedena zevrubná charakteristika 21 katechetických a pedagogických Hronkových prací.

¹³⁴ Josef Hronek uvádí ve svém životopise z roku 1950, že „napsal na půl druhého sta článků a pojednání do různých časopisů.“ Srov. SKTF, fond Personalia, Životopis 1950. Viz příloha č. 10.

2.1. Monografie a jiné knižní publikace

V následujícím přehledu jsou stručně komentována všechna dohledaná písemná díla Josefa Hronka s výjimkou lexikografické práce (viz níže v tomto úvodu), článků a ročenek. Z důvodu dalšího zpracování těchto pramenů jsme provedli základní rozdělení na: první práce a práce z jiných oborů (kap. 2.1.1.), odborná díla z katechetiky a pedagogiky (kap. 2.1.2.), publikace týkající se organizace školství (kap. 2.1.3.), učebnice náboženství schválené církevními a státními autoritami (kap. 2.1.4.) a ostatní katechetické pomůcky (kap. 2.1.5.).

Publikace jsou v jednotlivých kapitolách řazeny diachronně a jsou označeny postupnými čísly a rokem či roky vydání. Ke každé publikaci je uvedena stručná charakteristika, kde je představen zejména účel práce. V dobovém tisku jsme vyhledali prezentace těchto publikací nebo odborné recenze, kterými chceme ilustrovat význam Hronkova díla v době jeho vydání. Rozsáhlejší recenze či komentáře jsou uvedeny v přílohách č. 11 a 12. U většiny publikací, které Hronek předložil ke své žádosti o habilitaci a ke jmenování mimořádným a řádným profesorem, je uvedena i charakteristika díla z odborných posudků.¹³⁵

Josef Hronek uvádí ve svém životopise, že je členem a přispěvatelem redakcí několika lexikografických prací.¹³⁶ Odborný charakter má z nich *Český slovník bohovědný*¹³⁷ a *Pedagogická encyklopedie*.¹³⁸ Popularizační charakter mají práce: *Masarykův Naučný*

---

¹³⁵ Jedná se o tři dokumenty: Prvním je SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945. Druhým pramenem je SKTF, fond Personalia. Příloha k čj. 811/45-46 k Návrhu na jmenování J. Hronka mimořádným profesorem pro obor pedagogiky spojené s katechetikou. Posudek zpracovala komise ve složení Jaroslav Beneš (předseda), Josef Šíma a Josef Beran (referenti) dne 4. června 1946. Dále jen SKTF, fond Personalia. Posudek 1946. Třetím pramenem je SKTF, fond Personalia. Zpráva k č. j. 517/48-49 k usnesení fakultního sboru o podání návrhu na jmenování mř. prof. ThDra Josefa Hronka řádným profesorem pedagogiky a katechetiky ze dne 15. února 1949. Posudek zpracovala komise ve složení Jaroslav Beneš (předseda), Karel Kadlec a Josef Šíma (členové komise) na základě jednání ze dne 12. ledna 1949. Z tohoto spisu se budeme odkazovat na posudek. Dále jen SKTF, fond Personalia. Posudek 1949.

¹³⁶ Výchet lexikografických prací viz SKTF, fond Personalia. Životopis 1945. Viz příloha č. 4.

¹³⁷ PODLAHA, Antonín. *Český slovník bohovědný* I–V. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1912–1930. Josef Hronek je uveden mezi autory ve 4. a 5. díle slovníku.

¹³⁸ CHLUP, Otokar – KUBÁLEK, Josef – UHER, Jan. *Pedagogická encyklopedie* I–III. Praha: Novina, 1938–1940. Hronek je uveden mezi autory prvního svazku. Jeho výklad hesla „Katechismus“ vyšel též samostatně v rozšířené podobě jako publikace uvedená v této kapitole pod číslem (24).

slovník. *Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí*,¹³⁹ *Ottův slovník naučný. Dodatky*¹⁴⁰ a *Nový velký ilustrovaný slovník naučný*.¹⁴¹ Těmito pracemi se dále nezabýváme.

2.1.1. První díla a práce z jiných oborů

V této kapitole uvádíme díla publikovaná zejména ve dvacátých a třicátých letech minulého století. Jejich obsah souvisí jednak se službou autora v duchovní správě (publikace č. 1, 3); dále s autorovým vztahem k vlasteneckým kněžím a k církvi (č. 2, 5, 9); s jeho zájmem o literaturu (č. 6–7); vztahem k významným osobnostem (č. 8, 10, 11); se zájmem o polečenské dění (č. 4) a s působením na teologické fakultě (č. 12–13).

(1) *Z kroniky bubenečské*¹⁴² (1917). Sborník článků, které postupně vycházely v roce 1917 v časopise *Naše listy*, roč. 26. Josef Hronek je psal v době svého kaplanského působení ve farnosti Bubeneč.

(2) *Kněží, buditelé národa československého*¹⁴³ (1921). Z cyklu *Časových úvah*, sv. 273. Hronek dílo představuje jako informační přehled historie našeho národního obrození a písemnictví. Zdůrazňuje veřejně málo známou pravdu, že české vlastenecké kněžstvo bylo hlavním sloupem obrozené literatury. Všimá si proto jen kněží buditelů a spisovatelů. Dr. Jan Konečný komentoval dílo v časopise *ČKD* a vřele je doporučoval kněžím jako podklad pro kázání.¹⁴⁴

(3) *Kostel Ducha Svatého na Starém městě pražském*¹⁴⁵ (1923). Hronek působil v této farnosti jako administrátor (srov. kap. 1.2.1.). Okolnosti vydání publikace uvádí časopis *ČKD*:

*„Ke skončení oprav a zároveň k inauguraci Bratrstva Ducha sv. v kostele téhož jména vydala tamější horlivá farní rada katolíků Dějiny a popis obnovené svatyně z pera Jos. Hronka s titulním pěkným obrázkem akad. malíře Rélinka.“*¹⁴⁶

---

¹³⁹ DVORÁČEK, Jan. *Masarykův slovník naučný: Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí I–VII*. Praha: Československý kompas, 1925–1933.

¹⁴⁰ NĚMEC, Bohumil. *Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*. Praha: J. Otto, 1930–1943. Vyšly celkem 3 díly v 9 svazcích. Josef Hronek je uveden mezi autory první části I. dílu.

¹⁴¹ DOLENSKÝ, Antonín. *Nový velký ilustrovaný slovník naučný*. Praha: Nakladatelství Nebeský a Bežnoska, 1929–1934. Vyšlo dvacet svazků, sedmáct standardních (I–XVII) a tři doplňkové (1–3).

¹⁴² HRONEK, Josef. *Z kroniky bubenečské*. Praha (Pr. III., Maltézské n.): vlastní náklad, 1917.

¹⁴³ HRONEK, Josef. *Kněží buditelé národa československého*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1921.

¹⁴⁴ KONEČNÝ, Fr. Filip. *Kněží buditelé národa československého. ČKD 1921, roč. 42, č. 9+10, s. 310.*

¹⁴⁵ HRONEK, Josef. *Kostel Ducha Svatého na Starém městě pražském*. Praha: Farní rada katolíků u sv. Ducha, 1923.

(4) *Dnešní směry socialismu*¹⁴⁷ (1923). Studie z cyklu Časové úvahy, svazek 285. Autor zpracoval nejnovější české publikace své doby ke křesťanské sociologii a přihlížel též k zahraničním dílům. Seznam literatury, ze které čerpal, uvádí v úvodní poznámce. Jde mu o přiblížení náhledů křesťansko-sociálního směru podporovaného papežem Lvem XIII. na hnutí ve společnosti: marxismus, syndikalismus, bolševismus a státní socialismus. Východiskem jeho úvahy je postoj, že jen církve katolická je schopna řešení sociální otázky. V tomto duchu upozorňuje na dílo i redakce časopisu ČKD.¹⁴⁸

(5) *Kněz v českém národním obrození*¹⁴⁹ (1924¹, 1925²). Vyšlo v Populárně vzdělávací knihovně, sv. 2. Jedná se o přepracovanou verzi pojednání představeného v č. (2). Podle recenzenta v ČKD autor dobře dostal úkolu ukázat, že české vlastenecké kněžstvo bylo hlavním činitelem národního obrození.¹⁵⁰

(6) *Katolická literatura české přítomné doby*¹⁵¹ (1924). Text vyšel nejprve jako článek v poučné části *Kalendáře katolického duchovenstva Československé republiky na rok 1924*,¹⁵² poté jej Hronek nově zpracoval. Podle nejmenovaného recenzenta z ČKD jde o instruktivní přehled naší literatury beletristické i naučné.¹⁵³

(7) *Literatura česká*¹⁵⁴ (1924). Publikace vyšla v řadě Orelské příručky zemského osvětového sboru Orla čs. v Čechách jako čís. X. Jde o stručný a přehled souboru českých slovesných děl od počátku literárního tvoření, „v němž jako v zrcadle obráží se nejen obraz tvůrce-spisovatele, nýbrž jest zároveň výrazem duševních stavů celého národa“ (s. 5). Publikace měla podpořit národní uvědomění si, jak velké dějiny má česká duše národní nadaná geniální tvůrčí silou, kterou projevuje v dílech veliké hodnoty umělecké a životní (srov. Závěr, s. 54). Lze se domnívat, že Josef Hronek čerpal ze své spolupráce s Antonínem Podlahou (srov. s kap. 1.2.1.).

---

¹⁴⁶ Podle Kostel Ducha svatého na Starém městě Pražském. ČKD 1923, roč. 44, č. 10, s. 572. Autora článku nelze dohledat, značka (- a).

¹⁴⁷ HRONEK, Josef. *Dnešní směry socialismu*. Hradec Králové: Tisk. družstvo, 1923.

¹⁴⁸ Podle *Dnešní směry socialismu*. ČKD 1923, roč. 44, č. 9, s. 501. Autora článku nelze dohledat, značka (-a).

¹⁴⁹ HRONEK, Josef. *Kněz v českém národním obrození*. Praha: Československá akciová tiskárna, 1924.

¹⁵⁰ Srov. *Kněz v českém národním obrození*. ČKD 1924, roč. 45, č. 9, s. 650. Autor neuveden.

¹⁵¹ HRONEK, Josef. *Katolická literatura české přítomné doby*. Praha: Československá akciová tiskárna Praha, 1924.

¹⁵² Původní dílo nedohledáno. Zmínku o něm uvádí článek *Kalendář katolického duchovenstva Československé republiky na přestupný rok 1924*, ČKD 1924, roč. 45, č. 3, s. 229. Autor neuveden.

¹⁵³ Josef Hronek: *Katolická literatura česká přítomné doby*. ČKD 1925, roč. 46, č. 2, s. 161. Autor neuveden.

¹⁵⁴ HRONEK, Josef. *Literatura česká*. Praha: Zemská Rada Orla Čs., 1924.

(8) *Papež Pius XI.*¹⁵⁵ (1929). První česká publikace vydaná k 50. výročí kněžství papeže. Autor nabízí „mozaikový obrázek“ života papeže, za jehož pontifikátu se podařilo obnovit papežský stát. Redakce časopisu *Vychovatel* upozorňuje na Hronkovu snahu představit vztah papeže ke katolíkům československé republiky.¹⁵⁶ Tomuto tématu je věnována poslední kapitola publikace, kde jsou uvedena nová jmenování týkající se nunciatury a římského Nepomucena, která byla po naší zemi dle mínění autora významná, neboť vedla k uzavření úmluvy „modus vivendi“ mezi Československem a Vatikánským státem.

(9) *Církevní stát*¹⁵⁷ (1929). Může jít o přetisk článku z časopisu *ČKD*, který zde vyšel pod názvem *Città del Vaticano*.¹⁵⁸ Pojednává o zániku a obnově církevního státu, zejména o přístupu papeže Pia XI. a jeho podle Hronka epochálním úspěchu v uspořádání poměru papežství k italskému státu.

(10) *Umřel velekněz...: Arcibiskup František Kordač*¹⁵⁹ (1934). Přetisk článku z časopisu *Vychovatel*.¹⁶⁰ Hronek podává jeho stručný životopis, zejména Kordačovy zásluhy v pastorační službě v litoměřické diecézi, péči o alumnusy i založení středoškolského konviktu pro 200 studentů v Mladé Boleslavi v roce 1900, připomíná jeho dokonalé přednášky na Karlově univerzitě apod. Líčí jeho vztah ke katolickému studentstvu, činnost poslaneckou a přínos, jaký mělo jmenování Františka Kordače arcibiskupem pražským ve velmi obtížné době krátce po získání politické samostatnosti Československa. Z poslední fáze Kordačova života Hronek zmiňuje jeho péči o zajištění kněžského dorostu, literárně vědeckou, publicistickou a studijní činnost a také jeho trpělivé snášení nemoci a utrpení na sklonku života.

(11) *Fr. H. Žundálek*¹⁶¹ (1935). Zvláštní otisk z kalendáře měsíčníku Svatý Vojtěch na rok 1935. František Žundálek byl profesorem na gymnáziu v Poličce a později i redaktorem *Vychovatele* (1930–1931) a dalších katolických periodik, v nichž působil i Josef Hronek.

---

¹⁵⁵ HRONEK, Josef. *Papež Pius XI.* Praha: Franci, 1929.

¹⁵⁶ Papež Pius XI. *Vychovatel* 1929, roč. 44, č. 5, s. 80. Autor neuveden.

¹⁵⁷ Publikaci uvádí Hronek v SKTF, Fond Personalia, Životopis 1945, vydal G. Franci v Praze. Nedošlo.

¹⁵⁸ HRONEK, Josef. *Città del Vaticano.* *ČKD* 1929, roč. 70, č. 4, s. 297–312.

¹⁵⁹ HRONEK, Josef. *Umřel velekněz...*

¹⁶⁰ HRONEK, Josef. In memoriam arcibiskupa Mons. Dra Fr. Kordače. *Vychovatel* 1934, roč. 49, č. 1–2, s. 1–5.

¹⁶¹ HRONEK, Josef. *Fr. H. Žundálek.* Praha: Josef Hronek, 1935.

(12) *Přehled katolické teologie české*¹⁶² (1935). Jde o zvláštní otisk z *Manuale učitelů katol. náboženství na r. 1934–1935*. Účelem brožurky je informovat učitele náboženství o „neobyčejném“ rozvoji teologie, aby se dokázali orientovat v nejdůležitějších pracích význačnějších spisovatelů. Po pojednání o rozvoji české bohovědy v době „novější“ autor pojednává jednotlivé obory (křesťanská filosofie, biblistika, církevní dějiny, dějiny církevního umění, apologetika, dogmatika, mravověda, církevní právo, pastýřské bohosloví, liturgie, duchovní řečnictví, hagiografie, církevní zpěv, asketická a duchovní literatura, křesťanská sociologie, pedagogika a katechetika). V závěru uvádí nové učebnice náboženství na školách národních a středních. Stať *Pedagogika a katechetika* poskytuje přehled o vývoji a osobnostech tohoto oboru od poslední čtvrtiny 19. století do začátku třicátých let 20. století (s. 61–65).

(13) *Studium římskokatolického bohosloví*¹⁶³ (1952). Publikace představující Římskokatolickou cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu v Praze po roce 1950. V úvodní stati autor charakterizuje teologii (bohosloví) jako nauku o Bohu a o božských věcech a jako vědu; představuje teologické studium a nové právní zakotvení a uspořádání fakulty. Následuje Organizační statut bohosloveckých fakult, Studijní a zkušební řád Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze, Organizační a studijní řád přípravného kursu, ustanovení pro závěrečné zkoušky a směrnice pro přiznání stipendia bohoslovcům.

2.1.2. Katechetika a pedagogika

V této kapitole jsou uvedeny odborné monografie, které Josef Hronek vydal v letech 1930–1954. Většina z nich se věnuje tematice přednášek z tzv. „pomocných nauk teologických“, které vyučoval na teologické fakultě: k přednáškám z obecné pedagogiky se vztahují publikace č. 23, 28 a 32; k přednáškám z dějin pedagogiky publikace č. 14, 17, 36; k přednáškám z pedagogické psychologie náleží práce č. 26 a 33 (tematikou tohoto oboru se zabývají i dílčí části publikací z pedagogiky); k přednáškám z katechetiky se vztahují publikace č. 19, 20, 24 a 29; k přednáškám o metodice vyučování náboženství a didaktice se vztahují publikace č. 15, 16, 21, 22, 25, 27, 30, 31, 35 a 37 (z části i č. 20 a 29); k praktickým cvičením v katechetice náleží tituly č. 18 a 34. Některé metodické příručky souvisejí s Hronkovým působením zkušební komisaře a profesora nábožen-

---

¹⁶² HRONEK, Josef. *Přehled katolické teologie české*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1935.

¹⁶³ HRONEK, Josef. *Studium římskokatolického bohosloví*. Praha: Česká katolická charita, 1952.

ství, jedná se zpravidla o uvedení do školní praxe ve výuce náboženství na některém specifickém stupni školy. Jde o publikace č. 16, 20, 15 a 27. Přehled jednotlivých děl je řazen chronologicky, zmiňujeme se o jejich struktuře, případně o výrazných charakteristikách. Z odborných monografií jsou do zvláštní kapitoly 2.1.3. vyňata díla, která se vztahují ke školskému právu a k reformě školství.

(14) *Svatý Augustin*¹⁶⁴ (1930). Josef Hronek považoval sv. Augustina za zakladatele křesťanské pedagogiky a za nejvýznačnějšího bohoslovce celého křesťanského starověku. Tuto práci napsal k 1500. výročí jeho smrti. Později ji uvádí mezi svými pedagogickými pracemi.¹⁶⁵

*„Autor přibližuje dnešnímu člověku v pečlivě prokresleném medailonu osobnost a dílo, duševní typičnost velkého světce latinského západu. Sv. Augustin je dnes stejně aktuální, jako byl před 1500 lety – mortuus vivens.“*¹⁶⁶

(15) *Výbor z dějin biblických se zřením ke katechesi*¹⁶⁷ (1931). Práce byla otištěna v *Kalendáři katolického duchovenstva pro rok 1932*. Jedná se o upravený přepis vyprávění biblických příběhů, jak je podával Jan Ladislav Sýkora dětem 1. – 3. třídy obecné školy. Doplněno o nové poznatky biblických věd a poznámky pod čarou (viz také kap. 2.2.5.).

(16) *Metodika vyučování náboženství ve třídě elementární*¹⁶⁸ (1934¹; 1937²). Zvláštní otisk z *Vychovatele*. Autor pojednává hlavní metodologické otázky vyučování náboženství v elementární třídě obecné školy (rodinné podmínky a úkol školy, cíl a obtíže náb. vyučování, osobnost učitele náboženství, osnovy a učební plán, metoda učebná a postup vyučování, technika vyučování a didaktické prostředky). Práce je určena zejména začínajícím učitelům.

*„Účel náboženského vyučování ve třídě elementární není materiální, ale formální, tj., aby se v útlém dětském srdci vzbudila láska k Bohu a jiné zbožné city a vůle jejich k dobrému naklonila a tak se připravila půda pro další vyučování náboženské. Autor podává zhuštěnou formou konkrétní provádění zásad, kterých je třeba katechetovi dbáti. Hojně uváděná literatura obsahuje výběr základních spisů pro doplňovací studium.“*¹⁶⁹

---

¹⁶⁴ HRONEK, Josef. *Svatý Augustin*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla, 1930.

¹⁶⁵ Viz SKTF, fond Personalia. Životopis 1945.

¹⁶⁶ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 5.

¹⁶⁷ HRONEK, Josef. *Výbor z dějin biblických se zřením ke katechesi*. Praha, 1931. Nedohledáno. Publikaci zmiňuje Hronek v SKTF, fond Personalia. Životopis 1945 i v některých svých metodikách.

¹⁶⁸ HRONEK, Josef. *Metodika vyučování náboženství ve třídě elementární*. Praha: Družstvo Vlast, 1934. Druhé vydání vydala Československá grafická unie.

¹⁶⁹ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 4.

(17) ***Přehledné dějiny vychovatelství*** (1934). Patrně se jedná o otisk z *Kalendáře katolického duchovenstva československé republiky na rok 1930*¹⁷⁰ nebo z časopisu *Vychovatel*.¹⁷¹ Snahou autora bylo podat ucelený, spolehlivý a systematicky utříděný přehled látky pro praktické účely. Látka je členěna podle historických období na výchovu v době předkřesťanské (především v Izraeli); a v době křesťanské: starokřesťanské, středověké a novověké (humanismus). Další kapitoly se věnují výchově v období: reformace, výchovného realismu, pietismu, osvícenské pedagogiky, filantropismu, novohumanismu; dále školství v 18. století, pedagogickým teoriím a školství 19. století.

(18) ***Praktická cvičení v katechisování***¹⁷² (1935). Nedohledáno. Domníváme se, že se jedná o otisk z časopisu *Vychovatel*.¹⁷³ Hronek vydal později stejný titul jako vysokoškolská skripta (viz č. 34).

(19) ***Katechetický slovníček***¹⁷⁴ (1935). V úvodu publikace autor uvádí, že potřeba pedagogicko-katechetického slovníčku je naléhavá, neboť dosud není moderně psaná katechetika, která by si všímala všech výsledků pedagogické vědy. Předlohou této práce byl *Lexikon der Pädagogik der Gegenwart* (1920–1932). Autor přihlížel k poměrům v Čechách a k potřebám laických katechetů. Slovníček představuje pojmy z Bible, církevních dokumentů, pedagogiky, katechetiky, psychologie, dále jména katechetiků, pedagogů a dalších odborníků zejména z německého, rakouského a českého prostředí. Zmiňuje též katechetické časopisy, učebnice a další.

(20) ***Vyučování náboženství na národních školách. Uvedení do učitelské praxe***¹⁷⁵ (1935). Publikace vznikla na základě potřeby praxe, konkrétně začínajících učitelů náboženství na národních školách. Vychází ze situace, kdy je vyučování náboženství fakultativně povinným předmětem, avšak náboženská výchova je úplně dobrovolněna. Autor usiloval o spojení teorie vyučování s praxí. Podává proto kompendium toho, co

---

¹⁷⁰ HRONEK, Josef. Repetitorium dějin pedagogiky. *Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1930*, roč. 8. Praha: Československá akciová tiskárna, 1930, s. 65–157. Dále jen HRONEK, Josef. Repetitorium dějin pedagogiky. 1930, roč. 8.

¹⁷¹ HRONEK, Josef. Úvod do dějin výchovy a vyučování. *Vychovatel* 1934, roč. 49, č. 1–2, s. 9–15, č. 3–4, nedohledáno; č. 5–10, s. 110–122.

¹⁷² Uvedeno v životopise z roku 1945, vydáno vlastním nákladem v Praze. Nedohledáno.

¹⁷³ HRONEK, Josef. Praktická cvičení ve vyučování náboženském. *Vychovatel* 1935, roč. 50, č. 1–2, s. 18–21.

¹⁷⁴ HRONEK, Josef. *Katechetický slovníček*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1935.

¹⁷⁵ HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách: uvedení do učitelské praxe*. Praha: Vyšehrad, 1935. Dále jen *Vyučování náboženství na národních školách*.

katecheta, kněz i laik, musí nezbytně znát z katechetiky a organizace školství. Dílo bylo krátce představeno v časopise *ČKD*.¹⁷⁶

„Kniha zasluhuje si pozornosti, protože se snaží přispěti k povznesení katechetické pedagogiky. Rozvržena je na tyto hlavní kapitoly: Z dějin vyučování katol. náboženství, 2. Rodina a škola, 3. Metodika vyučování náboženského, 4. Z dějin obecného školství, 5. Přehled právní organizace národního školství v ČSR. Podrobný soupis pedagogické literatury doplňuje každou kapitolu. Kniha spojuje ideálně vyučovací teorii s praxí, aby bylo zřejmé, že teorie není přepych, nýbrž že existuje k vůli praxi.“¹⁷⁷

(21) ***Kresebné náčrty při vyučování náboženství. Pracovní kniha pro žactvo národních škol na nižším stupni***¹⁷⁸ (1937). Účelem knihy je pomoci katechetům využít možností a předností kreslení katechety při výkladu a děti pro zažití a pochopení probrané látky při hodinách náboženství. Publikace obsahuje osm stran teorie, na kterou navazuje praktická část, tj. kresby a komentáře k nim rozdělené do oddílů: Počáteční vyučování přípravné, Starý zákon a Nový zákon.

„Práce vznikla z pedopsychologického studia o kresbách dětských a z výsledků experimentální didaktiky. Autor ukazuje v ní, která i na nejnižším stupni možno při vyučování náboženském uplatňovati ideu činné školy a dokazuje, že požeňaná je ruka katechetova, sáhne-li po křídě. Připojených 58 kreseb a metodické pokyny k nim usnadňují katechetovi odpovědnou práci školní a dětem I. a II. postupného ročníku zpřístupňují a zpříjemňují vyučování náboženské.“¹⁷⁹

(22) ***Náměty branné výchovy ve vyučování náboženství na národních školách***¹⁸⁰ (1938). Doplnky normálních učebních osnov se zřetelem k zákonu ze dne 1. července 1937, č. 184 Sb. z. a n., o branné výchově a výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 10. března 1938, č. 34.419-I. Škole se ukládá pečovat o výchovu mravních vlastností, tělesnou zdatnost a výuku zvláštních znalostí a dovedností, jichž je třeba k obraně státu. Branná výchova má prostupovat všemi předměty. Ve výuce náboženství jsou branné ctnosti chápány jako zvláštní stránka ctností mravních. Publikace je jakýmsi sylabem a zároveň vodítkem podle kterého má každý katecheta doplnit vyučovanou látku na základě zmíněného zákona. Podněty vycházejí z biblického dějepisu Starého i Nového zákona, z učiva katechismu, liturgiky a církevních dějin.

---

¹⁷⁶ ČIHÁK, Josef. Josef Hronek. Vyučování náboženství na národních školách. *ČKD* 1935, roč. 76, č. 5, s. 512–521.

¹⁷⁷ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 3–4.

¹⁷⁸ HRONEK, Josef. *Kresebné náčrty při vyučování náboženství: Pracovní kniha pro žactvo národních škol na nižším stupni*. Praha: Československá grafická unie, 1937. Dále jen *Kresebné náčrty při vyučování náboženství*.

¹⁷⁹ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 4.

¹⁸⁰ HRONEK, Josef. *Náměty branné výchovy ve vyučování náboženství na národních školách: doplňky normálních učebních osnov*. Praha: Československá grafická unie, 1938.

(23) ***O současných směrech pedagogických***¹⁸¹ (1938). Otisk z časopisu *ČKD*.¹⁸² Obsah práce vystihuje níže uvedený posudek Jaroslava Beneše. Sebraný materiál autorem byl zamýšlen jako podpora ke studiu zahraničních vzorů, k jejich ověření a napodobení ve našem duchu při návrhu a realizaci reformy československého školství.

*„V tomto nástinu dnešního stavu pedagogiky všímá si autor současných směrů pedagogických, které určují vybudování nové výchovy ve 20. stol. a sleduje je v hlavních představitelích práce pedagogické u jednotlivých národů. Ukazuje, kterak dřívější statiku pedagogické práce nahrazuje nyní dynamismus, hybnost a činorodost pedagogického myšlení, které dospívá v četných státech k velké reformě školské.“*¹⁸³

(24) ***Z dějin katechismu: nástin vývoje katechismu od počátečních jeho prvků až do doby přítomné***¹⁸⁴ (1939). Rozšířený otisk z *Pedagogické encyklopedie*. Práce je rozdělena do devíti kapitol. Po prvních dvou kapitolách věnovaných katechezi v křesťanském starověku a středověku jsou v kapitolách třetí až páté probírány katechismy od reformace do tridentského sněmu, římský katechismus a vliv osvícenství na úpravu katechismu. V šesté kapitole je pojednán návrat ke Canisiově katechismu. Počínaje kapitolou sedmou je představeno nové pojetí katechismu v reformním hnutí, úsilí o jednotný katechismus a jeho ohlas v katolickém světě.

*„Autor podává ve zkratce vývoj katechismu od počátečních prvků v křesťanském starověku až do doby přítomné.“*¹⁸⁵

(25) ***Vyučování náboženství v jednorozročných učebných kursech při měšťanských školách***¹⁸⁶ (1939). Účelem příručky je poskytnout odpověď na dotazy, jak vyučovat náboženství v jednorozročných kursech, které byly zřízeny k měšťanské škole, a na nichž bylo zavedeno vyučování náboženství jako povinné Výnosem ministerstva školství a národní osvěty č. 98.000-I. ze dne 27. 7. 1939.¹⁸⁷ Autor uvádí úkol, hlavní zásady a metody vyučování a roli autority katechetovy osobnosti. Představuje tělesný a duševní vývoj žáků. Dále podává přehled učiva a metodu vyučování a doporučuje vhodnou literaturu ke studiu katechety.

---

¹⁸¹ HRONEK, Josef. *O současných směrech pedagogických*. Praha: G. Franci, 1938.

¹⁸² HRONEK, Josef. *O současných směrech pedagogických*. *ČKD* 1937, roč. 78, č. 3, s. 234–239; č. 4, s. 341–349; č. 5, s. 422–431; č. 6, s. 548–562.

¹⁸³ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 6.

¹⁸⁴ HRONEK, Josef. *Z dějin katechismu: nástin vývoje katechismu od počátečních jeho prvků až do doby přítomné*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1939.

¹⁸⁵ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 6.

¹⁸⁶ HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství v jednorozročných učebných kursech při měšťanských školách: několik pedagogicko-didaktických poznámek*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1939.

¹⁸⁷ DONAT, Joseph. O výuce náboženství na měšťanské škole a jednorozročném učebném kursu. *Vychovatel* 1933, roč. 48, č. 1–2, s. 21–23.

(26) **Psychogram**¹⁸⁸ (1940). Může se jednat o text otištěný v ročence *Manuale učitelů katolického náboženství na rok 1938–1939*.

*„Hronek vychází tu z předpokladu, že pro pedagogickou praxi je psychologie bezpodmínečně nutná, neboť vlastním nositelem pedagogického dění je duše dítěte, kolem níž se seskupují pedagogické problémy.“*¹⁸⁹

(27) **Metodika vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti a pro školskou praxi**¹⁹⁰ (1941). Jedná se o katechetiku „v kostce“. Příručka je určena laickým katechetům k jejich přípravě na zkoušky katechetické způsobilosti. Obsahuje stručný přehled všech témat z katechetiky a pedagogiky, které je nutné prostudovat a zvládnout pro úspěšné vykonávání praxe. První část je věnována metodice vyučování náboženství, do které autor zařazuje témata: podstata a cíl katecheze, žáci, učitel, učivo, učebnice, osnovy, rozdíly v jednotlivých stupních katecheze, metody, formy, didaktické zásady, technika vyučování a formální stupně. Druhá část se týká „jednotlivých odvětví“ katechetického vyučování, tj.: vyučování náboženství na nižším stupni, biblické dějiny, katechismus, příprava ke svátostem, modlitba, liturgie, církevní dějiny a katecheze v jednoročních učebních kurzech při měšťanských školách.

*„Dnes se pokládá za tolik důležité, aby se budoucímu knězi-učiteli dostalo vědeckého poučení o tom, jak vyučovati. Ve školské praxi se ustálilo časem mnoho vyučovacích pravidel a zásad. Katecheta musí sice ovládati dokonale látku svého vyučovacího oboru, ale neméně důležitá je znalost cest a prostředků, jak řídit učebný postup žáků. Autor poučuje názorně a zevrubně o všech složkách pedagogické a didaktické praxe ve vyučování náboženství, podává soustavný výklad o metodách školské práce vůbec a o jednotlivých odvětvích katechetického vyučování zvláště. K náboženství jako životu třeba vésti životem. Chceme-li proniknouti až k podstatě života, není možno se spokojiti se suchým, bezkrevním, knižním schématem, nýbrž nutno sledovati skutečnou pulsaci vnitřního i zevnějšího života dítěte, řídit se osvědčenými metodickými pokyny.“*¹⁹¹

(28) **Na klíně mateřském. Kapitoly o výchově dětí v raném dětství**¹⁹² (1946). Účelem publikace je nabídnout pomoc rodičům, kteří nejsou k tak důležitému úkolu jako je výchova dětí vzdělání, a ukazovat jim vhodnější prostředky a účinné metody. Jde zvláště o nábožensko-mravní a občanskou výchovu jejich dětí. Autor uvádí, že se opírá o nové názory pedagogické, psychologické a pedologické a aplikuje je na dítě. Dobové recenze

---

¹⁸⁸ Nedohledáno v žádné knihovně. Dílo je uvedeno v SKTF, fond Personalia. Posudek 1946.

¹⁸⁹ Srov. *Tamtéž*.

¹⁹⁰ HRONEK, Josef. *Metodika: Vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti a pro školskou praxi*. Praha: Česká grafická unie, 1941. Dále jen HRONEK, Josef. *Metodika: Vyučování náboženství pro učitele*.

¹⁹¹ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 5.

¹⁹² HRONEK, Josef. *Na klíně mateřském: kapitoly o výchově dítěte v raném dětství*. Praha: B. Rupp, 1946. Dále jen HRONEK, Josef. *Na klíně mateřském*.

prozrazují, že kniha byla očekávána s netrpělivostí, neboť přináší informace, které dosud nebyly pro rodiče snadno dostupné. Např. Ladislav Pokorný oceňuje, že se autor zabývá dítětem velmi důkladně, chápe je jako celek, v němž hrají mocnou úlohu vlivy tělesné konstituce a dědičnosti, ale ukazuje zároveň na nutnost postavit výchovu na nadpřirozený základ, opřít ji důkladně o Písmo svaté.¹⁹³ Jinou obsáhlejší recenzi uveřejnil časopis *ČKD*.¹⁹⁴

„Tato malá knížka /82 str./ má praktické zaměření. Autor chce zde podati poučení rodičům o předškolní výchově dítěte až do šestého roku. Poukazuje na veliký vliv, jaký má rodinné prostředí na vytváření celého životního osudu dítěte. Hlavní část spisu je ve třetím oddílu, pojednávajícím o výchově dítěte. Autor s použitím rozsáhlé literatury mluví o výchově dítěte po stránce tělesné, o výchově náboženské, mravní, intelektuální, estetické a společenské. Všude podává rodičům cenné pokyny pro výchovu a varuje před různými chybami, jichž následky může dítě nésti po celý život.“¹⁹⁵

(29) ***Katechetika. Duch a forma katolického vyučování náboženského***¹⁹⁶ (1946). Dílo je vrcholem Hronkovy vědecké činnosti v oboru katechetika a lze je tedy porovnávat s naposledy vydanými katechetikami Jana Jindry (1904) a Václava Kubíčka (1932). V úvodu práce autor pojednává o identitě a rozdělení katechetiky, původu a významu souvisejících pojmů. Poprvé zde najdeme také srovnání s náboženskou pedagogikou. Práce je členěna do pěti hlavních částí, z nichž první, čtvrtá a pátá jsou svým rozsahem nejdelší. První představuje katechezi v jejím historickém vývoji od Ježíše Krista do nejnovější doby. Ve druhé a třetí kratší části se zabývá osobností katechety a obsahem katecheze. Ve čtvrté části najdeme ucelený přehled metod katecheze. Pátá část má poněkud nejasný název „katechetika vlastní“. Domníváme se, že jde o aplikaci předtím uvedených principů a pravidel na konkrétní oblasti katechetické práce. Recenzent v časopise *ČKD* tento názor podporuje. Oceňuje, že ač jde o práci teoretickou, má celkové zaměření praktické.¹⁹⁷ Ladislav Pokorný v časopise *Logos* chválí dílo jako výbornou příručku bohoslovců ke studiu a pro ostatní jako zdroj inspirace k další práci.¹⁹⁸

„Tato kniha chce být úvodem do studia náboženské pedagogiky a podává stručnou soustavu katechetiky, tj. ducha a formu katolického náboženského vyučování

---

¹⁹³ Srov. s plným zněním recenze v příloze č. 11.

¹⁹⁴ Na klíně mateřském... Josef Hronek. *ČKD* 1947, roč. 87, č. 2, s. 62. Autora článku nelze dohledat, značka (-a).

¹⁹⁵ SKTF, fond Personalia. Posudek 1949.

¹⁹⁶ HRONEK, Josef. *Katechetika*.

¹⁹⁷ Katechetika... Dr. Josef Hronek. *ČKD* 1947, č. 6, s. 316. Autora článku nelze dohledat, značka (R.). Porovnáním s jinými články se domníváme, že značka patří Karlu Rebanovi. Plné znění recenze viz příloha č. 11.

¹⁹⁸ POKORNÝ, Ladislav. Hronek Josef, *Katechetika. Duch a forma náboženské výchovy a vyučování*. *Logos* 1947, č. 5, s. 301–302. Plné znění recenze viz příloha č. 11.

a výchovy. ' Tak určuje autor účel a obsah své knihy. Po krátkém historickém přehledu vývoje katechese pojednává o osobnosti katechety po stránce náboženské, intelektuální a církevněprávní. Obsah a metoda katechese tvoří další části práce. Metodická stránka katechese je vyložena velmi podrobně, obsahuje velmi cenné pokyny pro praxi. Poslední část knihy je vlastní katechetika, kde jsou souhrnně uvedeny všechny věci, které musí katecheta ve škole vykládati a dětem pro duchovní život vštěpovati. Připojeny jsou osnovy pro střední školy a řada příloh, obsahujících různé školské předpisy, které uzavírají knihu.¹⁹⁹

(30) ***Didaktika náboženství na školách národních a středních***²⁰⁰ (1950). Skripta určená bohoslovcům. Obsahují základní pojmy, které se týkají náboženského vyučování a výchovy. Oproti předchozím publikacím, které neuzívaly termín „didaktika“, jsou tato skripta zaměřena na výklad speciální didaktiky náboženského vyučování. Členění je zvoleno podle hlavních činitelů náboženského vyučování (žák, učitel, vlastní učivo). Hronek přihlíží k výsledkům práce českých a zahraničních autorů, mezi nimiž jsou odborníci z Německa, Rakouska, Holandska, Belgie a Spojených států amerických.

(31) ***Pedagogická a didaktická práce učitele náboženství na škole národní***²⁰¹ (1950). Skripta pro bohoslovce. Jejich hlavním účelem je představit studentům organizaci výuky náboženství na národních školách, její význam a zvláště je uvést do zpracování podrobného osnování výuky podle rámcové učební osnovy, a to i pro malotřídky. Stručně se také zmiňuje o pedagogicko-didaktických zásadách, učebních metodách, přípravě na katechezi a rozdělení vyučovací hodiny. Tato skripta neobsahují žádné odkazy na odbornou literaturu.

(32) ***Pedagogika. Úvod do studia***²⁰² (1951). Skripta ŘK CMBF – Katedra praktických nauk. Skripta jsou rozdělena do šesti hlavních kapitol. První kapitola se věnuje identitě pedagogiky a podává stručné dějiny jejího vývoje a metod. Druhá kapitola představuje pomocné pedagogické vědy. Třetí kapitola rozebírá cíl výchovy z pohledu materiálního a formálního, idealistické a materialistické filosofie a z pohledu náboženství. Ve čtvrté kapitole je zdůrazněna „vedoucí úloha“ výchovy při utváření člověka a správný poměr výchovy k ostatním činitelům utváření osobnosti, zejména k dědičnosti a prostředí. V páté kapitole se autor zabývá hlavními činiteli výchovy (rodinou, školou

---

¹⁹⁹ SKTF, fond Personalia. Posudek 1949.

²⁰⁰ HRONEK, Josef. *Didaktika náboženství na školách národních a středních*. Praha: ÚSČsS, 1950. Dále jen HRONEK, Josef. *Didaktika náboženství*.

²⁰¹ HRONEK, Josef. *Pedagogická a didaktická práce učitele náboženství na škole národní*. Praha: ÚSČsS, 1950. Dále jen HRONEK, Josef. *Pedagogická a didaktická práce*.

²⁰² HRONEK, Josef. *Pedagogika: úvod do studia*. Praha: Česká katolická charita, 1951. Dále jen HRONEK, Josef. *Pedagogika*.

církví, národem a státem) a v šesté pak osvětluje části výchovy, jejich úkoly, obsah, metody a organizaci. Zdůrazňuje, že se vždy jedná o výchovu celého člověka. Tato skripta jsou první publikací, v níž Hronek uvádí vedle obvyklých autorů ze západní části Evropy a Ameriky i díla sovětských autorů.

(33) *Základy pedagogické psychologie*²⁰³ (1951).

(34) *Magisterium. Praktická cvičení v katechisování. Návod k pozorování didaktické techniky*²⁰⁴ (1952). Skriptum ŘK CMBF – Katedra praktických nauk. Skripta slouží studentovi jako průvodce k pedagogickému výzkumu žáka, k učení se správně organizovat soustavnou práci žáků, kontrolovat ji a ověřovat. Obsah skript je svědectvím o způsobu, jak Hronek připravoval studenty bohosloví na výuku náboženství v praxi. V díle nejsou uvedeny žádné odkazy na literaturu.

(35) *Metodika náboženské výchovy*²⁰⁵ (1953). Skriptum ŘK CMBF – Katedra praktických nauk. Hlavním předmětem skript jsou metody školské práce. Je zde pojednána metodika obecná (teorie vyučování, jeho soustava, obsah a metody) a metodika zvláštní, která pojednává o vyučovacím způsobu a vzdělávacím úkolu vyučování určitému předmětu nebo vyučování na určitém stupni. Podle stylu výkladu a uvedené literatury ke studiu se domníváme, že Hronek použil svůj starší text. Předkládaná doporučení odpovídají podání v *Katechetice*. Doporučovaná literatura neobsahuje sovětské autory a pochází převážně z třicátých let 20. století.

(36) *Dějiny pedagogiky v obryse*²⁰⁶ (1953). Skriptum ŘK CMBF – Katedra praktických nauk. Autor považuje znalost dějin za nutnou pojistku pro orientaci v různých myšlenkových přístupech k pedagogice a ke kritickému rozlišování toho, co lze využít v katechezi. Skripta poskytují základní přehled o výchovném přístupu v různých etapách lidských dějin. V porovnání s publikací uvedenou pod číslem (17) se jedná o přepracovaný text doplněný o přehled pedagogiky 20. století, zejména sovětské pedagogiky. Ostatní části jsou do značné míry ovlivněny podáním tematiky od sovětských autorů a také hlavních ideologů komunismu.

---

²⁰³ Nedohledáno. Titul uvádí MERELL, Jan. Životní dílo Msgre Dr Josefa Hronka, s. 164.

²⁰⁴ HRONEK, Josef. *Magisterium: praktická cvičení v katechisování: návod k pozorování didaktické techniky*. Praha: Česká katolická charita, 1952. Dále jen HRONEK, Josef. *Magisterium: praktická cvičení*.

²⁰⁵ HRONEK, Josef. *Methodika náboženské výchovy*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1953.

²⁰⁶ HRONEK, Josef. *Dějiny pedagogiky v obryse*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1953.

(37) *Náboženská didaktika*²⁰⁷ (1954). Skriptum ŘK CMBF – Katedra praktických nauk. Autor vymezuje didaktiku v rámci katechetiky oproti metodice, která se vydělila jako samostatný obor od didaktiky. Skripta obsahují kapitoly o didaktice a jejím rozdělení, cíli a obsahu náboženského vyučování, didaktické zásady, metody a formy; kompozici katecheze a vnější stránku náboženského vyučování. Obsah je podobný jako v publikaci (30), je přesněji strukturovaný, v některých částech doplněný. Liší se ve výčtu didaktických zásad.

2.1.3. Publikace o školském právu, organizaci školní výuky a vyučování

Monografie uvedené v této kapitole se týkají obsahu Hronkových přednášek ze školského práva, organizace výchovy a vyučování, které se konaly v rámci předmětu „pedagogika“.²⁰⁸ Publikace se zpravidla nezabývají pojetím, obsahem, didaktikou ani metodikou katecheze, ani jinými teoretickými tématy katechetiky a pedagogiky, proto jsme je zařadili do samostatné kapitoly. Vznikaly v letech 1930–1941. Účelem všech je pomoci katechetům orientovat se ve školním prostředí a porozumět jeho očekáváním. Jedná se o tyto tituly:

(38) *Hygiena ve škole národní*²⁰⁹ (1930). Publikace předkládá v šesti kapitolách soubor požadavků školní zdravotní péče, k nimž musí učitel náboženství přihlížet, neboť hygienu není možné dle názoru autora oddělovat od nábožensko-mravní výchovy. Jednotlivé kapitoly obsahují tato témata: 1. hygienická opatření školy; 2. duševní hygiena žáků (zátěž, únava, vyučovací čas apod.); 3. přírodní výchovné činitele; 4. sociální výchovné činitele; 5. životospráva žáků; 6. nemoci žáků; 7. duševní choroby žáků. Hronek vychází převážně z českých a německých autorů. Dílo bylo otištěno v *Kalendáři katolického duchovenstva československé republiky na rok 1931*.²¹⁰

(39) *Národní škola a katecheta: nástin vývoje obecného školství a přehled obecněškolského práva československého*²¹¹ (1931). První Hronkovo dílo určené katechetům k základní orientaci ve školském právu. Hronek je uvádí překladem encykliky papeže

---

²⁰⁷ HRONEK, Josef. *Náboženská didaktika*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1965.

²⁰⁸ Podrobněji bude obsah přednášek pojednán v kap. 4.1.1.

²⁰⁹ HRONEK, Josef. *Hygiena ve škole národní*. Praha: [s.n.], 1930.

²¹⁰ HRONEK, Josef. *Hygiena ve škole národní. Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1931*, roč. 9. Praha: Československá akciová tiskárna, 1931, s. 67–154. Dále jen HRONEK, Josef. *Hygiena ve škole národní*. 1931, roč. 9.

²¹¹ HRONEK, Josef. *Národní škola a katecheta: nástin vývoje obecného školství a přehled obecněškolského práva československého*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francel, 1931.

Pia IX. o křesťanské výchově mládeže *Divini illius Magistri*,²¹² která má připomenout dalekosáhlý význam této služby. Autor nejprve uvádí přehled dějinného vývoje obecného školství, na který navazuje přehled nejdůležitějších obecných předpisů, které se týkají náboženské výuky a výchovy ve školách. Publikace byla oceněna cenou Duchovní akademie české.²¹³ V časopise *ČKD* dílo oceňuje po všech stránkách Karel Reban.²¹⁴

(40) ***Základní požadavky ve školském zdravotnictví, výchově a vyučování***²¹⁵ (1932). Jde o druhé podstatně přepracované vydání publikace *Hygiena ve škole národní* (viz č. 37). Autor jej řadí k oboru pedognosie. Zpracoval toto dílo na základě mnohých spisů českých i cizojazyčných, vlastní zkušenosti, studia a pozorování. Toto vydání se liší od předchozího rozsahem jednotlivých kapitol a přidáním kapitol o sexuální výchově žáků a řeči (její význam, vývoj, hygiena hlasu, vady řeči).

*„Kniha obsahuje souhrn hlavních požadavků zdravotnictví ve škole národní se vztahem k pedagogii a péči o mládež, pokud pro praxi kněze ve škole a v jeho pastýřském úřadě je třeba.“*²¹⁶

(41) ***Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě***²¹⁷ (1932). Této práci byla věnována mimořádná pozornost. Autor představuje historii českého školství od záležitosti církve (ecclesiasticum) k jeho převzetí jako záležitosti státu (politicum). Ve třetí části se zabývá reformou českého školství. Pochvalné recenze vyšly v časopisech *ČKD*²¹⁸ i *Vychovatel*,²¹⁹ jejich autoři oceňují vhléd nejen do historie, ale i do moderních školských otázek, jehož je katechetům zapotřebí.

„Soustava školství v dnešní své podobě je výsledkem staletého vývoje, v němž hlubokou stopu zanechaly přečetné ideje ať již rázu náboženského a politického, nebo hospodářského, kulturního a sociálního. Autor probírá v I. díle vývoj školství pod dozorem církve, kdy školství bylo ecclesiasticum, podstatnou částí církevního působení. Ve II. díle ukazuje, která stát v novém věku povolna zbavuje církev práv na školu, chápe poslání školy jako záležitost státní, odtud prohlašuje školství za politicum. V díle

---

²¹² PIUS XI. Encyklika *Divini illius Magistri* o křesťanské výchově mládeže ze dne 31. prosince 1929. In ASS (1930), s. 49–86. Dále jen PIUS XI. Encyklika *Divini illius Magistri*. Český překlad encykliky uvádí HRONEK, Josef. *Národní škola a katecheta*, s. 13–52.

²¹³ Viz poznámka v SKTF, fond Personalia. Životopis 1945. Viz příloha č. 4.

²¹⁴ REBAN, Karel. Josef Hronek: *Národní škola a katecheta*. *ČKD* 1931, roč. 52, č. 5, s. 577–578. Viz příloha č. 11.

²¹⁵ HRONEK, Josef. *Základní požadavky ve školském zdravotnictví, výchově a vyučování*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1932. Dále jen HRONEK, Josef. *Základní požadavky*.

²¹⁶ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 3.

²¹⁷ HRONEK, Josef. *Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě*. Praha: G. Franci, 1932. Dále jen HRONEK, Josef. *Česká škola národní*.

²¹⁸ REBAN, Karel: *Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě*. *ČKD* 1933, roč. 74, č. 2, s. 175.

²¹⁹ DVOŘÁK, František. *Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě*. *Vychovatel*, 1933, č. 2–4, s. 53.

*třetím promlouvá o československé škole národní v dnešní podobě. Náležitou pozornost věnuje nejen správním, ale i reformním pedagogickým programům.*²²⁰

(42–44) **Výbor zákonů školských** (1933, 1934 a 1938). Publikace poskytuje katechetovi základní orientaci ve školské legislativě, navazuje na knihu *Národní škola a katecheta* (viz výše č. 38). Hronek vydal tři díly:

I. Základní předpisy o školách národních²²¹ (1933)

II. Organizace školské správy, zřizování národ. škol a právní poměry učitelstva národ. škol²²² (1934)

III. Školní a vyučovací řád pro školy obecné a měšťanské a pro školy (třídy) pomocné: výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1937, č. 105513-I²²³ (1938).

Velmi kladný ohlas k prvnímu a druhému dílu vyjádřil hned po jejich vydání Karel Reban v časopise *ČKD*.²²⁴ Reban oceňuje účelné uspořádání, přesnost a úplnost, odkazy na analogické normy, dodatky a eventuální změny.

*„Státní převrat a zřízení státu československého znamenal i v oboru školském mnoho změn, zejména též po stránce právní. Tato mnohost předpisů ztěžuje i v praxi aplikaci jejich, bez obtížného hledání a srovnávání nelze někdy bezpečně říci, co ze starých předpisů ještě platí, co bylo zrušeno a co pozměněno. Toto manuale ve třech svazcích podává přehledný, soustavně uspořádaný obraz nyní platného právního řádu v oboru školství národního, jež má význam pro katechetu a kněze z duchovní správy, pokud přichází do styku se školou. Text norem je přesně podle úředních sbírek a v poznámkách uváděny odkazy na právní normy, změny a vysvětlení v úředním znění, a to tak, že každý kněz v čas potřeby snadno o té či oné otázce může se orientovati.*²²⁵

(45) **Zákon o vzájemných poměrech náboženských vyznání ze dne 23. dubna 1925, čís. 96 Sb. z. a n.**²²⁶ (1933). Překlad výkladu a srovnání nového zákona s platnými zákony církevního zákoníku. Původním autorem díla je Johann Evangelista Schlenz z německé univerzity v Praze. Josef Hronek dílo doplnil, a to z důvodu, aby katechety obeznámil s novinkami zákona: s právem rodičů měnit vyznání svých dětí až do jejich

²²⁰ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 7.

²²¹ HRONEK, Josef. *Výbor zákonů školských. [Díl] I. Základní předpisy o školách národních*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1933. Dále jen HRONEK, Josef. *Výbor zákonů školských I*.

²²² HRONEK, Josef. *Výbor zákonů školských II*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1934.

²²³ HRONEK, Josef. *Výbor zákonů školských III*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1938.

²²⁴ REBAN, Karel: *Výbor zákonů školských...* Josef Hronek. *ČKD* 1933, roč. 74, č. 5, s. 422 (k prvnímu dílu). REBAN, Karel: *Výbor zákonů školských...* Josef Hronek. *ČKD* 1935, roč. 76, č. 3, s. 320 (ke druhému dílu). Obě recenze jsou uvedeny v příloze č. 11.

²²⁵ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 6–7.

²²⁶ HRONEK, Josef – SCHLENZ, Jan. *Zákon o vzájemných poměrech náboženských vyznání ze dne 23. dubna 1925, čís. 96 Sb. z. a n.* Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francla, 1933.

čtrnácti let a s novinkou, kterým byl stav „bez vyznání“ (srov. s. 8). Publikaci ocenil Karel Reban v časopise *ČKD*.²²⁷ Následující hodnocení se týká i předchozího titulu č. 42–44:

*„Kněz ve škole a v duchovní správě musí mít dobrou znalost příslušných norem materiálně právních i formálních zásad právních, jimiž se řídí správa školství, aby při aplikaci školských předpisů nezbloudil. A tu mu průvodcem a bezpečným rádcem jsou Hronkovy ‚Výbory zákonů školských‘ (...) Kromě nich podal výklad a srovnání s platnými zákony církevního zákona o vzájemných poměrech náboženských vyznání.“*²²⁸

(46) **Reforma národní školy československé. Vznik, zásady a cíle reformy národního školství v Československé republice 1918–1934**²²⁹ (1935). Jde o otisk z časopisu *Vychovatel*.²³⁰ Po první světové válce zasáhla školství lavina reformních snah zvláště v oblasti pedagogicko-didaktické a „var nových myšlenek“. Autor uvádí, že zvláště na národních školách získává své jediné vzdělání 94 % budoucích občanů, proto považuje za nesmírně významné zabývat se školskou otázkou. Účelem této publikace není podat kritickou úvahu o reformě československého školství, ale přehlednou zprávu o dění ve školství, směřování jeho ducha, tendencích, jež mají vliv na reformy, a způsob, jak se reformy uplatňují na našich školách. V časopise *Vychovatel* vyšly dvě recenze.²³¹

*„Kniha je klidnou informativní úvahou a referuje přehledně o změnách, jež zastihly naše školství od převratu. Zmiňuje se i o námětech, jež zůstaly pouhými návrhy. V závěru se přimlouvá za náboženskou orientaci ve školství.“*²³²

(47) **Újezdní měšťanské školy**²³³ (1936). Brožura obsahuje plné znění zákona o újezdních měšťanských školách ze dne 20. prosince 1935, č. 233 Sb. i s poznámkami z prováděcích předpisů. Zákon se týká zřizování a vydržování veřejných měšťanských škol. Publikace se nezmiňuje o změně podmínek pro výuku náboženství, pouze uvádí dopad zákona na slovenské katolické školy.

---

²²⁷ REBAN, Karel. Dr. Jan Schlenz – Josef Hronek. Zákon o vzájemných poměrech náboženských vyznání. *ČKD* 1933, roč. 74, č. 7, s. 617.

²²⁸ SKTF, fond Personalia. Posudek 1946.

²²⁹ HRONEK, Josef. *Reforma národní školy československé: Vznik, zásady a cíle reformy národního školství v Československé republice 1918–1934*. Praha: G. Franci, 1935. Dále jen HRONEK, Josef. *Reforma národní školy*.

²³⁰ HRONEK, Josef. *Reforma národní školy československé: Vznik, zásady a cíle reformy národního školství v Československé republice 1918–1934*. *Vychovatel* 1934, roč. 49, sešit č. 5–10, s. 65–100.

²³¹ Josef Hronek. *Reforma národní školy československé*. *Vychovatel* 1935, roč. 50, sešit č. 1–2, s. 30. Autora článku nelze dohledat, značka (–šek). NĚMEC, František. *Reforma národní školy československé*. *Vychovatel* 1935, roč. 50, sešit 3–5, s. 63–64.

²³² SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 7–8.

²³³ HRONEK, Josef. *Újezdní měšťanské školy*. Praha: Vlast, 1936.

(48) *Ochranná péče o mládež*²³⁴ (1936). Jedná se o studii z cyklu *Časové úvahy* č. 3. Autor komentuje platné zákonné předpisy a zařízení k záchraně a blahu dětí, které pro svůj duševní nebo tělesný stav vyžadují zvláštní ochrany. Pojednává též o jejich náboženské výchově. V úvodu je uveden stručný dějinný přehled o zacházení se slabými dětmi v antice a křesťanském středověku. Hlavní část publikace je věnována veřejné péči o mládež v současnosti.

(49) *Vyučování náboženství na středních školách. Nejdůležitější platné právní předpisy*²³⁵ (1941). Teoreticko-praktická publikace pojednávající komplexně o postavení učitele a předmětu náboženství na středních školách a o právech a povinnostech profesora náboženství. Publikace navazuje a doplňuje na úplné sebrání středoškolských předpisů od Rudolfa Neuhöfera z roku 1935.

*„Autor, aby mohl lépe umístiti výklad o právním postavení učitele náboženství na střední škole, předeslal mu hutný výklad o správní organizaci našeho středního školství. Summum knihy jest o vyučování náboženství a o postavení profesora náboženství.“*²³⁶

2.1.4. Učebnice náboženství

Za učebnice náboženství lze považovat publikace, které byly schváleny jako takové církevními autoritami příslušné diecéze a výnosem ministerstva školství a osvěty. V 1. polovině 20. století se užívaly učebnice tohoto typu: biblická dějprava či čítanka, katechismus, učebnice pro výuku liturgiky a církevních dějin. Dále uvedené publikace Josef Hronek buď sám zpracoval, nebo přepracoval již existující. Skloubil v nich teorii katechetiky a pedagogiky se zkušenostmi ze své katechetické praxe. Hronkovy učebnice tvoří v jeho díle početně největší skupinu čítající celkem osmnáct titulů pro různé věkové skupiny adresátů. Jaroslav Beneš je hodnotí jako učebnice „založené na nových hlediscích katechetické teorie a praxe za tím účelem, aby náboženství bylo podáváno co nejdokonaleji“ (toto hodnocení se týká učebnic č. 49 – 53, vždy posledních vydání před rokem 1945)²³⁷ a dále:

„(...)náboženské učebnice Hronkovy mají jak vkusnou moderní úpravu, tak plně vyhovují po stránce metodicko-didaktické. Jeho učebnice podávají nejnütnější náboženské vědomosti a praktické úkony, a to v prosté, ale velice snadné formulaci

---

²³⁴ HRONEK, Josef. *Ochranná péče o mládež*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1936.

²³⁵ HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na středních školách: nejdůležitější platné právní předpisy*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1941. Dále jen HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na středních školách*.

²³⁶ SKTF, fond Personalia. Návrh na jmenování docentem 1945, s. 5.

²³⁷ *Tamtéž*, s. 2.

a v dobrém seskupení vyhovujícím stejně logičnosti těchto pouček i psychologii a praktickým zájmům žactva. Další jejich předností jest, že se vyznačují přesností výrazovou. Není proto divu, že se dočkávají v krátké době nových vydání.²³⁸

(50) *Cesta k Bohu. Učebnice počátečního vyučování katolickému náboženství pro nižší třídy škol obecných*²³⁹ (1932¹; 1933²; 1938³; 1942⁴; 1947⁴ dotisk). Učebnice má charakter biblické čítanky. Je doplněna 58 obrazy Filipa Schumachera (ve druhém vydání jsou barevné, v posledním již jen černobílé). Učebnice byla zpracována podle vzoru vídeňského katechety Wilhelma Pichlera z roku 1913.²⁴⁰ Recenzi k prvnímu a druhému vydání napsal Karel Reban v časopise *ČKD*. Oceňuje mj. uspořádání látky a organickou jednotu učiva biblického, katechismového a liturgického a koncentraci na ústřední osobnost Ježíše Krista.²⁴¹ V recenzi ke 2. vydání Reban uvádí, že arcibiskupský ordinariát se v roce 1932 rozhodl ve snaze o jednotnou učebnici pro dílo jiného autora. Opakovaná vydání učebnice svědčí o tom, že se v praxi užívala.

(51) *Život podle víry. Příručka katolického náboženství pro dospělejší mládež*²⁴² (1932¹; 1932² dopl.; 1934³ dopl.; 1940⁴ přehled.). Učebnice byla vydána z podnětu Svazu čs. katolických ústavů vychovávacích a vyučovacích, jehož místopředseda pozdější biskup Antonín Eltschkner objasnil, že je určena pro osoby, které žádají o vstup do katolické církve a kterým se dosud nedostalo náboženské výchovy a vzdělání v duchu církve svaté. Příručka sloužila katechetům a jejich laickým spolupracovníkům k přípravě žadatelů o křest. Hronek byl požádán o její napsání jako osvědčený odborník. Příručka obsahuje krátký úvod, který představuje její obsah a účel. První část je věnována obsahu víry vysvětleného v jednotlivých člancích (není použita forma krátké otázky a odpovědi). V člancích autor kombinuje výklad věrouky s vyprávěním biblických statí. Důraz klade na potřebu víry. Druhá část je věnována příkázáním a objasnění hříchů proti nim (v krátkých větách). Ve třetí části autor představuje Boží milost a svátosti jako pro-

---

²³⁸ *Tamtéž*, s. 8.

²³⁹ HRONEK, Josef – SCHUMACHER, Filip. *Cesta k Bohu: Učebnice počátečního vyučování katolickému náboženství pro nižší třídy škol obecných*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1932. Dotisk 4. vydání schválilo Ministerstvo školství a osvěty dne 31. října 1945, č. A-121.112/45-II/1. Ostatní vydání nedohledána. Schválení ordinariátů: Praha: 23. 6. 1932, č. 8237; Č. Budějovice: 3. 7. 1932, č. 5134; Hradec Králové: 2.8.1932, č. 7270; Litoměřice: 6.7. 1932, č. 765. Srov. úvodní strana 4. dotisku.

²⁴⁰ Srov. HRONEK, Josef. Katholisches Religionsbüchlein für die unteren Klassen der Volksschule. *ČKD* 1914, roč. 55, č. 2+3, s. 267–269. Dále jen HRONEK, Josef. Katholisches Religionsbüchlein.

²⁴¹ REBAN, Karel. Josef Hronek: *Cesta k Bohu*. *ČKD* 1932, roč. 73, č. 9, s. 588. K druhému vydání učebnice: REBAN, Karel. *Cesta k Bohu...* Josef Hronek. *ČKD* 1933, roč. 74, č. 5, s. 442. Text recenzi je uveden v příloze č. 12.

²⁴² HRONEK, Josef. *Život podle víry. Příručka katolického náboženství pro dospělejší mládež*. Praha: Kropáč a Kucharský, 1932. Schváleno nejdůstojnějším knížecím arcibiskupským Ordinariátem v Praze dne 31. května 1932, čís. 6.888.

středky, skrze něž je Boží milost člověku udělována. Každá svátost je nejprve uvedena biblickými texty, které se k ní vztahují, dále jsou představeny liturgické obřady, kterými je udělována, a její účinky. Příručku recenzoval v časopise *ČKD* Karel Reban. Ten ji označil také za vítanou učebnici pro katechismovou látku na školách měšťanských a středních a pro besídky a spolky mládeže.²⁴³

(52) *Dějiny katolické církve pro školy střední*²⁴⁴ (1933¹; 2. vyd. nedohledáno; 1939³ přehled.). Jedná se o učebnici, kterou sepsal Hronek pro své žáky státního čl. mužského ústavu v Praze. Obsáhlou recenzi pro časopis *Vychovatel* zpracoval PhDr. Václav Hrudka, který oceňuje odbornost Hronkovu a jeho schopnost vyjádřit srozumitelně složité úsudky. Na závěr vyslovuje radost, že „*tradice krásných a vědeckých učebnic tak slavně zahájena drem Josefem Kašparem, nalézá pilné pokračovatele.*“²⁴⁵

(53) *Obrazy z dějin katolické církve. Církevní dějepis pro školy měšťanské*²⁴⁶ (1937¹; 1948²). Učebnice se 37 obrazy a mapou. Recenzent ocenil přizpůsobení obsahu novým požadavkům, které klade škola na žactvo a učitele. Mj. vyzdvihl, že Hronek čerpá z nejnovějších vědeckých poznatků, čímž jeho práce převyšuje rozšířenou Volfovu učebnici.²⁴⁷ Tato poznámka vzbudila negativní ohlas u kolegů z Moravy, kteří se odvolávají na posudky Otokara Taubera a docenta katechetiky Jana Staňka, kteří označili za lepší Volfovu učebnici. Zajímavý je další argument, že čistý výtěžek z prodeje Volfovy učebnice tvoří hlavní příjem „Serafinského díla lásky“ na záchranu opuštěné a zanedbané mládeže československé.²⁴⁸

---

²⁴³ REBAN, Karel. Josef Hronek: Život podle víry. *ČKD* 1932, roč. 73, č. 1, s. 206. Text recenze viz příloha č. 12.

²⁴⁴ HRONEK, Josef. *Dějiny katolické církve pro školy střední*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1933. Učebnice byla schválena výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 14. října 1933 č. 114041 a nejd. arcib. ordinariátem v Praze ze dne 4. července 1933 č. 8425.

²⁴⁵ HRUDKA, Václav. Církevní dějiny pro střední školy. *Vychovatel*, 1934, č. 1–2, roč. 49, s. 22. Text recenze viz příloha č. 12.

²⁴⁶ HRONEK, Josef. *Obrazy z dějin katolické církve: Učebnice pro školy měšťanské*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1937. Učebnice byla schválena Výnosem ze dne 20. května 1937, č. j. 63.517 37-1/1 jako učebnice pro měšťanské školy s československým jazykem vyučovacím ve znění českém. Církevní schválení udělil Nejdůstojnější arcibiskupský ordinariát v Praze dne 4. 9. 1936, č. j. 12618.

²⁴⁷ *Obrazy z dějin katolické církve... Dr. Josef Hronek. ČKD* 1937, roč. 78, č. 5, s. 485. Autora článku nelze dohledat, značka (Dr. A. S.). Domníváme se, že značka patří Antonínu Salajkovi. Text recenze viz příloha č. 12.

²⁴⁸ BOČEK, Karel. *Obrazy z dějin katolické církve... Dr. Josef Hronek. ČKD* 1938, roč. 79, č. 3, s. 273–274.

(54) *Jádro katolického náboženství. Výklad katolického náboženství pro obecné školy*²⁴⁹ (1938¹; 1941² pozm.vyd.; 1945² dotisk; 1948³). Učebnice má charakter katechismu formou otázek a odpovědí. Je druhým vydáním *Misijního katechismu* (publikace č. 74, která nepatří k oficiálně schváleným učebnicím). V první části jsou předloženy pravdy svaté víry a modlitby, které je nutno znát z paměti; následuje úvod o znamení svatého kříže. Další části jsou členěny podle témat: víra – milost – přikázání. Dodatek obsahuje několik poznámek z liturgiky o obřadech, posvátných místech a vnitřním zařízení chrámu, obřadech mše svaté a o liturgickém roku.

(55) *Do života: ...* (1. vyd. *Učebnice katolického náboženství pro jednorozční učební kurs při školách měšťanských*²⁵⁰ – 1940; 2. vyd. *Příručka katolického náboženství pro školy II. stupně*²⁵¹ – 1947). Učebnice s výkladem víry. První část je nazvána „Hlavní pravdy křesťanské víry“, které jsou vyloženy ve 28 článcích. Nadpisy článků ukazují, že Hronek volil témata a otázky, na které se ptají mladí lidé. Druhá část Hronkovy učebnice má název „Křesťanská životospráva“ a obsahuje 25 článků. Ty jsou doplněny 32 obrazy českých i zahraničních umělců a tabulkami s přehledem mše svaté. Za Hronkovou učebnicí je v některých výtiscích zařazeno 3. vydání *Katechismu katolického náboženství* z roku 1932, který byl vydán v moravských diecézích jako učebnice pro školy obecné, měšťanské, střední a ústavy učitelství. Katechismus je členěn do tří částí: Věř pravdy Boží, Hleď si milosti Boží a Plň zákon Boží. Má formu otázek a odpovědí, které jsou rozšířeny doplňujícími instrukcemi, případně modlitbami svatých. Text je shodný s *Katechismem* Václava Kubíčka, jméno autora však uvedeno není.

(56) *Biblická dějprava Starého i Nového zákona pro školy obecné*²⁵² (1946). Přepracovaná učebnice Schusterova určená žákům 4.–8. třídy obecné školy. Josef Schuster

---

²⁴⁹ HRONEK, Josef. *Jádro katolického náboženství: Výklad katolického náboženství pro národní školy*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1938. Církevně schváleno nejdůstojnějším arcibiskupským Ordinariátem v Praze (Prag) dne 24. února 1937, č. 2730 a nejdůstojnějším biskupským Ordinariátem v Litoměřicích (Leitmeritz) dne 17. června 1938, č. 51182. Druhé pozmeněné vydání schváleno výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 12. listopadu 1941, čís. 139.384/41-I/1 jako učebnice pro obecné školy s českým jazykem vyučovacím.

²⁵⁰ HRONEK, Josef. *Do života: Učebnice katolického náboženství pro jednorozční učební kurs při školách měšťanských*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1940. Církevně schválena nejdůstojnějším knížecím arcibiskupským Ordinariátem v Praze dne 31. července 1940 číslo jednací 10.327.

²⁵¹ HRONEK, Josef. *Příručka katolického náboženství pro školy II. stupně*. 2. vydání. Praha: Kropáč & Kucharský, 1947. Schváleno výnosem ministerstva školství a osvěty ze dne 24. ledna 1947, č. A-5913/47-II/3 jako pomocná kniha pro školy II. stupně (měšťanské a nižší střední). Církevně schválena nejd. arcib. Ordinariátem v Praze výnosem ze dne 31. července 1940, č. j. 10327.

²⁵² SCHUSTER, Ignaz – SRDÍNKO, František. *Biblická dějprava Starého i Nového zákona pro školy obecné*. 7. vydání. Praha: Státní nakladatelství, 1946. Upravil Josef Hronek. Schváleno výnosem minis-

byl německý farář, úspěšný autor katechismu a biblického dějepisu, které byly zavedeny úředně v diecézi rottenburské. Biblický dějepis vydal jako rukopis roku 1847. V něm doslovně přejímal znění textů Písma svatého. Ve druhém vydání již dějiny volně vypráví, zachovává však věrnost smyslu Písma. Tento text byl později přepracován Gustavem Meyem a Fridrichem Justem Knechtem. V Německu se užívalo všech tří zpracování, u nás byl Schusterův dějepis přeložen a poprvé vydán roku 1863.²⁵³ Hronkovým přínosem je nové rozdělení látky a jazyková úprava. Výraznější úpravy jako u Panholzerovy dějepravy zde provedeny nejsou. Učebnici recenzoval Ladislav Pokorný v časopise *Logos*.²⁵⁴

(57–59) *Malý katechismus katolického náboženství*,²⁵⁵ *Střední katechismus katolického náboženství*²⁵⁶ a *Velký katechismus katolického náboženství*²⁵⁷ (1947). Učebnice katechismu byly určeny pro střední a vyšší stupeň obecných škol, pro měšťanské a střední školy. V praxi se užívaly různé učebnice. Velkého rozšíření dosáhl katechismus Kubíčkův, který měl jiné pojetí než ostatní. Do jaké míry byly rozšířeny Podlahovy katechismy, se nepodařilo dohledat. Hronek je přepracoval na základě výzvy pražského ordinariátu.²⁵⁸ Tzv. *Velký katechismus* podává látku v celkem pěti hlavních částech: O víře a apoštolském vyznání víry, O naději a modlitbě; O lásce a přikázáních; O milosti a svátostech; O křesťanské spravedlnosti a čtyřech posledních věcech člověka. Přídatkem jsou modlitby a zpovědní zrcadlo. Otázky i odpovědi katechismu jsou krátké. Téměř všechny odpovědi obsahují odkaz na výrok z Písma svatého, který je uveden

---

terstva školství a osvěty ze dne 6. května 1946, č. A-119.310/46-II/1, jako učebnice pro školy obecné, a nejdůstojnějším ordinariátem v Praze čis. 3806 ze dne 12. března 1946.

²⁵³ Srov. KOŠÁK, František. Biblické dějiny. *Vychovatel* 1925, roč. 40, č. 9, s. 133–136. Dále jen KOŠÁK, František. Biblické dějiny.

²⁵⁴ POKORNÝ, Ladislav. Schuster–Srdínko, biblická dějeprava Starého i Nového zákona pro školy obecné. *Logos* 1947, roč. 2, č. 2, s. 109. Viz příloha č. 12.

²⁵⁵ PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Malý katechismus katolického náboženství*. Praha: Státní nakladatelství, 1947. Změněný otisk vydání z roku 1928. Upravil Josef Hronek. Schválen výnosem ministerstva školství a osvěty ze dne 22. června 1946 č. A-143.628/46-II/1 jako učebnice pro národní školy a nejdůstojnějším ordinariátem v Praze ze dne 17. května 1946, č. 6666. Dále jen PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Malý katechismus*.

²⁵⁶ PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Střední katechismus katolického náboženství*. 10. změněné vydání. Praha: Státní nakladatelství, 1947. Schváleno výnosem ministerstva školství a osvěty ze dne 22. června 1946, č. A-143.671/46-II/1 jako učebnice pro obecné a měšťanské školy. Církevně schváleno nejdůstojnější kapitulní konsistoří v Praze dne 17. ledna 1946, čis. 6666. Dále jen PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Střední katechismus*.

²⁵⁷ PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Velký katechismus katolického náboženství*. Praha: Státní nakladatelství, 1947. 9. změněné vydání přepracoval Josef Hronek. Titulní stránka s údaji o schválení učebnice a dalších podrobnostech vydání ve výtisku, který jsme měli k dispozici, chybí. Dále jen PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Velký katechismus*.

²⁵⁸ Srov. HRONEK, Josef. *Didaktika náboženství*, s. 29.

v poznámce pod čarou. Text je doplněn doplněn v Podlahově vydání 220 obrázy z dějin spásy a slavení liturgie. Tyto obrázy Hronkovo přepracování neobsahuje. V textu jsme neobjevili žádné výrazné změny oproti Podlahovu podání. *Střední a Malý katechismus* jsme měli k dispozici pouze v Hronkově přepracování. Struktura je stejná jako u velkého katechismu. V *Malém katechismu* v části o vyznání víry se otázky týkají učiva probíraného v biblických dějinách. Neobjevují se zde otázky z dogmatiky, pouze odkazy na liturgické slavnosti a svátky. *Střední katechismus* se podobá velkému, odpovědi jsou formulovány na základě dogmatiky a jsou k nim připojeny odkazy na biblické citáty uvedené v poznámkách pod čarou. Rozdíl mezi středním a velkým katechismem je v počtu otázek a rozsahu odpovědí.

(60) *Velká biblická dějprava Starého i Nového Zákona pro katolickou mládež škol národních*²⁵⁹ (1947). Učebnice byla určena pro střední a vyšší stupeň obecné školy. Obsahuje 88 článků ze Starého zákona a 120 článků z Nového zákona, 3 mapky, tabulky s letopočty a několik desítek obrázků. Jejím autorem je Jan Panholzer, přeložil Antonín Podlaha. Josef Hronek opravil 7. vydání. Podrobná analýza změn, které provedl, je uvedena v kap. 4.1.3.2.

(61) *Katolická liturgika. Učební kniha pro střední školy*²⁶⁰ (1947). Učebnice pro samostatný předmět liturgika, který byl vyučován pouze na měšťanských a středních školách. Text je doplněn 91 obrázky a třemi přílohami. Ve srovnání s Podlahovým textem Hronek rozšířil úvodní pojednání o liturgii a liturgice a texty některých článků. Počet článků je v obou verzích stejný. V pátém oddíle je v přepracovaném vydání vynecháno ve struktuře liturgického roku rozdělení na samostatné období svatodušní.

(62) *Katolická liturgika pro obecné a měšťanské školy*²⁶¹ (1948). Učebnice k vyučování liturgiky jako samostatného předmětu na vyšším stupni obecné školy a na měšťanské škole. Struktura učebnice je oproti Žákovu zpracování nezměněna. Jsou přepra-

---

²⁵⁹ PANHOLZER, Johann – PODLAHA, Antonín. *Velká biblická dějprava Starého i Nového zákona pro katolickou mládež škol národních*. 7. vydání. Praha: Státní nakladatelství, 1947. Upravil Josef Hronek. Schváleno výnosem ministerstva školství a osvěty ze dne 6. května 1946, č. A-119 308 46-II/1, jako učebnice pro školy obecné a nejdůstojnějším ordinariátem v Praze, čís. 3807 ze dne 12. března 1946. Dále jen PANHOLZER, Johann – PODLAHA, Antonín. *Velká biblická dějprava*.

²⁶⁰ PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Katolická liturgika: učební kniha pro střední školy*. 13. vydání. Praha: Státní nakladatelství, 1947.

²⁶¹ ŽÁK, Emanuel – HRONEK, Josef. *Katolická liturgika pro obecné a měšťanské školy*. 16. vydání. Praha: Státní nakladatelství, 1948. Schváleno nejd. arcibiskupským ordinariátem v Praze výnosem ze dne 17. prosince 1946, čís. 18 741, a výnosem ministerstva školství a osvěty ze dne 31. ledna 1947, č. A-20 070/47-II/3, jako učebnice pro obecné a měšťanské školy.

covány některé texty, zejména ve svých úvodech, význam jednotlivých svátostí je vztažen k vykupitelskému dílu Ježíše Krista. Přepřacované vydání obsahuje velký počet fotografií a obrázků.

2.1.5. Katechetické pomůcky

Poslední skupinu publikací Josefa Hronka tvoří díla, která můžeme považovat za katechetické pomůcky. Uplatnila se nejspíše ve farní pastoraci nebo při soukromých pobožnostech a modlitbách. Do této skupiny patří následující díla:

(63) *Katechismus maličkých. Příprava dětí k svatému přijímání*²⁶² (1915¹; 2. – 3. vyd. nedohledáno; 1933⁴; 5. vyd. nedohledáno; 1940⁶; 1943⁷; 1944^{nečíslované}, 1947^{VII}). Malá brožovaná knížka určená dětem k přípravě ke svatě zpovědi a k svatému přijímání podle požadavků dekretu *Quam singulari*. Obsahuje 37 otázek ke svátosti pokání včetně stručného zpytování svědomí podle Desatera (zminěný dekret ani Gasparriho katechismus od malých dětí znalost Desatera nepožaduje). Ke svatému přijímání se vztahuje pouze pět otázek. Následuje vzbuzení víry, naděje, lásky, lítosti, pokory a touhy před přijímáním a modlitby k anděli strážnému, klanění se a díkůčinění Ježíši ve svátosti, obětování sebe a prosba za sebe, blízké a za církev. V závěru je připojena modlitba sv. Ignáce a odpustková modlitba. K 7. vydání vyšlo doporučení Dr. Veselého v časopise *ČKD*, který oceňuje zpracování těžce pochopitelných náboženských pravd způsobem přístupným i malým dětem.²⁶³

(64) *Po stopách prozřetelnosti Boží*²⁶⁴ (1916). Vyšlo v edici *Hlasy svatováclavské*, roč. 16, čís. 4–6. Spisek vychází z poznání sv. Augustina, že lidské srdce nenajde pokoje, dokud nespočine v Bohu. Autor pak poukazuje na nové náboženské hnutí mezi inteligencí, která byla zklamána vědou, a vypráví příběhy tří vzdělaných mužů, kteří se obrátili k Bohu. Jedná se o dánského učence Jana Jörgensena, Francouze Jorise Karla Huysmanse a Angličana Johna Henryho Neumana.

(65) *Pobožnost křížové cesty*²⁶⁵ (1923¹; 1928²; 1929³ slovensky; 1941⁴). Autor vyznává svůj vztah k této pobožnosti: patří k nejkrásnějším, protože „na ní doprovázíme trpícího Spasitele, cítíme s ním jeho bolest i jeho lásku k nám“ (s. 3). Modlit se křížovou

²⁶² HRONEK, Josef. *Katechismus maličkých: Příprava dětí k svatě zpovědi a k svatému přijímání*. 6. vydání. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francel, 1940. První vydání nedohledáno.

²⁶³ VESELÝ, Ignác. *Katechismus maličkých...* Josef Hronek. *ČKD* 1943, roč. 83, č. 2, s. 104.

²⁶⁴ HRONEK, Josef. *Po stopách prozřetelnosti Boží*. Praha: Vlast, 1916.

²⁶⁵ HRONEK, Josef. *Pobožnost křížové cesty*. Praha: G. Francel, 1923.

cestu nahrazuje jít po té skutečné v Jeruzalémě. K provedení brožury se vyjadřuje redaktor časopisu *ČKD* (jméno neuvedeno) následovně:

*„Knižka podává pěkné světlotiskové reprodukce křížové cesty düsseldorfského malíře L. Feldmanna (n. 1856), žáka Gebhardtova, jenž od svého mistra přejal naturalistickou techniku, jakož i jeho zálibu užívat anachronisticky středověkého kostýmování XV. stol. i při výjevech biblických, což však při jeho křížové cestě nepůsobí nijak rušivě.“*²⁶⁶

(66) *Bible maličkých. Díl I. Knižka o Pánu Ježíši pro maličky*²⁶⁷ (1928). Neznámý redaktor *Věstníku katechetského* o ní píše:

*„Krásná a něžná knížečka, která se hodí za dárek našim dětem od nejtěššího věku až do 8 let. Dvanáct původních krásných obrázků akad. malíře K. Schwetze v dokonalém provedení uchvacuje vřelým pojetím a svěžími barvami. Slovní doprovod prof. Jos. Hronka promlouvá k dětské duši svojí něhou a probouzí v ní lásku k božskému příteli dítěte.“*²⁶⁸

(67) *Duch svatý*²⁶⁹ (1. vyd. nedohledáno; 1928²; 1939³; 1946⁴). Vyšlo v ediční řadě Životem exercičního domu v Hlučíně jako č. 40. Příručka mohla sloužit jako podklad ke katechezím pro birmovance nebo pro soukromou četbu. Podrobněji je analyzována v kap. 4.1.3.3.

(68) *Legenda svatých pro školu a dům: s obrazem, životopisem světcovým, poučením a modlitbou na každý den v roce*²⁷⁰ (1929). První české vydání Auerova *Obrázkového života svatých* bylo vydáno roku 1892. Hronek pořídil nový překlad z originálu a provedl opravy a doplňky dle výsledků nejnovějších hagiografických bádání. Místo méně známých světců uvádí české patrony, světce a světice těšící se zvláštní úctě v Čechách. Spis je určen pro široké lidové vrstvy. Jednotlivé osobnosti jsou představeny obrázkem a krátkým životopisem, k zamyšlení slouží „Poučení“, kapitolu uzavírá modlitba.

(69) *Nechte dítě přicházeti ke mně a nebraňte jim (L 18,16)*²⁷¹ (1. a 2. vyd. nedohledáno, 1932³). Publikace má stejný obsah i účel jako *Katechismus maličkých* (viz

---

²⁶⁶ Pobožnost křížové cesty. *ČKD* 1924, roč. 45, č. 1, s. 77. Autora článku nelze dohledat, značka (–a).

²⁶⁷ HRONEK, Josef. *Bible maličkých. Sv. I, Knižka o Pánu Ježíši*. Praha: Cyrillo-methodějské knihkup. Gustav Francel, 1928. Publikace je uložena v Národním konzervačním fondu.

²⁶⁸ „Bible maličkých“. *Věstník katechetský* 1929, roč. 32, č. 1, s. 10. Jedná se jen o krátký sloupek v rubrice Různé zprávy a literatura. Autor neuveden.

²⁶⁹ HRONEK, Josef. *Duch svatý*. 4. vydání. Frýdek: Exerciční dům, 1946. První vydání nedohledáno.

²⁷⁰ AUER, Wilhelm – HRONEK, Josef. *Legenda svatých pro školu a dům: s obrazem, životopisem světcovým, poučením a modlitbou na každý den v roce*. 1929. Podle pátého vydání přeložil a četnými doplňky opatřil Josef Hronek.

²⁷¹ HRONEK, Josef. *Nechte dítě přicházeti ke mně a nebraňte jim (Luk 18,16.): příprava dětí k svatě zpovědi a k svatému přijímání: podle normy dekretu „Quam singulari“ sv. Otce Pia X.* 3. vydání. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francel, 1932. První vydání nedohledáno.

č. 62). Jedinou změnou je přehlednější grafická úprava a vynechání modlitby k andělu strážci po přijímání. Obě publikace se liší vydavatelem.

(70) *Mše svatá. Pro mládež*²⁷² (1933¹; 1933²; 1947³). Knížka ve stříbrné fólii se 30 obrázky Filipa Schumachera. V úvodní části autor vysvětluje podstatu a význam Ježíšovy oběti a mše svaté jako obětní hostiny. Dále se zabývá výbavou oltáře, posvátnými nádobami a rouchy. Poté systematicky probírá jednotlivé obřady, popisuje, co koná kněz, jaký to má význam a jak se může spolu s ním modlit dítě. Každý obřad je znázorněn kresbou. Knížka měla dětem pomoci k aktivní účasti na mši svaté.

(71) *Mše svatá. Přehled posvátných obřadů*²⁷³ (1934). Jedná se o grafické schéma mše svaté vydané v samostatné brožůře. Formát A4, složený.

(72) *Církevní rok*²⁷⁴ (1934¹, 1935²). Stručné uvedení do struktury liturgického roku, grafické schéma. Formát A4 složený na A5.

(73) *Vzhůru srdce*²⁷⁵ (1934¹, 1935²). Malá knížka ve formátu A6 je v první části modlitební knížkou, liturgickou příručkou a „mini“ katechismem; ve druhé části zpěvníkem mešních písní. První část je rozdělena do kapitol „Den“ (obsahuje modlitby během celého dne), „Týden“ (stručný výklad o nedělní mši svaté), „Měsíc“ (o svaté zpovědi a svatém přijímání) a „Rok“ (o prožívání liturgického roku a jeho hlavních dob). Několik stránek střední části je věnováno litaním a růžencové pobožnosti. Další část má název „Náboženská životospráva“ (obsahuje výběr hlavních pravd z katechismu). Poslední část průvodce obsahuje texty jedné až několika písní k hlavním liturgickým dobám a významným svátkům svatých.

(74) *Misijní katechismus. Co má katolík vědět a věřit*²⁷⁶ (1937). Malá knížka vznikla z podnětu nakladatelství Kropáč & Kucharský a je inspirována úspěchem Hronkovy učebnice *Život podle víry*. Úmyslem nakladatele bylo vydat „dobrou pomůcku všem, kteří touží poznati pravdy svaté víry a prospět i těm, kdož sáhnou po ní při snadno

---

²⁷² HRONEK, Josef. *Mše svatá*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1933. Druhé vydání jsme v knihovnách nedohledali, zmiňuje je Hronek v publikaci HRONEK, Josef. *Metodika vyučování náboženství ve třídě elementární*, s. 54.

²⁷³ HRONEK, Josef. *Mše svatá: Přehled posvátných obřadů*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla, 1934.

²⁷⁴ HRONEK, Josef. *Církevní rok*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francla, 1934.

²⁷⁵ HRONEK, Josef. *Vzhůru srdce: Duchovní vůdce katolické mládeže*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1934.

²⁷⁶ HRONEK, Josef. *Misijní katechismus: Co má katolík vědět a věřit*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1937.

dostupné ceně, aby si svaté učení zopakovali.²⁷⁷ Knížka měla také sloužit v chudších krajích, kde si žáci nemohli pořídit z finančních důvodů normální učebnice. Věrouka je na přání nakladatele podána klasickou formou otázek a odpovědí, liturgika formou krátkých článků.

(75) *Anežka: modlitební kniha pro české katolické paní a dívky*²⁷⁸ (1937¹; 1950²).

(76) *Chléb s nebe: příprava k první svaté zpovědi a svatému přijímání*²⁷⁹ (1938¹; 1939²; 1941³; 1947⁴). Pracovní sešit pro děti, jehož obsah navazuje na katechismus *Nechte maličkých přijít ke mně* (viz č. 69). Slouží dítěti k zopakování důležitých věcí, které potřebuje k přijetí obou svátostí. Obsahuje vybrané texty katechismu, modlitby, otázky ke zpytování svědomí, postup při přípravě ke svaté zpovědi, modlitby před a po přijímání a po odchodu z kostela. Každý článek je doplněn názornými ilustracemi.

(77) *Otče náš maličkých*²⁸⁰ (1939). Podle inzerátu:

„Roztomilá knížečka s 10 barevnými obrázky J. Neumanové, veršem doprovází prof. Josef Hronek. Veršíky a líbezné barevné obrázky, nad kterými zazáří radostné dětské očko, zobrazují všechny prosby modlitby tak, jak jim rozumí dětské srdéčko.“²⁸¹

(78) *První sešit liturgický*²⁸² (1939). Přehledné schéma církevního roku s kontrolními známkami účasti na mši svaté v liturgických barvách všech neděl a svátků církevního roku.

(79) *Obrázková prvouka náboženská pro nejmenší děti*²⁸³ (1941). Knížka je určena rodičům, aby v dětském srdci záhy vzbudili lásku k Pánu Bohu a k Pánu Ježíši a usměrnili „citový a volní život jejich k soustavnému navykání dobru, aby se tak připravila půda pro další vyučování náboženské“.²⁸⁴ Prvouka obsahuje celkem 37 krátkých článků s obrázky, které dítěti přibližují jednak známá místa a předměty z kostela a ze slavení

---

²⁷⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 2.

²⁷⁸ HRONEK, Josef. *Anežka: modlitební kniha pro české katolické paní a dívky*. Vimperk: J. Steinbrener, 1937. Publikace uložena v Národním konzervačním fondu.

²⁷⁹ HRONEK, Josef. *Chléb s nebe: příprava k první svaté zpovědi a svatému přijímání*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1938.

²⁸⁰ HRONEK, Josef. *Otče náš maličkých*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1939. Nedohledáno. Inzerováno v *Manuale učitelů katolického náboženství* na školní rok 1939–1940, s. 9.

²⁸¹ Nedohledáno. Inzerováno v *Manuale učitelů katolického náboženství* na školní rok 1939–1940, s. 9.

²⁸² HRONEK, Josef. *První sešit liturgický*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1939. Sešit je inzerován v *Manuale učitelů katolického náboženství* na školní rok 1939–1940, s. 8; a v téže ročence na školní rok 1941–1942, s. 47.

²⁸³ HRONEK, Josef – HANZL, Josef. *Obrázková prvouka náboženská pro nejmenší děti*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1941.

²⁸⁴ *Tamtéž*, s. 6.

hlavních liturgických svátků, a jednak biblické příběhy týkající se zejména Vánoc a Velikonoc.

(80) ***Přijď, Duše svatý. Příprava a památka na přijetí svátosti biřmování***²⁸⁵ (1947). Publikaci představujeme podrobněji v kap. 4.1.3.3. Svojí strukturou a obsahem se liší od dříve vydané *Duch svatý* (viz č. 67). V dobovém tisku vyšly tyto komentáře:

*„Tak krásnou, stručnou a přece hlubokou přípravu na svátost biřmování jsme nutně potřebovali. Vkusně upravená knížečka vyčerpává vše, co třeba vědět k hodnému přijetí této svátosti. Má tři části: v prvních dvou, věroučných, pojednává autor, žactvu přístupnou formou, o Duchu svatém a svátosti biřmování; v třetí, praktické, o obnově svatého biřmování a křtu. Závěr tvoří pobožnost k Duchu svatému a zdařilý překlad hymnu Veni Creator.“*²⁸⁶

*„Milá knížtička, vydaná zkušeným odborníkem jako příprava a památka na přijetí svátosti biřmování. Každý výtisk je kartonovaný a má velmi pěknou úpravu. I cenově vyhovuje knížtička tak, že ji možno plně doporučiti učitelům náboženství a duchovním správcům.“*²⁸⁷

(81) ***Tak pravil Kristus. Slova božského učitele z evangelií***²⁸⁸ (1954) Jedná se o malou brožuru, která představuje Ježíše Krista na základě jeho výroků v evangeliích. Struktura publikace vychází z Ježíšových slov: „Já jsem cesta, pravda a život“. Autor jednotlivé tituly doplňuje vždy na několika stránkách dalšími citáty z evangelií, zejména z Ježíšových výroků.

---

²⁸⁵ HRONEK, Josef. *Přijď, Duše svatý: Příprava a památka na přijetí svátosti biřmování*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla, 1947.

²⁸⁶ Přijď, Duše svatý... Dr Josef Hronek. *ČKD* 1947, roč. 87, č. 5, s. 293. Autor neuveden.

²⁸⁷ HRONEK Josef. Přijď, Duše svatý. *Logos* 1947, roč. 2, č. 6, s. 368.

²⁸⁸ HRONEK, Josef. *Tak pravil Kristus: Slova Božského učitele z evangelií*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1954.

2.2. Odborné články Josefa Hronka v časopisech a redaktorská činnost

Ve sledovaném období 1913–1954 vycházely v Předlitavsku a posléze v Československu desítky katolických periodik. Sám Hronek přispíval do mnohých z nich (viz níže) a redigoval následující:²⁸⁹

- *Sursum*, věstník Klubu duchovenstva Československé strany lidové v Čechách, vycházel v letech 1921–1938,²⁹⁰ Hronek byl jeho redaktorem od roku 1922 do 1927.
- *Vlast*, časopis pro poučení a zábavu, vydávalo Družstvo Vlast od roku 1884 do roku 1941, Hronek byl redaktorem v roce 1929 a pro čísla 1–3 v roce 1930. V časopise publikoval výjimečně životopisy nebo nekrology svých současníků.
- *Sborník historického kroužku* vycházel v letech 1893–1934 jako nepravidelná příloha časopisu *Vlast*. Hronek byl redaktorem v roce 1925; žádný jeho článek v tomto periodiku jsme nedohledali.
- *Vychovatel*, list věnovaný zájmům křesťanského školství vydávalo Družstvo Vlast, vycházel v letech 1885–1934/1935 (poslední ročník není celý). Hronek byl redaktorem od roku 1932 nebo 1933²⁹¹ do roku 1935.
- *Informační věstník Svazu českých katolických ústavů výchovných a vyučovacích v ČSR* (nedohledáno).
- *Kalendář katolického duchovenstva Československé republiky na rok ...*, ročenka, vycházela v letech 1923–1947. Hronek byl redaktorem od roku 1925 do roku 1932.
- *Manuale učitelů katol. náboženství na čsl. školách národních: roč. ... šk. rok...*, ročenka, vycházela v letech 1933–1942. Hronek byl redaktorem všech ročníků.

---

²⁸⁹ Srov. SKTF, fond Personalialia. Životopis 1945. Viz příloha č. 4. Hronek uvádí pouze názvy periodik. Upřesňující údaje jsou převzaty ze souborného katalogu periodik z Národní knihovny ČR a jsou doplněna vlastním průzkumem zmíněných periodik.

²⁹⁰ Od 1. 1. 1924 s podnázvem *Věstník politického Klubu duchovenstva Československé strany lidové v Čechách*; v letech 1923–1927 list vycházel jako příloha k *Časopisu katolického duchovenstva*.

²⁹¹ Ročník 1932 jsme neměli k dispozici, v ročníku 1933 je již Hronek uveden jako hlavní redaktor. Předpokládáme ale, že se jím stal v průběhu roku 1932 po úmrtí předchozího redaktora Františka Košáka. Ten zemřel 28. 11. 1932, na trvalý odpočinek však odešel již 1. 9. 1931. (Srov. Zemřel František Košák. *ČKD* 1933, roč. 74, č. 1, s. 68. Autor neuveden.).

- *Album representantů všech oborů veřejného života československého.*²⁹²

Hronek přispíval odbornými články do periodik: *Časopis katolického duchovenstva* (od roku 1910), *Týn*, *Nový život*, *Archa*, *Vychovatelské listy*, *Přehled*, *Čech*, *Pražský večerník*, *Lidové listy*, *Národní Politika*, *Věstník jednot diecése brněnské a olomoucké*, *Ročenka Československé republiky* (redaktorem byl Antonín Hajn).²⁹³

V letech 1946–1949 byl Hronek členem redakčního kruhu nově vzniklého časopisu *Logos* pro homiletiku a katechetiku. V letech 1950–1954 byl členem redakčního kruhu časopisu *Duchovní pastýř* pro část vědeckou. Počátkem padesátých let až do své smrti byl též přispěvatelem periodik *Katolické noviny* a *Věstník katolického duchovenstva*.

Z uvedených periodik se tematikou katechetiky, pedagogiky a katecheze pravidelně zabývaly časopisy a periodika: *ČKD*, *Vychovatel*, *Kalendář katolického duchovenstva*, *Vychovatelské listy*, *Věstník Jednot duchovenských Brněnské a Olomoucké*, *Věstník katolického učitelstva*, *Logos* a *Duchovní pastýř*, *Katolické noviny* a *Věstník katolického duchovenstva*. Po zevrubném prozkoumání aktivity Josefa Hronka v nich, jsme vybrali čtyři časopisy a dvě ročenky, v nichž Hronek především publikoval své odborné články. Jde o časopisy: *ČKD* s přílohou *Sursum* (kap. 2.2.1.), *Vychovatel* s přílohou *Věstník katechetský* (kap. 2.2.2.), *Logos* (kap. 2.2.3.) a *Duchovní pastýř* (kap. 2.2.4.); a dále o ročenky *Kalendář katolického duchovenstva* (kap. 2.2.5.) a *Manuale učitelů katolického náboženství na čsl. školách národních* (kap. 2.2.6.).

Vybraná periodika jsme podrobili důkladné analýze. Prozkoumali jsme jejich účel a zaměření v průběhu jejich historie. Identifikovali jsme články Josefa Hronka a pořídili jejich soupis, který je zpracován do tabulek. Dále jsme vyhledali články, jejichž autoři se vyjadřují k důležitým oblastem katecheze u nás. Jejich přehled zde neuvádíme, ale přihlédneme k nim zvláště v kap. 3, a to jednak při charakteristice kontextu, ve kterém Hronek pracoval, a pak také při hodnocení výsledků jeho práce v porovnání s jinými autory.

---

²⁹² SEKANINA, František. *Album representantů všech oborů veřejného života československého*. Praha: Umělecké nakl. Josef Zeibrdlich, 1927. Josef Hronek je podle svého životopisu autorem církevní části alba. Srov. SKTF, fond Personalia. Životopis 1945. Viz příloha č. 4.

²⁹³ *Tamtéž*.

2.2.1. Časopis katolického duchovenstva a Sursum

Časopis katolického duchovenstva (dále *ČKD*) vycházel v letech 1828–1948. Byl vydáván konzistory pražského arcibiskupství a přispívali do něj „mnozí duchovní a učení mužové“.²⁹⁴

Pro účely této práce budeme sledovat obsah časopisu *ČKD* od roku 1910.²⁹⁵ V té době bylo *ČKD* orgánem Vědeckého odboru Akademie křesťanské v Praze s podporou Dědictví sv. Prokopa v Praze a jedním z jeho redaktorů byl Hronkovi velmi blízký Antonín Podlaha.²⁹⁶ V roce 1921 se *ČKD* stalo orgánem České bohoslovecké fakulty a Společnosti sv. Cyrila a Metoděje v Praze s podporou Dědictví sv. Prokopa v Praze. Jeho redaktory byli Antonín Podlaha, František Stejskal a Josef Čihák.²⁹⁷ V témže roce se stal přílohou *ČKD* Věstník Klubu duchovenstva Československé strany lidové s názvem *Sursum*. Tento klub zastupoval 1600 katolických kněží. V zápise ze VII. schůze výboru klubu ze dne 6. prosince 1922 (Hronek je podepsán pod zápisy z těchto jednání) se uvádí:

*„Dalším bodem programu výborové schůze byla úprava budoucího ročníku ‚Sursum‘. (...) Redaktorem nadále zvolen dosavadní pořadatel Hronek. Věstník bude samostatně redigován a bude obsahovati rubriky: Práce Klubu duchovenstva (referáty o schůzích okrskových a výborových), Nová nařízení a výnosy týkající se otázek školských a náboženských, Hovorna (odpovědi na dotazy ze všech oborů theologických i o všech důležitých případech duchovní správy) a posléze francouzskou přílohu pro zahraničí. Pojednání, drobné články, zprávy a literární kritika postoupena bude ČKD.“*²⁹⁸

Hronkovy články v této příloze vesměs neměly povahu odborných článků z katechetiky a pedagogiky.

Články Josefa Hronka v časopise *ČKD*

Josef Hronek byl v prvních letech autorem recenzí, občas publikoval drobné články většinou k františkánské tematice, již se zabýval ve své dizertační práci. Od roku 1915 do roku 1936 je Hronek podepsán pod 10–30 recenzemi ročně. Zabýval se většinou díly pedagogickými a katechetickými, ale také pracemi o umění, archivnictví, filozofii apod.

---

²⁹⁴ Srov. *ČKD* 1828, roč. 1, č. 1, titulní strana.

²⁹⁵ Tento rok uvádí Josef Hronek jako počátek své publikační činnosti v *ČKD*. Srov. SKTF, Fond Personalía. Životopis 1945.

²⁹⁶ Srov. *ČKD* 1913, roč. 54, č. 1, titulní strana.

²⁹⁷ Srov. *ČKD* 1921, roč. 62, č. 1, titulní strana.

²⁹⁸ Ze zápisu ze VII. schůze výboru Klubu katolického duchovenstva ČSL. *Sursum* 1923, roč. 3, č. 1, s. 7.

Celkem jsme v časopise *ČKD* a jeho příloze *Sursum* identifikovali cca 260 článků, z nichž převážnou většinu tvoří recenze nebo prezentace literárních děl.²⁹⁹

Ve třicátých letech Hronek začíná publikovat zejména odborné články z katechetiky a pedagogiky, jejichž přehled uvádíme v tabulce:

Název článku	Rubrika	Poznámka	Publikováno
Státní československá pedagogická akademie v Praze	Drobné články a zprávy	Ukázka z knihy „Česká škola národní v historickém vývoji...“	1932/5, s. 316–319
Proč ústavy učitelské mají být zachovány	Drobné články a zprávy	Autor se zapojuje do diskuse k reformě učitelského vzdělání. Uvádí a komentuje několik důvodů, které svědčí o jeho bohaté praxi v těchto ústavech.	1934/1, s. 46–48
Názorné vyučování náboženství kresebnými náčrtly podle zásad činné školy ve třídě elementární	Časové články	Tento text byl v roce 1937 vydán samostatně i s kresebnými náčrtly.	1936/2, s. 158–167
O současných směrech pedagogických	hlavní	Vyšlo samostatně jako publikace v roce 1938.	1937/3, s. 234–239
Nová úprava českého školství	hlavní	Objasnění vládního nařízení z roku 1941.	1941/6, s. 351–355
Současné německé školství	hlavní	Podrobné představení základních typů škol.	1943/2, s. 65–80
Nábožensko-mravní výchova a vyučování mládeže	hlavní	Návrh učebních osnov pro vyučování katolickému náboženství.	1943/3, s. 146–155
Hlavní směry současné psychologie u nás	hlavní	Význam psychologie pro katechetickou praxi a základní orientace v jejích směrech.	1945/4, s. 198–218
O moderních snahách ve vyučovací praxi a výchově náboženské	hlavní	Vznik, zásady a cíle nových katechetických metod.	1948/2, s. 33–44

Tab. 1: Odborné články Josefa Hronka publikované v časopise *ČKD*.

Z recenzí a jiných drobných článků, které napsal Hronek, jsme vybrali ty, které se týkají prací významných Hronkových současníků zejména ve sledovaných oborech katechetika a pedagogika. Jde o tyto články:

Název článku	Rubrika	Poznámka	Rok
Wilhelm Pichler: Katholisches Religionsbüchlein für die unteren Klassen der Volksschule	Literatura	Recenze nové učebnice kat. náb. pro nižší třídy od Wilhelma Pichlera; tato učebnice se stala vzorem pro Hronkovu učebnici „Cesta k Bohu“.	1914/2+3, s. 267–269

²⁹⁹ Články jsme vyhledávali pomocí elektronického depozitáře na [30. 4. 2013] <www.depositum.cz>.

Název článku	Rubrika	Poznámka	Rok
Ocetek Josef: Večeře veliká	Literatura	Rozpravy o časném a denním sv. přijímání v duchu dekretů papeže Pia X.	1917/3+4, s. 349–350
Romano Guardini: <i>Vom Geist der Liturgie</i> (<i>O duchu liturgie</i>)	Literatura	První svazek nové knihovny Ecclesia orans, jejímž účelem je popularizovat latinskou liturgii v duchu Pia X.	1918/9+10, s. 560
Dr. Tauber Otakar: Škola a náboženství Mravní výchova a škola (cyklus Časové úvahy)	Literatura	Apologie potřeby Boha ve společnosti a náboženské výchovy ve škole	1919/5+6, s. 288 1920/1+2, s. 63
<i>Zemřel František Pohunek</i>	Drobné články a zprávy	kněz, literát, angažoval se ve <i>Vlasti</i> , redaktor <i>Vychovatele</i>	1920/5+6, s. 184
<i>Zemřel Václav Červinka</i>	Drobné články a zprávy	katecheta měšťanských škol, publikoval ve <i>Vychovateli</i> , tvůrce kat. pomůcek	1920/7+8, s. 250
Fr. Košák: Snahy o založení katechetského spolku v Čechách	Literatura	Napsáno k 25. výročí založení katechetského spolku v Čechách; jednotlivě články vycházely ve <i>Vychovateli</i> .	1922/1+2, s. 69
Fr. Košák: Dějiny české katechetiky I. díl	Literatura	Stěžejní dílo Fr. Košáka, mapuje historii od počátků katecheze v Čechách až do konce 18. stol.	1922/7+8, s. 264–265
O novou výchovu	Drobné články a zprávy	Několik poznámek z pedagogiky M. Montessoriové.	1927/4, s. 305–308
Dr. Bedřich Augustin: Mravouka	Literatura	Poskytuje stručný přehled o učebnicích mravouky.	1927/6, s. 506
Památce Msgra Dra Fr. X. Blandy	Drobné články a zprávy	Docent katecheticky a pedagogiky na teol. fakultě (do r. 1886) a zároveň ředitel státního učitelského ústavu v Praze II. do roku 1909.	1928/10, s. 1106–1108
F. W. Foerster: Škola a charakter	Literatura	O školní kázní v moderním školství. Pro Hronka je autor velmi inspirativní a doporučuje aplikaci jeho metody všem učitelům náboženství.	1929/1+2, s. 132–133
Dr. Otakar Kádner: Vývoj a dnešní soustava školství – 1. díl	Literatura	Hronek oceňuje Kádnerův přístup k reformě školství: jen málo lze z ciziny přejímat, je nutné, abychom si „vlastní spásu připravili sami“. Kádner nebyl příznivcem církve, považoval závislost školy na církvi za nezdravou.	1929/9+10, s. 951–953
Kádner Otakar: Vývoj a dnešní soustava školství. – 2. díl	Literatura		1931/5, s. 578–579
Příhoda Václav: Racionalisace školství	Literatura	Odmítnutí jednoduchého zavádění amerických poznatků.	1931/5, s. 579
Uher Jan: Základy americké výchovy	Literatura	Ocenění zdravé kritičnosti k americké praxi.	1931/5, s. 579–580

Název článku	Rubrika	Poznámka	Rok
V. Komárek: Národní škola ČSR	Literatura	Obraz čl. školy v prvním desetiletí samostatného státu na základě analýzy statistických dat.	1931/5, s. 580
Josef Kratochvíl: Otázky pedagogické	Literatura	Šest statí univ. doc. J. K. k aktuálním školským otázkám.	1932/5, s. 330–331
Václav Příhoda: Globální metoda	Literatura	Hronek obhajuje globální metodu při čtení (celá slova, obrázky), nesdílí předsudky jiných odborníků.	1934/2, s. 115–116
František Pražák: Americké dítě	Literatura	Hronek oceňuje práci, ale doufá, že autor napíše něco podobného o dítěti československém.	1934/2, s. 116–117
Franz Rauscher: Der Lehrer als Katechet	Literatura	Autor z Innsbrucku; stručná příručka se souhrnem výsledků kat. a ped. pro laické katechety ke zkouškám způsobilosti pro školy národní.	1934/4, s. 244–245
V. König: Die Schulreform	Literatura	Dílo, které seznamuje německé krajany s uvažováním Dr. Příhody o reformě české školy.	1934/4, s. 245
Dr. St. Velinský: Soustavy individualisovaného učení	Literatura	Dr. Velinský studoval v New Yorku a pokusit se aplikovat tamní zkušenosti s individualizací výuky na české poměry. Hronek podrobně komentuje navržený postup a zaujímá k němu mírně optimistický postoj. Upozorňuje, že by to znamenalo podstatnou proměnu české školy.	1934/4, s. 245–246
Statistický obraz školství národního v republice Československé	Různé články a zprávy	Výběr ze statistických dat o českém školství; jejich důležitost.	1935/1, s. 94–97
Dr. Václav Kubíček.: Katechetika	Knihy a časopisy	Ocenění životního díla staršího moravského kolegy; vyzvedá důraz na život žáků z víry a na pojetí vyučování náboženství nejen jako výuku, ale jako celistvou výchovu a duchovní správu.	1937/1, s. 104
Dr. Fr. Tomášek: Činná škola v náboženském vyučování s ohledem na metodu Marie Montessoriové	Literatura	Jedna z hlavních Tomáškových katechetických prací; Hronek byl zastáncem činné školy v katechezi.	1940/6, s. 462–464
Dr. Fr. Tomášek: Učitel náboženství a zájem dětí	Literatura	Ocenění jednoho ze stěžejních Tomáškových děl.	1942/1, s. 45
Dr. František Tomášek: Správný mladý muž se dívá do života	Literatura	Ocenění Tomáškovy díla, které se vyznačuje hlubokým porozuměním mladým lidem; mravní jednání podněcuje hlubokým vhladem do základů víry, vede ke kladení si důležitých	1946/3, s. 155
Dr. František Tomášek: Správná dívka se dívá do života	Literatura		

Název článku	Rubrika	Poznámka	Rok
Dr. Fr. Tomášek: Duchovní příprava do života pro žactvo, opouštějící školu	Literatura	otázek apod. Nevyhýbá se otázkám sexuálního života. Třetí publikace odůvodňuje základní pravdy křesťanské víry. Příručka je návodem pro uspořádání duchovního dne pro žáky, kteří opouštějí školu.	1946/5, s. 246–247
V. Kubiček: Katechetika - 3. vydání	Literatura	Nové mírně upravené a přizpůsobené vydání změněným poměrům. Hronek opět oceňuje jeho usměrnění k životu z víry.	1946/5, s. 247
Dr. František Tomášek: Pedagogika	Literatura	Stěžejní Tomáškovy dílo, zpracované přednášky z teol. fakulty v Olomouci z oboru náboženská pedagogika. Pedagogická praxe opřená o pedagogickou teorii.	1948/1, s. 25–26

Tab. 2: Vybrané recenze a drobné články z časopisu *ČKD*, jejichž autorem je Josef Hronek.

Pole označená šedě obsahují vlastní články Josefa Hronka.

2.2.2. Vychovatel a Věstník katechetský

Časopis *Vychovatel*, který byl podle svého titulu „věnovaný zájmům křesťanského školství“, byl založen jako orgán „Jednoty českého katolického učitelstva v Království Českém“. Časopis vydávalo Družstvo Vlast, a to od roku 1886³⁰⁰ do roku 1935.³⁰¹ Jeho součástí byly přílohy vydávané s měsíční periodicitou: *Učitelská příloha* a od roku 1898 *Věstník katechetský* jako tiskový orgán Spolku katechetů království českého, později Spolku katechetů v Čechách (viz kap. 3.2.2.). Postavení *Věstníku katechetského* a jeho název se v rámci časopisu měnily.³⁰² Po zániku *Vychovatele* vydával spolek časopis s názvem *Magisterium*, který vycházel v letech 1936–1941.³⁰³ Josef Hronek byl hlavním redaktorem *Vychovatele* v letech 1933 (možná 1932)³⁰⁴ do roku 1935.

³⁰⁰ Srov. SOUKUP, Jan Nepomuk. Teologická literatura česká a Časopis katolického duchovenstva. *ČKD* 1892, roč. 33, č. 1, s. 87–98.

³⁰¹ V katalogu Národní knihovny ČR je uveden jako poslední rok 1934. Ve fondu knihovny Katolické teologické fakulty jsou však fyzicky přítomna dvě čísla z roku 1935.

³⁰² V letech 1898–1930 je v hlavičce přílohy uveden název *Věstník katechetský*, v záhlaví jednotlivých stránek i v obsahu je použit název *Věstník katechetský*. V roce 1931 byla katechetická příloha součástí *Vychovatele* jako rubrika s názvem *Katechetská hlídka*, kterou řídil František Košák. Ročník 1932 jsme nedohledali, v ročnících 1933–1935 samostatná katechetická příloha ani rubrika není, její obvyklý obsah je součástí časopisu *Vychovatel*.

³⁰³ Časopis *Magisterium* je fyzicky uložen ve fondu Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Jeho redaktorem byl Václav Vacek. Kromě zmínky o Hronkově knize *Jádro katolického náboženství* v rubrice Literatura (*Magisterium* 1941, roč. 5, č. 2, s. 31) se v žádném z pěti ročníků ani článek ani jiný text o Josefu Hronkovi neobjevil.

³⁰⁴ Ročník 1932 se nepodařilo dohledat.

Na základě analýzy všech dostupných ročníků *Vychovatele* s oběma přílohami z let 1913–1935 jsme dospěli k závěru, že nelze přesně určit, jak byl rozdělen obsah mezi časopis a jeho přílohy. Odborné články s katechetickou a pedagogickou tematikou se objevují ve všech.

Články Josefa Hronka v časopise *Vychovatel* a *Věstník katechetský*

Podobně jako v *ČKD* publikuje Hronek ve *Vychovateli* odborné články z katechetiky a pedagogiky až ve třicátých letech.

Název článku	Rubrika	Publikováno
Případ Huysmansův. Slovo o psychologickém momentu náboženské konverze.	Vychovatel, Feuilleton	1915/14-15, s. 153
Mniši – aestheti z Beuronu	Vychovatel, hlavní článek	1915/20, s. 226–228
Umění ve škole. Několik poznámek.	Vychovatel, Feuilleton	1918/13, s. 129
Promluva nad hrobem žákyně	Věstník katechetský	1918/16, s. 160–161
„Světské“ uršulinky z publikace Z dějin vychovatelství	Vychovatel, hlavní článek	1923/12, s. 182–188
In memoriam arcibiskupa Mons. Dra Fr. Kordače	Vychovatel, vyšlo samostatně	1934/1-2, s. 1–5
ThDr. H. C. Mons. Václav Kubíček	Vychovatel	1934/3-4, s. 34nn
Úvod do dějin výchovy a vyučování	Vychovatel, hlavní článek	1934/1-2, s. 9–15 a 110–122
Reforma národní školy československé	Vychovatel, hlavní článek	1934/5-10, s. 65–100
Ustanovovací zkoušky profesorské	Vychovatel, článek redakce	1935/1-2, s. 15–18
Praktická cvičení ve vyučování náboženském	Vychovatel, článek redakce	1935/1-2, s. 18–21
Právní základ středního školství v republice Československé	Vychovatel, hlavní článek	1935/3-4, s. 33–58

Tab. 3: Přehled článků Josefa Hronka v časopise *Vychovatel* a *Věstník katechetský*

2.2.3. Časopis *Logos* pro homiletiku a katechetiku

Časopis *Logos* byl vydáván Arcidiecézním pastoračním ústředím v Praze v nakladatelství Bohuslav Rupp. První číslo vyšlo 1. července 1946 o Letnicích. Jednalo se o měsíčník, vycházelo celkem 10 čísel v roce. V roce 1949 byl redakci snížen příděl papíru, proto měl poloviční počet stran. Byla vydána pouze dvě dvojčísla časopisu *Logos*, poté časopis zanikl. Poslední číslo vyšlo 1. 4. 1949.

Časopis byl určen pro kněze: „*Patří jen kněžím a chce býti jejich podporou, pomocí, posilou, poradnou v tom nejvážnějším a nejsvětějším úseku kněžské práce: v živém hlášení živého slova Božího na kazatelně a ve škole.*“³⁰⁵ Redigoval jej Václav Zima spolu s redakčním kruhem. Členem tohoto redakčního kruhu byl Josef Hronek.³⁰⁶ Můžeme se domnívat, že Josef Hronek patřil k užšímu pracovnímu týmu, který časopis navrhl, zpracoval jeho záměr a ovlivňoval jeho katechetický obsah, protože byl jediným členem redakčního kruhu v oboru katechetika.

Ze struktury jednotlivých čísel je zřejmé, že se časopis zaměřoval zejména na homiletiku. V prvních dvou ročnících uveřejňoval skicy pro homilie od domácích i zahraničních autorů. V ročníku 1948 vyšlo i několik statí převážně od Alexandra Heidlera k teorii homiletiky. O vztahu časopisu ke katechetice uvádí poznámka v prvním čísle: „*K homiletice jsme přibrali i katechetiku, poněvadž poslání kněze ve škole, kde se rozsévá první setba Božího slova, jest zvláště dnes velmi naléhavá.*“³⁰⁷ V posledním ročníku byla do časopisu zařazena příloha *Biblica* pro studium a pastorační využití Bible. O dalších aktivitách souvisejících s časopisem *Logos* viz kap. 3.3.1.

Články Josefa Hronka v časopise *Logos*

Hronek v tomto časopise publikoval jednak krátké texty v rubrice „Poznámky“; dále krátké recenze katechetických publikací uveřejněné v rubrice „Vinice“; a zvláště odborné stati uvedené v hlavní části časopisu. Tyto stati můžeme považovat za stěžejní odborné články Josefa Hronka v jeho publikační činnosti. Jejich přehled uvádíme v následující tabulce:

Název článku	Rubrika	Téma	Publikováno
Nová škola a náboženská výchova	Hlavní	Školská reforma - představení jejího smyslu, obsahu a místa náboženské výchovy v ní. Informativní článek.	1946/1, s. 23
Nestoru české katechetiky	Poznámky	Jubilejní glossa k osmdesátým narozeninám prof. Dr. V. Kubíčka.	1946/1, s. 42–43
Přetvořme katechezi	Hlavní	Nástin obnovy katecheze v sedmi bodech a zdůvodnění těchto kroků.	1946/2–3, s. 50–53

³⁰⁵ Zase nový časopis? *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 43–44. Autora článku nelze dohledat, značka (v.z.). Dále jen Zase nový časopis? *Logos* 1946. Domníváme se, že značka patří Václavu Zimovi.

³⁰⁶ Srov. *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 47. Podobně i v dalších ročnících. Hronek byl členem redakčního kruhu po celou dobu vydávání časopisu.

³⁰⁷ Srov. Zase nový časopis? *Logos* 1946.

Název článku	Rubrika	Téma	Publikováno
Hodnota pedopsychologie	Hlavní	Termínem „pedopsychologie“ označuje autor vědu, která se zabývá dítětem v jeho vývoji; poté představuje základní charakteristiku dítěte v období prvního dětství, školního věku a věku jinošského a dívčího.	1946/4–5, s. 41–43
Dr. Fr. Tomášek, Duchovní příprava do života pro žactvo opouštějící školu	Vinice	Stručné představení tohoto díla jako hlubokého vhledu do života dospívajících.	1946/4–5, s. 60
Abbé Jahan, L'Éducation de L'Enfant par L'Évangile	Vinice	Stručné představení tohoto díla. Jedná se o pedagogické promluvy na základě nedělních čtení.	1946/4–5, s. 60–61
Silvio Antoniano, Dell'Educazione cristiana e politica dei figlioli	Vinice	Upozornění na znovuvydání klasického pedagogického díla z období katolické reformace.	1946/4–5, s. 61
Pedagogické fakulty	Poznámky	Představení úmyslu ministerstva školství zřídit PedFak.	1946/4–5, s. 61
K otázce předškolní výchovy	Hlavní	Historický přehled vývoje výchovy dětí předškolního věku v Evropě, v závěru popis české mateřské školy.	1946/6–7, s. 50
Dr. Josef Tumpach. K 30. výročí úmrtí budovatele moderní české literatury theologické	Poznámky	Život, dílo a zhodnocení přínosu vědce a redaktora ČKD, zásluhy o vydání spisů předních českých teologů v Dědictví sv. Prokopa a Českého slovníku bohovědného.	1946/6–7, s. 59–61
Katechetická stylistika	Hlavní	Článek vychází z přínosu činné školy a pojednává o učebním stylu, který je třeba pojmut nově.	1947/2, s. 92–95
Dětská literatura česká	Poznámky	Recenze dvou publikací, které byly vydány na toto téma. Jedná se o knihy: Fr. Listopada „Dnešní dětská kniha“ (Praha, 1945) a Vlad. Pazourka „Přítomnost české literatury pro dež“ (Praha, 1946)	1947/2, s. 112
Životy svatých v katechesi	Hlavní	Účelem článku je podpořit, aby bylo v katechezi hojně využito životopisů svatých.	1947/3, s. 170
Psychologické předpoklady katechese	Hlavní	Článek představuje katechetům poznatky o vývoji dítěte a jeho schopnostech přizpůsobovacích.	1947/4, s. 226–233
Zdravas. Z dějin „Pozdravení andělského“	Hlavní	Stručná retrospektiva vzniku, rozvoje a konečné formulace nejoblíbenější mariánské modlitby na křesťanském Západě.	1947/6, s. 360–363

Název článku	Rubrika	Téma	Publikováno
Sebekontrolou k úspěšné katechesi	Hlavní	Článek je určen zejména začínajícím katechetům a katechetům - laikům, aby jim představil důležitost sebekontroly jako účinného prostředku k dosažení úspěšné katecheze.	1947/9, s. 552–555
Dozor nad mládeží ve škole	Hlavní	Právní podklad a důsledky vyplývající ze zákona.	1948/1, s. 47-50
Nová organizace péče o mládež	Hlavní	Informace o převzetí veškeré péče o mládež státem. Výzva duchovenstvu ke spolupráci.	1948/3, s. 166–169
Úprava vzdělání učitelů náboženství škol obecných a měšťanských	Poznámky	Informační o aktivitě církevních zástupců k uzákonění vysokoškolského vzdělání učitelů náb.	1948/4, s. 235–237
Několik poznámek ke katechesi ve třídě elementární	Poznámky	Podtitul: Na okraj katechezí vikáře Josefa Resslera vydaných pro začínající učitele k Hronkově učebnici Cesta k Bohu.	1948/5, s. 301–302
Zákon o základní úpravě jednotného školství	Poznámky	Uvedení do nového školského zákona účinného od 1. září 1948, kterým se přechází na jednotnou školu.	1948/6, s. 356–360
Psychologický profil dítěte ve školním věku	Hlavní	Důkladné pojednání pro katechety, aby výchova, vzdělání mládeže a příprava k povolání byly založeny na znalosti dítěte.	1948/7, s. 409–419
Mravní výchova	Hlavní	Úkoly, metody, kázeň a prostředky k jejímu dosažení a uchování, výchova charakteru.	1948/9, s. 529–534

Tab. 4: Přehled článků Josefa Hronka v časopise *Logos* publikovaných v letech 1946–1948.

2.2.4. Časopis Duchovní pastýř

Po zákazu *Časopisu katolického duchovenstva* začal od podzimu roku 1950 vycházet časopis *Duchovní pastýř*, *Měsíčník katolického duchovenstva* určený nejen kněžím, ale také katechetům-laikům.³⁰⁸ Vydavatelem časopisu bylo až do roku 1958 „Hnutí vlasteneckých kněží“. Redakční kruh řídil Josef Beneš, členem redakčního kruhu pro část vědeckou bylo deset univerzitních profesorů pražské, v té době již jediné katolické bohoslovecké fakulty v Čechách a na Moravě. Redakční kruh měl navíc jedenáct členů – kněží pro část praktickou. Hronek byl jedním ze zmíněných deseti profesorů. Jeho publikační aktivita v tomto časopise byla následující:

³⁰⁸ Srov. Hlídka učitelů náboženství. *Duchovní pastýř* 1950, roč. 1, č. 2, s. 21–22. Autora článku nelze dohledat, značka (J.P.). Podrobněji viz kap. 3.2.2.

Název článku	Rubrika	Téma	Publikováno
Některé methodologické otázky z katechetiky	Theologie	Nutnost přehodnocení vyučovacích metod a vytváření aktivní teorie výchovy v náboženském vyučování na vědeckém základě podle potřeb nové doby. Odstavec o kerygmatické teologii a jejím využití v kázání. O apoštolské katechezi v Novém zákoně; o svědácích, s nimiž musí katechetika spolupracovat. Celkové shrnutí Hronkova učení a obhajoba náboženské výchovy v lidově-demokratické společnosti.	1950–1951/3, s. 8–10
Unum necessarium	Duchovní správa	O učebnicích náboženství.	1950–1951/4, s. 11–12
Didaktické zásady s ohledem na vyučování náboženství	Theologie	Základní požadavky katechese.	1950–1951/6, s. 10–11; 7/ s. 10–12; 8, s. 8–9
Formy školské práce katechetické	Theologie	Kapitoly z náboženské didaktiky.	1950–1951/9, s. 12–13
Dobré dílo se podařilo	Reportáže	Slovo o přípravě učitelů náboženství v katechetických kurzech.	1950-1951/11–12, s. 30–31
Jednoroční přípravný kurs na bohosloví	Reportáže	Zpráva o zavedení přípravného kurzu, který měl připravit bohoslovce na vysokoškolské studium.	1952/1, s. 8–9
Byl to den krásný, veliký ...	Reportáže	Radostná glosa k otevření přípravného kurzu na bohosloví.	1952/2, s. 24–25
Pedagogika přítomnosti	Theologie	ideologicky pojatý článek o nové škole,	1952/4, s. 58–60
Na prahu nového školního roku	Život veřejný	Postavení a úkoly náboženské výchovy ve škole podle nových právních dokumentů a podle úlohy církve ve společnosti.	1952/7, s. 101–102
Do nové etapy práce naší fakulty v Litoměřicích	Theologie	Úvod do nového školního roku, který začíná v Litoměřicích.	1953/8, s. 113–114
V úctě a vděčnosti...	Fejeton	K 80. narozeninám univ. prof. Dr. Vojtěcha Šandy.	1953/8, s. 122–123
Povaha a ráz metodické úpravy katechese	Theologie	Kapitola z katechetické metodologie.	1953/9, s. 130–132
O výchově jako společenském jevu	Theologie	Autor představuje názory sovětských pedagogů na společenskou podmíněnost výchovy a její význam pro vývoj společnosti. Obhajuje nutnost vlivu společnosti na výchovu.	1954/2, s. 18–19
Báseň pedagog	Theologie	O Makarenkovi, vývoji jeho díla a socialistickým humanismem a pedagogickým optimismem prostoupený jeho výchovný odkaz.	1954/3, s. 34–35
Vliv umění na osobnost. Kapitola z estetické výchovy.	Theologie	Stručný vývoj náhledu na krásu a výchovu k jejímu vnímání, význam estetické výchovy. Ve druhé části článku:	1954/č. 7, s. 114–115

Název článku	Rubrika	Téma	Publikováno
		ideologická propaganda lidově demokratického státu, který plánovitě kulturně pozvedá lid a zpřístupňuje mu všechny kulturní poklady minulosti.	
Zamyšlení nad hodnotami práce	Theologie	O výchovném významu práce při utváření osobnosti člověka, jeho charakteru a pevné vůle. Práce jako nutná podmínka existence člověka a lidské společnosti.	1954/č. 8, s. 134
Některé otázky charakteru člověka	Theologie	Pojednání o charakteru člověka z pohledu psychologie a morálky (pouze v přirozené rovině). Kritika poznatků psychologů západní Evropy a obhajoba závěrů I. Pavlova: mezi tělesnou stavbou, dědičností a charakterem není souvislost. Charakter lze ovlivnit výchovou a člověk je za ni plně odpovědný.	1954/č. 9, s. 151–152

Tab. 5: Přehled článků Josefa Hronka v časopise *Duchovní pastýř* publikovaných v letech 1950–1954

Několik článků z uvedeného přehledu se naprosto vymyká Hronkově celoživotní tvorbě. Ačkoliv jsou zařazeny do rubriky „teologie“, většinou s ní nemají nic společného: chybějí teologická východiska, není v nich žádná zmínka o Bohu. Většinou propagují závěry sovětských badatelů, které Hronek obhajuje, ale nevztahuje k nauce církve.

Hronek publikoval v padesátých letech též ve *Věstníku katolického duchovenstva a v Katolických novinách*. Tato periodika však neměla vědecký charakter a Hronek ve svých člancích řeší spíše otázky organizační spojené se zákonem o jednotné škole, novým uspořádáním bohosloveckého studia, život na cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v době, kdy byl jejím děkanem apod. (srov. kap. 1.3.5.).

2.2.5. Kalendář katolického duchovenstva Československé republiky

Ročenka Klubu (katolického) duchovenstva ČSL, která vycházela od roku 1923 do roku 1948. Kalendář má formu diáře, obsahuje řadu informací užitečných pro kněze včetně stručného podání nových zákonů a nařízení. V naučné části vycházely články z historie a od roku 1930 pojednání o obsahu jednotlivých disciplín vyučovaných na pražské teologické fakultě. Hronek se ujal redakční práce v roce 1925 a redigoval kalendář nejméně do roku 1932.³⁰⁹ Sám v tomto kalendáři publikoval tyto odborné články:³¹⁰ Biskup Dr. Antonín Podlaha. Jubilejní glossa³¹¹ (1925); K sedmdesátým pátým

³⁰⁹ Fyzicky jsme dohledali pouze 5. a 7. – 10. ročník z let 1927, 1929–1932.

³¹⁰ Výčet článků a statí není úplný, vycházejí pouze z ročníků, které jsme měli k dispozici, nebo které byly prezentovány v časopise *ČKD*.

narozeninám J. Exc. ndp. metropolitě Msgre dra Fr. Kordače³¹² (1927); K 28. říjnu 1928³¹³ (1928); Millenium svatováclavské³¹⁴ (1929); Repetitorium dějin pedagogiky³¹⁵ (1930); Hygiena ve škole národní³¹⁶ (1931); Výbor dějin biblických se zřením ke katechezi³¹⁷ (1932).

V roce 1925 byl jako samostatná příloha *Kalendáře katolického duchovenstva ČSR* vydán *Schematismus katolického duchovenstva*, jehož redaktorem byl Josef Hronek.³¹⁸ Obsah schematismu je následující: 1. část: stručný jednostránkový životopis papeže Pia XI., přehled počtu kardinálů z jednotlivých zemí, přehled římských kongregací, komisí, tribunálů a officií, obsazení papežské kanceláře a kaple, stručná statistika katolické církve, údaje o zastoupení Svaté stolice v ČSR a o české koleji v Římě; 2. část: Přehled arcidiecézí a diecézí československých, údajů o jejich založení, diecézních biskupů, světících biskupů, členů kapitul, diecézní kurie, teologické fakulty a bohoslovecké semináře a jejich obsazení, chlapecké semináře, kněžstvo; 3. část: Seznamy vojenských duchovních, řeholní řády apod.

2.2.6. Manuale učitelů katolického náboženství na čsl. školách národních

Ročenka učitelů náboženství, která vycházela v letech 1933–1942 vždy na jeden školní rok.³¹⁹ Měla stejný formát jako ročenka Klubu duchovenstva a též formu diáře. V první části obsahovala základní informace o školním roce (trvání, prázdniny, dny volna), tabulky pro zápis rozvrhu hodin, kalendárium a diář. Vzdělávací část obsahovala odborné pojednání. Josef Hronek zde publikoval tyto stati: Katechetický slovníček³²⁰

---

³¹¹ Kalendář z roku 1925 nedohledán. Hronkova stať je zmíněna v: Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1925. *ČKD* 1925, roč. 66, č. 3, s. 239–240. Autor neuveden.

³¹² HRONEK, Josef. K sedmdesátým pátým narozeninám J. Exc. ndp. metropolitě Msgre dra Fr. Kordače. *Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1927*, roč. 5. Praha: Československá akciová tiskárna, 1927, s. 39–40.

³¹³ HRONEK, Josef. K 28. říjnu 1928. *Kalendář katolického duchovenstva Československé republiky na přestupný rok 1928*, roč. 6. Praha: Československá akciová tiskárna, 1928. Výtisk nedohledán. Kalendář byl představen v časopise *ČKD* 1928, roč. 69, č. 4, s. 488.

³¹⁴ HRONEK, Josef. Millenium svatováclavské. *Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1929*, roč. 7. Praha: Československá akciová tiskárna, 1929, s. 63–67.

³¹⁵ HRONEK, Josef. Repetitorium dějin pedagogiky. 1930, roč. 8, s. 65–157.

³¹⁶ HRONEK, Josef. Hygiena ve škole národní. 1931, roč. 9, s. 67–154.

³¹⁷ HRONEK, Josef. Výbor dějin biblických se zřením ke katechezi. *Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1932*, roč. 10. Praha: Československá akciová tiskárna, 1930, s. 74–179.

³¹⁸ HRONEK, Josef. *Schematismus katolického duchovenstva československé republiky*. II. část III. roč. Kalendáře katolického duchovenstva 1925. Praha: Československá akciová tiskárna, 1925.

³¹⁹ Podle katalogu Moravské zemské knihovny v Brně. Fyzicky nejsou dostupné ročníky 1, 2 a 8.

³²⁰ HRONEK, Josef. Katechetický slovníček. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách* 1935–1936, roč. 3, s. 33–89. Vyšlo samostatně, viz kap. 2.1.2., titul č. 19.

(1935–1936); Úvod do psychologie³²¹ (1936–1937); Některé pokyny z administrativy školní pro učitele náboženství³²² (1937–1938); Psychogram. Synchronistický obraz duševního života dítěte na národní škole³²³ (1938–1939); Z dějin katechismu. – Nástin vývoje katechismu od počátečních jeho prvků až do přítomné doby³²⁴ (1939–1940); Učitel jako katecheta³²⁵ (1941–1942).

---

³²¹ HRONEK, Josef. Úvod do psychologie. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách 1936–1937*, roč. 4, s. 21–49.

³²² HRONEK, Josef. Některé pokyny z administrativy školní pro učitele náboženství. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách 1937–1938*, roč. 5, s. 35–84.

³²³ HRONEK, Josef. Psychogram. Synchronistický obraz duševního života dítěte na národní škole. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách 1938–1939*, roč. 6, s. 36–44. Vyšlo samostatně. Viz kap. 2.1.2., titul č. 26.

³²⁴ HRONEK, Josef. Z dějin katechismu. – Nástin vývoje katechismu od počátečních jeho prvků až do přítomné doby. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách 1939–1940*, roč. 7, s. 39–87. Vyšlo samostatně, viz kap. 2.1.2., titul č. 24.

³²⁵ HRONEK, Josef. Učitel jako katecheta. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách 1941–1942*, roč. 9, s. 33–47. Článek byl určen zejména katechetům – laikům, je stručným výtahem z příručky *Metodika: vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti a pro školskou praxi* představené v kap. 2.1.2., titul č. 27.

3. Katecheze a její odborná reflexe v Čechách během první poloviny 20. století

Účelem této kapitoly je blíže popsat legislativní a odborné prostředí, v němž Josef Hronek působil jako katecheta a od roku 1928 jako vysokoškolský pedagog a zároveň vědec v oborech katechetika a pedagogika. Na utváření tohoto prostředí se sám aktivně podílel. Jelikož jeho odborná činnost byla věnována zejména náboženské výchově a výuce dětí (srov. přehled díla v kap. 2), budeme se zabývat skutečnostmi, které s ní souvisejí. V první části kapitoly představíme iniciativu papežů k obnově katecheze (kap. 3.1.). Ve druhé části stručně zrekapitulujeme postupně prováděné legislativní změny ve školství, nakolik ovlivnily náboženskou výchovu a výuku ve školách. Zmíníme se též o postavení a spolupráci katechetů, mezi nimiž Hronek sám působil a podílel se na jejich odborné přípravě (kap. 3.2.). Ve třetí části charakterizujeme situaci ve vybraných oblastech katechetické praxe, a to zejména těch, které ovlivnilo katechetické, biblické a liturgické hnutí (kap. 3.3.). Vrcholem celé kapitoly je stručný průřez výukou katechetiky a pedagogiky na české teologické fakultě Univerzity Karlovy až do nástupu Josefa Hronka jako suplenta těchto oborů. Krátce se zmíníme i o některých jeho současnících působících ve stejných oborech na bohoslovecké fakultě v Olomouci a v některých diecézních seminářích (kap. 3.4.). Ke všem částem této kapitoly budeme přihlížet při hodnocení celoživotního díla Josefa Hronka v námi sledovaných oborech v kap. 4.2.

3.1. Obnova katecheze v dokumentech magisteria všeobecné církve

Revoluční dění v Evropě, které vyvrcholilo událostmi roku 1848, způsobilo rozsáhlé společenské pohyby a změny v mnoha evropských státech včetně habsburské monarchie. Církev postupně ztrácela své společenské postavení a vliv na školství. To samozřejmě ovlivnilo i její jednání, zejména pravidla pro pastorační činnost. Mělo se za to, že katechetická výuka je jedním z hlavních činitelů setrvání v poslušnosti Bohu a církvi, a proto se papežové této doby soustředili mj. na její obnovu.³²⁶ V následující části stručně zrekapitulujeme, jak byly papežovy iniciativy představeny katechetům

---

³²⁶ V pozadí výnosů papežů k tématu křesťanské výchovy a vzdělání na počátku 20. stol. byla také krize mezi církví a státy vyvolaná výsledky I. vatikánského koncilu; krize tzv. modernismu v církvi a nutnost vyrovnat se s výsledky nového teologického myšlení a některých teologických oborů, zejména biblistiky a liturgiky. Tyto souvislosti bereme v úvahu, ale z důvodu rozsahu práce je zde podrobněji nerozvádíme. Vliv biblického, liturgického a katechetického hnutí zmíníme později.

v Čechách. Soustředíme se zejména na několik významných dokumentů vydaných papežem Piem X. nebo z jeho iniciativy (kap. 3.1.1.) a na směrnice ke křesťanské výchově mládeže a zákonné normy o katechetické činnosti v církevním zákoníku připravovaném již za papeže Pia XI. (kap. 3.1.2.). Uvedené normy byly východiskem i pro Hronkovu práci.

3.1.1. Papež Pius X. a jeho úsilí o obnovu katecheze

Papež Pius X. (1902–1914) si za své heslo zvolil „Vše obnovit v Kristu“, ve smyslu zasít do všech srdcí lásku Kristovu a vštípit jim křesťanský řád a Kristova Ducha.³²⁷ Papež byl přesvědčen, že většina neštěstí, jež církvi působí bolest, „pochází z neznalosti církevní nauky a jejích zákonů“.³²⁸ S křesťanskou výchovou je proto třeba začít u mládeže. Tento program naznačil již v první encyklice *E supremi*.³²⁹ Podle papeže Pia X. je „vyučování náboženské tou nejhlavnější cestou, aby vladařství Boha v duších lidských bylo znovu zřízeno“.³³⁰

Zásadní význam pro katechezi mělo vydání encykliky *Acerbo nimis*,³³¹ která povýšila úkol katechetů nad úřad kazatelský a oceňovala námahu, píli a meditaci, které jsou nutnou součástí služby katechety. Papež nařídil farářům a duchovním správcům horlivé katechizování v kostele i ve škole. Papež také přizval ke katechetickému dílu zbožné laiky. To vedlo k zakládání sdružení světských katechistů a zvláštních škol k vyučování náboženství ve městech.³³² Za základní metodu katecheze papež považoval vyučování katechismu a vštípení základních pravd do paměti. Sám papež se aktivně podílel na zpracování jednotného katechismu pro celou Itálii,³³³ přičemž si přál i zavedení

---

³²⁷ O snahách a činech papeže Pia X. v oblasti katecheze podrobně referuje KOŠÁK, František. Pius X. – příznivec katechetů. *Vychovatel* 1915, č. 9, s. 97–99; č. 10, s. 109–111; č. 11, s. 121–123; č. 12–13, s. 133–135; č. 14–16, s. 145–147; č. 17, s. 171–172; č. 18, s. 183–186; č. 19, s. 195–196; č. 20, s. 203–205; č. 21, s. 214–216. Dále jen KOŠÁK, František. Pius X. – příznivec katechetů.

³²⁸ PIUS X. Encyklika *Acerbo nimis* o vyučování křesťanské nauky ze dne 15. dubna 1905. In ASS (1904–1905), s. 613–625, zde čl. 1. Dále jen PIUS X. Encyklika *Acerbo nimis*.

³²⁹ PIUS X. Encyklika *E Supremi* o obnově všech věcí v Kristu ze dne 4. října 1903. In ASS (1903–1904), s. 129–139.

³³⁰ Srov. *Tamtéž*, čl. 12.

³³¹ PIUS X. Encyklika *Acerbo nimis*.

³³² V Československu tuto úlohu převzala tzv. Katolická akce, laické hnutí vedené kněžími a řeholníky, jehož cílem byl osobní život z víry a „pokřesťanstění“ různých oblastí veřejného života (kultura, politika, běžný život). Srov. např. VAŠEK, Bedřich. *Katolická akce: Výzva Boží k laikům*. 2. vydání. Olomouc: Lidové knihkupectví, 1934.

³³³ Katechismus má název *Catechismo della Dottrina cristiana pubblicato per ordine di Sua Santità Papa Pio X*. Poprvé byl vydán roku 1905. Ukázal se však jako příliš složitý, proto byl zjednodušen, přepracovaný

jednotného katechismu pro církve v celém světě.³³⁴ Novinkou nového katechismu byly přídavky o dějinách Zjevení Božího a o liturgickém roce. Nové katechismy měly navíc nástin výkladu pro katechetu, modlitby, odkazy na známé písně a jejich výklad, učení o církvi a její krátké dějiny v devíti obrazech. Za druhou nejdůležitější pomůcku papež považoval „učebnou“ osnovu. V encyklice je věnován prostor i metodě vyučování. Papež nedoporučoval žádnou konkrétní metodu, ale nabádal k přizpůsobení katecheze schopnostem dětí, ke shovívavému snášení jejich neklidu a jiných chyb, ale především navrhoval takové vedení katecheze, aby zaměstnávala nejen paměť, ale oslovila i rozum a srdce dětí. Papežovy návrhy byly základem pro program katechetských kurzů.³³⁵

Papež Pius X. si byl vědom toho, že veškeré vyučování mládeže by bylo marné bez Božího požehnání a bez posvěcení věřících. S tím souvisí jeho zvláštní zásluhy o rozvoj eucharistické zbožnosti a zvláště o zjednodušení přístupu dětí k prvnímu svatému přijímání.³³⁶ V letech 1905–1910 bylo vydáno několik tzv. eucharistických dokumentů.³³⁷ Papež své postoje zdůvodnil odkazem na Bibli.³³⁸ Také vycházel z aktuální situace ve společnosti, kde se rozmáhalo moderní pohanství a ateismus. V častějším, ba denním přijímání Těla Kristova, viděl Pius X. lék na tyto problémy. Eucharistické dekry vyvolaly širokou odezvu, vznikala „eucharistická“ literatura a také různé eucharistické spolky.

---

ván a znovu vydán roku 1912. Podrobněji viz KOŠÁK, František. Pius X. – příznivec katechetů, s. 64. HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 44–45.

³³⁴ Tato myšlenka se zrodila již na Tridentuském koncilu, znovu se objevila i na I. vatikánském sněmu, ale nikdy se nepodařilo dosáhnout, aby se jedno zpracování katechismu stalo závazné pro celou církev. Po vydání katechismu Pia X. vznikaly podle jeho vzoru nové katechismy v řadě zemí. U nás to byl *Katechismus náboženství katolického pro školy obecné*, který podle návrhu komise při Spolku katechetů v království Českém zpracovali František Suchomel, František Strnad a Jan Konopík. Srov. KOŠÁK, František. Pius X. – příznivec katechetů, s. 133.; viz také HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 44–45.

³³⁵ Srov. KOŠÁK, František. Pius X. – příznivec katechetů, s. 215.

³³⁶ V té době bylo v římskokatolické církvi zvykem slavnostní přijímání dětí ve 12–14 letech, na které se děti důkladně připravovaly výukou katechismu.

³³⁷ SANCTA CONGREGATIONE CONCILII. Dekret *Sacra Tridentina Synodus* ze dne 20. prosince 1905. In ASS (1905), s. 62nn. Papež v něm dovoľoval a co nejvřeleji a nejdůrazněji doporučoval častější a denní sv. přijímání. To se týkalo všech věřících včetně dětí. Druhý dekret ze 16. února 1906 byl vydán posvátnou kongregací odpustků a svatých ostatků. Stanovil, že denním nebo častým svatým přijímáním lze nabýt všech odpustků bez povinnosti týdenní zpovědi.

³³⁸ Srov. KOŠÁK, František. Pius X. – Příznivec katechetů, s. 143, kde autor o úvahách papeže uvádí: „Kristus ve velekněžské modlitbě prosí, aby jeho učedníci poznali pravého Boha ... a byli posvěceni v pravdě, ... aby láska byla v nich a on v nich (srov. J 7, 3.19.24.26) a oni pak mohli říci jako sv. Pavel: ‚Už nežiji já, ale žije ve mně Kristus‘ (Gal 2,20). Také Kristus o tom ujišťuje: ‚Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.‘ (J 6, 57).“

Pro katechezi dětí byl zvláště významný dekret *Quam singulari*, který reagoval na otázku, v jakém věku mají děti poprvé přistupovat ke stolu Páně.³³⁹ Zásadním přínosem tohoto dekretu byla změna dosavadní zdlouhavé praxe v přípravě dětí k přijetí svátostí. Doporučení dekretu o časném věku dětí vyvolalo různé odezvy i obavy ze zneuctění Nejsvětější svátosti.³⁴⁰ S přesunem přípravy dětí do druhé až páté třídy bylo nutné přepracovat katechismy a osnovy vyučování. Papež sám vyjádřil spokojenost se zkušenostmi s dětmi:

*„Zkušenost dvou let dokázala, že v mnohých farnostech a ve většině našich vzdělávacích ústavů časté sv. Přijímání přináší takové ovoce zbožnosti a mravnosti, jež převyšují daleko vše to, co jsme ve příčině té očekávali.“*³⁴¹

Kromě již zmíněných eucharistických dokumentů se papež Pius X. zasloužil o obnovu církevní hudby a zpěvu a o reformu církevního kalendáře a breviáře.

V závěru pontifikátu Pia X. bylo připravováno vydání nového *Kodexu církevního práva*, který vyšel roku 1917 za pontifikátu papeže Benedikta XV. Podle kodexu bylo vyučování náboženství součástí duchovní správy, jež náleží faráři. Vyučuje-li někdo jiný, byl považován za zástupce faráře.³⁴² Náboženské vyučování věřících, dětí i dospělých, bylo vlastní a nejdůležitější povinností duchovního správce (kán. 1329); farář byl povinen v určitou dobu po více dnů každoročně připravovat děti ke svaté zpovědi a svatému biřmování (kán. 1330 a 1331) a v době svatopostní k prvnímu svatému přijímání (kán. 1331). Tyto dítky měl pak dále vzdělávat v katechismu (kán. 1333). Farář si měl přibrat další kleriky z farnosti (ti k tomu mohli být i donuceni, bude-li třeba), laiky z bratrstva křesťanského vyučování a klášterníky (podle kán. 1334). Zvláštní pozornost byla věnována katolické výchově mládeže. Uvedené kánony se týkaly katecheze ve farnostech.

V kánonech 1372–1375, 1379, 1381–1382 byly rozvinuty principy, které se týkaly školy a které musela církev hájit a zastávat za všech okolností. Šlo o: právo věřících dětí na katolické vyučování, které mělo ve škole zaujímat význačné místo. Církev měla mít

---

³³⁹ CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM. Dekret *Quam singulari* ze dne 8. srpna 1910. In AAS (1910), s. 577–583. Dále jen Dekret *Quam singulari*. Český překlad dekretu byl publikován v Ordinariátním listě Arcibiskupství pražského, roč. 1911, s. 53nn.

³⁴⁰ O odezvě biskupů na *Quam singulari* viz KOŠÁK, František. Pius X. – Příznivec katechetů, s. 171–172, 183–186. Setkáváme se zde např. se zavedením soukromého přijímání v rannějším věku a slavnostním prvním svatým přijímáním ve věku 11 a více let, jak bylo tehdy obvyklé.

³⁴¹ Citát z poutí Belgičanů v Římě ze dne 12. března 1909 uvádí KOŠÁK, František. Pius X. – Příznivec katechetů, s. 159.

³⁴² Vyučování náboženství je pojednáno v knize III. *De magisterio ecclesiastico*, v části IV v titulu XX. de Divini verbi praedicatione, v hlavě I. De catechetika institutione, a to nejprve v kán. 1329–1336.

právo zřizovat školy jakéhokoliv oboru a stupně. Věřící měli přispívat k zakládání a vydržování katolických škol. Pro katolíky byla otázka výběru školy pro jejich děti otázkou svědomí. Schvalování učitelů náboženství a učebnic, vizitace škol, dětských besídek a jiné aktivity, které se týkaly náboženské výchovy, příslušely místnímu ordinariátu.³⁴³ O katechetech kodex pojednával pouze v části o studijním řádu pro bohoslovce (kán. 1365). Pro výuku na středních školách výslovně žádal, aby zde byli jako profesori náboženství ustanovováni kněží „vynikající horlivostí a vědomostmi“ (kán. 1373). Josef Hronek se často na zde uvedené kánony odvolával.

3.1.2. Papež Pius XI. ke křesťanské výchově mládeže

Papež Pius XI. krátce po svém nástupu vydal motu proprio *Orbem catholicum*, kterým zřídil roku 1923 zvláštní katechetický úřad „Officium catechisticum“, aby řídil veškerou katechetickou práci.³⁴⁴ V roce 1929 slavnostně vyhlásil encykliku o křesťanské výchově mládeže *Divini illius Magistri*, v níž pojmenoval aktuální problémy své doby a přístup církve k jejich řešení. Jádrem všech těchto problémů bylo podle papeže zapomínání nebo pomíjení vlivu dědičného hříchu, vyloučení podpory prostředků milosti a spoléhání na přirozené úsilí. Pius XI. považoval za zvlášť škodlivý pedagogický naturalismus a v jeho duchu konanou pohlavní výchovu a koedukaci žáků.

Encyklika uváděla, že k výchově mají přispívat tři složky: církev, rodina a občanská společnost. Podle papeže nebyl důvod, aby působení církve ve škole odporovalo státní moci, avšak je v rozporu se zdravým rozumem, pokud se tvrdí, že výchova dětí patří státu. Stát tedy nemůže nutit rodiče, aby posílali děti do škol, jejichž vyučování se přičí svědomí rodičů. Cílem a účelem křesťanské výchovy je dobrý a dokonalý křesťan, který je vzorem občana. Vzorem výchovy je Ježíš a církev jedná s dětmi a s mládeží jako opravdová matka.³⁴⁵

Na výše zmíněnou encykliku navázal dekret *Provido sane consilio*³⁴⁶ o větší péči o katechetské vyučování nejen školní mládeže, ale i odrostlých. Poslání dekretu předznamenalo datum jeho vydání ve svátek sv. Rodiny Nazaretské. Dekret rozšířil katechetické vyučování a výchovu na mládež dospívající a na dospělé. Důvody zvýšené péče

---

³⁴³ Podrobněji viz HRONEK, Josef. *Národní škola a katecheta*, s. 112–113.

³⁴⁴ PIUS XI. Motu proprio *Orbem catholicum* ze dne 29. června 1923. In AAS (1923), s. 327–329.

³⁴⁵ Srov. PIUS XI. Encyklika *Divini illius Magistri*, část IV. a závěr.

³⁴⁶ SANCTA CONGREGATIONE CONCILII. Dekret *Provido sane consilio* ze dne 12. ledna 1935. In AAS (1935), s. 145–152. Dále jen Dekret *Provido sane consilio*.

o katechezi byly: nedbalost mnohých rodičů, nepříznivé politicko-náboženské poměry v mnohých státech, následky smíšených manželství, přehnané pěstování tělesné výchovy na úkor náboženských cvičení, působení falešných proroků a šířitelů „různých sekt protestantských“. Dekret dával směrnice nejprve biskupům.³⁴⁷ Farářům bylo nařízeno, aby se věnovali katechezi, protože dává základ pro celý křesťanský život. Měli zejména svědomitě plnit předpisy kánonů 1330, 1331 a 1332. Neměli „připouštět“ ke svátostem děti, které nenavštěvovaly farní katechetickou školu (protože vyučování ve škole nestačí). Měli zvýšit návštěvu této farní katechetské školy pomocí různých odměn a dobře připravit děti na zkoušku z náboženství. K zajištění toho všeho dekret požadoval spolupráci duchovních s laiky a s řeholníky. Pomáhat měli i rodiče, křesťní a biřmovací kmotři.³⁴⁸ Encyklika *Divini illius Magistri* byla východiskem pro Hronkovo pojetí pedagogiky (více viz kap. 4.1.1.1.), na dekret *Provido sane concilio* se často odvolával.

3.2. Postavení katecheze a katechetů ve školství v Čechách

V první polovině 20. století považovala církev za hlavní místa hlásání radostné zvěsti rodinu, školu a tzv. „osadu“, tj. dnešní farnost. Podobně jako v jiných zemích lze i u nás rozlišit několik forem křesťanské výchovy a vyučování. V praxi byla za nejvýznamnější součást katechetické činnosti považována náboženská výchova a výuka ve škole, protože se konala systematicky. Její charakter určovaly vedle církevních dokumentů státní zákony, výnosy a nařízení, které patřily k hlavním oblastem zájmu Josefa Hronka (kap. 3.2.1.). Toto téma doplníme krátkým nahlédnutím na postavení a podmínky katechetů, na jejichž vzdělávání měl Josef Hronek podíl a pro které převážně psal svá díla (3.2.2.).

3.2.1. Postavení výuky náboženství ve školách na základě státní legislativy

Významným počinem, který výrazně zasáhl do postavení výuky náboženství ve školách habsburské monarchie, bylo vydání zákona k provedení tzv. „prosincové ústavy“.³⁴⁹ Tento zákon odňal katolické církvi právo dozoru nad předlitavským veřejným

---

³⁴⁷ U nás komentoval BERAN, Josef. Větší péče o katechetické vyučování a vychovávání. *ČKD* 1935, roč. 76, č. 4, s. 390–392. Dále jen BERAN, Josef. Větší péče o katechetické vyučování.

³⁴⁸ Srov. *Tamtéž*, část IV.

³⁴⁹ Šlo o zákon č. 48/1868 ř. z., o okolnostech jeho vydání viz HRONEK, Josef. *Česká škola národní*, s. 72–74. Srov. také HORÁK, Záboj. *Církev a české školství: právní zajištění působení církvi a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 23. Dále jen HORÁK, Záboj. *Církev a české školství*.

školstvím a ponechal jí pouze právo dozoru nad výukou katolického náboženství.³⁵⁰ Krátce na to vláda vypracovala návrh nového říšského zákona školského, který byl vyhlášen 14. května 1869.³⁵¹ Některá ustanovení tohoto zákona byla změněna a doplněna zákonem ze dne 2. května 1883.³⁵² Oba zákony tvořily jednotný celek, který byl společně nazýván „Říšský zákon o školách obecných“. Tento zákon spolu s „Řádem školním a vyučovacím“ vydaným ministerským nařízením ze dne 29. září 1905³⁵³ byly základem právního stavu národního školství i v nově vzniklém Československu až do vydání vlastních zákonů.³⁵⁴

Říšský zákon o školách obecných a jeho důsledky pro výchovu ve školách

Nový základ pro školství z konce 60. let 19. stol. popsal Hronek následovně:

„Ve školskou soustavu vtěleny byly Herbartovy ideály výchovy a vyučování. Škola dbala hlavně výchovy rozumu a paměti. Ve formě výkladu se podávalo obyčejně hotové učivo žákům, kteří je trpně přijímali, možnost aktivní tvořivosti byla jim odňata. Žádalo se pouhé memorování. Velkou škodu pro vzdělanost způsobil neblahý herbartismus extrémně racionalisující.“³⁵⁵

Základní úkol obecné školy byl chápán takto:

„Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby dívky v mravnosti a náboženství vychovávaly, ducha jejich opíjely, známostí a zručností, jichž mají k dalšímu vzdělání v životě zapotřebí, jim poskytovaly a byly základem, by se z nich stali hodní lidé a občané.“³⁵⁶

Úkolem měšťanské školy bylo podle říšského zákona školského „poskytnouti vyšší vzdělání než poskytuje obecná škola, hledíc zejména k potřebám průmyslu a zemědělství a připravovati žactvo k učitelským ústavům a k takovým odborným školám, které nežadají přípravy ze středních škol“.³⁵⁷

Následující vývoj vedl k tzv. laicizaci školy.³⁵⁸ To přineslo učitelům náboženství výrazné zhoršení postavení a problémy, které církve v průběhu času vnímala stále kritičtěji:

---

³⁵⁰ Církevní školy měly již od roku 1848 postavení škol soukromých. Srov. HORÁK, Záboj. *Církev a české školství*, s. 22.

³⁵¹ Zákon č. 62/1869 ř. z.

³⁵² Zákon č. 53/1883 ř. z.

³⁵³ Vládní nařízení čís. 13.200, ř. z. č. 159, vyšlo ve Věstníku MŠNO v roce 1905, č. 49.

³⁵⁴ Srov. HRONEK, Josef. *Reforma národní školy*, s. 10–12.

³⁵⁵ *Tamtéž*, s. 12.

³⁵⁶ Viz par. 1 říšského zákona školního ze 14. května 1869, č. 62 ř. z. Překlad *Tamtéž*, s. 82.

³⁵⁷ *Tamtéž*, s. 87. Jde o par. 17 říšského zákona.

³⁵⁸ Po vypovězení konkordátu s Vatikánem roku 1870 dochází v Předlitavsku k přechodu od konfesního státu, který upřednostňoval katolickou víru, ke státu konfesně neutrálnímu. Ve školství to vedlo k náboženskému indiferentismu. Srov. HORÁK, Záboj. *Církev a české školství*, s. 22.

„V letech 1869–1870 byla budova staré církevní školy novými zákony školními stržena. Do světa se rozhlásilo, že budova ta za nic nestála a že mládež na vrchol veškeré osvěty bude dostupovati toliko v budově nové, veškeré církevní ornamentiky zbavené. Plán k budově této sestaven byl na základech jinde vypůjčených, na základech nové metodiky a paedagogiky bez ohledu na onoho Paedagoga, jenž jest uhelným kamenem velechrámu odvěké moudrosti a osvěty. Do této nové budovy dovoleno církvi docházeti jen na chvíli a za vděk vzíti místem posledním a služebníci církve, stav katechetů stal se pátým kolem u povozu moderní školy.“³⁵⁹

V dobovém tisku, zejména v časopise *Vychovatel* a jeho přílohách, vycházely pravidelně články, které reagovaly na aktuální problémy v českém školství jako např.: prosazování monisticko-atheistického světového názoru,³⁶⁰ snahy o zavedení nábožensky neutrální školy³⁶¹ či zavádění koedukace dětí.³⁶² Došlo také na obranu účasti dětí na náboženských cvičeních, která byla dobrovolňována. K náboženským cvičením patřily: společná hlasitá modlitba nebo zpěv na počátku a na konci vyučování; společná účast na mši svaté každou neděli a každý zasvěcený svátek během celého školního roku (s žakovským zpěvem); přijímání svátosti pokání a Nejsvětější svátosti oltářní třikrát do roka, na začátku školního roku nebo v adventu, v čas velikonoční a na konci školního roku vždy po řádné přípravě; účast v církevních průvodech o slavnosti Božího Těla, v den sv. Marka a ve dnech prosebných.³⁶³ Církev si uvědomovala nezbytnost obracet pozornost stále více k rodičům, objevovaly se požadavky na vzdělávání dospělých, byla zdůrazňována role rodičů ve výchově dětí a nutnost spolupráce katechetů s rodiči dětí.³⁶⁴ Katolická církev reagovala na společenskou situaci též zakládáním nových katolických škol.³⁶⁵

Malý školský zákon a jeho důsledky pro výchovu ve školách

Po osamostatnění Československa v roce 1918 byly dočasně převzaty zákony Předlitavska včetně říšského školského zákona. Zároveň se intenzivně pracovalo na reformě

---

³⁵⁹ KOŠÁK, František. *Snahy o založení katechetského spolku v Čechách*. Praha: Katechetský spolek v Čechách, 1922. Dále jen KOŠÁK, František. *Snahy o založení katechetského spolku*.

³⁶⁰ Např. POLABSKÝ, Ladislav. Příspěvek ke kritice monismu. *Vychovatel* 1915, roč. 30, č. 9, s. 103–105. Autor jej představuje jako filosofii, která chce vyloučit poznání ze Zjevení, nahrazuje jej jakýmsi duchem, který je součástí světa a prosazuje absolutní jednotu všeho bytí.

³⁶¹ Např. LANKAŠ, Václav. Neutrální škola. *Vychovatel* 1913, roč. 28, č. 20, s. 222.

³⁶² Např. Po koedukaci. *Věstník katechetský* 1915, roč. 30, č. 7, s. 111. Jedná se o přetisk z *Věstníku českých profesorů*. Autor neuveden.

³⁶³ Podle Bohoslužebného řádu pro školy obecné a měšťanské v Praze sl. c. k. okresní školní radou v Praze ze dne 20. ledna 1890, č. 4927. Tento výnos byl stále platný a potvrzený výnosem c. k. okresní školní rady pro české obecné a měšťanské školy dne 22. dubna 1912, č. j. 4120-VI. Podle BENDA, Antonín. Náboženská cvičení katolického žactva na obecných a měšťanských školách král. hlav. města Prahy. *Věstník katechetský* 1913, roč. 16, č. 1, s. 2–4.

³⁶⁴ Viz např. ŽÁK, Emanuel. Výchova mládeže. *Vychovatel* 1915, roč. 30, č. 11, s. 128.

³⁶⁵ Srov. HORÁK, Záboj. *Církev a české školství*, s. 24.

školství, a to ve spolupráci odborníků a ministerských úředníků. *Malý školský zákon*,³⁶⁶ který byl prvním plodem zmíněné spolupráce, nově definoval poslání obecné a měšťanské školy a postavení výuky náboženství v nich. Ustanovení zákona byla uvedena do školní praxe vydáním nových „učebných osnov“, které sjednotily výchovu a vyučování v celé republice.³⁶⁷

Nová škola byla institucí světskou, nábožensky úplně nestrannou. Měla se opírat o ideje lidství a mravnosti, tj. o humanitu (výchova člověka jako člena lidstva) a nacionalitu (výchova občana, člena národa a státu). K takto zaměřené výchově měl přispět i nový předmět, tzv. občanská výchova, jehož součástí měla být i tzv. laická morálka. Čeští biskupové v této souvislosti poukázali na dvojakost mravní výchovy, na rozdílnost v principu, ze kterého budou mravní požadavky vyvozovány (výplod lidského poznávání a chtění) a na nevhodný metodický přístup. Považovali za nepřijatelné, aby mravní požadavky byly řešeny jako „problém“, který má být „rozluštěn“. Biskupové se také nesouhlasně vyjádřili s jiným návrhem vlády, aby byla na středních školách zrušena výuka náboženství.³⁶⁸

Výchovným a vzdělávacím cílem obecné školy bylo:

„(...)dát žákům jednotný základ a umožniti každému průměrně nadanému žákovi, aby prošel všemi stupni obecné školy a podle svých schopností nabyt soustavného a uceleného základního vzdělání, které by jej činilo schopným k dalšímu vzdělávání a zdokonalování a náležitě připravilo k úkolům praktického života.“³⁶⁹

Měšťanská škola měla žákovi:

„(...)umožnit, aby nabyt uceleného vzdělání vyššího stupně než poskytuje obecná škola a byl vhodně připraven k dalšímu vzdělávání. Především má pečovat o mravní vývoj žákovy osobnosti k mravní sebevládě a k pochopení odpovědnosti v občanském

³⁶⁶ Malý školský zákon ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských.

³⁶⁷ Osnovy z roku 1915 nahradily *Normální učebné osnovy pro obecné (ludové) školy*. Byly zavedeny výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 6. května 1930, čís. 47.415-I. nejprve prozatímně na školní roky 1930–1933. Definitivně byly vyhlášeny výnosem MŠNO ze dne 10. července 1933, č. 67.311/33-I. Vyučovat se podle nich začalo ve školním roce 1934–1935. *Normální učebné osnovy pro školy měšťanské* byly úředně vyhlášeny ve Věstníku MŠNO výnosem ze dne 9. června 1932, č. 69.485/32-I. Zároveň byly vyhlášeny i nové normální učebné osnovy pro jednorozhodné učebné kursy při měšťanských školách. Také podle těchto osnov se začalo vyučovat ve stejném školním roce jako na obecných školách.

³⁶⁸ Český episkopát zaslal presídiu ministerské rady v Praze rozklad s názvem „Náboženská výuka ve vyšších třídách středních škol. Občanská nauka a výchova ve školách obecných a občanských a jejich vztah k výuce náboženské“. Dokument byl vydán v Ordinárním listě pražské arcidiecese č. 5, roku 1923. Uveřejněn byl též ve *Věstníku katechetském*, 1923, roč. 26, č. 6, s. 54–56. Rozklad reaguje na „Návrh na organizaci občanské a střední školy“ uveřejněný ve Věstníku ministerstva školství a národní osvěty, roč. 5, sešit 4. List biskupů je datován 3. května 1923.

³⁶⁹ HRONEK, Josef. *Reforma národní školy*, s. 82–83.

a lidském soužití, zejména k národnímu a státnímu celku (tj. plnit občanské povinnosti a být oddán československému státu).³⁷⁰

Josefa Hronka oslovil, jak ukážeme později, přístup k výuce žáků: jako metoda vyučování byla preferována idea činné, pracovní školy. Národní škola měla účelně rozvíjet všechny tělesné a duševní schopnosti žáků, probouzet v nich součinnost a vynalézavost, vést je k tomu, aby především vlastní prací nabývali trvalých vědomostí a dovedností, které mají význam pro rozvoj žákových schopností a pro potřeby praktického života. Činná škola má zaměstnávat vedle rozumu a paměti žáků také jejich city a cvičit jejich vůli. Nemá mechanicky hromadit poznatky, nýbrž má seznámit žáky s pracovními metodami a naučit je účelně a jistě jich užívat, aby se v životě mohli dále sami učit a vzdělávat.³⁷¹ Nové osnovy ukládaly, aby školní vyučování přihlíželo k duševnímu i tělesnému vývoji žactva a aby bylo hromadné vyučování pokud možno individualisováno. Každému žákovi se měl umožnit takový duševní a tělesný vývoj, kterého je schopen.³⁷²

Malý školský zákon zařadil „náboženství“ mezi povinné předměty. Stanovená pravidla pro jeho výuku vedla k tomu, že se jí již nemuseli účastnit všichni žáci, bylo tedy někde třeba slučovat třídy.³⁷³ Účast na křesťanských cvičeních, jimiž byla realizována výchovná složka katecheze, byla výnosem ministerstva školství a národní osvěty (dále MŠNO) dobrovolněna.³⁷⁴ V jednoletých učebních kurzech mohlo být náboženství vyučováno jako nepovinný předmět, osnovy jej však neobsahovaly.³⁷⁵ Objevovaly se i návrhy na zavedení bezkonfesijního náboženství, které mělo být posléze nahrazeno etikou.³⁷⁶

O organizačním uspořádání středních škol referoval pro potřeby katechetů Josef Hronek.³⁷⁷ Pro působení církve na těchto školách platily stejné zásady podle *Malého školského zákona*. Výuka náboženství byla povinná do pátého ročníku školy

---

³⁷⁰ *Tamtéž* s. 87–88.

³⁷¹ O různých směrech a pojetích principu činné školy pojednává KOBOSIL, Josef. Činná škola. *ČKD* 1915, roč. 56, č. 6+7, s. 537–539. Dále jen KOBOSIL, Josef. Činná škola.

³⁷² Srov. HRONEK, Josef. *Reforma národní školy*, s. 85.

³⁷³ Srov. *Tamtéž*, s. 24–40.

³⁷⁴ Výnos MŠNO z 25. listopadu 1918, č. 214. Viz např. Co je nucením na nábož. úkony a co ne. *Věstník katechetský* 1920, roč. 23, č. 4, s. 32; Nábož. vyučování a nábož. cvičení. *Věstník katechetský* 1922, roč. 25, č. 2, s. 9. Autora článku nelze dohledat, značka (r.), patrně jde o redaktora Antonína Slavička.

³⁷⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 90.

³⁷⁶ Srov. Krátká zpráva redakce v *Katechetské hlídce* časopisu *Vychovatel* 1931, roč. 46, č. 3–6, s. 158. Převzato z Pražského večerníku. Jednalo se o návrh osnov reformních škol.

³⁷⁷ Srov. HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na středních školách*, s. 9–11.

(v osmiletých gymnáziích) a v prvním ročníku školy (u čtyřletých učitelských ústavů). Církev reagovala zavedením dvoustupňové výuky, aby žáci dostali ucelené náboženské vzdělání, pokud opouštěli střední školu po čtvrtém ročníku.³⁷⁸

Malý školský zákon nevyřešil reformu školství jako celek, upravil jen akutní záležitosti. Proto neustávala práce na dalších reformních návrzích. K nim patřila mj. idea jednotné školy, jejímž důsledkem by bylo mj. i zrušení církevních škol.³⁷⁹

Ve školním roce 1941–1942 došlo k reorganizaci českého školství s cílem sjednotit je podle vzoru školství v Říši a „*usměrnit počet dorostu s vyšším vzděláním podle potřeb skutečného života*“.³⁸⁰ Úprava umožnila opět navýšit počet žáků ve třídě, zvýšit povinný úvazek učitelům, omezit studium dívek a podpořit koedukaci. Výuka náboženství zůstala ve stejném rozsahu jako před válkou.

Prosazení zákona o jednotné škole a jeho důsledky pro výchovu ve školách

Po druhé světové válce pokračovaly v československé veřejnosti diskuse o školské reformě a o zavedení jednotné státní školy.³⁸¹ Tento záměr uskutečnila až komunistická vláda v roce 1948.³⁸² Zákonem o jednotné škole byla zavedena povinná koedukace, nižší gymnázia byla sjednocena s měšťanskými školami, aby nedocházelo ke „třídnímu rozdělování“ žáků. Obecná škola byla nazvána národní. Všechny školy byly řízeny státem. Církvi bylo přislíbeno ponechání biskupských gymnázií pro každou diecézi.³⁸³ Tento stav potvrdila i nově vydaná ústava z 9. května 1948, avšak v letech 1949 a 1950 docházelo k likvidaci církevních škol buď jejich připojováním ke školám státním, nebo jejich zavřením. Proces urychlilo i nezákonné přepadení mužských klášterů v dubnu roku 1950, jejich školy tímto aktem nebo i dříve zanikly.³⁸⁴

Nová školská soustava byla Josefem Hronkem přijata velmi pozitivně, důvody uvádí ve *Věstníku katolického duchovenstva*:

---

³⁷⁸ Podrobněji *Tamtéž*, s. 54–70.

³⁷⁹ Ostrá polemika ohledně požadavku na jednotnou svobodnou školu bez vztahu k politickým stranám a náboženským názorům proběhla např. *Lidových listech* v listopadu roku 1927. Ve sporu se angažovali ministr školství a poslanci Lidové strany.

³⁸⁰ Reorganise českých národních škol byla provedena Vládním nařízením ze dne 14. srpna 1941, č. 300 Sb. Týkala se škol s českým vyučovacím jazykem. Srov. HRONEK, Josef. *Nová úprava českého školství*. ČKD 1941, roč. 92, č. 6, s. 351–355. V té době již byly zavřeny české vysoké školy.

³⁸¹ Podrobně CIGÁNEK, Radim. *Politický zápas o jednotnou státní školu 1945–1949*. Praha: Karolinum, 2009, s. 1–116.

³⁸² Zákonem č. 95/1948 Sb. o základní úpravě jednotného školství ze dne 21. dubna 1948 s účinností od 1. září 1948.

³⁸³ Srov. HORÁK, Záboj. *Církev a české školství*, s. 51.

³⁸⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 51–53.

„Osvobozený stát československý buduje po druhé světové válce nový společenský řád, právem posunul do popředí nejdůležitější otázku školskou, která má prvořadý význam, dotýkajíc se samé struktury národa. Československá republika totiž neměla dosud vlastní školské soustavy, nýbrž recipovala na některých změnách značně zastaralou a dnešním poměrům nevyhovující školskou soustavu z bývalého Rakousko-Uherska. V prvním desetiletí republiky daly se sice pokusy o školskou reformu, ale vznikly jen ojedinělé školské zákony, na příklad t. zv. Malý školský zákon (...) K celkové úpravě veškeré soustavy školské nedošlo. Nejednotnost českého a slovenského školství se ještě zvýšila v době, kdy území naší republiky bylo obsazeno nepřitelem a kdy Slovensko bylo odloučeno od českých zemí.

Bylo jasné, že ve svém vlastním sebezáchovném zájmu je nezbytně třeba usilovati o lepší soustavu školství. A tak došlo k rozsáhlé školské reformě, které vděčíme, že máme dnes vyřešeny základní problémy našeho školství. Máme novou, vlastní, moderní jednotnou soustavu školství, jejíž vnější i vnitřní organizace odpovídá společenským a hospodářským potřebám našeho života a požadavkům dnešního pedagogického myšlení, které se opírá samozřejmě o pevné vědecké a filosofické základy, přehodnotilo staré vyučovací metody a tvoří aktivní teorii výchovy.“³⁸⁵

Výchovným cílem lidově-demokratické školy byla podle Hronka klidná a tvořivá práce a uvědomělá kázeň, která se měla stát stálou vlastností žáků, a to na základě vnitřní motivace. Té se mělo dosáhnout rozvíjením všech kladných stránek žákovy osobnosti. S žákem se mělo jednat jako s uvědomělým příslušníkem nové společnosti. Dalším pilířem nové výchovy měla být výchova k vlastenectví a k poctivé práci ve prospěch lidově-demokratické společnosti. Jedním z nových nástrojů k dosahování těchto cílů byla žákovská knížka zavedená podle sovětského vzoru.³⁸⁶

Podmínky pro výuku náboženství ve školách se postupně měnily. Ještě v roce 1951 Hronek uvádí: „zákon o jednotné škole nejen, že popřává škole možnost náboženského vzdělávání, nýbrž je přímo zaručuje, ukládaje v par. 19, že škola je povinna starati se o náboženskou výchovu žáků podle jejich náboženského vyznání, vyjma případy, kdy rodiče (zákonní zástupci) odhlásí dítě od této výchovy“.³⁸⁷ O rok později byla výuka náboženství v národních a středních školách upravena tak, že rodiče žáků, kteří si přáli, aby jejich dítě navštěvovalo hodiny náboženství, je museli přihlásit do 8. září aktuálního školního roku. Nadále platilo, že hodiny náboženství nesměly narušovat plynulost vyučování pro všechny žáky a měly bezprostředně navazovat na ostatní předměty.³⁸⁸

---

³⁸⁵ Srov. HRONEK, Josef. Náboženská výchova v nové školské soustavě, roč. 3, č. 2, s. 2–3; č. 3, s. 8; č. 4, s. 4–5. Citováno podle úvodu článku.

³⁸⁶ HRONEK, Josef. Výchova uvědomělé kázně. *Věstník katolického duchovenstva* 1951, roč. 3, č. 4, s. 6.

³⁸⁷ Srov. HRONEK, Josef. Náboženská výchova v nové školské soustavě, roč. 3, č. 3, s. 8.

³⁸⁸ Podle Výnosu MŠNO ze dne 23. června 1952, č. j. 14941/52-I/4. Srov. HRONEK, Josef. Na prahu nového školního roku. *Duchovní pastýř* 1952, roč. 2, č. 7, s. 101–102.

S vyhlášením tohoto nařízení byla spojena opatření proti kněžím, kteří by je veřejně komentovali při bohoslužbách nebo dokonce „agitovali“ pro výuku náboženství.³⁸⁹

3.2.2. Katecheti a jejich působení ve školách

Katechety dětí byli zejména kněží, a to jako učitelé náboženství na měšťanských a obecných školách ustanovení jen církví (členové duchovní správy), nebo jako zvláštní učitelé, katecheti, ustanovení školními úřady a církví. Na středních školách působili kněží-profesoři katolického náboženství. K získání kvalifikace pro výuku náboženství na školách všech typů museli katecheti složit zkoušky způsobilosti a obdržet tzv. kano-nickou misi.³⁹⁰

Institut kněze-katechety si vyžádal prudký rozmach školství. Hlavní činností katechety bylo vést duchovní správu dětí ve škole a vyučovat náboženství, neboť tyto činnosti již nebyl schopen farář sám zvládnout zvlášť ve městech. Kněze-katechetu ustanovoval diecézní biskup a jemu byl také podřízen. Ideálem bylo, aby „kurátní“ kněží v duchovní správě farnosti a kněží „školští“ spolupracovali a vzájemně se podíleli na duchovní správě farnosti i školy. Reálná situace vykazovala často napětí, služba katechetů byla náročná a hmotné zajištění nedosahovalo úrovně farních kněží.³⁹¹

Působení katechetů ve školách mělo charakter vyučování a výchovy. Někteří katecheti a odborníci zdůrazňovali nutnost přistupovat k působení kněží ve škole jako k duchovní správě žáků školy:

„Nám je duchovní správa, jak samo slovo ukazuje, něčím světlejším. Jest to péče o svěřené duše k tomu směřující, aby lidé vyučováním, výchovou, posvěcováním, modlitbou, uváděním do křesťanského života byli vedeni k Bohu a k věčnému životu v něm.“³⁹²

Kněží působící v duchovní správě i kněží-katecheti měli ve dvacátých letech 20. stol. obtížnou pozici, ale také lepší zázemí a podporu než jejich předchůdci v sedmdesátých letech 19. století, kdy poprvé došlo k laicizaci školy. Většina z nich se sdružovala v tzv. „katechetském spolku“, který měl působnost jednak ve vikariátech a jednak zemskou (Čechy a Morava měly své samostatné katechetské spolky). *Katechetský spolek*

---

³⁸⁹ Srov. WEIS, Martin. *Svědectví dokumentů: Katolická církev v materiálech jihočeských archivů 1949–1976*. České Budějovice: Nakladatelství JIH, 2009, s. 73–75.

³⁹⁰ Podrobně viz HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 166–186.

³⁹¹ Srov. Dvojlí klérus. *Vychovatel* 1915, roč. 30, č. 2, s. 13–14; č. 5, s. 49–54; č. 6, s. 61–64. Autora článku nelze dohledat, značka (r.). Domníváme se, že značka patří redaktorovi Emanuelu Žákovi.

³⁹² *Tamtéž*, s. 52.

v Čechách (původně *Spolek katechetů v království českém*) byl založen po několika pokusech roku 1897.³⁹³ Katechetické spolky měly svůj tiskový orgán (viz kap. 2.2.2.). Účelem spolku bylo pečovat o další vzdělávání katechetů, výměnu zkušeností z jejich práce, vydávání katechetických pomůcek, úpravu osnov vyučování a také pečovat o materiální zabezpečení a právní postavení katechetů.³⁹⁴ Pro další vzdělávání katechetů byly pořádány katechetické kurzy na Velehradě a v Praze.³⁹⁵

Vedle kněží-katechetů působili ve školách i laičtí učitelé náboženství, kteří měli až do roku 1948 statut „výpomocný učitel náboženství“.³⁹⁶ Potřebu „laické katecheze“ uznala synoda pražská v roce 1860. K jejímu rozvinutí fakticky došlo až roku 1924 v rámci Katolické akce. Podnětem k tomu byl nedostatek kněží, zvláště kněží-katechetů. Laičtí katecheti byli považováni za „náhražku“, která nikdy nemůže plně nahradit kněze.³⁹⁷ Laičtí katecheti měli mít postavení blízko duchovnímu, jemuž byli „nej důležitějším pomocníkem v duchovní správě“.³⁹⁸ Pro získání potřebné kvalifikace „výpomocného učitele náboženství“ musel katecheta-laik složit příslušné zkoušky. Vzdělání měl získat v kurzu pro katechety. První kurz se konal roku 1924. Po složení zkoušek mohl katecheta-laik požádat inspektora náboženství o kanonickou misi. V roce 1930 založili katecheti-laici svůj spolek.³⁹⁹ Katechetické kurzy pro laiky byly zrušeny společně s uzavřením bohoslovecké fakulty v roce 1939.

K obnovení katechetického kurzu na fakultě došlo již v roce 1946, od letního semestru 1947–1948 bylo toto studium organizováno v souladu s novými legislativními okol-

---

³⁹³ Podrobně viz KOŠÁK, František. *Snahy o založení katechetského spolku v Čechách*, s. 72.

³⁹⁴ Podrobněji viz stanovy spolku dostupné v *Tamtéž*, s. 45–49. V časopise *Vychovatel* pak pravidelně každý rok vycházela zpráva o konání valné hromady ze dne 6. ledna (katecheti, kteří slouží Božimu Zjevení, se symbolicky scházeli vždy na svátek Zjevení Páně). Zpráva o výsledcích spolku za uplynulý rok schválená na valné hromadě vycházela zpravidla v únorovém čísle *Vychovatele*.

³⁹⁵ Tzv. „katechetské kurzy“ měly velmi dobrý ohlas. Ve dvacátých letech se každého z nich účastnilo přibližně jedno sto kněží z Moravy, Čech i Slezska. Viz např. JANDA, Antonín. *Katechetský kurs na Velehradě*. Velehrad: Katechetský spolek, 1920.

³⁹⁶ Zákon ze dne 24. června 1926 č. 104 Sb. z. a n. rozeznává zvláštní učitele náboženství buď definitivní, nebo zatímní, a učitele výpomocné, kteří jsou buď kvalifikovaní, nebo nekvalifikovaní (par. 2 a 3). K získání statutu „kvalifikovaný výpomocný učitel náboženství“ bylo třeba prokázat speciální formální způsobilost vyučovati tomuto předmětu (podle nálezu Nejvyššího správního soudu ze dne 26. února 1930, č. 3183/30). Srov. KOŠÁK, František. Spolek laických učitelů náboženství. *Věstník katechetský* 1930, s. 113–116.

³⁹⁷ Srov. BERAN, Josef. Katechetský kurs pro laiky. *ČKD* 1927, roč. 68, č. 10, s. 845–851. Dále jen BERAN, Josef. Katechetský kurs pro laiky.

³⁹⁸ Srov. HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 56.

³⁹⁹ Podrobně o kurzu viz HRONEK, Josef. *Národní škola a katecheta*, s. 226–233. Viz také BERAN, Josef. Katechetský kurs pro laiky.

nostmi a vznikem pedagogických fakult.⁴⁰⁰ Studium bylo určeno kandidátům učitelství náboženství národních a středních škol v délce čtyř respektive šesti semestrů (pro střední školy). V katechetickém studiu při bohoslovecké fakultě se konaly přednášky a praktická katechetická cvičení, pedagogické vědy a pomocné obory studovali na pedagogické fakultě. Učitelskou způsobilost získali státními kolokvii a zkouškami na obou fakultách.⁴⁰¹ V tomto studiu přednášel katechetiku a vedl praktická cvičení Josef Hronek (viz kap. 1.3.3.).

Znovuzřízení kurzů pro laické učitele náboženství na školách národních a středních po roce 1950 vycházelo z nedostatku kněží na jedné straně a z rychlého nárůstu počtu žáků a vzniku nových škol na straně druhé.⁴⁰² Tehdejší představitelé fakulty byli ujišťováni o tom, že náboženství je jako etický činitel kulturních tradic v našem národě uznáváno a je právně zakotveno jak v ústavě, tak v zákoně o jednotné škole.⁴⁰³ Kurzy byly tříměsíční o třiceti vyučovacích hodinách týdně, jejich účastníci byli povinni bydlet v době konání kurzu na internátě, neboť podstatnou složkou kurzu bylo duchovní vedení a diskuse o přednášené látce v kroužcích. Kurz obsahoval část teologickou, pedagogickou a katechetickou praxi pod vedením Ladislava Pokorného.⁴⁰⁴ Kurz byl zakončen zkouškou, která měla charakter kontroly získaných vědomostí (ne hledání mezer v posluchačových vědomostech). Význam kurzu pro katechety představuje Josef Hronek následovně:

„Dalším kladem katechetického kursu je, že posluchači si uvědomovali, v čem spočívá působení učitele náboženství v přítomné době, že jeho působení nekončí čtyřmi stěnami učebny, ale že má také poslání k rodičům dětí, ve veřejnosti, že je povinen zapojit se upřímně, oddaně a účinně do budovatelského díla, že jeho místo jest na straně pracujícího lidu a sociálního pokroku. Pro věřícího křesťana, a tím více pro učitele náboženství, není vznešenějšího úkolu nežli být mezi těmi, kteří usilovně pracují o posvátnou věc míru a pokoje, o lepší, šťastné zítřky.“⁴⁰⁵

---

⁴⁰⁰ Podrobně viz NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*, s. 82.

⁴⁰¹ Srov. *Tamtéž*, s. 45.

⁴⁰² Kurzy pořádala církev ve všech diecézích po dohodě se SÚC. Podnět k nim dal Zdeněk Fierlinger na mírové konferenci pražského duchovenstva 19. 1. 1951; podporu k realizaci poskytl ministr Josef Plojhar. Pro kurzy konané na pražské bohoslovecké fakultě zpracovali obsahovou a ideovou náplň Josef Beneš a kapitulní vikář Antonín Stehlík. Srov. HRONEK, Josef. Katechetické kurzy. *Věstník katolického duchovenstva* 1951, roč. 3, č. 7, s. 9; č. 8, s. 2–4. Dále jen HRONEK, Josef. Katechetické kurzy.

⁴⁰³ HRONEK, Josef. Dobré dílo se podařilo. *Duchovní pastýř* 1950–1951, č. 11–12, s. 30–31.

⁴⁰⁴ Podrobně referuje o náplni kurzu i pojetí jednotlivých disciplín (biblické obory, mravouka, církevní dějiny, obecná pedagogika, katechetika, liturgika, praktická cvičení v katechizování) HRONEK, Josef. Katechetické kurzy, č. 8, s. 2.

⁴⁰⁵ *Tamtéž*.

V časopise *Duchovní pastýř* byla hned od druhého čísla prvního ročníku zřízena rubrika „Hlídka učitelů náboženství“ určená laickým katechetům.⁴⁰⁶ Jejím účelem bylo usměrňování jejich činnosti a „rozmnožování“ základních, didaktických i duchovních vědomostí. Bylo rozhodnuto, že všichni laičtí učitelé náboženství dostanou tento časopis. Články se nesly v „novém“ ideovém duchu. V prvním ročníku probíral všechna základní pravidla výuky náboženství a nové státní předpisy. Z metod k výuce náboženství byla uvedena pouze tzv. mnichovská metoda.⁴⁰⁷ V dalším ročníku časopisu se rubrika již neobjevila.

3.3. Situace ve vybraných oblastech katechetické praxe

Od konce 19. století se v církvi vedle sebe formovalo biblické a liturgické hnutí. Obě měla vliv i na vývoj katechetiky a katechetické praxe. Sdružování katechetů a jejich vzájemná komunikace s odborníky skrze spolková jednání a odborná periodika přispěla k uvádění výsledků obou hnutí do praxe a vedla k aktivizaci katechetického hnutí u nás. Ke konkrétním změnám docházelo v postavení tzv. biblického vyučování a hledání nových cest v liturgické výchově. To vedlo i ke hledání nového vyjádření identity, účelu a cílů náboženské výchovy a vyučování, jak o tom svědčí nové či staronové termíny používané k označení této činnosti v odborné literatuře a člancích v katechetických časopisech. Jde například o termíny: „katecheze“, „duchovní správa ve škole“, „zrození života z víry“ či „teologický vhled do skutečnosti života“.

Zmapovat celou problematiku katecheze v tehdejší praxi nepatří k cílům této práce. Zaměříme se pouze na některé výrazné skutečnosti, při nichž docházelo k úzké spolupráci mezi akademiky z teologických fakult a odborníky z praxe. Nejprve budeme postupovat chronologicky (kap. 3.3.1.), poté představíme některé přístupy k řešení otázek biblického vyučování (kap. 3.3.2.) a liturgické výchovy (kap. 3.3.3.). Na tuto kapitolu navážeme při hodnocení Hronkova díla v kap. 4.2.1.

---

⁴⁰⁶ Srov. Hlídka učitelů náboženství. *Duchovní pastýř* 1950–1951, č. 2, s. 21–22. Autora článku nelze dohledat, značka (J.P.).

⁴⁰⁷ Srov. Hlídka učitelů náboženství. *Duchovní pastýř* 1950–1951, č. 7, s. 22 a č. 8, s. 22. Autora článku nelze dohledat, značka (J.P.).

3.3.1. Katechetické hnutí v Čechách do roku 1948

Změny ve školství vyvolávaly odezvu u osob, které měly k náboženské výchově a výuce ve školách nějaký vztah. Jednalo se o katechety obecných a měšťanských škol, profesory náboženství středních škol, inspektory a docenty katechetiky a pedagogiky teologických fakult. Články v dobovém katechetickém tisku svědčí o „pohybu“ v myšlení a jednání ve všech výše zmíněných skupinách. Zvláštní roli měly spolky katechetů. Diskutovalo se a hledalo řešení zvláště v těchto oblastech: úprava katechismu, biblické vyučování, liturgická výchova, příprava dětí k prvnímu svatému přijímání a ke svaté zpovědi, příprava k biřmování a náboženská výchova v rodinách.

„Katechetský kongress“ ve Vídni

Významným pramenem a svědkem diskusí o stavu a aktuálních otázkách katecheze v době, kdy Josef Hronek začínal působit jako katecheta, jsou písemné materiály z katechetického kongresu ve Vídni, který se konal ve dnech 6. až 11. září 1912.⁴⁰⁸ Šlo o první a poslední mezinárodní kongres v zemích habsburské monarchie, další kongresy podobného rozsahu se neuskutečnily kvůli válce.⁴⁰⁹ Hlavní podnět ke konání kongresu vzešel od katechetské sekce *Rakouské Lvovy společnosti*, která jej připravovala spolu s mnichovským katechetským spolkem od dubna 1909.⁴¹⁰ O významu kongresu i pro české katechety svědčí například článek, v jehož úvodu autor uvádí:

„Jednak rostoucí zájem pro náboženství a církev, jednak neutuchající boj proti nejdražším statkům upínají stále větší pozornost k náboženskému vyučování, jeho obsahu i jeho methodě. A věru žádá z katolických akcí v době přítomné nepřinese žádoucího ovoce, nebude-li provázena zdárným vyučováním sv. náboženství ; neboť či srdce nezamilovalo si v útlém mládí náboženství, ten bez odporu za nynějších poměrů jest navždy ztracen.

Získati však dítky náboženství, ponecháno jest namnoze zcela katechetovi a to ještě při skrovném počtu hodin náboženských a jiných četných pracích stavu kněžského. Dlužno tedy usilovati o zdokonalení náboženského vyučování v každém směru. Prostředkem k tomu cíli má býti kongres katechetický, který jest projektován na dny 6—11 září 1912, bezprostředně před světovým-kongresem eucharistickým v sálech theologické fakulty c. k. university ve Vídni. Má býti schůzí učitelů katechetiky, praktických školských odborníků a katechetických spisovatelů z blízka i dále, kde by se osvětlily nejdůležitější

---

⁴⁰⁸ KOLÍSEK, Alois. Katechetský kongress ve Vídni (ve dnech 6 až 11. září). *Vychovatel* 1912, roč. 27, č. 20, s. 205–210; č. 21; s. 217–225, č. 22; s. 229–234, č. 23; s. 241–245; č. 24, s. 253–256. Hlavní části článku jsou uvedeny v příloze č. 13. Dále jen KOLÍSEK, Alois. Katechetský kongress ve Vídni.

⁴⁰⁹ Srov. KOŠÁK. Pius X. – příznivec katechetů, s. 215.

⁴¹⁰ KOLÍSEK, Alois. Katechetský kongress ve Vídni, s. 208.

*otázky methodické, zvláště však stanovily se správné zásady pro učebnou osnovu, učebnice a literární pomůcky nezbytné pro učitele náboženství.*⁴¹¹

Z našeho pohledu nás zajímají především projednávané teze a výsledky diskusí k nim. Teze byly formulovány pro celkem tři oblasti katechetického působení ve školách: obecné školy, gymnázia a střední školy, učitelské ústavy; a dále pro další vzdělávání katechetů: katechetické časopisy, pomocné katechetické knihy, průvodce katechetickou literaturou, příprava katechetické encyklopedické příručky a katechetské profesury.⁴¹²

V sekci pro školy obecné se projednávalo učivo, učební osnova a učebnice, a to pro vyučování náboženství na nižším, středním a vyšším stupni. Co se týče učiva, diskuse se týkala zejména poměru mezi biblickým vyučováním a vyučováním katechismu a charakteru liturgického vyučování. Delegáti podpořili „více Bible ve škole“. Cílem vyučování na vyšším stupni mělo být utvrzení žáků v jasném a pevném křesťanském názoru světovém a životním. K tomuto utvrzování mělo docházet nejen cestou rozumu, ale podáním přirozených a nadpřirozených motivů k vyznávání těchto pravd slovem i skutkem. Co se týče učebnic, delegáti se shodli na jednotné učebnici pro nižší stupeň školy obecné. Jednalo se také o charakteru biblické dějepavy i učebnicích pro zakončovací vyučování náboženské. Učebnice v té době doplňovaly i další spisy pro mládež, modlitební knihy a zpěvníky, o nichž byly též předneseny samostatné referáty.⁴¹³

Jednání druhé sekce o gymnáziích a reálkách se zabývalo sedmi tématy: základní výukou náboženskou, naukou o Božím zjevení ve Starém a Novém zákoně, výukou věrouce, mravouce, církevním dějinám; dále metodikou náboženské výuky na střední škole a osnovou učiva. Z obsahu jednotlivých referátů chceme vyzdvihnout dvě témata. Prvním je rozlišování mezi biblickou dějepravou a podáním dějin Božího zjevení, které se od dějepavy „*podstatně liší. Vzdělávací cena dějin zjevení Božího je v tom, že dávají pochopit a pocítit, jak vedl Bůh lidstvo ku Kristu přípravou a předobraznou řídí Božt*“.⁴¹⁴ Autor referátu dále uvádí, že toto vedení ke Kristu by nebylo zřejmé, kdyby byla jednotlivá vyprávění podaná jako samostatné epizody, proto je třeba ukázat jejich vnitřní souvislost podle jednotného „*stanoviska, kteréž jest: Kristem dokonané znovuzřízení*

---

⁴¹¹ Kongres katechetický ve Vídni r. 1912. *Věstník katechetský* 1912, roč. 15, č. 3, s. 33–34. Autora článku nelze dohledat, značka (r.). Domníváme se, že značka patří redaktoru věstníku Jaroslavu Slavičkoví.

⁴¹² Srov. KOLÍSEK, Alois. Katechetský kongress ve Vídni, s. 217nn. Viz příloha č. 13.

⁴¹³ Srov. *Tamtéž*, s. 218–224.

⁴¹⁴ *Tamtéž*, s. 229.

říše pravdy a milosti v boji proti bludu a hříchu“.⁴¹⁵ Druhé téma se týkalo výuky církevním dějinám. Autor referátu požadoval, aby se při projednávání křesťanského starověku jen stručně odbyly „hádky bludařské“, a oproti tomu byl obsírně a nadšeně vyličen hrdinný a slavný boj církve s pohanskou mocí státní, zbudování církevní ústavy a bohoslužby, vznik mnišství a především význam církevních otců. V diskusi zaznělo, aby se církevním dějinám věnovala pozornost již v nižších třídách a četla se díla církevních spisovatelů v originále.⁴¹⁶

Katechetické hnutí v Čechách před první světovou válkou

Zprávu z vídeňského kongresu dokresluje článek, který otiskla redakce *Věstníku katechetského* o dva roky později.⁴¹⁷ Jeho autor rozlišuje mezi negativními a pozitivními příčinami, z nichž hnutí vzešlo. Mezi negativní počítá „vady a nedostatky jevící se v katechismech a katechesi“ jako jsou: přílišný nadbytek látky, při němž nelze ani vyslyšet na prohloubení látky věro a mravoučné, abstraktní řeč vzdálená dětem a analytická metoda podle vzoru vědecké teologie. Autor poznamenává, že při nápravě těchto vad se zašlo (jak tomu bývá při hnutích vzešlých z praxe) příliš daleko, např. se úplně odstranily definice. Dospělo se však k závěru, že ideální katechismus musí být vytvářen ve spolupráci teoretiků a praktiků, aby „učební látka byla úplná a správná a forma pro mládež vhodná a účinná“.⁴¹⁸ Namísto „analytické čili exegetické“ metody navrhovali mnichovští katecheté svoji metodu, kterou nazývali psychologickou, později Stieglitzovu, které se říká též „metoda mnichovská“.

Mezi pozitivní příčiny katechetického hnutí autor počítal činnost katechetských spolků, jejichž členové se pravidelně scházeli, podávali referáty a diskutovali o nich. Dále zmínil „katechetické literární orgány“.⁴¹⁹ K dalším pozitivům patřily pedagogicko-katechetické kurzy a též mnoho podnětů z profánní pedagogiky. Katechetické hnutí vedlo k lepšímu uvědomění si, že účinek katecheze je především závislý na katechetovi. Katecheta potřebuje kvalitní teoretické vzdělání (nestačí podávat teorii katechetiky jako

---

⁴¹⁵ *Tamtéž*, s. 229–230.

⁴¹⁶ *Tamtéž*, s. 232.

⁴¹⁷ Katechetické hnutí posledních let. *Věstník katechetský* 1914, roč. 17, č. 8, s. 113–114. Autora článku nelze dohledat, značka (r.). Domníváme se, že značka patří redaktorovi Jaroslavu Slavičkovi.

⁴¹⁸ Srov. *Tamtéž*.

⁴¹⁹ Mezi uznávaná katechetická periodika patřila: vídeňský *Christlich-paed. Blätter*, mnichovský *Katechetische Blätter* či severoněmecký *Katechetische Monatsschrift* vydávaný v Münsteru.

mechanický návod);⁴²⁰ praktické vzdělání, řádné vzdělání dogmatické na základě Římského katechismu a kněžské smýšlení, které se vyznačuje láskou, horlivostí, vynalézavostí v prostředcích, ochotou k oběti a porozumění pro nadpřirozený charakter katecheze.

Katechetické hnutí u nás po první světové válce

Veškeré úsilí věnované působení ve školách vedlo i k posunu v chápání katecheze: od „výuky náboženství“ ve školách k „duchovní správě ve škole“;⁴²¹ od výchovy k „plnění náboženských povinností“ k výchově „pro život z víry“;⁴²² a od pouhého „vyučování náboženství“ k „prohlubování náboženských vědomostí“ (to souviselo podle autora se sekularizací v rodinách, kde bylo náboženství trpěným přežitkem starých dob).⁴²³ Vyskytoval se i názor, že nejvyšším cílem vyučování náboženství je, aby se děti naučily Boha milovat z celého srdce. Tím bude docházet k „rození života z víry“.⁴²⁴ Od přibližně třicátých let také dochází k návratu k termínům jako „katecheze“, „katechumen“ a „katechetika“. K tomu přispělo studium starokřesťanského vzoru katecheze.⁴²⁵

Vedle školního působení považovali někteří za stejně důležité setkávat se s dětmi mimo školu, a to při těchto příležitostech: mše svatá a pobožnosti v kostele, činnost katolických spolků pro děti, společenské styky, spolupráce s rodiči prostřednictvím dětí. Byli přesvědčeni, že „nárok“ na Boží požehnání má jen poctivá, opravdová a vytrvalá práce kněze, posvěcená modlitbou a utrpením.⁴²⁶

Obsah dekretu *Provido sane consilio* z roku 1935 vysvětlil Josef Beran krátce po jeho vydání v časopise *ČKD*.⁴²⁷ Také časopis *Vychovatel* uveřejnil výtah nejdůležitějších

---

⁴²⁰ V rámci této poznámky autor zmiňuje, že díla velkých teoretiků v minulosti jako byl Augustin Gruber, jsou již pozapomenuta. Ze současných „tého vady nemá katechetika Jungmannova, ale je málo známá“.

⁴²¹ Např. SALAJKA, Antonín. Katechese. *ČKD* 1927, roč. 68, č. 5, s. 411–417. Dále jen SALAJKA, Antonín. Katechese.; Viz také KUBÍČEK, Václav. *Katechetika. Návod k duchovní správě mládeže katolické*. 2. vydání. Olomouc: MCM, 1939, s. 13.

⁴²² Např. TOMÁŠEK, František. Kterak nutno vést školní mládež k životu z víry. *Věstník katechetský* 1927, roč. 30, č. 1, s. 3–4.

⁴²³ Srov. OLIVA, Arnošt. Význam katechese. *Věstník katechetský* 1920, roč. 23, č. 6, s. 41–43.

⁴²⁴ Srov. NOVÁK, Miroslav. Jak se má náboženství ve škole vyučovati, aby rodilo život z víry. *Vychovatel* 1931, roč. 46, č. 2, s. 36–40.

⁴²⁵ O návratu ke starokřesťanské terminologii a chápání katecheze viz např. ROSSITER, Graham. History of the term Catechesis. [2. 5. 2013] <http://203.10.46.30/mre/cdrom/history_of_the_term_catechesis.htm>. V Čechách většina autorů té doby stále píše o „náboženské pedagogice“, „náboženském vyučování a výchově“ a „učiteli náboženství“. Mezi těmi, kdo se vrátili k původní terminologii, byl i Josef Hronek. Srov. HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 10–11.

⁴²⁶ Srov. SALAJKA, Antonín. Katechese, s. 417.

⁴²⁷ BERAN, Josef. Větší péče o katechetické vyučování.

bodů z tohoto dekretu.⁴²⁸ Z toho lze usuzovat, že se dekret setkal s velmi dobrou odezvou u pastoralistů a katechetů, kteří se na díle obnovy náboženského vyučování a výchovy aktivně podíleli.

Katechetické hnutí u nás po druhé světové válce

Během druhé světové války a krátce po ní můžeme v kněžském a katechetickém tisku zaznamenat také úvahy o dalším směřování pastorační a katechetické činnosti. *Časopis katolického duchovenstva* si pro „novou dobu“ vytknul za cíl „přispívat k vytvoření nového, vlastního duchovního bohatství, osobitého stylu náboženského života. Bez ohledu na orientace a ustavičný import, jak tomu bylo zvykem. Duchovní život blízký skutečnému životu dneška“.⁴²⁹ Svě představy o tom, co je třeba konat v pastorační službě církve a v katechetické činnosti, zde vyjádřili například Karel Reban a Josef Zvěřina.

Reban předložil dvanáct programových bodů, které se chtějí stát „*napřed předmětem studia, potom obsahem činů*“: 1. práce (kladná, tvořivá činnost množící a rozvíjející dobro); 2. soustavnost, plánovitost a řízení (základy jako pravdy víry, mravní zákon, síla milosti, svátostí, modlitby a kultu jsou stejné, formy se mění); 3. objektivní, podnětná a výchovná kritika; 4. více života od teologie; 5. zájem o život v rodinách a o život lidu v jeho nejširších kruzích; 6. činná účast církve na kulturní a sociální aktivitě; 7. katolická zbožnost musí být živena dogmatem, naplněna liturgií, zobrazovat prostotu a jadrnost Písma svatého a být apoštolsky činná; 8. morálka, asketika a pedagogika musí ukázat ideál nového křesťana; 9. cílem apologetiky bude odstraňovat nedůvěru a předsudky těch, kterých se chce církve dotknout; 10. práce a poslání církve musí být univerzální, nikoho nenechat bez povšimnutí; 11. podpora křesťanských umělců (potřeba náboženské duchovní krásy a duchovních slavností); 12. učit se z minulosti, abychom se ukázali a našli cestu k hlavním principům.⁴³⁰

Josef Zvěřina se vyjádřil k potřebě teologického myšlení v době, která se zabývala jen přítomností, tj. tím, co je „bezprostřední“ (cíle, jistoty, metody). „*Mluví-li celá doba jen o bezprostřednostech, je až katastrofálně nutné, aby theologie mluvila o tom, co je nad nimi a za nimi.*“⁴³¹ To je možné tehdy, pokud se teologie přiblíží lidskému životu.

---

⁴²⁸ Sdružení křesťanského vyučování. *Vychovatel* 1935, roč. 50, č. 1–2, s. 21.

⁴²⁹ Do nové doby. *ČKD* 1945, roč. 85, č. 3, s. 129–131.

⁴³⁰ REBAN, Karel. Čeho potřebujeme? *ČKD* 1943, roč. 83, č. 4, s. 211–215.

⁴³¹ ZVĚŘINA, Josef. O potřebě theologického myšlení. *ČKD* 1945, roč. 85, č. 3, s. 151–153.

Zvěřina se např. ptal, jak by vypadala kázání, kdyby vhodným způsobem ukazovala teologii toho, čím se zabývá lidská mysl a srdce: teologii společnosti, státu, demokracie, lidské osobnosti, práce či umění.⁴³² Ve druhé části se zamýšlel nad inspirací z křesťanského Východu. Zvěřina se k tématu vrátil o tři roky později v souvislosti s recenzí knihy Gustava Thilse.⁴³³ Upozornil na otázku nového druhu apoštolátu: „*jak způsobit, aby se naplňoval Kristus v moderní vládě člověka nad hmotou, v politické organizaci světa, v umění a v tvůrčím myšlení, v technice a v ostatních oborech dnešního života, a tímto naplněním byl On sám oslavován*“. Řešení autor našel v překonání dualismu mezi světem a věčností: „*(...)dát smysl hodnotám pozemských skutečností. Je třeba tyto skutečnosti poznat, pomoci člověku v nich žijícímu, aby se mohl posvětit*.“ Aby to bylo možné, navrhoval, aby se hlásání Božího slova upravilo a zaměřilo k tomuto cíli.⁴³⁴

Po roce 1945 vznikl nový časopis *Logos*, jehož obsah naznačil nové směřování při obnově víry lidí v Boha:

„Dnes více než kdy jindy musí být lid vzděláván dokonale v pravdách pravé víry a v povinnostech, jež víra ukládá. Musíme věřit a hájit nauku křesťanskou nejen proto, že jest to nauka vhodná, užitečná a nutná svým umravňujícím vlivem, ale musíme věřit a padnout na kolena, neboť tato nauka je pravda. (...) Ano pravda, jež vyšla z úst Božích (...) Slova této pravdy nepominou, ji nezvrátí a nezatemní žádný vědecký nebo filosofický systém. Pravda pro všechny časy. Jen třeba si všimnout dobře vždy těch jejích stránek, které odpovídají příslušné době a dovedou její potřeby správně chápané plně uspokojit.“⁴³⁵

V poslední větě je zřejmě vyjádřen smysl a účel časopisu. Název časopisu předjímá kristocentrické zaměření homilie a katecheze druhé poloviny 20. století, jak vyplývá i z úvodu Dr. Bohumila Opatrného:

„(...) kéž přispěje hojně k tomu, aby Logos, druhá Božská osoba, vtělený Syn Boží byl víc a víc k blahu jednotlivce i společnosti poznáván a milován.“⁴³⁶

Teologicky název časopisu zdůvodňuje univerzitní profesor pastorální teologie Josef Beran, který hned v úvodu svého článku uvádí, že název *Logos* nemá být pouhým řeckým překladem českého výrazu „slovo“, ale má přímý vztah k „Vtělenému slovu“. Zdů-

---

⁴³² Srov. *Tamtéž*, s. 152. Autor se odvolává na „nepřeberné bohatství“ ve slově Božím podle 2 Tim 3, 16–17.

⁴³³ ZVĚŘINA, Josef. Theologický vhled do skutečnosti života. *ČKD* 1948, roč. 88, č. 1, s. 9–11. Jedná se o dílo *Théologie des réalités terrestres*, které vyšlo v Bruselu roku 1947.

⁴³⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 10.

⁴³⁵ OPATRŇÝ, Bohumil. Živý chléb pravdy Boží. *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 1.

⁴³⁶ *Tamtéž*.

razňuje nutnost Božské lásky, jíž „musí celá bytost hlasatelů Slova žít a v níž musí i růst.“ Úkolem kázání i katecheze je probouzet život, budit k pravému životu. Pozdější kardinál Beran zmiňuje i ve své době obvyklý důraz na dokonalost a krásno:

„Jen věci hodnotné, hodnotami duchovními vynikající má podávat náš Logos a vynasnažíme se, aby i estetickým přioděním a logickým zpracováním vytvářel v ukázkách a člancích ladný celek, vždyt' i krásy a libozvučnosti naší mateřštiny bude použito, aby duše, získané zájmem o krásno, byly tím lépe připraveny k vnímání hlubokých pravd náboženských.“⁴³⁷

Znak na obálce časopisu vyjadřuje myšlenkovou náplň a duchovní obsah časopisu:

„Starořecká lodice (galéra) se plaví rozčeřeným mořem pod mračným nebem. Lod' Církve je obraz, který užívali již ‚svatí Otcové a učitelé církevní‘. Ta pluje ‚vlnobitím lidských dějin, mraky různých bouří a nástrah, jež se nad ní nachylují, moře času se čerí a vlní a Petrovou lodí zmitá, ale tato plavba je řízena rukama neviditelného Kormidelníka, jenž ví, že lod' Církve, na jejíž palubě je lidstvo shromážděno, dopluje bezpečně do přístavu a jenž to také řekl.‘ Po stranách lodi jsou řecká písmena alfa a omega. Jsou symbolem toho, který je počátek i konec všeho a na němž vše závisí. Jsou také znamením počátku a konce cesty života. Na vyduté plachtě je monogram CHR (Christos), aby se oči posádky i cestujících lodi ‚upínaly k Pánu našemu Ježíši Kristu, který: zkaziv smrt, vyvedl na světlo život a neporušitelnost skrze evangelium (...)‘ (2 Tim 1,10). Znak časopisu tedy říká kazateli a katechetovi, že ‚jenom Ježíš Kristus a jeho evangelium má být obsahem a smyslem a životem jeho mluvení a zvěstování a že jenom s tímto znamením na plachtě lodi svého života bude moci dovésti svěřené duše do přístavu spásy a života věčného.“⁴³⁸

Spolu s vydáváním časopisu bylo zahájeno vydávání homiletické a katechetické knihovny LOGOS, která měla být sbírkou hodnotných kázání a katechezí. Knihovnu vydávalo nakladatelství Bohuslava Rupp v Praze. Z katechetické literatury byla v této knihovně vydána i poválečná díla Josefa Hronka, dále díla plzeňského vikáře Josefa Resla nebo také kniha Jana Evangelisty Urbana *Učení víry pro vstup dospělých do Církve Kristovy*,⁴³⁹ jejíž předností bylo přizpůsobení obsahu a formy katechezí potřebám současného dospělého člověka oproti většinou dětským a školským formám jiných katechezí.⁴⁴⁰ Svědčí to o tom, že se kolem časopisu zřejmě sdružili odborníci, kteří udávali nový směr katechetické činnosti u nás.

Časopis *Logos* byl zaměřen na vzdělávání dospělých. Jeho obsah tvořila převážně podrobná kázání a podstatně méně prostoru bylo věnováno článkům, které se týkaly ná-

---

⁴³⁷ BERAN, Josef. *Logos*. *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 2–3.

⁴³⁸ Srov. Znak na obálce časopisu. *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 44. Autora článku nelze dohledat, značka (v.z.). Domníváme se, že značka patří Václavu Zimovi.

⁴³⁹ URBAN, Jan Evangelista. *Učení víry pro vstup dospělých do Církve Kristovy*. Praha: Bohuslav Rupp, 1947.

⁴⁴⁰ Srov. *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 47–48.

boženské výchovy a vyučování dětí. Vedle tradičních katechetických témat z metodologie se objevovala nová jako např.: výchova mládeže, která opouští školu;⁴⁴¹ snoubenecká katecheze;⁴⁴² četba a studium Písma svatého;⁴⁴³ péče o křesťanská cvičení všech farníků;⁴⁴⁴ výchovná metoda junácká;⁴⁴⁵ rodinná výchova⁴⁴⁶ aj. Velká důležitost byla stále přikládána znalosti školských zákonů.⁴⁴⁷

Josef Hronek nabídl v *Logosu* svoji vizi budoucí katecheze v těchto bodech: 1. aktualizace katecheze (využívat vhodné prostředky vzhledem k potřebám dneška); 2. opřít se o novou pedagogickou a didaktickou teorii (jako reakce na subjektivismus); 3. respektovat zákonitosti duševního života, jak je poznává psychologie (cílem je chápat zvláštnosti a potřeby a dle nich určit vhodné prostředky); 4. brát v úvahu sociologickou orientaci adresátů, tj. činitele, které mají vliv na účinnost katecheze, zejména rodinné prostředí; 5. uplatnit ideu činné školy a tak změnit poměr práce žáka a učitele v katechezi (nejde o pouhé vědění, nýbrž o činění v praktickém životě); 6. zprostředkovat Boží zjevení a poskytnout prostor k samočinnosti katechizovaných, ukázat jim životní cíl a úkol (neboť předním úkolem člověka je poznávání Boha a jeho uznávání); 7. změnit styl a architektoniku katecheze (důraz na motivaci, která vzbudí zájem; samostatná činnost, vyústění do praktického života); 8. zdůrazňovat cenu nadpřirozených duchovních hodnot (ohniskem katecheze musí být mše svatá); 9. uplatňovat liturgický princip a vrátit se k praxi prvotní církve (katechumenát).⁴⁴⁸

Za součást obnovy katecheze považovali někteří i výchovu k apoštolátu. Zastáncem tohoto přístupu byl například Karel Reban. Požaduje „vložit do katechese a do výchovy náboženské přípravu mládeže na Katolickou akci“.⁴⁴⁹ Vycházel ze „správného“ nahlí-

---

⁴⁴¹ Např. HEIDLER, Alexander. Poučujme. *Logos* 1946, roč. 1, č. 2–3, s. 1–2.

⁴⁴² Např. HEIDLER, Alexander. Snoubenecká katechese v dnešní pastoraci. *Logos* 1946, roč. 1, č. 6–7, s. 38–49. Autor zde podává jiné instrukce pro snoubence – katolíky a snoubence – konvertity, a to zřejmě pod vlivem práce Dr. Jana Urbana OFM *Učení víry*, které vyšlo v roce 1946 a bylo věnováno právě konvertitům.

⁴⁴³ Např. ŠVACH, Prokop Karel. Četba a studium Písma sv. u kazatelů a katechetů. *Logos* 1946, č. 4–5, s. 6–11. V posledním ročníku *Logosu* (1949) byla zřízena samostatná příloha pro studium a pastorační využití Bible s názvem *Biblica*. Jejím redaktorem byl univerzitní profesor Jan Merell.

⁴⁴⁴ AUBRECHT, Jaroslav. Křesťanské cvičení. *Logos* 1946, roč. 1, č. 2–3, s. 53–56.

⁴⁴⁵ Např. REINSBERG, Jiří. Prvky výchovné metody junácké z hlediska duchovní služby. *Logos* 1948, č. 1, s. 50–53; č. 2, s. 92–95; č. 3, s. 169–171. Jde o obsáhlý výklad činného principu ve výchově „learning by doing“.

⁴⁴⁶ Např. HRUŠKA, Josef. Rodiče pastýři svých dětí. *Logos* 1948, č. 3, s. 137–140.

⁴⁴⁷ Ve druhém ročníku *Logosu* vydal několik statí na toto téma Josef Hronek. Viz kap. 2.2.3.

⁴⁴⁸ HRONEK, Josef. Přetvořme katechesi. *Logos* 1946, č. 2–3, s. 50–53. Dále jen HRONEK, Josef. Přetvořme katechesi.

⁴⁴⁹ REBAN, Karel. Katechese – výchovou ke Katolické akci. *Logos* 1947, roč. 1947, č. 5, s. 289–294.

žení na církev, na poslání laika v ní a na její postavení ve světě. Podle autora nebyli katolíci u nás připraveni na Katolickou akci, neboť se uvedený náhled na církev zanedbával.⁴⁵⁰ Reban požaduje, aby veškerou katechezi prolínal princip výchovy dětí a mladých lidí pro apoštolát církve, a to tak, že jim budou dávány různé příležitosti k takovému jednání.⁴⁵¹

Situace v katechetickém hnutí po roce 1948

V letech 1948–1949 byl svobodný katolický tisk zrušen. Odborné katechetické články byly otištěny v časopise *Duchovní pastýř* (viz kap. 2.2.4.), ve *Věstníku katolického duchovenstva a v Katolických novinách*. Často nešlo o nové práce, pouze o verze starších pojednání, která byla přepracována v souladu s přáním vydavatele. Svobodný rozvoj vědeckého bádání v oblasti teologie byl fakticky zastaven.

3.3.2. Biblické vyučování

K výraznému pozvednutí úrovně biblického vyučování u nás došlo již ve druhé polovině 19. století zásluhou učitelů katechetiky na české bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy Františka Xavera Blandy a Jana Ladislava Sýkory (viz. kap. 3.4.4.). Vliv biblického hnutí se projevoval ve větší citlivosti při vyprávění biblických příběhů, při zpracování biblických dějeprov a čítanek a péči o správnost výkladu biblických textů.

Jednání vídeňského katechetického kongresu podnítilo zájem katechetů o biblické vyučování a zdůraznilo jeho smysl, který byl viděn v poučení dětí o moudrém a milostivém úradku Božím o vykoupení lidstva. Připomeňme, že v závěru diskuse zazněla výzva „více biblického vyučování“ (srov. kap. 3.3.1.). Stejná slova najdeme v titulku krátké zprávy ve *Věstníku katechetském*, kde se autor odvolal na názory nejmenovaného biskupa: „*Nové pokolení nerozumí již kázáním, poněvadž se neseznámilo s Písmem svatým. Příběhy od Mojžíše dále jsou většinou zavřenými vraty(...) Bude lépe, jestliže se méně vážnější části katechismu přejdou a za to se více proběře příběhů z Písma sv.*“⁴⁵²

Biblické dějiny se probíraly soustavně ve vyučování náboženství nejmladších dětí v 1. – 3. třídě. Ve vyšších ročnících se postupovalo podle katechismu. Jeho učivo bylo

---

⁴⁵⁰ *Tamtéž*, s. 290.

⁴⁵¹ Srov. *Tamtéž*, s. 292–294.

⁴⁵² Více biblického vyučování. *Věstník katechetský* 1913, roč. 16, č. 4, s. 80. Autor neuveden.

opakováno, znázornováno nebo vysvětlováno na základě biblických dějin.⁴⁵³ Ukazovalo se však, že tato výuka nestačila položit „historický základ“ pro katechismové učivo vyšších ročníků. Důsledkem bylo, že si lidé nedokázali dostatečně zařadit osobnosti Starého zákona, nerozuměli kázání, a tak kolísali ve víře.⁴⁵⁴ Václav Kubiček navrhl změnu osnov tak, aby žáci 4. a 5. třídy probírali biblické články a příležitostně se jim podávalo katechismové učení na základě toho, co „dovedou strávití“.⁴⁵⁵

Učebnice pro biblické vyučování

Jednalo se o tzv. biblické dějepavy nebo biblické dějiny. Ještě před rokem 1925 se používaly tyto učebnice: Schusterův *Biblický dějepis Starého i Nového zákona pro školy obecné*,⁴⁵⁶ Panholzerova *Malá dějepava biblická Starého i Nového zákona pro katolickou mládež nižších tříd škol obecných*⁴⁵⁷ a *Veliká dějepava biblická Starého i Nového zákona pro katolickou mládež škol měštanských a vyšších tříd škol obecných*.⁴⁵⁸ Několik autorů se pokusilo zpracovat původní českou učebnici, ale tyto učebnice neměly dlouhého trvání.⁴⁵⁹ Nejdéle se užívalo biblické dějepavy Jana Doležela (vyšla 1883),⁴⁶⁰ dokud nebyla nahrazena učebnicí Schusterovou. Novější pokusy Xavera Dvořáka, Antonína Audrlického a Eduarda Dvořáka se nedočkaly ani knižního vydání. Významným „základem“ pro zpracování vyhovující učebnice bylo vydání nového českého překladu Písma svatého *Bible česká* od univerzitních profesorů Jana Hejčla a Jana Ladislava Sýkory.⁴⁶¹ Stejní autoři připravili i *Perikopy*.⁴⁶²

---

⁴⁵³ Srov. např. HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 71.

⁴⁵⁴ Srov. KUBÍČEK, Václav. Nutnost změny osnov. *Vychovatel* 1931, roč. 46, č. 5–6, s. 156–157. Článek je převzat z časopisu *Vychovatelské listy* 1935, č. 5.

⁴⁵⁵ *Tamtéž*.

⁴⁵⁶ SCHUSTER, Josef. *Biblický dějepis Starého i Nového zákona pro školy obecné*. Vydání neuvедeno. Praha: Státní školní knihosklad, 1920. Přeložil P. František Srdínko. Kniha obsahovala 52 obrázků a mapku Svaté země. Podrobněji viz kap. 2.1.4., titul č. 56.

⁴⁵⁷ PANHOLZER, Jan. *Malá dějepava biblická Starého i Nového zákona pro katolickou mládež nižších tříd škol obecných*. Vydání neuvедeno. Praha: Císařský královský školní knihosklad, 1907. Překlad Antonín Podlaha, verše Karel Dostál. 51 obrazů v textu. Kniha se podle Košáka neujala jako nedětská, těžkopádná a nevhodná ve srovnání se Schusterovou učebnicí.

⁴⁵⁸ PANHOLZER, Jan. *Veliká dějepava biblická Starého i Nového zákona pro katolickou mládež škol měštanských a vyšších tříd škol obecných*. Vydání neuvедeno. Praha: Císařský královský školní knihosklad, 1913. Překlad Antonín Podlaha. 101 obrazů v textu a tři mapky. 7. vydání přepracoval Josef Hronek. Srov. kap. 2.1.4., titul č. 60.

⁴⁵⁹ Srov. KOŠÁK, František. *Biblické dějiny*.

⁴⁶⁰ Autor vydal vedle velké dějepavy ještě vyňatý text pod názvem DOLEŽEL, Jan. *Prostřední Biblická dějepava pro katolické školy obecné*. Nové vydání. Moravská Ostrava: Julius Kittl, 1910. Se 100 obrázky.

⁴⁶¹ *Bible česká* vycházela nejprve v jednotlivých sešitech. K vydání druhého sešitu byla publikována zpráva, která svědčí o významu tohoto počínu pro katechety. Srov. *Nová Bible česká. Věstník katechetský* 1914, roč. 17, č. 6, s. 96.

První učebnicí nového typu, která vznikla až po vydání nového překladu Bible, byly *Biblické dějiny* od Václava Kubíčka určené starším žákům.⁴⁶³ V následujícím roce vyšla tato učebnice upravená ve všech člancích dle připomínek katechetů. K novinkám patřil např. typ obrázků. Již se nejednalo o skupinové znázornění událostí, ale Kubíček použil pohlednice míst, aby tak byl biblický děj pro žáky věrohodnější a nezněl jako pohádka.⁴⁶⁴ První biblickou dějepravou z pera biblisty a zároveň katechety bylo dílo Antonína Špaleho vydané pod názvem *Biblická dějeprava pro národní školy*. Oproti Kubíčkově učebnici ji autor vypravil původními českými obrázky, uplatnil nové poznatky biblické vědy a důsledně použil text *Bible české a Perikop*.⁴⁶⁵ Učebnice byla určena pro čtvrtou až pátou třídu školy obecné a pro celou školu měšťanskou. Články označené hvězdičkou bylo možné využít i na nižším stupni.

Svědectvím péče o úroveň učebnic je například hodnocení pěti biblických dějeprav pro mladší děti a pěti učebnic biblických dějin pro starší žáky napsaných německými a rakouskými autory. Jejich práce většinou sloužily jako předlohy i pro české učebnice, nebo byly přímo překládány. Autor kritiky porovnal podání události předání desek Zákona Mojžíšovi s biblickým textem a jeho exegezi.⁴⁶⁶

Pomůcky k biblickému vyučování pro katechety

Redakce časopisu *Vychovatele a Katechetského věstníku* věnovala mj. péči biblickému vzdělávání katechetů uveřejňováním článků o biblických reáliích a o exegezi významných biblických událostí, jejich autorem býval Josef Miklík. Ten též zpracoval je-

---

⁴⁶² *Biblia: perikopy čili výňatky Starého i Nového zákona, které církev svatá čísti velí o nedělích a svátcích i jiných důležitějších dnech v církevním roce*. Praha: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1918. Upravili Jan Ladislav Sýkora a Jan Hejčl.

⁴⁶³ Srov. KOŠÁK, František. *Biblické dějiny*, s. 134. Druhou část článku věnuje jeho autor kritice Kubíčkovy učebnice. Hodnotí ji velmi pozitivně jako základ pro dílo, které nyní může být vystavěno. Všimá si také některých nepřesností v podání biblického textu a lituje, že Kubíček pořizoval vlastní překlady a nedržel se překladu *Bible české*. Oceňuje naopak přehlednost, vhodnou délku článků a poznámky k nim, historické přehledy a souvislosti, místní archeologické údaje a jasné apologetické výklady. Jedná se o učebnici KUBÍČEK, Václav. *Biblické dějiny*. Olomouc: R. Promberger, 1925. Dále jen KUBÍČEK, Václav. *Biblické dějiny*.

⁴⁶⁴ Srov. Nové učebnice a nové pomůcky. *Vychovatel* 1926, roč. 41, č. 9, s. 145–147.

⁴⁶⁵ Srov. KOŠÁK, František. Nová biblická dějeprava Antonína Špale. *Věstník katechetský* 1930, roč. 33, č. 10, s. 109–111. Dále jen KOŠÁK, František. Nová biblická dějeprava. Jedná se o učebnici ŠPALE, A. *Biblická dějeprava pro národní školy*. Praha: A. Neubert, 1930. Autorkou kritiky oceňovaných ilustrací je česká umělkyně Marie Urbanová-Zahradnická.

⁴⁶⁶ Srov. Zákonodárství na hoře Sinaji v dějepravě a v Bibli. *Věstník katechetský* 1923, roč. 26, č. 10, s. 84–86; č. 12, s. 97–99. Autor neuveden.

dinečnou příručku, která vyšla ve třech dílech a obsahuje exegezi všech biblických textů, jež vyprávěly dějepřavy od Franze Schustera, Jana Panholzera a Jana Doležela.⁴⁶⁷

„U jednotlivých článků následují po sobě slovní a věcný výklad těžších míst se zřetelem na nejnovější výsledky biblického bádání a na případné výroky biblické (...) Autor váží si sice názoru starých církevních spisovatelů, ale ve svém výkladu jednotlivých těžších textů nepřehlíží novodobého pokroku různých věd, zejména nejnovějších výsledků biblistiky a vykopávek. Ke každému výkladu připojuje časové aplikace a na konci každého článku vyvozuje důsledky dogmatické a morální(...) Dílo Miklíkovo není jen výklad biblické dějepřavy, ale zdařilá apologie proti útokům nepřátel, ve které vše, co věda poskytuje, mistrnou rukou harmonicky uspořádáno za jedním cílem: vnést nové světlo do dějepřavy a ukázati, že bible je slovo Boží a jak pošetilé jsou snahy těch, kteří se snaží bibli zesměšnit a její vážnost podryti.“⁴⁶⁸

Významnou pomůckou pro biblické vyučování byly obrazy. Také jejich výběru a obsahu byla věnována velká péče, a to v souvislosti se zásadou „Vyučuj názorně!“. Poněvadž není možno nazírat na předmět výuky sám, nahrazoval se předmět buď plošným, nebo plastickým obrazem. Jejich význam spočíval podle tehdejšího mínění v tom, že „zesilují, doplňují, opravují a hlouběji vštěpují katechumenovi náboženské představy“, které si on tvoří při vypravování. Obrazy také oživují katechezi a činí ji zajímavější. Užívání obrazů je náročné na správný metodický postup. Obraz musí být didakticky správný.⁴⁶⁹

Nástin vývoje pojetí biblického vyučování

Jaké motivy vedly odborníky i katechety z praxe k takové péči o biblické vyučování v katechezi? Jedním z prvních iniciátorů biblického vyučování v habsburské monarchii byl německý pedagog Bernard Jindřich Overberg, kterému záleželo na znalosti nedělních a svátečních perikop, jež má dítě poznat ve škole, aby mu byly v dospělosti, až je uslyší v kostele, známé.⁴⁷⁰ Další důvod byl didaktický: příklady z biblické dějepřavy měly oživovat vyučování katechismu, protože „poutaly pozornost k předmětu, vzbuzovaly k němu zálibu, jímaly vůli pro pravdu a naplňovaly srdce“.⁴⁷¹ Třetí důvod vyplýval ze vztahu mezi Písmem svatým a katechismem. Obvyklý přístup prezentuje například

---

⁴⁶⁷ MIKLÍK, Josef. *Příručka k biblické dějepřavě pro školy obecné a občanské. Díl I. Starý zákon*. Praha: Československá akciová tiskárna, 1924. Tentýž. *Příručka k biblické dějepřavě pro školy obecné a občanské. Díl II. Nový zákon*. Praha: Československá akciová tiskárna, 1924. MIKLÍK, Josef – HEJČL, Jan. *Příručka k biblické dějepřavě pro školy obecné a občanské. Díl III. Obrazy archeologické*. Praha: Československá akciová tiskárna, 1927.

⁴⁶⁸ Dr. Josef Miklík C. SS. R.: *Příručka k biblické dějepřavě. Vychovatel* 1924, roč. 39, č. 7, s. 106–107. Autor neuveden.

⁴⁶⁹ Srov. DVOŘÁK, Xaver. *Obrazy v učbě náboženské. Věstník katechetský* 1917, roč. 20, č. 8, s. 86–87.

⁴⁷⁰ Srov. KOŠÁK, František. *Nová biblická dějepřava*, s. 109. Košák se odvolává na Overberga častěji i v jiných svých člancích.

⁴⁷¹ Srov. *Tamtéž*.

Xaver Dvořák: Písmo svaté a tradice jsou prameny Zjevení pro nejvyšší učitelský úřad církve, který všem ostatním bezpečně na základě své neomylnosti překládá, co máme věřit. Tento souhrn víry obsahuje katechismus. Z toho podle Dvořáka vyplývá pro vyučování biblickým dějinám následující:

„Ale je třeba zdůrazniti hned, že neučíme a nesmíme učiti biblické dějepřevě pro dějepřevu; tudíž žádné přesně systematické (po smyslu biblickém) vypravování. Nám zůstává vždy účelem katechismus. Jenom ten musí nám býti normou vyučování náboženského. Neboť víra katolická záleží v tom za pravdu míti, co církev k věření předkládá. (...) Z toho již jde na jevo, že naše posavadní příručky musí býti asi jinak sestavovány, aby hověly pravdám víry, které máme vštěpovati katechumenům nejnižších stupňův (1. a 2. třídy). Posavadní učebnice už tím zacházejí od svého účelu, že systematicky podávají biblické děje, zejména historii národa izraelského. Pro naše katechumeny je to ještě nedostupné a také bezúčelné. Jest tudíž volání po nové učebnici bibl. dějepřevě svrchovaně oprávněno.“⁴⁷²

Stejný postoj obhajuje v roce 1924 Václav Oliva, který se odvolává na Bedřicha Knechta, autora úspěšné učebnice *Krátké biblické dějiny*.⁴⁷³ Knecht formuluje katolické stanovisko následovně: 1. vlastní a základní učebnicí při katolickém náboženství je katechismus, 2. vyučování biblickým dějinám má toliko podpořit vyučování katechismu; 3. proto biblická dějepřeva má být tak uspořádána, aby tomuto účelu všemožně vyhovovala. Katechismus je proto tak důležitý, protože vykládá katechumenům „čemu mají věřiti, v co doufati, co milovati a jak si počínati, aby dosáhli věčné blaženosti“. K tomu dodává:

„Proto katechismus je základem a středem náboženského vyučování a domněnka, jakoby tímto základem a středem byly biblické dějiny, vyvěrá z bludného a nekatolického hlediska. Žáci zajisté nemohou, a ani nesmí svou víru čerpati z biblických dějin, ale obdržují celou věrouku od učitelského úřadu církve, jenž podává jim ji v katechismu. Připadá tedy katechismu při všech stupních náboženského vyučování vůdčí úloha (...) Vyučování musí směřovat k tomu, aby bylo podporou pro vyučování katechismu. Není tedy jeho účelem samostatnost, ale má se věnovati službě katolické věrouky a mravouky, jež obsaženy jsou v katechismu.“⁴⁷⁴

V duchu třetí Knechtovy zásady je třeba vypravovat „nejdůležitější události svatých dějin a nejvýznačnější momenty zjevení Božího“ tak, aby vyprávění obsahovalo „všechny výroky, předobrazy, typy a fakta, jež jsou důležitá pro vyučování katolickému ka-

---

⁴⁷² DVOŘÁK, Xaver. Biblická dějepřeva ve vyučování náboženském. *Věstník katechetský* 1917, roč. 20, č. 9, s. 103–104.

⁴⁷³ Tuto učebnici přeložil do češtiny František Skalík. Patrně poprvé byla vydána již roku 1898 pod názvem *Malý biblický dějepřev Bedřicha Justa Knechta*. Naposledy vyšla v roce 1917: KNECHT, Bedřich, Just. *Malý biblický dějepřev*. 7. vydání. Frýburk v Breisgavě: Herderovo nakladatelství, 1917.

⁴⁷⁴ OLIVA, Václav. O pohádkách při náboženském vyučování. *Vychovatel* 1924, roč. 39, č. 9, s. 132–134; č. 10, s. 150–153.

techismu a církevní liturgii“.⁴⁷⁵ Řeč musí být podle Knechta biblická a nesmí se „modernizovat“, a to z důvodu, že bibličtí autoři byli osvíceni Duchem Svatým, proto není možné biblické dějiny vypravovat lépe. Další důvod vyplývá z doslovného chápání veršů v knize Zjevení (Zj 22, 18–19).

V témže roce, kdy kladl Václav Oliva důraz na dodržování Knechtových zásad, byla zpracována a uveřejněna ve *Věstniku katechetském* diskuze Wilhelma Pichlera k nové biblické dějepřevě v Rakousku.⁴⁷⁶ Pichler zdůrazňoval několik přístupů, které korespondovaly se závěry vídeňského katechetického kongresu:

- Je třeba klást důraz na vykupitelské dílo Ježíše Krista, které musí být představeno na událostech, jež jsou zatím v náboženském vyučování podávány jen velmi neúplně, kuse a matně, takže „*nemohou vzbuditi v dítěti ani živou představu ani hluboké porozumění aniž dokonce hluboký dojem na rozum a vůli. Proto je potřeba dějinného vyučování.*“⁴⁷⁷ Autor navrhl, aby dějepřeva obsahovala na konci starozákonního dílu přehled o přípravě vykoupení, přičemž „*hlavním je sestavení prorocství*“. V závěru druhého dílu by měl být připojený krátký obraz o Vykupiteli a jeho díle s poukazem na vyplnění prorocství. Po třetím dílu přehled o božském řízení a působení církve.
- Dějiny vykoupení jsou jedny a tvoří je „*biblické události s působením a osudy církve. Starý zákon ukazuje, jak Bůh láskyplně a moudře připravoval vykoupení. Nový zákon ukazuje samého Spasitele, jak toto dílo vykonal, zprostředkování vykupitelské milosti své církvi odevzdal a v dějinách církve vidíme, jak ona přes všechny překážky a pronásledování tuto úlohu plní*“. Jelikož žáci nebyli schopni pojmout obsáhlé dějinné výklady, bylo třeba „dát si čas“ na výklad toho nejdůležitějšího a to „*před duší posluchačů k jejich rozjímání a podivu rozvinouti*“. Ostatní mělo být do této „kostry“ letmo vsunuto a s tím spojeno. Po rozjímání žáků bylo třeba ukázat na poučení, které událost obsahuje, a jak je „osvědčovat“.⁴⁷⁸

---

⁴⁷⁵ *Tamtéž*.

⁴⁷⁶ Úvahy o nové bibl. dějepřevě v Rakousku. *Věstník katechetský* 1924, roč. 27, č. 5, s. 33–38. Autora článku nelze dohledat, značka (J.S.). Domníváme se, že značka patří redaktorovi Jaroslavu Slavičkoví. Diskuze Wilhelma Pichlera byla uveřejněna ve *Christlich-paedagogische Blätter* 1924, č. 3.

⁴⁷⁷ *Tamtéž*, s. 33.

⁴⁷⁸ *Tamtéž*, s. 34.

- Aby účinnost nevyprchala, mají děti po ústním sdělení událost číst a důležitá místa si vštípit do paměti (tzn. vybrané výroky z Písma svatého, které ukazují na jádro hlavního učení). Tuto četbu lze považovat za „novinku“ v biblickém vyučování, se kterou se dříve nepočítalo.

Závěr článku přináší v sedmi bodech návrhy, jak by měla nová učebnice biblické dějepavy vypadat: 1. připojit k biblické dějepřavě dějiny církve katolické; 2. a 3. omezit starozákonní látku a vypustit nedělní a sváteční perikopy; 4. vypravování se musí držet přesně Písma svatého. Výjimky jsou možné v místech, kde je pro děti příliš těžká vazba; 5. před vlastní dějepřavou by měl být úvod o vzniku a zachování Písma svatého a na závěr by měl být uveden souhrn; 6. jednotlivé články by měly obsahovat hvězdičku u méně důležitých vypravování, po nadpisu udání pramene, naučné výroky kurzívou a na konci citát Písma svatého shrnující hlavní učení. Ten ale nemá být uveden u všech článků. Lze umístit i krátké poznámky či vysvětlivky, které zabrání bludnému pochopení; 7. biblická dějepřava má obsahovat obrazy, avšak ne příliš mnoho, a to takové, které posílí dojem z vypravování. V duchu tohoto návrhu zpracoval Hronek učebnici *Cesta k Bohu* podle Pichlerova vzoru (viz 4.1.3.2.).

3.3.3. Liturgická výchova

Druhým hlavním pramenem katecheze je liturgie. Liturgie se v církvi dočkala značného oživení díky období tzv. liturgického hnutí, jehož prvními protagonisty byli benediktini ve Francii, kteří se zasloužili o studium a vydávání starobylých liturgických textů.⁴⁷⁹ Hlavním cílem tohoto hnutí bylo především dosáhnout uvědomělé, činné a účinné účasti všech věřících na bohoslužbě církve, aby se pro ně stala pramenem života z víry. Jednotliví protagonisté liturgického hnutí měli různé názory na cesty k tomuto cíli.⁴⁸⁰

Na chápání liturgie jako účinného prostředku k posílení křesťanského života lidu mělo u nás velký vliv nejspíše učení Jana Křtitele Hirschera, který zdůrazňoval vnitřní spojení věřících s knězem namísto pouhé fyzické přítomnosti při mši svaté.⁴⁸¹ Požadoval společný zpěv a modlitbu lidovým jazykem během bohoslužby.⁴⁸² Chápání církve jako

⁴⁷⁹ Podrobně viz POLC, Jaroslav. *Posvátná liturgie*, s. 135nn.

⁴⁸⁰ *Tamtéž*, s. 138.

⁴⁸¹ Jan Křtitel Hirscher (1788–1865) byl profesorem pastorální teologie v Tübingen. Je též autorem katechetiky, o jejíž vysoké úrovni se zmiňuje v souvislosti s recenzí Blandovy *Pastorálky ve škole* KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*, s. 216.

⁴⁸² Srov. POLC, Jaroslav. *Posvátná liturgie*, s. 149–150.

živého organismu (podle sv. Pavla) rozvinul Jan Šebestián Drey. Na něj a na Hirschera navázal Jan Adam Möhler, který prohloubil nauku o podstatě církve.⁴⁸³ Jeho nauka byla potvrzena a rozvinuta v encyklice *Mystici corporis Christi*.⁴⁸⁴ Podobně encyklika *Mediator Dei*⁴⁸⁵ byla vnímána jako výraz papežského uznání novodobého liturgického hnutí.⁴⁸⁶ V katechezi se vliv těchto dokumentů projevil v rozvoji eucharistické výchovy k aktivní účasti věřících na slavení mše svaté.

Ve snahách o liturgickou obnovu u nás se objevovaly zmínky, které korespondovaly s přístupem Prospera Guérangera: věrnost učitelstvímu úřadu církve; hledání teologického smyslu v Písmu svatém a ve spisech svatých Otců; překlad liturgických modliteb do národního jazyka, aby z nich lidé mohli čerpat sílu pro svůj duchovní život; obnova liturgického zpěvu, návrat důstojnosti, střízlivosti a posvátnosti liturgickému slavení.⁴⁸⁷

Liturgické hnutí v českých zemích bylo spojeno s tzv. beuronským obdobím pražského benediktinského kláštera Emauzy. Toto hnutí oslovilo i Josefa Hronka svou krásou a jednoduchostí (srov. kap. 1.1.3.). Polc se domnívá, že toto hnutí bylo blízké spíše vzdělanější části českých věřících, má však mj. zásluhy i ve výchově ministrantů.⁴⁸⁸ Součástí katecheze se stala výuka písní z kancionálu. Reformní kroky byly podporovány i některými biskupy, zejména královéhradeckým Eduardem Brynychem.⁴⁸⁹

Výklad mše svaté v katechezi ve dvacátých a třicátých letech

Svědectví o vlivu reformních kroků na katechezi čerpáme ze zprávy z vídeňského katechetického kongresu, který požadoval, aby žák od středního stupně obecné školy liturgii porozuměl, vžil se do liturgického roku a měl účast na liturgických výkonech. Tomu mělo napomoci eucharisticky zaměřené a prakticky pojaté vyučování. Žáci se

---

⁴⁸³ O nauce Dreye i Möhlera podrobněji *Tamtéž*, s. 152–153. Viz také KUNETKA, František. *Úvod do liturgie svátostí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 108–112.

⁴⁸⁴ PIUS XII. Encyklika *Mystici corporis Christi* o tajemném těle Kristově ze dne 29. června 1943. In AAS 35 (1943), s. 193–248.

⁴⁸⁵ PIUS XII. Encyklika *Mediator Dei* o svaté liturgii ze dne 20. listopadu 1947. In AAS 39 (1947), s. 521–600.

⁴⁸⁶ Srov. RAHNER, Karl. Úvod ke Konstituci o posvátné liturgii Sacrosanctum Concilium. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995, s. 127.

⁴⁸⁷ Podrobně *Tamtéž*, s. 140–147.

⁴⁸⁸ Srov. např. JANOUŠEK, Hroznata František. *S Jiřím Reinsbergem o Emauzích a liturgickém hnutí*. Týn nad Vltavou: Marek Svoboda, 2000.

⁴⁸⁹ Podrobně o liturgickém hnutí v Čechách POLC, Jaroslav. *Posvátná liturgie*, s. 166–175.

učili společné modlitby a zpěvy při mši svaté. Eucharistické vyučování mělo podpořit živou víru v přítomnost Ježíše Krista v Nejsvětější svátosti oltářní.⁴⁹⁰

Na nižším stupni bylo cílem liturgické výchovy, která se děla jen příležitostně, naučit děti, aby byly na bohoslužbě rády a nábožně přítomny. V roce 1912 přináší *Věstník katechetský* návod na postupný výklad mše svaté: 1. dítě se má nejprve účastnit „náboženských cvičení“, aby se naučilo bohoslužbu pozorovat a chovat se důstojně; 2. pomocí názorných obrazů se učí rozeznávat a pojmenovávat hlavní části bohoslužby; 3. dítě nacvičuje náboženské úkony; 4. dítě je uváděno do tajemství bohoslužby. O způsobu, jak realizoval čtvrtý bod, se vedly diskuse. Uvedme několik příkladů:

- nejmenším dětem bylo tajemství bohoslužby vykládáno na základě vánočního tajemství: po pozdvihování sestupuje dítko Ježíš na oltář a brzy po pozdvihování vchází do duše kněze;
- pro děti 4. třídy se užíval tzv. mystický výklad: každá část bohoslužby se vztahovala k jedné události z Ježíšova vykupitelského díla počínaje hříchem prarodičů (vstupní modlitba) přes Ježíšovo prožívání utrpení až po slavný příchod soudu (přijímání);
- význam první části bohoslužby tzv. mše katechumenů byla vykládána na základě situace v prvotní církvi a významu slavení památky Páně pro ni. Mystický výklad se uplatnil až ve druhé části, tj. pro vlastní mši svatou;
- Prostý výčet mešních obřadů s nárokem na úplnost a výklad jejich významu se zdál neúčinný katechetovi Janu Pořickému, a proto předložil výklad na základě metody historické, a to tak, že ukázal, jak se jednotlivé obřady vyvinuly. Podle autora tak vystupuje do popředí imponující stáří křesťanství. Děti měly pochopit, proč kněz jednotlivé úkony koná, a tak jim měly déle utkvět v paměti.⁴⁹¹
- Jiný katecheta publikoval návrh, v němž nadřadil vzbuzování náboženských citů nad opodstatněný výklad. Malé děti měly sledovat při mši svaté „andělíčky“ po stranách oltáře, jak si „hrají“ s „Ježíškem“ na oltáři.⁴⁹²

---

⁴⁹⁰ Srov. KOLÍSEK, Alois. Katechetský kongress ve Vídni, s. 219. Viz Příloha č. 11, sekce I., bod 4 o liturgickém vyučování na středním a vyšším stupni.

⁴⁹¹ Srov. POŘICKÝ, Jan. Katechese o obřadech mešních. *Věstník katechetský* 1915, roč. 18, č. 10, s. 154–159; č. 11, s. 168–170.; *Věstník katechetský* 1916, roč. 16, č. 2, s. 26–38.

⁴⁹² Srov. Katechetický výklad mše svaté. *Věstník katechetský* 1925, roč. 27, č. 6, s. 41–45; č. 8, s. 59–62; č. 9, s. 70–72. Autor neuveden.

- V roce 1930 otiskl *Věstník katechetský* článek s pokusem o mystagogický výklad mše na základě tzv. „parallelismu“ mezi Starým zákonem a jeho naplnění Ježíšem Kristem a jednotlivými částmi mše svaté. Svůj návrh autor odůvodnil tím, že bohoslužba je „složitá věc“, a proto je třeba uplatnit zásadu ptát se nejprve po tom, jak vznikla, a tento výklad dětem předložit.⁴⁹³
- Ukázkou různých přístupů k výkladu mše svaté doplňuje otisk schématu nazvaného „Tajemství mše svaté“.⁴⁹⁴

S texty modliteb a výkladem některých liturgických úkonů se měly děti seznámit ve 3. třídě. Starším dětem měla ke zbožné účasti na bohoslužbě pomoci modlitební knížka s texty mešních modliteb podaných ve srozumitelném překladu, a zpěvník, aby se mohly účastnit společného zpěvu.⁴⁹⁵ Cílem bylo, aby děti sledovaly mši svatou nejen nábožně, ale i s porozuměním. Vyučování bylo více prodchnuto citem (např. namísto Dítě Ježíš autoři užívají výrazu „Ježíšek“). Svaté přijímání se již netýkalo jen kněze, ale i lidé mohli Ježíška přijímat do svého srdce, aby byli „rádi“. Vyučování bylo obohaceno o novozákonní i starozákonní příběhy, které měly se mší svatou souvislost (např. svatba v Káně Galilejské, Abrahámovo setkání s Melchizedechem apod.). Mše svatá se měla propojit se životem dětí: děti dostávaly „úkoly“, o co se mají vnitřně snažit v jednotlivých částech mše svaté (např.: mše je nejdůstojnější klanění se Bohu, dítě si má proto promyslet, za co se chce Bohu příští neděli klanět).⁴⁹⁶

Důraz na vnitřní prožívání jednotlivých úkonů mše svaté vedlo k posunu cíle liturgické výchovy dětí: od „sledování s porozuměním“ k „činné účasti“, která spočívala ve výše představeném osobním vnitřním prožívání jednotlivých úkonů mše svaté.

Liturgický princip v katechezi ve čtyřicátých letech

Učinit liturgickou výchovu základem katecheze navrhl Karel Reban:

„Stojí za úvahu, není-li postupem účelnějším, vedeme-li napřed věřící do činného liturgického života a tím do spojení s Ježíšem skrze Církev, a když jsme je takto zapojili objektivně na síly Boží, potom teprve objasňujeme a propracováváme detaily jiné, např.

⁴⁹³ Srov. K výkladu mše svaté. *Věstník katechetský* 1930, roč. 33, č. 3, s. 33–35; č. 4, s. 37–42. Autora článku nelze dohledat, značka (R.:).

⁴⁹⁴ Vyšlo v časopise *Vychovatel* 1934, roč. 49, č. 1–2, s. 17, bez dalšího komentáře. Schéma bylo převzato z časopisu *Legio angelica*, autorem je Dr. Parsch (redaktorem *Vychovatele* byl v té době Josef Hronek).

⁴⁹⁵ Srov. Postupný výklad mše svaté. *Věstník katechetský* 1912, roč. 15, č. 11, s. 161–163; č. 12, s. 177–178. Autor neuveden.

⁴⁹⁶ Srov. Dítě a mše. *Věstník katechetský* 1923, roč. 26, č. 11, s. 90–94.

*apologetické, sociální a jiné. Tak to odpovídá dvěma tendencím dnešního člověka, který chce ‚čin‘ a ‚společnost‘ – jednotu mnohých v jednom: tomu právě vyhovuje liturgie.*⁴⁹⁷

Reban tuto myšlenku rozvedl podrobně i v několika dalších člancích. Jeho úvahy vedly k tomu, aby se liturgie stala „kulturou duše“, z níž pak vyplývá vše ostatní, co patří ke křesťanskému životu, především však: 1. oslava Boží a 2. posvěcení duší i veškerého života.⁴⁹⁸ Reban nezůstal jen u teorie, ale propracoval i praktický návod, jak uvádět děti a mladé lidi do liturgie postupně.⁴⁹⁹

Realizace výsledků „správného“ liturgického hnutí narážela na nedostatek pochopení ze strany kněžstva, které spíše upozorňovalo na výstřelky, než by se jeho přístupem seriózně zabývalo.⁵⁰⁰ Mezi tyto „výstřelky“ patřilo i nesprávné chápání výzvy papeže Pia XI. z encykliky *Ubi arcano*: „Řekněte svým věrným z řad laiků, že když se ve spojení se svými kněžími a biskupy účastní práce apoštolátu a vykoupení individuálního a sociálního, tehdy více než kdy jindy jsou *genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, lid Boží, který oslavuje.*“⁵⁰¹ Josef Zvěřina se zabýval správnou exegezí tohoto textu a doporučil užívání termínu „královské kněžství“, pokud je tento termín řádně vyložen:

„Kristova kněžská důstojnost je ontologicky otištěna v pokřtěných podle toho, k jaké funkci jsou věřící v duchovním těle Kristově povoláni. Křest udílí pouhé příslušenství k Tělu Kristovu a nejnižší účast na životě v milosti. Svaté biřmování zavazuje k větší účasti aktivní ve vykupitelské činnosti našeho Velekněze. Konečně svěcení kněžstva udílí nejvyšší stupeň spoluúčasti při vylévání svátostných dober na lidstvo, nejvyšší povolání k úloze prostředníka a nejvznešenější zmocnění k latreutické poctě Bohu.“⁵⁰²

Nauka o svátostech a příprava k jejich přijetí

V souvislosti s eucharistickými dekrety papeže Pia X. došlo k oživení diskuse a hledání nových cest v přípravě ke svaté zpovědi, prvnímu svatému přijímání a rovněž v podpoře častého přijímání věřících. Naopak zájem o svátost biřmování spíše upadal, proto se řešil i vhodný způsob motivace a přípravy k přijetí této svátosti.

---

⁴⁹⁷ REBAN, Karel. Správné stanovisko k liturgickému hnutí (LH). *ČKD* 1944, roč. 84, č. 1, s. 29–31. Dále jen REBAN, Karel. Správné stanovisko.

⁴⁹⁸ Srov. REBAN, Karel. Liturgie: zdroj náboženské obrody. *ČKD* 1943, roč. 83, č. 3, s. 140–146.

⁴⁹⁹ Srov. REBAN, Karel. Mladá duše jde k Bohu liturgií. *Logos* 1947, roč. 2, č. 7, s. 409–415.

⁵⁰⁰ Srov. REBAN, Karel. Správné stanovisko, s. 29.

⁵⁰¹ PIUS XI. Encyklika *Ubi arcano* o pokoji Kristově dosažitelném v království Kristově ze dne 23. prosince 1922. In *AAS* 14 (1922), s. 673–700.

⁵⁰² Srov. ZVĚŘINA, Josef. Královské kněžství. Exegetické a dogmatické poznámky. *ČKD* 1940, roč. 80, č. 6, s. 401–413.

První místo v katechezi měla pravděpodobně příprava ke svátosti pokání. Tato svátost byla chápána jako svátost ustanovená Ježíšem na odpuštění hříchů, hojící nemoci a rány duše a dávající ztracenou milost. Nejsvětější svátost oltářní byla prezentována jako pokrm duše, který živí a rozmnožuje, sílí a udržuje drahocenný a nutný život milosti posvěcující. Věřící měli porozumět tomu, že obě svátosti mají mimořádný význam v životě každého katolíka jako prostředky posvěcení a milosti. Měli se naučit z tohoto zdroje čerpat a pro svoji duši načerpané milosti náležitě využít. Z toho vyplývala důležitost poučování, zvláště prvního poučování: „*Kdo naučil děti ve škole náležitě se zpovídati a důstojně přijímati, jest nejlepším katechetou.*“⁵⁰³ Příprava ke zpovědi zpravidla obsahovala: 1. nejprve vysvětlení pojmů: přestoupení přikázání, svědomí, těžký a lehký hřích, peklo, milost, svaté svátosti jako neviditelné znamení viditelné Boží milosti; 2. výklad jednotlivých částí svátosti pokání; 3. „přípravu srdce“, tj. probouzení zkroušenosti z pocitu ubohosti, výzvy k upřímnému vyznání, zbožný strach z pekla a věčného zavržení; 4. podrobné zpytování svědomí podle Desatera; 5. poučení, jak Bůh trestá hřích, a to na základě příkladů z Bible; 6. vzbuzení lítosti a předsevzetí na základě líčení utrpení Pána Ježíše.⁵⁰⁴

V další výchově ke svátosti pokání se řešil způsob její organizace. Podle svědectví z roku 1915 se děti povinně zpovídaly třikrát do roka ve škole, a to nejčastěji ve výtvarné dílně nebo v tělocvičně za přítomnosti celé třídy a hluku spolužáků. Tento styl v nich vytvářel dojem, že školní zpověď patří ke školním povinnostem, stíral její liturgický ráz a nezajišťoval zpovědní tajemství.⁵⁰⁵ Tato praxe přetrvávala patrně řadu let, neboť v roce 1935 vydal pražský biskup nařízení, aby se zpovědi školních dětí konaly pro celou školu najednou, ale v chrámu Páně s výjimkou doby postní, pokud jsou velké mrazy. Kněží si mají vypomáhat a děti nemají být nuceny zpovídat se svému katechetovi.⁵⁰⁶ Zpovědní zrcadla, kterých museli žáci užívat, obsahovala učebnice katechismu. Zpovědní zrcadla byla také součástí modlitebních knížek a zpěvníků, kde nebyla vždy dodržena zásada, aby se jejich text shodoval s učebnicí. Objevovala se „šlendriánská“ díla,

---

⁵⁰³ OLIVA, Arnošt. Příprava k první sv. zpovědi. *Věstník katechetský* 1928, roč. 31, č. 1, s. 3–8. Článek pokračuje ještě v průběhu roku 1928 a 1929 celkem sedmi pokračováními a představuje dopodrobna obsah katechezí k přípravě ke zpovědi.

⁵⁰⁴ Srov. *Tamtéž*.

⁵⁰⁵ Srov. Školní svatá zpověď. *Věstník katechetský* 1915, roč. 18, č. 5, s. 77–79.

⁵⁰⁶ Srov. Zpovídání školních dětí. *Vychovatel* 1935, roč. 50, č. 5–10, s. 128.

kteřá nerozlišovala mezi hříchŷ – „nehříchŷ“, dětskými rozpustilostmi apod. Jejich následkem byla u některých úzkostlivost a další velké psychické problémy.⁵⁰⁷

Snahy papeže Pia X. o zjednodušení přípravy k prvnímu svatému přijímání a jeho výchovného využití se u nás setkaly s různou odezvou. Stejně tak snaha o časté svaté přijímání věřících. Někteří kněží trvali na požadavcích a podmínkách pro časté a časné přijímání jako byly: požadavek svatosti, odměna za dokonalost a ctnost, které jsou výsledkem vlastního úsilí, strach o ztrátu náležitě úcty k Velebné svátosti apod.⁵⁰⁸ K přípravě dětí vznikla celá řada příruček různých autorů.⁵⁰⁹ Z Belgie se šířilo eucharistické hnutí, na jehož základě vznikla eucharistická metoda, kterou u nás prezentoval František Tomášek.⁵¹⁰

Příprava k biřmování se měla podle církevního zákoníku konat kolem sedmého roku věku (can. 788). V praxi se za vhodný věk považovalo období, kdy žáci opouštěli školu. Z Hronkových současníků publikoval v Čechách příručku k přípravě na tuto svátost Arnošt Oliva,⁵¹¹ emauzští benediktini⁵¹² a někteří další. Obsah katechezí vycházel z biblického příběhu o seslání Ducha Svatého o letnicích (Duch Svatý působí v biřmovaném analogicky jako v apoštolech) a z tradičního učení o milosti Boží, která je biřmováním „rozmnožována“. Vztah mezi biřmováním a křtem je popsán jako rozvinutí darů křtu, při němž nedostáváme „všechnu krásu“, kterou nám Bůh může dát. Úkolem biřmovanců bylo připravit Duchu Svatému přibytěk, který měl být čistý (bez hřichu), okrášlený (ctnostmi) a teplý (plný lásky). Život ze svátosti biřmování měl být naplněn zápasem o věrnost ve víře a o ctnostný život. Nezrušitelné znamení, které bylo jako pečeť vtisknuto do duše, mělo zářit ve svatých duších jako hvězda, v duších zatracenců jako vypálené znamení hanby. Nejdlejší pasáž byla věnována poslání biřmovaných. Závě-

---

⁵⁰⁷ Srov. Zrcadlo zpovědní. *Věstník katechetský* 1915, roč. 18, č. 11, s. 170–171. Autor článku je podepsán značkou (X.D.). Domníváme se, že značka patří Xaveru Dvořákovi. Kritika se týká Drůbkova zpěvníčku.

⁵⁰⁸ Srov. Několik myšlenek k eucharistickým reformám. *Věstník katechetský* 1917, roč. 20, č. 11, s. 124nn. Pozitivní příklad z praxe, z něhož ale nelze usoudit, nakolik byla rozšířena, viz VONDRÁČEK, Antonín. Jak provádím časté sv. přijímání v osadě. *ČKD* 1941, roč. 81, č. 2, s. 83–90.

⁵⁰⁹ Na některé z nich odkazuje HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 79.

⁵¹⁰ TOMÁŠEK. *Eucharistická metoda náboženského vyučování*. Olomouc: Lidové knihkupectví a nakladatelství, 1937. Její součástí byla příloha lístkové kolekce cvičení duchovního života.

⁵¹¹ OLIVA, Arnošt. *Příprava na svaté biřmování*. Praha: Kropáč & Kucharský, rok neuveden. Jedná se o otisk z *Věstníku katechetského*.

⁵¹² BENEDIKTINI EMAUZŠTÍ. *Svaté biřmování: podle římského pontifikálu*. Praha: Opatství emauzské, 1936.

rečná část vykládala průběh udělování svátosti, jednotlivé symboly a symbolické úkony.⁵¹³

3.4. Katechetika a pedagogika na teologických fakultách

Vznik katechetiky je možno časově umístit do druhé poloviny 16. století. V r. 1567 byla uvedena na teologickou fakultu Katolické university v Lovani katedra s výukou kursu katechetiky, podporovaná španělským králem Filipem II.⁵¹⁴ V zemích Rakouska tomu však bylo jinak.⁵¹⁵ Po skončení válek s Pruskem přistoupila císařovna Marie Terezie na rozsáhlé reformy, jejichž součástí byla i reforma univerzitního studia. Uskutečnění reformy znamenalo zavedení pastorálního bohosloví v roce 1774 jako univerzitního předmětu.⁵¹⁶ 18. října 1777 vešla v platnost nová osnova pro studium bohoslovecké a bylo nařízeno, aby se pastorálka na bohoslovecké fakultě v Praze přednášela v jazyce českém, proto zde byla zřízena česká stolice pastorální teologie. Účelem výuky tohoto oboru bylo připravit bohoslovce na pastorační práci mezi českým lidem. V době, kdy bylo teologické studium čtyřleté, vykládala se pastorální teologie jednu hodinu denně. V období pětiletého studia pak dvě hodiny denně.⁵¹⁷ Součástí pastorální teologie byla tehdy i katechetika.

Účelem této kapitoly je představit pojetí katechetiky a pedagogiky ve výuce učitelů, kteří vyučovali tyto obory česky. Zaměřili jsme se zejména na výuku na pražské české bohoslovecké fakultě (kap. 3.3.1. až 3.4.5.). Členění do podkapitol je dáno výraznými změnami v obsahu výuky katechetiky. Poslední dvě kapitoly jsou věnovány katechetice a pedagogice biskupa Brynycha a Jana Nepomuka Jindry z bohosloveckého semináře v Hradci Králové (kap. 3.4.6.) a učitelů Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Olomouci (3.4.7.). Zjištěné skutečnosti využijeme pro hodnocení Hronkovy vědecké a pedagogické činnosti na bohoslovecké fakultě ve srovnání s jeho předchůdci a současníky v kap. 4.2.

---

⁵¹³ Srov. JEŽEK. Příprava na biřmování. *Věstník katechetský* 1929, roč. 32, č. 6–7, s. 69–77; č. 8–9, s. 95–99. Jedná se o podrobný popis katechezí určených laickým katechetům.

⁵¹⁴ Srov. RUTA, Giuseppe. *Catechetica come scienza*. Leumann (TO): Elledici, 2010, s. 17; GEVAERT, Joseph. *Studiare catechetica*. Roma: LAS, 2009, s.20. Také Hronek uvádí, že „Jméno Ars nebo Theologia catechetica se vyskytuje teprve na sklonku 16. stol.“ v díle HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 10.

⁵¹⁵ Vývoj katechetiky na teologických fakultách u nás do roku 1920 podrobně popisuje KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*. Obsah prvních učebnic pastorální teologie včetně katechetiky představuje KŘIŠŤAN, Alois. *Počátky pastorální teologie*.

⁵¹⁶ Podrobněji *Tamtéž*, s. 23–28.

⁵¹⁷ Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*, s. 124.

3.4.1. Katechetika v učebnicích pastorálky Jiljího Chládky a Franze Giftschütze

První profesor české stolice pastorální teologie **Jiljí Aegidius Chládek**⁵¹⁸ vydal v roce 1780 česky psanou učebnici *Počátkové opatrnosti pastýřské*, v níž věnuje poměrně rozsáhlou část katechetice.⁵¹⁹ Chládek věnoval katechetice první dvě kapitoly: *O vyučování vesměs* (par. 1 – 28) a *O vyučování obecném, zvláště katechetickém* (par. 29 – 39).⁵²⁰ V první kapitole zdůvodnil povinnost kněží osobně katechizovat na základě výnosů koncilů, papežů a místních ordinářů a připojil chválu možnosti vyučovat v českém jazyce.⁵²¹ Ve druhé kapitole představil katechezi jako výklad katechismu a řešil jeho výběr. Za důležitou vlastnost katechety považoval znát a milovat děti. Za metodu vyučování schvaloval a za nejzpůsobilejší považoval tehdy užívanou tzv. sokratickou metodu otázek a odpovědí, kterou bylo „vše z dětí vyvíjeno a jednostranně rozumově vysvětlováno“.⁵²² U nás byl zastáncem této metody Aleš Pařízek (1748–1822), ředitel normální školy pražské, kde konali praktická cvičení bohoslovci. Způsob a obsah katechizování Chládek nerozváděl, ale odkázal na *Felbigerovu knihu methodní*⁵²³ a na další odbornou literaturu své doby z rakouského prostředí.⁵²⁴ Chládkovo pojednání o katechezi se podle Košáka netýkalo v první řadě školní katecheze, tu ponechával tzv. „normální škole“, ale šlo mu o katechezi „kostelní“.⁵²⁵ Chládek nepovažoval předpisy

---

⁵¹⁸ Jiljí Aegidius Chládek (1743–1806) byl dle titulu své první učebnice pastorálky „kanovník Premonstrátský na Hoře Sion v Praze, jinak na Strahově, doktorem v Písmích Svatých na Učení Pražském, a první profesor Theologie císař. král. veřejného v jazyce českém“. Srov. CHLÁDEK, Jiljí. *Počátkové opatrnosti pastýřské neb krátká naučení, jakby se pastýřové duchovní v povolání svém chovati měli*. 1. a 2. díl. Praha: Školní knihtiskárna, 1780.

⁵¹⁹ František Košák uvádí, že to byla první česká katechetika, kterou později sám Chládek zkritizoval pro její neúplnost a nepřehlednost. Šlo však o první „ohledání“ látky nové disciplíny a hledání způsobu, jak ji vyučovat. Učebnice byla předepsána za rukověť školní dvorním dekretem ze dne 27. 11. 1780. Chládek kromě této učebnice vydal v roce 1788 i zvláštní katechetický spis s názvem *Tři katechisací kostelní na modlitbu Páně*, který byl výsledkem praktických katechesí bohoslovců pod jeho vedením. Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*, s. 125–130.

⁵²⁰ Struktura katechetické části viz příloha č. 14.

⁵²¹ Okolnostem užívání češtiny ve vyučování pastýřského bohosloví a přínosu Jiljího Chládky rozvoji českého jazyka se věnuje poměrně podrobně KŘIŠŤAN, Alois. *Počátky pastorální teologie*, s. 77–80.

⁵²² Srov. HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 35. Podrobněji viz HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 21.

⁵²³ Johann Ignaz Felbiger byl augustiniánský mnich, od roku 1758 opat kláštera zaháňského. Byl považován za výtečného znalce školství. Císařovnou Marií Terezií byl pozván do Vídně k uskutečnění školské reformy na obecných školách. Srov. *Rozvoj školství v královském hlavním městě Praze*, s. 7. Felbigerova metodika *Vorlesungen uber die Kunst zu katechisieren* z roku 1774 byla považována za první práci, v níž se metodické požadavky poprvé opírají o psychologickou bázi. Proto je Felbiger považován za zakladatele metodiky vyučování náboženského na obecní škole. Srov. HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 21. Podrobně o této metodě a jejím všeobecném zavedení v obecných školách referuje KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*, s. 137–141.

⁵²⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 127.

⁵²⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 128. Podrobněji o Chládkově pojetí katechetiky pojednává také KŘIŠŤAN, Alois. *Počátky pastorální teologie*, s. 100–106.

za jediné kritérium katecheze. Nabádal katechetu, aby byl opatrný, bedlivý a spoléhal i na vlastní zkušenost. Chládkova učebnice vyšla značně rozšířená. Autor ji o dvacet let později přepracoval a vydal v německém jazyce.⁵²⁶

Sám Chládek mohl podle své učebnice vyučovat jen několik let, neboť v roce 1788 byla na univerzitách v Rakousku povinně zavedena Giftschützova učebnice pastýřského bohosloví.⁵²⁷ Její součástí byla též katechetika. Ze struktury katechetické části můžeme usuzovat, že se stala základem pro moderní katechetiku na více než století dopředu.⁵²⁸

Franz Giftschütz zavedl ve své příručce pastorálního bohosloví termín „o posluhování slova“. „Slovem“ měl na mysli pravdy náboženství. Slovo „katechizace“ vykládal na základě Písma svatého a církevních otců. Za první katechety v širším smyslu pokládal Pána Ježíše a jeho učedníky. Oproti Chládkově pojetí katechetiky se věnoval velmi obšírně katechizaci dětí formou náboženské výuky a kázání určeného dospělým.⁵²⁹

První část Giftschützovy katechetiky má název *O vyučování náboženství vůbec* a obsahuje 114 paragrafů. Pojednává o předním místě vyučování mezi ostatními povinnostmi duchovního správce, který má vyučovat sám kvůli výhodám a nařízením (par. 1–3). Vyučování musí být řádně uspořádáno (par. 6–14), vykládáno a dokazováno (par. 15–26), aby byli posluchači získáni (par. 27–33). Je proto třeba dbát na řeč (par. 34), postup (par. 35), a na příležitosti a způsoby, jaké jsou používány vzhledem k žákům (par. 36–38). Par. 39–114 pojednávají o tom, jak náboženské pravdy vykládat.⁵³⁰

---

⁵²⁶ Jedná se o titul *Bemerkungen über wichtigere Gegenstände der Pastoraltheologie für katholische Geistliche*, který vyšel v šesti sešitech v letech 1801–1802. Nepodařilo se nám zjistit, jak byla tato učebnice na fakultě užívána, nebereme ji dále v úvahu. Podrobněji viz JERÁBKOVÁ, Lenka. *Aegidius Chládek*.

⁵²⁷ Prof. Franz Giftschütz (1748–1788) vyučoval pastorální teologii na vídeňské univerzitě. Jeho třísvazková pastorální teologie má název *Leitfaden für die in den k. k. Erblanden vorgeschriebenen deutschen Vorlesungen über die Pastoraltheologie* a vyšla poprvé 1782, v roce 1811 v pátém vydání. Srov. [2. 5. 2013] <http://de.wikisource.org/wiki/ADB:Giftsch%C3%BCtz,_Franz>. Do češtiny ji na základě rozkazu vlády přeložil Václav Stach, profesor pastýřského bohosloví na univerzitě v Olomouci. Po jazykové stránce knihu upravil Josef Dobrovský. Český překlad byl vydán pod názvem *Počátkové k veřejnému v c. a k. zemích předepsanému vykládání pastýřské teologie* roku 1789 a od té doby ho musel ve výuce používat i prof. Chládek. Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*, s. 130.

⁵²⁸ Viz příloha č. 14.

⁵²⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 131.

⁵³⁰ *Tamtéž*.

Ve druhé části s názvem *O katechesi a kázání* (161 par.) je odlišena *katechizace* určená farníkům, kteří ještě nic nevědí o náboženství a potřebují „mléko“,⁵³¹ a *kázání* určené farníkům, kteří jsou již v základech křesťanství vyučeni. Katechizace se podle Giftschütze týkala zejména dětí. Druhá kapitola začíná výkladem, jak byly děti nábožensky vychovávány v minulosti: ve starověkých rodinách, výuka katechumenů, vyučování v chrámech, katechetických školách a o způsobu vyučování u církevních otců a na lateránském a tridentském sněmu (par. 1 – 11). Autor se dále věnoval dějinám katechismu a zmiňoval se i o katechismech protestantských (par. 12 – 19).⁵³²

Pro účely této práce jsou důležitá pravidla pro vyučování dětí: Giftschütz doporučoval začít hned v mládí vypravováním biblické dějepavy, z níž se měla vyvozovat naučení víry a mravů; poté následoval výklad katolických článků víry. Obsah katechismu měl být podáván bez teologie a polemiky (par. 20–36). V části o metodologii katecheze (par. 37–55) doporučoval přirozený postup, názorné vyučování od známého nebo podobného, působení na cit, od přirozeného k nadpřirozenému, od jednotlivosti k všeobecnému, vedení ke správnému úsudku; jasný výklad, dokazování pravd z Bible a z rozumu. Cílem vyučování mělo být pohnout vůlí, aby se vyučování zakořenilo. K vhodným prostředkům katecheze podle Giftschütze patřily (par. 56–79): příklady srozumitelné dětem, kvalitní katechetické obrazy, písně, rozmlouvání (se začátečníky). Za nejlepší způsob považoval otázky a odpovědi a zabýval se tím, jaké mají být. Věnoval se též pravidlům pro učení se zpaměti. Katechezi ve škole měla doplňovat katecheze kostelní, která měla mít charakter lehčích kázání (par. 80–81).⁵³³

3.4.2. Vyučování katechetice pouze na školách normálních

Od roku 1812 byla na pražské bohoslovecké fakultě zavedena nová učebnice pastorky, která katechetiku neobsahovala.⁵³⁴ Jelikož katechetika byla nutnou součástí výuky bohoslovců vzhledem k jejich předpokládané pastorační praxi, bylo roku 1814 nařízeno vyučovat katechetice a pedagogice na všech diecézních ústavech. Pro studenty čtvrtého ročníku bohoslovecké fakulty byly tyto obory vyučovány na normální hlavní

---

⁵³¹ Tento přístup se opírá o výrok Žd 5,13. Později se podobně vyjadřuje i papež Pius X. v encyklice *Acerbo nimis*.

⁵³² Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*, s. 131–132.

⁵³³ *Tamtéž*.

⁵³⁴ Jednalo se o německou učebnici Andrease Reichenbergera: *Pastoral-Anweisung zum akademischem Gebrauche*. Byla zavedena na základě dvorského dekretu, který vydala studijní komise dvorní dne 7. 1. 1814, č. 2771. Srov. *Tamtéž*, s. 196.

škole. V praxi to znamenalo oddělení katechetiky a pedagogiky od pastorálky a posun od vědeckého pojednání k praktickému charakteru těchto oborů.⁵³⁵ Katechetiku a pedagogiku přednášeli bohoslovcům katecheti vzorné hlavní školy v Praze na Malé Straně.⁵³⁶ Tato situace trvala až do roku 1835, kdy byla znovu na univerzitě spojena katechetika s pastorálkou. Až do roku 1848 ji však přednášeli jen německy mluvící vyučující.⁵³⁷

3.4.3. Katechetika Jana Karla Škody

Jan Karel Škoda⁵³⁸ začal vyučovat praktickou katechetiku v učitelském ústavu⁵³⁹ a zároveň docházel na bohosloveckou fakultu jako suplent katechetiky.⁵⁴⁰ V roce 1856 vydal Škoda vlastním nákladem obecnou pedagogiku se zvláštním zřetelem k vyučování náboženskému, a proto ji nazval *Katechetika*.⁵⁴¹ Katechetickou terminologií a chápáním katechetiky představil následovně:

„Sestavení pravidel, dle kterých dítky psychologicky ku křesťanskému žití navádíme, katechetika slove. Kdo začátečníky takto navádí, slove katecheta; navádění takovéto slove katechisování; naváděnci slovou katechumeni; rukověť pak k tomuto navádění

---

⁵³⁵ Těto výrazné změně předcházela experiment císaře Josefa II. se zrušením diecézních seminářů a zřízením generálních seminářů řízených státem, a to v letech 1783–1790. Tento experiment se však nezdařil. Poté se na bohoslovecké fakultě vyučovalo: ve 2. ročníku vychovatelství (studenti docházeli na filosofickou fakultu) a ve 4. ročníku pastorálka a na ústavech ke vzdělávání učitelů katechetika a metodika. Srov. *Tamtéž*, s. 196–197.

⁵³⁶ Např. P. Aleš Pařízek do r. 1822; poté Dr. Mikuláš Tomek, od r. 1842 rektor vysokých škol pražských; poté František Česchik německé národnosti, který přednášel německy. Tito autoři publikovali praktické příručky jak katechizovati, jež měly charakter vypracovaných katechezí. Srov. *Tamtéž*, s. 198.

⁵³⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 198–199. Důsledkem toho bylo, že novosvětcenci nebyli schopni vyučování v češtině a při vyučování náboženství byli jednu lekci napřed před svými žáky. Až 12. 4. 1849 ministerstvo osvěty rozhodlo, aby byl na teologické fakultě i honorovaný docent téhož předmětu, který by pastorálku a katechetiku přednášel druhým jazykem. Pro češtinu se jím stal Dr. Jan Fabian roku 1850. S tím souvisela i potřeba vést praktická cvičení na české vzorové normální škole, která tehdy v Praze neexistovala, ale po úspěšných jednáních byla zřízena roku 1848 a vedle ní i učitelský ústav. Vedením normální školy byl pověřen Karel Slavoj Amerling.

⁵³⁸ Jan Karel Škoda (1810–1876) byl jako znalec češtiny pověřen zpracováním českých učebnic pro školu normální, kde se po jejím založení roku 1848 stal katechetou. Poté získal i místo profesora katechetiky a pedagogiky na učitelském ústavě při této české škole, kde od 3. 11. 1849 vyučoval bohoslovce. Roku 1868 byl z této školy propuštěn. Propuštění se týkalo i ředitele Amerlinga a dvou dalších učitelů, aniž by jim bylo sděleno, čím se provinili. Škodův další osud byl smutný. Vyřízení jeho penze trvalo šest let, žil ve velké bídě a roku 1876 zemřel. Pohřeb však měl slavný a byl pohřben na Vyšehradě. O jeho životním díle referuje *Tamtéž*, s. 212–213.

⁵³⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 207.

⁵⁴⁰ Katechetika se zde přednášela 3 hod. týdně v českém jazyce. Pedagogiku v té době přednášel Padlesák ve II. a I. roce po dvou hodinách týdně. Srov. *Přednášky bohoslovecké v Praze r. 1861–1862., ČKD 1861, č. 8, s. 628–629. Autor neuveden.*

⁵⁴¹ Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*, s. 208 a 213. Kniha vyšla tiskem Bedřicha Rohlíčka. V roce 1864 vyšlo druhé vydání a třetí roku 1874 po smrti autora. Podle Košáka šlo o pokus tohoto druhu ojedinělý a první.

*katechismus. Katechetika není jen pouhé, byť sebedůkladnější, těchto pravidel vědění, ale požaduje praktické seznání těchto pravidel užívání.*⁵⁴²

V poznámkovém aparátu autor uvedl, že *didaktika* je „urovnaný soubor pravidel vyučování“; *pedagogika (vychovatelství)* je urovnaný soubor pravidel, jakých zkušenost o vychovávání podává; *psychologie (dušesloví)* je učení o lidské duši.⁵⁴³ Na závěr vymezení identity těchto oborů uvedl, že se katechetika liší od vědy bohoslovné vůbec, objemem (katechetika se zabývá jen tím, co je třeba k bohumilému žití), úplností pojmů (katechetika pracuje s relativními pojmy), důkazy (k. používá jen krátké a lehké důkazy) a mluvou (k. používá jen lehkou a konkrétní mluvu).⁵⁴⁴ Škoda tak katechetiku zařadil mezi vědy pedagogické.

Škodova *Katechetika* je rozdělena do tří hlav, dále obsahuje závěr a přídavek.⁵⁴⁵ První hlava se zabývá „pěstováním poznávavosti“. Autor zde rozvedl tyto zásady: katecheta musí vědět, čemu bude učit, v jakém pořádku to bude předkládat. „Poznávavost“ dělí na dobu představ, dobu úsudků a dobu rozsudků. Dále se zabýval řečí a metodou vyučování. Jan Škoda doporučoval metodu vyptávací (sokratickou). Druhá hlava byla věnována „pěstování citivosti“. Jedná se o zbožné city a s nimi související modlitbu a svaté svátosti. Třetí hlava je věnována „pěstováním snaživosti“. Škoda se v ní zabýval pedagogickými kategoriemi, a to: pudy, navykání, poučení, odměna a trest, školní kázeň, charakter a churavá vůle. V závěru *Katechetiky* se věnoval vlastnostem katechety a dějinám katechetiky. Na katechetu kladl tyto požadavky: důkladná znalost semene, které rozsévá (semenem je obsah učení); znalost půdy, do které zasévá (duše dítěte a zákonitosti jejího vývoje); schopnost podat svaté učení vhodným jazykem; znalost a časté uvažování o nesmírné důležitosti svého díla; bystrý um, vtip, dobrou a rychlou paměť. Katecheta má být sám Božími pravdami dojat; mít nepřekonatelnou trpělivost, milovat děti pro Krista a svým příkladem podporovat, čemu děti učí. K cestám k dosažení tohoto cíle patří nejen teoretické znalosti, ale zvláště praxe. Přídavek učebnice se týká přípravy dětí k prvním svátostem. Autor uvedl seznam dětských hříchů (jen výčtem, ne podle Desatera) a vzorovou promluvu k prvnímu svatému přijímání.⁵⁴⁶

---

⁵⁴² ŠKODA, Jan Karel. *Katechetika*. 3. vydání. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874, s. 5. Dále jen ŠKODA, Jan Karel. *Katechetika*.

⁵⁴³ Srov. *Tamtéž*, poznámky pod čarou č. 2, 3 a 4 na s. 5.

⁵⁴⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 5–6.

⁵⁴⁵ Viz příloha č. 15.

⁵⁴⁶ Srov. ŠKODA, Jan Karel. *Katechetika*, s. 235nn.

Škodova *Katechetika* byla velmi příznivě přijata tehdejšími pedagogy. Pouze František Řezáč, redaktor časopisu *Škola a život* zmínil, že jde spíše o „rukověť“ neb „příruč-ní knihu katechetického vyučování“, neboť „*tento spis je naplněn tolikerými dobrými a praktickými věcmi, že teoretická stránka má menší váhu*“.⁵⁴⁷

3.4.4. Katechetika Františka Xavera Blanda a Jana Ladislava Sýkory

František Xaver Blanda⁵⁴⁸ se do dějin české katechetiky zapsal velmi výrazně svou prací *Pastorálka ve škole čili vychovávání mládeže učením, bohoslužbou a kázní svaté církve katolické*,⁵⁴⁹ kde shromáždil své přednášky. Blanda založil katechetiku na trojím úřadu Kristově. První část věnoval vlastní katechetice a metodice (o vychovávání mládeže křesťanským učením), druhou část uvádění dětí do modlitby, bohoslužeb a přijímání svátostí (vedení mládeže bohoslužbou katolickou) a třetí část hlavním pravidlům křesťanské výchovy, tj. pedagogikou (vychovávání mládeže kázní sv. církve katolické).⁵⁵⁰ Blandovo dílo bylo hodnoceno jako „utěšený pokrok“ v naší literatuře ve srovnání se Škodovou katechetikou.⁵⁵¹

Výraznou změnou a přínosem Blandova katechetického díla je radikální změna metody náboženského vyučování. Blanda vycházel z toho, že náboženství je nejdrahocennější a nejvznešenější poklad, který nám zjevil Kristus, ozařuje temnost lidského ducha a chrání ho před poblouzněním. Jeho výuka se proto musí opírat o Boží zjevení.⁵⁵² V této souvislosti Blanda kritizoval užívání jediné metody ke vzdělávání žáků, a to metodu heuristickou neboli katechetickou, která spočívala v kladení otázek a výuce odpovědí. Blanda napsal, že „*výhradné užívání metody heuristické zavedlo katechety nejen k marnému a vodnatelnému hraní otázkami*“, ale bylo zapomenuto, že víra dětí musí být

---

⁵⁴⁷ Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*, s. 209.

⁵⁴⁸ František Xaver Blanda (1838–1917), od r. 1868 profesor na učitelském ústavu a docent katechetiky a pedagogiky na teol. fakultě, 1883 doktor teologie, 1886 ředitel ústavu učitelského. Na učitelském ústavu Blanda přednášel pedagogiku, didaktiku, logiku, zákonodárství a dějiny vychovatelství. Publikoval řadu prací, z nichž vyplývá, že jeho hlavními obory byla zejména pedagogika. Srov. STEJSKAL, František. Mons. Th. Dr. František Xaver Blanda zemřel. *ČKD* 1917, roč. 58, č. 1+2, s. 134–135. Svůj vřelý vztah k této osobnosti vyjádřil i HRONEK, Josef. Památce Msgra Dra Fr. X. Blandy. *ČKD* 1928, roč. 69, č. 10, s. 1106–1108.

⁵⁴⁹ BLANDA, František Xaver. *Pastorálka ve škole čili vychovávání mládeže učením, bohoslužbou a kázní svaté církve katolické*. Praha: Knihkupectví V. Stýbla, 1884, 340 s. Dále jen BLANDA, František. *Pastorálka ve škole*. V publikaci samé není uveden rok vydání, pouze schválení knižecí arcibiskupské konsistoře Pražské ze dne 5. m. prosince l. 1883. Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*, s. 216.

⁵⁵⁰ Strukturu díla viz příloha č. 15.

⁵⁵¹ Srov. SKOČDOPOLE, Antonín. *Pastorálka ve škole*. *ČKD* 1884, roč. 25, č. 5, s. 312–316.

⁵⁵² Srov. BLANDA, František. *Pastorálka ve škole*, s. 13.

založena na Božské autoritě. Podle Blandy nadělala používaná metoda z dětí rozumáře a hloubaly beze vší víry.⁵⁵³

Blandou navrhovaná metoda má povahu narativní: „*Vyučování náboženské především vypravováno býti musí. Musí autoritu Boží zachovati a zároveň všechny síly duševní harmonicky vzdělávati a tak cíle svého, jenž jest čistá, zbožná, mravnost, dosíci.*“⁵⁵⁴ Z toho důvodu Blanda požadoval biblické vyučování: každou náboženskou představu dítěte je třeba vyvodit ze zjevených dějin, z toho vyvodit náboženské pravdy a celé vyučování založit na Božské autoritě. To má být spojeno se vzbuzováním pravých citů, k navedení k životu v pravdě a k přiměnění vůle k pevnému předsevzetí.⁵⁵⁵ Důvody, které k tomu vedou, jsou teologické:

„*V dějinách biblických poznáváme úmysly a vůli boží, jako jediný, krásný, ladný celek a proto také máme dějiny ty jako celek vykládati. V dějinách biblických poznáváme však také jednotlivé události, jimiž se pravdy a učení víry a mravů znázorňují a tak živé před očmi se nám staví. (...) V příčině stanoviska prvního měj katecheta stále na zřeteli, že základem a jádrem veškerého dějepisu jest zjevení boží, které se pohybuje kolem Ježíše Krista Boha a člověka, jemuž uloženo kleslé člověčenstvo vykoupiti, tedy kolem vtěleného Syna božího. Kdo svatým a blahoslaveným učiněn od pádu Adamova až na doby naše, učiněn jím pouze živou, láskou působící věrou ve Vykupitele, a to před příchodem jeho věrou v jeho příští a po příchodu jeho živou věrou v toho, který již přišel. V Ježíši Kristu soustřeďují se veškeré dějiny biblické i světové a proto třeba katechumeny tak vésti, aby svaté úmysly trojjediného Boha a jeho spravedlivé řízení světa a pořádání osudů jeho poznávali a tak v dějinách Boha a lásku jeho k lidem spatřovali se učili.*“⁵⁵⁶

Blanda zde jasně formuloval zásadu, která se v pozdější katechetice označuje jako trojiční christocentrismus.⁵⁵⁷ S jistým nadhledem můžeme mluvit od přechodu z naukového ke kerygmatickému modelu katecheze.⁵⁵⁸

K biblickému vyučování se vztahuje i článek „O vykládání perikop“, které se měly zařazovat příležitostně, a tak připravovat děti k poslouchání kázání. Doporučoval užívání akroamatické či výjimečně dialogické metody, neboť „*běží více o dojmutí srdce a naklonění vůle než o pouhé objasnění učení*“.⁵⁵⁹

---

⁵⁵³ Srov. *Tamtéž*, s. 58–59.

⁵⁵⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 62. Autor se odvolává na sv. Augustina.

⁵⁵⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 62–65.

⁵⁵⁶ BLANDA, František. *Pastorálka ve škole*, s. 108–109. Při přepisu byl zachován dobový pravopis.

⁵⁵⁷ Srov. *Všeobecné katechetické direktorium*, čl. 40, 41.

⁵⁵⁸ Srov. ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Modely katecheze v historii i aktuálně. Cesty katecheze 2010*, roč. 2, č. 4, s. 20–23.

⁵⁵⁹ Srov. BLANDA, František. *Pastorálka ve škole*, s. 110–111.

Výklad o liturgické výchově⁵⁶⁰ Blanda začal statí o výkladech dob a obřadů církevních.⁵⁶¹ Bohoslužbu zde označil za mocný vychovatelský prostředek, jímž vychovává církev své děti pro nebe, a to jejich rozum (objasňuje poznání Boha), cit lásky k Bohu a vůli (posiluje ji ke konání dobra).⁵⁶² Ve druhé hlavní části *Pastorálky* s názvem „Vedení mládeže katolickou bohoslužbou“ nejprve oponoval názorům některých pedagogů, že bohoslužba do školy nepatří, nebo že děti musejí nejprve znát dobře nauku, aby mohly přijímati svátosti a s prospěchem „obcovati službám božím“.⁵⁶³ Blanda se odvolal na druhé církevní příkázání a zkušenosti církve. Do výchovy bohoslužbou zahrnul „*navádění dítek k modlitbě*“ (jako k vnějšimu projevu naší víry, naděje, lásky, úcty, klanění, myšlení a Bohu se odevzdávání), „*vzdělávání náboženských citů*“ (láska k Trojjedinému Bohu, Rodičce boží a k andělu strážnému), „*řádné obcování mši svaté*“ (mše svatá jest celé křesťanství, vrchol a dokonání křesťanského náboženství, stálé obnovování a zúrodnování křesťanského života, souhrn všeho bohatství křesťanství – pravdy, milosti a zaslíbení; pramen k čerpání vody k ukojení našeho hladu a žízně).⁵⁶⁴ Dále k výchově bohoslužbou patří „*uvádění katechumenů v ducha církevního*“ (tj. obnova vykupitelského díla Ježíše Krista ve všech jeho částech) a „*navádění dítek k přijímání svatých svátostí*“.

Velký prostor Blanda věnoval svaté zpovědi.⁵⁶⁵ K prvnímu svatému přijímání dětí dal instrukce, které upozorňují na duchovní podstatu slavnosti.⁵⁶⁶ Zdůrazňuje význam obnovy křestních slibů u otevřené křtitelnice. „*Horlivý katecheta nepovažuje činnost svou za ukončenou prvním svatým přijímáním katechumenů svých, nýbrž jest přesvědčen, že toliko základ budoucímu působení položil a proto jich nepustí s očí svých.*“⁵⁶⁷ K otázce věku prvního svatého přijímání uvedl, že by to nemělo býti ani příliš pozdě (při odchodu dětí ze školy) ani brzy. Doporučil období mezi 10. a 12. rokem věku a připomíná zásadu sv. Tomáše, že stačí rozeznávati mezi chlebem pozemským a nebeským.⁵⁶⁸ Z části o svatém biřmování vyplývá, že již tehdy byla tato svátost nej-

---

⁵⁶⁰ Blanda termín „liturgická výchova“ ještě neuzivá. Používá termín „vedení mládeže bohoslužbou katolickou“.

⁵⁶¹ BLANDA, František. *Pastorálka ve škole*, s. 111–112.

⁵⁶² *Tamtéž*, s. 112.

⁵⁶³ Srov. *Tamtéž* s. 118.

⁵⁶⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 119–128.

⁵⁶⁵ *Tamtéž*, s. 134–150.

⁵⁶⁶ Např. doporučuje čisté oblečení, ale ne drahé a přezdobené, protože Spasitel přišel na svět v chudobě a pokoře. Srov. *Tamtéž*, s. 155.

⁵⁶⁷ *Tamtéž*, s. 156.

⁵⁶⁸ *Tamtéž*, s. 157.

méně vážená ze všech svátostí. Blanda doporučoval, aby byla ukázána souvislost této svátosti se křtem. „*Když člověk samostatnosti nabývá, nového posílnění od Ducha svatého potřebuje, aby s Bohem spojen zůstával a stále po cestě ctnosti kráčel.*“⁵⁶⁹ Motivací k touze po biřmování má být poznání vlastní slabosti a uvědomění si mnohých nebezpečí a bojů, které člověka v životě čekají.

V Blandově *Pastorálce* se poprvé v tomto literárním žánru objevuje rozsáhlá část nazvaná „Přídavek“, který obsahuje „některá zákonitá ustanovení o věcech školských, jichž znalost se na učiteli zvláště vyhledává“.⁵⁷⁰

Jan Ladislav Sýkora⁵⁷¹ navázal roku 1886 na přednášky svého předchůdce. Během svého krátkého působení jako docent katechetiky a pedagogiky nevydal samostatnou učebnici. Je autorem hesel „Katechetika“ a „Náboženství ve školní učbě“ ve *Stručném slovníku pedagogickém*.⁵⁷² Jeho významným počinem byl samostatně vydaný překlad mystagogických katechezí sv. Cyrila Jeruzalémského s obšírným úvodem a historickými, exegetickými a dogmatickými poznámkami.⁵⁷³ V časopise *Vychovatel* Sýkora publikoval článek „Některé myšlenky o vyučování biblické dějepřavě“,⁵⁷⁴ samostatně vydal knihu *Katechese o svátostech*⁵⁷⁵ určenou pro čtvrtou třídu osmitřídních škol.

3.4.5. Výuka katechetiky a pedagogiky Karla Tippmanna a Antonína Hory

Dva předchůdci Josefa Hronka **Karel Tippmann**⁵⁷⁶ jmenovaný docentem katechetiky roku 1892 a Antonín Hora pokračovali v přednáškách Blandy a Sýkory. Tippmann

---

⁵⁶⁹ *Tamtéž*, s. 159.

⁵⁷⁰ Přídavek zaujímá s. 179–327, tj. téměř polovina knihy.

⁵⁷¹ Jan Ladislav Sýkora (1852–1928) začínal své působení jako katecheta. Jako docent katechetiky a pedagogiky působil na pražské bohoslovecké fakultě v letech 1886–1891. Po rozdělení fakulty na českou a německou dne 28. září 1891 byl jmenován profesorem introdukce Nového zákona na české fakultě. V několika dalších letech byl děkanem bohoslovecké fakulty, v letech 1901–1902 rektorem Univerzity Karlovy. Dále působil v komisích pro katechetské zkoušky. Jeho podrobnější životopis včetně přehledu publikační činnosti a článků v časopisech uvádí PODLAHA, Antonín. Jan Ladislav Sýkora zemřel. *ČKD* 1928, roč. 69, č. 7, s. 824–827.

⁵⁷² Srov. *Tamtéž*, s. 826.

⁵⁷³ SÝKORA, Jan Ladislav. *Katechese sv. Cyrilla Jeruzalémského*. Praha: G. Franci, 1892. Vyšlo v rámci cyklu Ježkova „Knihovna Katechetská“ čís. 7.

⁵⁷⁴ SÝKORA, Jan Ladislav. Některé myšlenky o vyučování biblické dějepřavě. *Vychovatel* 1896. Tento ročník *Vychovatele* není dostupný. Text stejného obsahu použil Josef Hronek do *Kalendáře katolického duchovenstva na rok 1932* ve své stati „Výbor z biblických dějin se zřením ke katechezi“ (viz kap. 2.2.5).

⁵⁷⁵ SÝKORA, Jan Ladislav. *Katechese o svátostech*. Praha: Cyrillo-Method. knihkupectví, 1894.

⁵⁷⁶ Karel Tippmann (1846–1921) byl v době svého jmenování profesorem náboženství na ústavě učitelů v Praze, od roku 1892 působil na ústavu učitelů. Roku 1903 byl jmenován mimořádným profesorem a roku 1905 odešel do penze. Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny katechetiky II*, s. 220–221. Viz také *Géniové církve a vlasti* dostupné na [2. 5. 2013] <<http://www.cdct.cz/petera/php/ti.php>>. Tento zdroj charakterizuje K. T. jako katolického kněze, pedagoga a spisovatele. Zprvu působil jako kaplan v Ledcích a poté

publikoval obšírný *Výklad biblické dějepavy*, který v úvodu obsahuje výklad metody, kterou se mají posvátné dějiny vyprávět dětem. Učitel má mít na paměti, že vykládá něco svatého, má přihlížet k liturgickému roku a užívat biblické mluvy. Věc má dokonale znát, aby mohl všechno vysvětlit. Příběhy má vypravovat krátkými větami, věrně, bez chvatu, zřetelně, přirozeně a správně. Má používat obrazy, křidu a modely. Kromě biblických dějin se Tippmann věnoval i přepracování *Stručné katolické liturgiky*⁵⁷⁷ a roku 1875 vydal *Stručný církevní dějepis*.⁵⁷⁸ V roce 1903 byl Tippmann jmenován mimořádným profesorem katechetiky a pedagogiky a 1. července 1905 odešel do výslužby.⁵⁷⁹

Antonín Hora⁵⁸⁰ byl bezprostředním Hronkovým předchůdcem a patrně jej i vyučoval během jeho bohosloveckých studií. Hora přednášel tři hodiny katechetiky a pedagogiky a konal dvě hodiny praktických cvičení týdně, tato dotace byla později zvýšena na čtyři hodiny přednášek a dvě hodiny praktických cvičení. V říjnu 1912 byl jmenován titulárním mimořádným profesorem katechetiky a pedagogiky.⁵⁸¹

Antonín Hora učil, že katecheta je „*nauka, která důvodně a soustavně podává pravidla, jimiž při vychovávání mládeže, učením, bohoslužbou a kázní církevní řídit se třeba.*“⁵⁸² Její obsah členil na tři hlavní díly: 1. dějiny katechese; 2. idea o zřízení katechismu; 3. katechetická činnost církve, tj. vychovávání mládeže ke křesťanské dospělosti. Třetí část dělil podle katechetiky Blandy. O postupu katechetického vyučování Hora učil ve shodě se svými předchůdci:

- a) katecheta má vycházet z dějepisného vypravování zjeveného náboženství: z biblických dějin vyvozuje pravdy, které zakládá na autoritě Boží a předkládá je k naučení;

---

ve Vejprnicích na Plzeňsku. V letech 1874–1878 katechetou na měšťanské škole v Roudnici nad Labem a poté vyučoval na ústavu učitelů. Autor výchovných povídek pro mládež a učebnic náboženských dějin. V jeho literární tvorbě vystupuje didaktický a moralistický záměr ve vlasteneckém a náboženském duchu. Také poukazoval na dobovou národnostní a sociální problematiku.

⁵⁷⁷ Jejím původním autorem byl Dominik Al. Špachta. Tippmann přepracoval 3. vydání, které vyšlo ještě dvakrát a bylo schváleno všemi českými i moravskými ordinariáty. Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny katechetiky II*, s. 221.

⁵⁷⁸ Podle KOŠÁK, František. *Dějiny katechetiky II*, s. 221. Košák uvádí, že tuto učebnici schválila olomoucká arcidiecéze pro ústav učitelů a učitelů. Druhé opravené vydání vyšlo v Praze se jménem spisovatelovým roku 1879. Mezi školními učebnicemi byla uváděna ve vládním věstníku ještě roku 1917.

⁵⁷⁹ Srov. VAŇÁČ, Martin. *Výuka jednotlivých oborů v letech 1891–1939*, s. 151.

⁵⁸⁰ Antonín Hora (1859–1928). Na kněze byl vysvěcen 1883 a působil jako katecheta. Hora žádné odborné dílo nepublikoval, ale Podle *Českého bohovědného slovníku* „přispíval recensemi hlavně spisů katechetických do ČKD 1902, 1904, 1909–1913“. Srov. PODLAHA, Antonín. Hora. *Český bohovědný slovník*, 4. díl, 1930, s. 29.

⁵⁸¹ Srov. VAŇÁČ, Martin. *Výuka jednotlivých oborů v letech 1891–1939*, s. 151–152.

⁵⁸² Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny katechetiky II*, s. 222.

- b) katecheta vysvětlí podle didaktických pravidel Boží zjevení; přitom zdůrazní úmysl Boží a na základě poznání tohoto úmyslu má dosáhnout, aby bylo posvěceno a očištěno srdce i vůle žáků;
- c) katecheta pak má na základě vysvětlené pravdy vzbudit v žácích cit lásky k Bohu a naklonit jejich vůli k tomu, aby chtěli podle poznané pravdy Boží žít;
- d) konečně aby žáci pravdu ještě lépe pochopili a dobře si ji zapamatovali, má s nimi opakovat probrané učivo heuristickou formou. Přitom se nemá dopouštět spekulací, které neslouží k mravnímu životu žáků.⁵⁸³

3.4.6. Katechetika podle přednášek biskupa Edvarda Brynycha

Výuka katechetiky a pedagogiky byla součástí studia v diecézních bohosloveckých seminářích. Mezi jejími učiteli prosluli královéhradecký biskup Edvard Jan Nepomuk Brynych⁵⁸⁴ a českobudějovický pastoralista a katechetik Antonín Skočdopole⁵⁸⁵. **Edvard Brynych** působil jako profesor katechetiky a pastorálky v bohosloveckém semináři v Hradci Králové. Na základě jeho přednášek a dle „četných spisů jiných“⁵⁸⁶ napsal po jeho smrti **Jan Nepomuk Jindra**⁵⁸⁷ *Katechetiku* na přání samého biskupa, a po jeho smrti také jako „pomník“, který bude hlásat vděčnost vůči „velikému Čechu a apoštolskému biskupovi“. Učebnice byla vydána v mariánském jubilejním roce 1904 pro posluchače královéhradeckého bohosloveckého semináře.⁵⁸⁸

Na první pohled je zřejmé, že základním východiskem Jindrovy *Katechetiky* byly předpisy, a to jak církevní, tak státní. Každá kapitola začíná jejich připomenutím a výkladem. Další texty se zabývají tím, jak těmto předpisům co nejlépe vyhovět. V úvodní větě celé publikace autor identifikuje vzdělanost jako „poznávání

⁵⁸³ Srov. KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*, s. 221–222.

⁵⁸⁴ Edvard Jan Nepomuk Brynych (1846–1902), biskup královéhradecký (1893–1902) byl v nekrologu označen jako „výborný apologeta církve“. Jeho bohatou publikační činnost představuje článek: Eduard Jan Nep. Brynych, biskup královéhradecký. Nekrolog a fotografie. *ČKD* 1902, roč. 43, č. 9, s. 584. Autora článku nelze dohledat, značka (- a).

⁵⁸⁵ Antonín Skočdopole (1828–1919). Většinu života strávil na českobudějovickém diecézním bohosloveckém ústavě jako profesor pastorálky a katechetiky. Je autorem učebnice katechetiky vydané v němčině, katechismu a také biblických katechezí a mnoha jiných děl. Podrobněji STATEČNÝ, Karel. Dr. Antonín Skočdopole. *ČKD* 1919, roč. 60, č. 1+2, s. 74–78.

⁵⁸⁶ JINDRA, Jan Nepomuk. *Katechetika*. Hradec Králové: nákladem spisovatelovým, 1904, předmluva. Dále jen JINDRA, Jan Nepomuk. *Katechetika*.

⁵⁸⁷ Jan Nepomuk Jindra (1863–1930), profesor pastorální teologie v bohosloveckém semináři v Hradci Králové. Obsáhleji představuje jeho život článek: BURYŠEK, Josef. Dr. Jan Nep. Jindra. *ČKD* 1930, roč. 71, č. 5+6, s. 486–488.

⁵⁸⁸ Schéma struktury Jindrový učebnice je uvedeno v příloze č. 15.

a následování Boha“.⁵⁸⁹ Dokonalá vzdělanost včetně pěstování vědy je tedy možná jen v církvi katolické. Církev nenabízí jen nauku, ale poskytuje člověku i „milostné“ prostředky. Ke vzdělanosti tedy patří i následovat Boha. Vzdělanost bez Boha je zaslepenost. Cílem vzdělání, které poskytuje církev, je, aby člověk Boha poznal, ctil, miloval a spasen byl. Z těchto východisek vyplývá, že prvními vychovateli dětí jsou rodiče, kteří dostali tento úkol od Stvořitele, a oni jsou povinni volit pro své děti „konfesní školu“, kde se vyučuje v katolickém duchu a veškeré vyučování podporuje mravně-náboženskou výchovu.⁵⁹⁰

Na základě takto formulovaných východisek se Jindra postupně podrobně věnoval každému tématu. Látka je členěna do paragrafů, často používá několikaúrovňové číslované seznamy, tučné písmo i kurzívu, menší písmo na řadu doplňujících poznámek. Katechetické postupy uvádí v přehledných schématech a užívá řadu příkladů. V jednotlivostech navazoval zřejmě na dílo Blandy a Sýkory. Vzhledem k tomu, že v knize postrádáme výčet literatury, ze které autor čerpal nebo kterou doporučoval k prohloubení studia, nelze k dalším vlivům uvést více.⁵⁹¹ V doslovu Jindra reagoval na první encykliku papeže Pia X. *E supremi* ve třech bodech, kde shrnuje přístup patrný v celé učebnici:

„1. Za tak vážných dob zastávati úřad katechetický jest údělem nejen těžkým, ale i nad míru zodpovědným. Proto svědomitě budiž dbáno všech zásad v katechetice vysvětlených, aby naukou Páně, bohoslužbou katolickou i církevní kázní vychovávána byla mládež naše tak, že nabývajíc náboženského přesvědčení, žije po křesťansku a uschopňována jest, po odchodu ze školy samostatně se ubírat cestou křesťanské dokonalosti ku konečnému cíli svému, tj. ku spojení s Bohem.

2. (...)vážnou snahou katechetovou bude roznítiti a udržovati v dítkách účinnou lásku ku Kristu Pánu i k církvi svaté(...)

3. Souhrn všech ctností učitelských jest láska a dobrý rozmar(...) Vesel-li do školy vcháším, tu vše veselo, dítky mé jsou anděly a vše výborně se daří.“⁵⁹²

3.4.7. Výuka katechetiky a pedagogiky na olomoucké bohoslovecké fakultě

Na olomoucké bohoslovecké fakultě působil od roku 1891 jako docent metodiky a katechetiky **František Pinkava**⁵⁹³. Jeho dílem srovnatelným s dobovými katecheti-

---

⁵⁸⁹ JINDRA, Jan Nepomuk. *Katechetika*, s. 1.

⁵⁹⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 1–6.

⁵⁹¹ Nepodařilo se ani dohledat dobovou recenzi nebo prezentaci díla v časopise *ČKD*.

⁵⁹² JINDRA, Jan Nepomuk. *Katechetika*, s. 207–208.

⁵⁹³ František Pinkava, (1845–1907), základní informace viz PETERA, Václav. *Géniové církve a vlasti*. Rukopis, publikováno na [2. 5. 2013] <<http://www.cdct.cz/petera/data/dil.IV/pet.319.jpeg>> Viz také:

kami je práce *Katechetische Skizzen* z roku 1897. Autor v ní podává návod, jak vyučovat katolické náboženství na škole obecné. Ve srovnání s dosud představenými katechetikami se nově objevuje čtvrtý oddíl, kde autor uvedl didaktické pokyny s ohledem k různým kategoriím školy obecné, zvláště jednotřídky. V pátém oddíle rozlišil různé stupně školy.⁵⁹⁴

Václav Kubíček⁵⁹⁵ působil na olomoucké bohoslovecké fakultě od roku 1921. Svě přednášky z katechetiky a pedagogiky zpracoval a vydal celkem třikrát, vždy ve zdokonaleném vydání učebnice *Katechetika: návod k duchovní správě školní mládeže katolické*.⁵⁹⁶ Na základě své bohaté praxe zpracoval a vydal také nejrozšířenější učebnice náboženství, a to *Biblické dějiny*,⁵⁹⁷ *Katechismus katolického náboženství*⁵⁹⁸ a *Katolická prvouka pro nižší třídy obecných škol*.⁵⁹⁹

Cílem duchovní správy školní mládeže katolické bylo podle Kubíčka vpravit žákům určitou míru náboženského vědění, vést je, aby náboženským pravdám věřili, a cvičit je, aby si navykli žít z víry. Život z víry je přitom nejdůležitější hodnotou, jíž je věnována hlavní pozornost a k níž také směřují veškeré návody podávané v učebnici. Životem z víry Kubíček zřejmě míní umění „*Bohu se klanět a jemu děkovat, jeho prosit a s ním se smířovat a jemu z dětinné lásky plněním svých drobných povinností sloužit*“.⁶⁰⁰ Kubíček se věnoval i výchově v mateřských školách.⁶⁰¹

Pojetí katecheze a katechetiky Kubíček představil jen krátce v úvodní části. Vycházel ze starokřesťanského pojmu „katéchesis“ a interpretuje jeho obsah jako duchovní správu, při které šlo „*hlavně o praktické uvedení čekatelů sv. křtu do křesťanského života*,

---

MYŠKA, Milan. Zapomenutý moravský buditel a vlastivědný pracovník František Pinkava. *Střední Morava* 1999, roč. 5, č. 9, s. 112–121.

⁵⁹⁴ Srov. SÝKORA, Jan Ladislav. *Katechetische Skizzen...* Pinkava, *ČKD* 1897, roč. 38, č. 6, s. 380–382.

⁵⁹⁵ Václav Kubíček (1866–1951) byl vybrán na místo adjunkta pedagogiky, didaktiky a katechetiky ve výběrovém řízení v roce 1921 a působil zde posléze jako profesor katechetiky do roku 1934. Jeho podrobný životopis, přehled a rozbor katechetických prací zpracovala HOŠŤÁLKOVÁ, Marta. *P. Václav Kubíček*.

⁵⁹⁶ KUBÍČEK, Václav. *Katechetika: návod k duchovní správě školní mládeže katolické*. Olomouc: MCM, 1932. Dále jen KUBÍČEK, Václav. *Katechetika*. Struktura díla je zpracována v příloze č. 17. Toto Kubíčkovovo dílo dosáhlo značného rozšíření a bylo oblíbené pro svoji praktičnost. Josef Hronek recenzoval jeho poslední dvě vydání v časopise *ČKD*, viz příloha č. 19, kde je uvedena recenze třetího vydání.

⁵⁹⁷ KUBÍČEK, Václav. *Biblické dějiny*. Učebnici jsme představili v kap. 3.1.3.2.

⁵⁹⁸ KUBÍČEK, Václav. *Katechismus katolického náboženství*. Olomouc: MCM, 1929. V r. 1932 již 3. vydání.

⁵⁹⁹ KUBÍČEK, Václav. *Katolická prvouka pro nižší třídy obecných škol*. Olomouc: R. Promberger, 1917.

⁶⁰⁰ Srov. KUBÍČEK, Václav. *Katechetika*, s. 11–12.

⁶⁰¹ *Tamtéž*, s. 30.

kdežto učení teoretické bylo omezeno na dobu poměrně krátkou“.⁶⁰² Novodobá katecheze je určena nedospělým, kteří jsou již pokřtěni. Ty je třeba nejen vyučovat, ale také „cvičit“ v životě katolickonáboženském, proto nejde o pouhé vyučování, ale v první řadě o výchovnou či duchovní správu ve škole. Katolická katechetika je pak „*uřaděný soubor pravidel, podle kterých se má katolická mládež ve škole nábožensky vyučovat a vychovávat*“.⁶⁰³ Celá učebnice je pojata v tomto duchu, proto je její hlavní a nejrozsáhlejší část věnována pravidlům, jak postupovat při vyučování. Postup je rozepsán do pěti kroků a vychází z tzv. „mnichovské metody“.⁶⁰⁴

Biblickému vyučování Kubíček přikládal velkou důležitost, velmi je doporučil nejen pro nejmladší žáky, ale také na stupni středním (4. a 5. třída) a vyšším. Účelem biblického vyučování má být nejen poznat dotyčný děj, ale především si uvědomit náboženské pravdy (věroučné, mravní nebo liturgické) v ději obsažené. To poučení je třeba „vyluštit“ nebo „vyložit“. Kubíček se věnoval podrobnému popisu postupu práce v jednotlivých ročnících. Vyučování mladších a starších žáků odlišoval v míře citu (pro mladší je vhodné něco k textu přidat, aby byl pro ně příběh srozumitelnější a zajímavější, sytější a barvitější), starším žákům je třeba předložit okolnosti příběhu a dobové reálie, aby mu lépe porozuměli a pohnulo je to k nábožensko-mravnímu úkolu. Vysvětlivky mají být dějepisné, kulturní, přírodopisné, apologetické a psychologické (pohledy do svědomí jednajících osob). Kubíček nedoporučuje četbu, neboť ta je „mrtvá“, vyprávění naopak „živé“. Lze použít obraz jako doplněk, avšak až po vyprávění a výkladu příběhu (ne předtím); na týden jej zavěsit a použít k opakování a zařazení příběhů do časové osy.⁶⁰⁵

Liturgické výchově je věnována podstatná část kapitoly „IV. Pro život zvláště potřebno“. Za nejdůležitější Kubíček považoval modlitbu a zbožné naslouchání bohoslužbě, které mělo vést k ochotné a činné účasti na ní. Výchova k modlitbě se děje vlastním příkladem katechety, příležitostným vysvětlováním jednotlivých textů modliteb; příležitostným a soustavným poučováním o modlitbě v souvislosti s tématy: víra, milost, svátosti, hřích, křesťanská dokonalost; a nabádáním k pravidelné a vřelé modlitbě. Volná

---

⁶⁰² *Tamtéž*, s. 13.

⁶⁰³ Srov. *Tamtéž*, s. 13–14.

⁶⁰⁴ Jedná se o část II „Základní směrnice didaktické“, kterým je věnováno téměř 90 stran. Srov. *Tamtéž*, s. 59–146.

⁶⁰⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 150–164.

modlitba je možná příležitostně, spočívá však v tom, že se katecheta modlí před dětmi krátce a v „jadrné podobě“ při vhodných příležitostech.

Výchova k ochotné účasti na bohoslužbě, ke zbožnému naslouchání a k činné účasti se měla konat od první třídy. Zbožného naslouchání mělo být dosaženo ve třetí třídě. V první třídě měly děti nacvičovat uctivé chování v kostele, ve druhé třídě svaté úkony (žehnutí u kropenky, pokleknutí před svatostánkem apod.), učily se rozeznávat hlavní složky služeb Božích a „názorné prvky“ mše svaté (kříž, oltář, svatostánek). Při katechezi o smrti Páně se měly dozvědět, jak tato událost souvisí s děním při bohoslužbě. Ve třetím až pátém ročníku měly být děti vychovávány ke zbožné účasti na mši svaté tím, že se učily rozlišovat, co koná kněz, ministrant a co máme konat my. Učily se zbožně nazírat na svaté způsoby a porozumět mešním modlitbám a obřadům, které jsou uvedeny v „kancionálu“. Činnou účastí při mši svaté Kubíček mínil vnitřní odpověď dítěte na to, co vidí a ví o jednotlivých obřadech (např. při stupňové modlitbě: kterého hříchu budu zvláště litovat? Co si zvláště umíním?; při obětování: co chci obětovat?). Kubíček se odvolával na katechismus, který takové učení obsahuje. Výchova k ochotné účasti na bohoslužbě měla spočívat: 1. probouzení svědomí (závaznost); 2. zvýšení přitažlivosti bohoslužeb (ozřejměním jejich životních hodnot, umožněním slušného pohodlí a návykem příslušné samočinnosti); 3. pobízením na služby Boží zejména příkladem rodičů.⁶⁰⁶

K novým metodám v katechezi, zvláště k požadavku „činné školy“ se Kubíček vyjadřoval zdrženlivě. Domníval se, že zásada „samočinnosti“ žáků je uskutečňováním tohoto principu od počátku katecheze a není se třeba ničemu přiučovat. Uznával pozitivní vliv aktivity žáka na jeho zájem i trvanlivost naučeného. Nabádal však k opatrnosti, aby se nerušila kázeň (samočinnost je možná až tehdy, když se žáci ukázní), aby se nemařil čas (nesouhlasil s ručními aktivitami jako je vystřihování, vyřezávání, lepení a modelování při katechezi) a aby netrpělo náboženské vzdělávání (náboženské pravdy jsou čerpány ze Zjevení Božího a nejsou předkládány k diskusi). Kubíček kladl důraz na způsob přednesu látky učitelem, které oslovuje srdce dítěte (důraz na citové teplo a posvátnou náladu). Z důvodu možného narušení posvátné nálady nedoporučoval ani dramatizaci biblických příběhů.⁶⁰⁷

---

⁶⁰⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 183–200.

⁶⁰⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 140–143.

František Tomášek se věnoval katechezi mládeže a její výchově. Jeho nejvýznamnější teoretické dílo *Pedagogika*⁶⁰⁸ je věnováno pedagogice jako vědě o výchově. Tomášek jím chtěl doplnit mezeru v odborné literatuře, která měla podle jeho názoru ráz buď čistě teoretický a spekulativní, nebo praktický bez teoretického základu.⁶⁰⁹ V první části *Pedagogiky* se Tomášek zabýval nejprve výchovou a jejími základními pojmy. Cíl křesťanské výchovy (mravní a křesťanská osobnost) Tomášek zdůvodnil teologicky a opíral se přitom o encykliku papeže Pia XI. *Divini illius Magistri*. Ve druhé části se zabýval pedagogikou jakožto vědou o výchově, představil pedagogiku experimentální a „pomocné vědy“ pedagogiky, které členil na základní (zjevené náboženství s metafysikou, psychologie, biologie a sociologie) a normativní (zjevené náboženství s etikou, zdravotěda, logika a estetika).⁶¹⁰ Na tomto základě podal výklad témat důležitých pro křesťanského vychovatele. Tomášek zpracoval ke každému dílčímu tématu výtah z mnoha desítek zahraničních prací, které podrobil kritice své praktické zkušenosti.⁶¹¹

Z oboru katechetiky Tomášek vydal několik prací vědeckého a výzkumného charakteru k dílčím tématům (probuzení zájmu dětí, činná škola v náboženském vyučování v díle Marie Montessori).⁶¹² Z praktických podnětů se zabýval eucharistickou metodou náboženského vyučování Eduarda Poppeho⁶¹³ a zpracoval také *Katechismus katolického náboženství*⁶¹⁴ a *Kresby ke katechismu*.⁶¹⁵ Tomáškovu pojetí katechetických témat se podrobně věnoval Ludvík Dřímál.⁶¹⁶ Na základě jeho syntézy lze usuzovat, že hlavními oblastmi zájmu v katechezi byly pro Tomáška liturgická a mravní výchova, zvláště mravní čistota. Za základní úkoly katechety v liturgické výchově považoval: buzení křesťanského vědomí, výchovu k modlitbě, k přijetí svátosti eucharistie a ke svátosti pokání.

---

⁶⁰⁸ TOMÁŠEK, František. *Pedagogika. Úvod do pedagogické praxe*. Olomouc, 1947. Struktura této učebnice je uvedena v příloze č. 18.

⁶⁰⁹ Srov. TOMÁŠEK, František. *Pedagogika*, s. 7–8.

⁶¹⁰ TOMÁŠEK, František. *Pedagogika*, s. 9–24.

⁶¹¹ Přehled nejdůležitější bibliografie zaujímá *Tamtéž*, s. 281–351.

⁶¹² Jejich přehled uvádí DŘÍMÁL, Ludvík. *František Tomášek jako katecheta*, s. 150. Jedná se zejména o *Učitel náboženství a zájem dětí* (1941) a *Dotázky ke katechetice a vybrané otázky ze školského zákonodárství* (1938).

⁶¹³ TOMÁŠEK, František. *Eucharistická metoda náboženského vyučování*. Olomouc: Lidové knihkupectví a nakladatelství, 1937.

⁶¹⁴ TOMÁŠEK, František. *Katechismus katolického náboženství*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1929. Katechismus pak vyšel ještě v mnoha vydáních, poslední zaznamenané vydal Michael s.a. ve Frýdku Místku v roce 2006.

⁶¹⁵ TOMÁŠEK, František. *Kresby ke katechismu*. Zlín: [s.n.], 2. vydání, 1939.

⁶¹⁶ DŘÍMÁL, Ludvík. *František Tomášek jako katecheta*. Josef Hronek recenzoval v časopise *ČKD* několik Tomáškových prací. Recenze uvádíme v příloze č. 19.

Tomášek vycházel z toho, že materiální hodnoty jeho doby překrývají duchovní hodnoty, proto je třeba neustále pěstovat nadpřirozený život milosti.⁶¹⁷

---

⁶¹⁷ Srov. DŘÍMAL, Ludvík. *František Tomášek jako katecheta*, s. 161–164 a 49.

4. Odborné dílo Josefa Hronka v oborech katechetika a pedagogika

Tato kapitola obsahuje jádro celé práce. Jejím účelem je naplnit hlavní cíl práce a zbývající dílčí cíle. Nejprve se věnujeme tematické analýze Hronkova díla. Vycházíme ze dvou hlavních zdrojů: z vlastního popisu obsahu a účelu přednášek, které Josef Hronek konal na bohoslovecké fakultě v Praze, a z jeho písemného díla uvedeného a představeného ve druhé kapitole. Blíže se věnujeme vybraným klíčovým tématům, abychom ukázali vliv katechetického, liturgického a biblického hnutí na Hronkovo dílo. Výsledky této tematické analýzy obsahuje kap. 4.1. Ve druhé části se zabýváme syntézou výsledků z první části této kapitoly a porovnáváme je s výsledky třetí kapitoly. Zaměřili jsme se jednak na projevy vlivu společenského prostředí v Hronkově díle a jednak na určení jeho přínosu katechetice a pedagogice. Na základě porovnání Hronkova díla s charakteristickými přístupy jeho předchůdců a současníků jsme se v hodnocení jeho přínosu pokusili rozpoznat, v čem byl jeho přínos jedinečný a významný. Výsledky našeho zkoumání jsou popsány v kap. 4.2.

4.1. Tematická analýza odborného díla

Proces odcizování mezi společnostmi a církví přinášel po celou první polovinu 20. století celou řadu problémů, jak jsme ukázali v předchozí kapitole. Jednou z cest, jak tyto problémy řešit, bylo zdokonalit vlastní činnost a plně se pro ni ve všech směrech nasadit, zvláště ve studiu a neúnavné odborné i společenské práci. Zdá se, že Josefu Hronkovi byl tento přístup vlastní. Kromě společenské činnosti se věnoval téměř všem oblastem, které souvisely s výukou náboženství a křesťanskou výchovou ve škole a v rodinách. Vydal k nim desítky příruček a katechetických pomůcek (srov. kap. 2.1). Jádrem jeho práce však byla příprava bohoslovců, kněží-katechetů a laiků pro katechetickou činnost a jejich průběžná podpora formou článků, příruček a katechetických pomůcek. V první části této kapitoly proto vyjdeme z Hronkových přednášek na bohoslovecké fakultě, které konal jak pro bohoslovce, tak v katechetickém kurzu pro laiky, a provedeme analýzu jeho odborných publikací a článků vzhledem k tématice přednášek (kap. 4.1.1.).

Každé odborné literární dílo je výsledkem vzdělání autora, pokladnicí jeho zkušeností, výsledkem dialogu s jeho kolegy a také zrcadlem jeho myšlení. V případě věřícího

autora, který pojednává o věcech víry, je i odrazem jeho poznání a porozumění Božím zjevení. Budeme si proto podrobněji všimnout, jak Josef Hronek rozuměl poslání církve v katechetické činnosti, jak interpretoval Boží zjevení a zprostředkoval jeho poznání v katechezi. K tomu jsme vybrali několik témat, která byla Hronkovi blízká, věnoval jim ve svém díle více prostoru a zároveň jsou stále aktuální. Jedná se o dvě témata z pedagogiky: celistvá výchova dítěte založená na křesťanské výchově a výchova v rodině (kap. 4.1.2.); a tři klíčová témata pro další směřování katecheze u nás: osobnost katechety, tzv. biblické vyučování a liturgickou výchovu (kap. 4.1.3.).

4.1.1. Tematická analýza obsahu přednášek z katechetiky a pedagogiky

Josef Hronek přebíral přednášky z katechetiky a pedagogiky po Antonínu Horovi v roce 1928 se stejnou hodinovou dotací, jakou měl k dispozici po celou dobu své dvacetipětileté přednáškové činnosti. Od roku 1931 se jeho přednášková činnost řídila novými předpisy: apoštolskou konstitucí *Deus scientiarum Dominus*,⁶¹⁸ prováděcím nařízením Kongregace seminářů a univerzit⁶¹⁹ a vládním nařízením, jímž se prováděla základní ustanovení o studiu na katolických fakultách bohosloveckých v Československé republice⁶²⁰ ve smyslu zmíněné apoštolské konstituce. Podle uvedených dokumentů se mj. přednášely jako pomocné nauky teologické: obecná pedagogika, dějiny pedagogiky, katechetika, metodika a didaktika náboženského vyučování.

Zevrubný přehled o vyučovaných předmětech a jejich osnově podal sám Josef Hronek.⁶²¹ Jelikož jsme nenašli žádný pramen, kde by doporučoval k jednotlivým přednáškám svá písemná díla, vyhledávali jsme pojednání o přednášených tématech v jeho publikovaných pracích sami. Analyzovali jsme monografie z oboru katechetika a pedagogika, a to jednak ty, které sám Hronek označil za „odborné“ v žádosti o habilitaci,⁶²² dále dvě zásadní práce předložené k profesorskému řízení (*Katechetika a Na klíně mateřském*) a vysokoškolská skripta publikovaná v padesátých letech (viz kap. 2.1.2. a 2.1.3.). Při analýze jsme přihlíželi též k vybraným Hronkovým odborným

---

⁶¹⁸ PIUS XI. Apoštolská konstituce *Deus scientiarum Dominus* o universitách a fakultách pro církevní studia ze dne 24. května 1931. In AAS 23 (1931), s. 241–284. Český Apoštolská konstituce o universitách a fakultách pro církevní studia. *ČKD* 1936, roč. 77, č. 1, s. 33–48.

⁶¹⁹ Prováděcí nařízení k Apoštolské konstituci „*Deus scientiarum Dominus*“ ze dne 12. června 1931. *ČKD* 1936, roč. 77, č. 2, s. 111–132.

⁶²⁰ Vládní nařízení č. 152 Sb. z. a n. ze dne 28. června 1937, par. 18, odst. 5.

⁶²¹ Viz SKTF, fond Personalía. Nástin přednášek z pedagogiky a katechetiky 1945. Viz příloha č. 6.

⁶²² Viz SKTF, fond Personalía. Životopis 1945. Viz příloha č. 4.

článkům (viz kap. 2.2.). Pokusili jsme se postihnout vývoj v pojednání identity jednotlivých předmětů a jejich hlavních prvků a představit alespoň zevrubně Hronkovo podání témat, jimž sám dával důležitost rozsahem, který jim věnoval.

Kapitola je rozdělena do čtyř částí: první je věnována pomocným teologickým oborům, které Hronek přednášel v rámci hodin pedagogiky (kap. 4.1.1.1.), druhá část se týká hodin pro katechetiku (kap. 4.1.1.2.), třetí část představuje obsah praktických cvičení z katechetiky (kap. 4.1.1.3.) a poslední alespoň stručně představuje obsah Hronkovy výuky v katechetických kurzech pro laiky (kap. 4.1.1.4.).

Poznámka společná všem částem kap. 4.1.1.: v následujících kapitolách se často odkazujeme na Hronkova díla uspořádaná a popsána v kap. 2. 1., kde jim byla přidělena pořadová čísla, která dále uvádíme spolu s názvem publikace.

4.1.1.1. PŘEDNÁŠKY Z PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Přednášky z pedagogiky patřily k povinným předmětům bohoslovců ve třetím ročníku studia a měly časovou dotaci dvě hodiny týdně. Josef Hronek ve vyměřeném čase podával přednášky z obecné pedagogiky, z dějin pedagogiky, pedagogické psychologie, ze školského práva a organizace vyučování a výchovy.

Obecná pedagogika:

„Mou snahou je podati v přednáškách jasný úvod do obecné pedagogiky. Ukazuji, v čem je podstata problémů a jakými různými způsoby se řeší; tyto způsoby ukazuji na typických představitelích a zvláště podle encykliky ‚Divini illius Magistri‘ sv. otce Pia XI., v níž je přesně vymezena katolická orientace ve všech moderních otázkách výchovných a zdůrazněna potřeba výchovy jediné správné, která vede k Bohu, poslednímu našemu cíli. Posluchačům uvedu, která pedagogika podobně jako jiné vědy prošla ve svém dlouhém vývoji stadiem předvědeckým, tj. obecných úvah a empirických poznámek, stadiem deduktivního postupu filosoficko-vědeckého, obdobím empirické a racionální vědy i filosofie a posléze obdobím křesťansko-filosofickým jako paedagogika perennis.

Obsah přednášek z obecné pedagogiky vymezen těmito hesly:

1. pojem výchovy vůbec a náboženské zvláště.
2. Cíl výchovy.
3. Moc a hranice výchovy, zejména otázka dědičnosti a prostředí.
4. Pomocné vědy pedagogické.
5. Formy (činitelé výchovy).
6. Základní metody výchovy vůbec a náboženské zvláště.
7. Základní problémy školské organizace.“⁶²³

---

⁶²³ SKTF, fond Personalialia. Nástin přednášek z pedagogiky a katechetiky 1945. Viz příloha č. 6.

Z Hronkových dochovaných písemných prací a článků jsou tato témata obsažena v monografiích a skriptech: *O současných směrech pedagogických* (23); *Na klíně mateřském* (28); *Pedagogika* (32). Dále v odborných člancích: Úvod do dějin výchovy a vyučování (*Vychovatel* 1934), Mravní výchova (*Logos* 1948), Pedagogika přítomnosti (*Duchovní pastýř* 1952), Básník pedagog (*Duchovní pastýř* 1954), O výchově jako společenském jevu (*Duchovní pastýř* 1954), Vliv umění na osobnosti (*Duchovní pastýř* 1954). Hronkův překlad encykliky *Divini illius Magistri* papeže Pia XI. je publikován v knize *Národní škola a katecheta* (39), která se jinak věnuje právním předpisům.

Hronek představuje **pedagogiku jako teorii výchovy** poskytující znalosti o dítěti, stanovící cíl, obsah a prostředky výchovné činnosti založené na zobecnění bohaté, všestranné pedagogické zkušenosti v minulosti i v přítomnosti. Často ve svých dílech opakuje, že výchovná činnost spočívá na jednotě teorie a praxe, která patří k sobě jako cíl a cesta. S tímto názorem nekoresponduje vyjádření v článku „O výchově jako společenském jevu“ z padesátých let, kde Hronek uvádí definici výchovy podle Kalinina: „*výchova je určité cílevědomé a systematické působení na psychologii chovance, aby mu byly vštípeny vlastnosti, které vychovatel pokládá za dobré*“. Hronek se zde několikrát zmiňuje o historické podmíněnosti výchovy, ale zůstává u velmi obecných tvrzení, kterými ani nepotvrzuje správnost výchovy, jakou uplatňovala socialistická škola, ani se nezmiňuje o Bohu a křesťanské výchově.⁶²⁴

Vedle obecné pedagogiky přispívají k poznání výchovy i vědy, které byly nazývány jako „pomocné pedagogické vědy“: ethika (mravní hodnoty, způsob vedení života a správné mravní jednání lidské), logika (stanoví zásady, jak poznat správné a nesprávné myšlení a rozvíjet správné, které vede k poznání), estetika (věda o kráse a o umění jako projevu krásna), biologie (somatologie, hygiena, zdravotní věda, pedologie – o dědičnosti), sociologie (o společnosti a společenských jevech), psychologie (pramen poznání duševní stránky dítěte) a dějiny pedagogiky (popis základních východisek pedagogiky v jednotlivých epochách).⁶²⁵ Znalosti o dítěti vycházejí z poznání výše uvedených pomocných věd (biologie, sociologie, psychologie), náboženská výchova čerpá z Božího zjevení.

---

⁶²⁴ Srov. HRONEK, Josef. O výchově jako o společenském jevu. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 1, s. 18.

⁶²⁵ HRONEK, Josef. *Pedagogika*, s. 12–21.

Výchovný cíl rozlišuje Hronek formální a obsahový. Formální cíl spočívá v rovnoměrném rozvíjení žádoucích vědomostí, dovedností a návyků, které tvoří přípravu k budoucímu povolání. Obsahový cíl určuje jednak filosofie a jednak náboženství. Filosofie se zajímá o smysl lidského života a jejím hlavním úkolem je vysvětlit poslední příčiny věcí: „odkud“, „proč“ a „k čemu“ (Hronek ilustruje na přístupu idealistické filosofie Platóna a Aristotela, a na křesťanské filozofii sv. Augustina a sv. Tomáše Akvinského). Filozofie však nemůže člověku skýtat tolik duševní posily, kolik jí podává nadpřirozená víra, neboť filozofie zkoumá všechny pravdy jen potud, pokud jsou poznatelné ve světle rozumu. Víra, která se opírá o nadpřirozené zjevení, otevírá člověku nesmírné poklady pravd, na které lidský rozum nestačí. Materialistická filosofie vidí cíl výchovy v práci.⁶²⁶

Cíl výchovy určený nábožensky Hronek vykládá na základě christocentrismu: přímým východiskem i cílem křesťanské výchovy je Kristus, jenž řekl: „*Já jsem cesta, pravda i život*“ (J 14,6). „*Beze mne nemůžete činit nic*“ (J 15,6). Kristus je nejen cestou, ale prostředkem k cíli, on je také pravdou a životem, tedy cílem, jehož je třeba dosáhnout. Křesťanská výchova má za pomoci milosti Boží vytvořit opravdového a dokonalého křesťana, aby byl „Kristus život náš“ (Kol 3,4). Náboženská výchova se opírá o Zjevení Boží: člověk byl ihned při stvoření povýšen milostí do řádu nadpřirozeného a tím je určen k nadpřirozenému cíli, tj. k blaženému patření na Boha pro celou věčnost. Náboženská výchova nepotlačuje přirozené vlohy, ale tím, že je spojuje s nadpřirozeným životem, je zdokonaluje. Cíl křesťanské výchovy tak není cizí ani lidskému prospěchu, vzdělanosti a občanskému pokroku. Upřímný křesťan se nevyhýbá řízení pozemských věcí a potlačování přirozené síly, ale podle příkladu Ježíše Krista je povznáší a zdokonaluje, aby s pomocí Boží mohl dospět k božské dokonalosti. Jenom v Bohu se mohou splnit jeho tužby a plně rozvinout nadání.⁶²⁷

Výchova není všemocná ani bezmocná. V procesu výchovy se projevuje vliv dvou faktorů: **dědičnosti** a **prostředí**. V případě dědičnosti Hronek objasňuje stav dobového vědění: dítě zdědilo či má vrozené možnosti, výchova je rozhodující v tom, jak je rozvine. Prostředí, v němž žije, se dítě musí přizpůsobovat. Je proto aktivním činitelem výchovy. Nejvíce působí na dítě nejbližší rodina, ale také přírodní a společenské prostředí.

---

⁶²⁶ Srov. HRONEK, Josef. *Pedagogika*, s. 22–23.

⁶²⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 24–25.

Hronek považuje za nejdůležitější prostředí rodinu.⁶²⁸ Hronek dále komentuje možnosti školy, národa, státu a církve jako výchovných činitelů. Vyjmenovává zásluhy církve o školství, kulturu i sociální oblast. Postavení církve bylo oslabeno v době osvícenství, kdy císařovna Marie Terezie prohlásila školu za „politicum“, tedy věc správy světské. Od té doby je vrchní řízení veškerého vychovávání a vyučování ve školách v rukou státní správy.⁶²⁹

Základními oblastmi výchovy jsou: výchova tělesná, rozumová, mravní, estetická a náboženská. Všechny mají směřovat k jednomu cíli – k celistvosti osobnosti člověka.⁶³⁰ V oblasti tělesné výchovy se pedagog řídí zásadami teorie hygieny, které se Hronek věnoval v samostatné publikaci (viz kap. 2.1.3., publikace č. 38 a 40). Problémy spojené s rozumovou výchovou řeší teorie učení, tj. didaktika.

Mravní výchovu Hronek označuje za nejdůležitější část a vlastní cíl výchovy v teorii a v praxi. O mravní výchově Hronek publikoval článek již v roce 1948, kde se věnuje výslovně křesťanské mravní výchově. Cílem mravního snažení je Bůh sám a jeho přikázání a cílem mravní výchovy je vypěstění mravního svědomí a mravní uvědomělosti. Hronek připomíná, že nelze zamlčet, že v minulosti se mravní výchova na náboženském základě často spokojovala jen s negativními zákazy a nepřihlížela k požadavkům podmíněným současnou kulturou. Povinností vychovatele však je, aby dětem ukázal hodnotu dobrého chování a zvyklostí. Mravní výchova má vést k sebevýchově, tj. k práci na našich nedostatcích.⁶³¹ Ve stati o mravní výchově ve skriptech *Pedagogika* Hronek zdůrazňuje, že mravní výchova má pronikat veškeré obory vyučování. Upozorňuje na úskalí laické morálky (opřené jen o empirické stanovisko, závislé na rozumu jako prameni poznání a mravního chtění) i bezkonfesní náboženské morálky (selektivně si vybírající z Božího zjevení vhodná východiska a látku). Opodstatněnost konfesijního náboženského základu mravní výchovy opírá o názory Fridricha Wilhelma Foerster (nadšení pro mravní činy je možné pouze na základě poznání autority Boží) a Emanuela Rádl (mravnost je založena na autoritě zákona, který nám dala minulost, v našem případě křesťanství). K oblasti mravní výchovy dále patří i pojednání o charakteru učitele, tvůrčí

---

⁶²⁸ *Tamtéž*, s. 25–32. Rodinné výchově věnoval Hronek samostatnou publikaci *Na klíně mateřském*. Výchovnému prostředí rodiny se budeme podrobně věnovat v kap. 4.1.2.2.

⁶²⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 32–38.

⁶³⁰ *Tamtéž*, s. 38.

⁶³¹ Srov. HRONEK, Josef. Mravní výchova. *Logos* 1948, roč. 3, č. 9, s. 529–534.

a produktivní práci (podle Makarenka⁶³²), o metodách a prostředcích mravní výchovy a o kázni, trestech a dozoru. Hronek zařazuje i paragraf o preventivní metodě Dona Bosca, odměnách, povzbuzení, výchově mravních zvyků, vštěpování mravních představ, citovém působení a výchově vůle a charakteru.⁶³³ Rozsáhlá stať je věnována po-
hlavní výchově, se kterou je třeba začít vhodným způsobem ještě před obdobím puberty. Hronek čerpá z díla teologů, pedagogů, psychologů a lékařů a argumentuje většinou přirozenými důvody.⁶³⁴

O estetické výchově pojednává Hronek ve skriptech *Pedagogika* jen velmi stručně. Jejím cílem je „neúnavným úsilím vnést krásu do všech činů a jednání denního života.“⁶³⁵ Podrobnější náhled na estetickou výchovu, která vychází z estetiky jako vědy o krásnu, obsahuje článek „Vliv umění na osobnost“. Hronek nejprve zmiňuje starověké učence Platona, Aristotela a sv. Augustina, u něhož byl pojem krásna spojen s pravdivostí, a poté se krátce zabývá naukou sv. Tomáše Akvinského, zvláště jednotou v rozmanitosti, která je součástí krásy. Cílem autora článku je obhájit, že estetická výchova je organickou součástí tvoření všestranně rozvinuté osobnosti, neboť učí člověka správně chápat krásu v přírodě, umění a společenském životě, vychovává lásku ke kráse a ke schopnosti vtělit ji do tvůrčí činnosti v běžném životě. Hronek se přitom odvolává na sovětského pedagoga Ivana Andrejeviče Kairova. V poslední části jmenuje přínos umění pro život člověka: pomocí umění může člověk vejít „dovnitř života“, vnímá, co dříve neviděl; prostřednictvím umění poznává jednotlivé stránky okolního světa hlouběji a zvláštním způsobem, který se liší od poznání logického myšlení; učí člověka pochopit myšlenkový obsah; obohacuje člověka estetickými emocemi, které ovlivňují jeho pudovou stránku apod. Tím umění přispívá k vytváření mravní osobnosti.⁶³⁶

Náboženská výchova patří k úplné výchově člověka, neboť cíl výchovy je nadpřirozený. Vychází ze skutečnosti, že člověk je stvořen k obrazu Božímu, a proto cílem náboženské výchovy je vytvořit za pomoci milosti Boží opravdového a dokonalého křesťana, v němž je sám Kristus zpodobněn v těch, kteří se znovuzrodili ze křtu. Proto se náboženská výchova týká všech lidských činů v kterékoliv oblasti; života jednotlivců,

---

⁶³² O ruském pedagogovi Antonu Semjanovičovi Makarenkovi (1888–1939): HRONEK, Josef. Básník pedagog. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 3, s. 34.

⁶³³ Celá stať o mravní výchově srov. HRONEK, Josef. *Pedagogika*, s. 43–63.

⁶³⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 63–78.

⁶³⁵ *Tamtéž*, s. 79–80.

⁶³⁶ HRONEK, Josef. Vliv umění na osobnost. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 7, s. 114–115.

rodiny i státu. Nedůležitějším obdobím pro náboženskou výchovu je dětství prožité v rodině, zejména první tři roky života. Výchovným činitelem je na prvním místě Bůh, pak křesťanští vychovatelé v rodině a ve škole. Výchovným principem a prostředkem jsou milost posvěcující, modlitba a svátosti, které utvářejí život člověka ve všech směrech v souladu s nadpřirozeným řádem. Náboženskou výchovou se zabývá katechetika.⁶³⁷

Přednášky z dějin pedagogiky:

„Přednáškami z dějin pedagogiky usiluji o to, aby bohoslovci se poučili o praxi a teorii výchovné, čili jaká výchova v minulosti skutečně byla, a o názorech, jaká by měla být a jaký úkol by měla plnit. Chceme-li rozumět dnešním směrům a snahám výchovným, chceme-li pochopit dnešní organizaci školní výchovy, je nám nezbytně třeba sledovat aspoň v hlavních rysech, jak a z čeho je v minulosti u různých národů a v jednotlivých státech vyvinulo dnešní uspořádání škol a jaké byly kdy názory na cíle a prostředky výchovy a jakými cestami se jich dosahovalo. Pro vymezený čas sleduji v přednáškách z dějin pedagogiky hlavní vývojové stupně a myšlenkový postup, uváděje myšlenky nejvýznamnějších hlasatelů a představitelů.“⁶³⁸

Hronek považoval studium dějin oboru za nezbytnou podmínku pro správnou orientaci v odborných otázkách a jako obranu proti nekritickému přejímání různých teorií a opakování starých chyb. Obsah přednášek, který uvádí, je poněkud nepřesný, protože část o uspořádání škol řeší samostatně přednáškami ze školského práva, o organizaci výchovy a vyučování. Proto toto téma zařadíme hned za analýzu obsahu přednášek, které se týkají přímo dějin pedagogiky.

Dějinám pedagogiky se Hronek věnuje v těchto monografiích: *Svatý Augustin* (14), *Přehledné dějiny vychovatelství* (17), *Dějiny pedagogiky v obryse* (36) a v odborných článcích: Úvod do dějin výchovy a vyučování (*Vychovatel* 1934), O současných směrech pedagogických (*ČKD* 1937), K otázce předškolní výchovy (*Logos* 1946).

Hronek se ve svých dílech často odvolává na sv. Augustina, kterého považuje za zakladatele náboženské pedagogiky (podrobněji viz kap. 4.1.2.1.). Obsah jeho přednášek z oboru dějiny vychovatelství se v Hronkově podání od sebe výrazně lišil v době před rokem 1948 a v letech padesátých. Týká se to především rámce, do kterého Hronek dějiny pedagogiky zasazuje, rozsahu jednotlivých kapitol a zvláště části o pedagogice dvacátého století. K tomuto závěru jsme došli porovnáním obsahu *Přehledných dějin vychovatelství* a výše uvedených článků z let 1934, 1937 a 1946 se skripty *Dějiny peda-*

---

⁶³⁷ Srov. HRONEK, Josef. *Pedagogika*, s. 80–83.

⁶³⁸ SKTF, fond Personalia. Nástin přednášek z pedagogiky a katechetiky 1945. Viz příloha č. 6.

gogiky v obryse z roku 1953. Je zřejmé, že obsah těchto skript je poplatný ideologii tehdy vládnoucí komunistické strany. To se projevuje například těmito rozdíly: vynecháním zmínky o Ježíši Kristu jako vrcholu dějin v úvodní části o periodizaci pedagogiky; zařazením nové kapitoly o výchově v prvobytné společnosti s důrazem na vznik výchovy v procesu práce až po zárodky „třídní“ výchovy; přepracování a podstatné zkrácení kapitoly o výchově u kulturních orientálních národů (zatímco v roce 1935 Hronek přibližuje náboženství těchto kultur a z něj vycházející výchovu, v roce 1953 se zmiňuje pouze o přirozených znalostech těchto kultur a vzdělání pro „vládnoucí vrstvy“, úplně je vypuštěna židovská náboženská výchova); změnou popisu jednotlivých kultur (v článku z roku 1934 Hronek považuje za samozřejmé, že výchova vycházela z náboženské víry, pojetí z roku 1950 zdůrazňuje společenské rozdíly a jimi daný odlišný přístup k výchově a vzdělání). Rozdíly se projevují i u výběru pedagogických osobností, a to již v antickém Řecku a Římě a samozřejmě i v dalších obdobích.

V publikaci *Přehledné dějiny vychovatelství* se Hronek věnuje nejčastěji církevnímu školství a křesťanským pedagogům. V článku z roku 1937 zpracovává přehled o významných pedagozích všech evropských států včetně slovanských. Ve skriptech z roku 1953 Hronek zmiňuje též celou řadu křesťanských pedagogů (velký prostor věnuje např. Jindřichu Pestalozzimu). Od 9. kapitoly dále se věnuje socialistické pedagogice (Robert Owen, Karel Marx a Bedřich Engels), ruské pedagogice (Konstantin Ušinskij jako představitel materialistického a národního principu ve výchově a Lev Nikolajevič Tolstoj jako křesťanský pedagog) a výchově a vzdělání v Sovětském svazu. K tématu Československá pedagogika přidává představení „výhod“ zákona o jednotné škole a o socialistickém školství.

Přednášky ze školského práva, organizace výchovy a vyučování:

„Těmito přednáškami sleduji cíl, aby každý absolvovaný bohoslovec při vstupu na školu, ať jako kněz duchovní správy nebo samostatný katecheta, znal její organizaci, vyznal se ve školských zákonech, nařízeních a předpisech, aby je uměl čísti a správně vykládati. Kněz zajisté už v zájmu své vážnosti nesmí zůstávati ve znalosti předpisů pozadu za učitelem. V přednáškách podávám vhodný a přehledný výběr nejdůležitějších partií z práva ústavního a z tzv. obecné části práva správního, pokud mají zvláštní význam pro praxi školskou. Zkušenost učí, že kněží, i když mají velmi podrobnou znalost speciálních předpisů školských, často při jejich aplikaci zbloudí právě pro malou znalost všeobecných zásad práva ústavního a správního. Proto nejdříve podávám jakousi propedeutiku ke studiu školských zákonů a nařízení a potom probírám nejdůležitější právní normy školské vůbec a se zřetelem k postavení kněze ve škole zvláště, jeho práv a povinností. Při tom jde mi o to vyhověti elementární praktické potřebě kněze, jenž často stojí před úkolem odpovídati sobě nebo jiným na otázky

povahy právnické, dovolávají se školských zákonů a nařízení a vhodně je aplikovati na konkrétní případy denní praxe.

Na školské právo československé navazují několik přednášek o zákoně ochranné péči o dítě. Péče o dítě a výchova jeho tělesná i duševní jest předním právem i povinností jeho rodičů. Když však dítěti se nedostává normální výchovy rodinné, ať z jakýchkoliv příčin, stává se dítě předmětem veřejné péče a ochrany. Ochranná péče o dítě a mládež je soubor zákonných předpisů a zařízení k záchraně a blahu dítěte, které pro svůj tělesný nebo duševní stav vyžaduje veřejné péče a ochrany. Zkušenost mne poučila, že ochrannou péči velmi potřebuje kněz znáti, jak pro své působení v duchovní správě, tak ve škole.⁶³⁹

Obsah i význam přednášek ze školského práva objasnil v předchozím citátu sám Josef Hronek. Dodejme, že se této problematice věnoval od počátku své publikační činnosti s velkou pečlivostí.⁶⁴⁰ Svědčí o tom též deset titulů charakterizovaných v kap. 2.3. a články v odborných časopisech: Právní základ středního školství v republice Československé (*Vychovatel* 1935), Nová úprava českého školství (*ČKD* 1941), Nová škola a náboženská reforma (*Logos* 1946). V roce 1948 dochází k úpravě některých zákonů, které objasňuje Hronek v těchto člancích: Dozor nad mládeží ve škole (*Logos* 1948), Nová organizace péče o mládež (*Logos* 1948), Úprava vzdělání učitelů náboženství škol obecných a měšťanských (*Logos* 1948), Zákon o základní úpravě jednotného školství (*Logos* 1948).

Vysoce ceněná monografie *Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě*⁶⁴¹ doplňuje látku přednášenou o v dějinách pedagogiky z pohledu vývoje našeho školství. Hronek v ní podává popis typů škol, jejich specifik, důvody k jejich zřizování, obsah vyučování a výchovné působení, a to až do vydání Malého školského zákona. Tématem, které výrazně prolíná celou látkou knihy, je důležitost a místo náboženské výchovy. Vydání knihy souvisí s připravovanou školskou reformou. Té Hronek věnoval o tři roky později publikaci *Reforma národní školy československé*, v níž navazuje na předchozí vývoj od vydání Malého školského zákona až po reformní návrhy Příhodovy na jednotnou organizaci školství ze třicátých let. V této publikaci se k návrhu jednotného školství nevyjadřuje, ale znovu zdůrazňuje, že reforma k liberálně demokratické škole bez náboženského rázu nemůže mít trvalý úspěch, protože mravní výchova musí být uskutečněna na základě náboženském. V člancích z padesátých let je jeho postoj podmíněný situací ve společnosti. V roce 1951 chválí budování nové československé školy

---

⁶³⁹ *Tamtéž.*

⁶⁴⁰ Srov. s obsahem recenzí k těmto Hronkovým dílům uvedeným v kap. 2.1.3. a zvláště v příloze č. 11.

⁶⁴¹ Srov. komentář v kap. 2.1.3. u titulu č. 41.

podle zákona o jednotném školství z roku 1948. Oceňuje, že byly vyřešeny základní problémy školství, odstraněním rozdílů mezi školami obecnými a měšťanskými, ve městech a na venkově byla učiněna demokratizace vzdělávání apod.⁶⁴² V článku „Pedagogika přítomnosti“ se již o náboženské výchově nezmiňuje. Odmítá liberalismus, ale také např. pedagogiku Tolstého, a výchovný úkol formuluje následovně: „*vychovávat všestranně rozvinuté lidi s promyšleným světovým názorem, lidi připravené v teorii i praxi k práci jak fyzické, tak duševní*“. K tomu přistupuje úkol vychovávat pro „sociální výstavbu a boj za mír“.⁶⁴³

Pedagogická psychologie:

„Z pomocných věd pedagogických zvláště konám přednášky z pedagogické psychologie, jež má životní význam pro pedagogickou praxi. Otázky pedagogické praxe jsou vlastně otázkami působení psychických změn v nitru dítěte, které je podrobno školskému působení. Katecheta musí znát složky duševního života dítěte, jejich strukturu, funkci, musí znát stav složek osobnosti v rozličných údobích růstu, jejich působnost a vývoj. A tak přednáškami z pedopsychologie vedu bohoslovce k poznání dynamiky osobnosti dítěte a ukáži, že pedopsychologie dala pedagogice, a tím i katechetice, mnoho podnětů k reorganizaci školského života a mnohá odůvodnění pro úpravu metod, osnov, rozvrhů, pomůcek apod., proto stojí v popředí zájmů pedagogických zejména v oborech metodických a její znalost pro pedagogickou praxi je bezpodmínečně nutná.“⁶⁴⁴

*„Psychologie je pro pedagoga pramenem poznání, který mu pomáhá nabývat jasnějšího vhledu do různých dějů života“.*⁶⁴⁵ Hronek vycházel od počátku svého působení v praxi a v teorii pedagogiky i katechetické metodologie z poznatků psychologie. V publikaci určené katechetům národní školy na přípravu ke zkouškám způsobilosti vyjadřuje důvody pro toto počínání následovně:

„Ač ve výchově náboženské je nejdůležitějším momentem prvek nadpřirozený, přece musí mít učitel ve svých rukou i předpoklady přirozené, tj. mít praktický smysl pro pochopení dnešního dítěte i s prostředím, v němž žije, mít otevřené oči pro skutečnost, sledovati dnešní dítě v práci školní i mimoškolní, v rodině, při zábavě, vžítí se do jeho dnešní mentality, jeho moderních starostí, tužeb, přání a zájmů, sledovati skutečnou pulsaci celého vnitřního i zevnějšího života dnešního žáka národní školy.“⁶⁴⁶

Samostatnými díly věnovanými pedagogické psychologii jsou publikace: *Psychogram* (26) a *Základy pedagogické psychologie* (33). Jelikož obě díla jsou pro nás fyzic-

⁶⁴² Srov. HRONEK, Josef. Budování nové československé školy. *Věstník katolického duchovenstva* 1951, roč. 3, č. 8, s. 8–12.

⁶⁴³ Srov. HRONEK, Josef. *Pedagogika přítomnosti*. *Duchovní pastýř* 1952, č. 4, s. 58–60.

⁶⁴⁴ SKTF, fond Personalia. Nástin přednášek z pedagogiky a katechetiky 1945. Viz příloha č. 6.

⁶⁴⁵ HRONEK, Josef. Hlavní směry současné psychologie u nás. *ČKD* 1945, roč. 85, č. 4, s. 198–218. Dále jen HRONEK, Josef. Hlavní směry současné psychologie.

⁶⁴⁶ HRONEK, Josef. *Metodika: vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti a pro školskou praxi*, s. 15.

ky nedostupná, vyšli jsme při analýze z ostatních prací a článků k tomuto tématu. Kapitoly o uplatnění psychologických poznatků v křesťanské výchově nebo při vyučování náboženství najdeme v titulech: *Vyučování náboženství na národních školách* (20) v kapitole o nesnázích při vyučování náboženském (s. 61–66); v této publikaci je uveden i příklad psychogramu žáka (s. 65–66). Stejný text obsahuje i *Metodika vyučování náboženství ve třídě elementární* (16). V příručce *Metodika vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti a pro školskou praxi* (27) již název příslušné kapitoly neoznačuje dítě jako „nesnáz“, ale má název „Žáci národní školy“ (s. 14–15). *Katechetika* (29) obsahuje v páté části nazvané „Katechetika vlastní“ kapitolu o psychologicko-biologických předpokladech dítěte na nižším stupni národní školy (s. 109) a o období dospívání ve třídě závěrečné (s. 150). V publikaci o rodinné výchově *Na klíně mateřském* (30) najdeme ve druhém oddíle popis vývojových období v raném dětství.

Také ve skriptech z padesátých let jsou zařazeny kapitoly o žákovi, které uvádějí základní poznatky vývojové psychologie, výzvu k individuálnímu pozorování žáka a respektování prostředí, ze kterého pochází: *Metodika náboženské výchovy* (35), kap. „Žák“ na s. 7; *Didaktika* (30) obsahuje v první části rozsáhlejší kapitolu o biologicko-psychologických podmínkách učení, mezi nimiž jsou popsána specifika jednotlivých vývojových období, dále individualita dítěte a možné temperamenty, typy podle způsobu poznávání a schopnosti se učit a jak na ně reagovat (s. 6–20). S tím souvisí i kapitola o didaktických zásadách, které Hronek odůvodňuje též z psychologického hlediska (s. 30–32).

Systematickému pojednání o stavu psychologie a jejím využití v pedagogické praxi se Hronek věnuje v odborných člancích: Hlavní směry současné psychologie u nás (ČKD 1945), Hodnota pedopsychologie (*Logos* 1946), Psychologické předpoklady katechese (*Logos* 1947), Psychologický profil dítěte ve školním věku (*Logos* 1948), Duše dítěte (*Katolické noviny* 1951).⁶⁴⁷ V článku z roku 1945 Hronek podává přehled o vývoji psychologie od poloviny 19. stol., tj. od herbartismu, přes psychologii „přírodovědeckou“ (tj. bez duše) až k celostnímu hledisku na duchovědných základech, které také Hronek preferuje. V poslední části článku se zabývá praktickým užitím psychologie. V závěru se vyslovuje pro prohlubování základů duchovědné psychologie, neboť

---

⁶⁴⁷ HRONEK, Josef. Duše dítěte. *Katolické noviny* 1951, roč. 3, č. 20–35, vždy s. 6. Článek vycházel na pokračování v šestnácti dílech.

*„sestoupíme-li hodně hluboko, začneme-li odkrývat i záhadné hybné síly, které ji (duši) pudí k jednání, jí dávají určitý směr, její výkonnost zvyšují v míře netušené“.*⁶⁴⁸

Pedopsychologii Hronek představuje jako obor, jehož výsledky poskytují katechetovi porozumění vývojovým stavům dítěte, podle kterého může katecheta dítě vést. Pedopsychologie si všímá strukturálních zákonů vývoje a příčin duševního života dítěte. Je odlišná od pedagogické psychologie, která odkrývá mj. zdroje poznání dítěte. Těm se Hronek podrobně věnuje v článku z roku 1947 (jde o kategorie jako jsou vnímání a z něho odvozený princip názornosti; dále o představivost a s tím související schopnost pamatovat si; na ně navazuje rozumové poznání spojené se schopností tvořit pojmy a chápat věci nehmotné, tedy i Boha). Uvědomění si těchto předpokladů má vliv na výběr vhodné metody a techniky vyučovací.

V článku z roku 1948 se Hronek věnuje výzkumu duševních schopností dítěte v nejnovější době. Jde mu o jejich kvantitativní růst v obsahu a výkonnosti. Zabývá se schopnostmi smyslů dítěte, jeho představivostí, schopností asociace, apercepcí, pozorností, pamětí, obrazivostí a také s ní související dětskou „lhavostí“ a způsobem myšlení. V další části se Hronek věnuje dětské řeči, inteligenci a talentu. V závěru pak životu náboženskému, který je nejen do duše dítěte vložen při křtu, ale roste i z přirozeného pochodu poznávacího, jež má počátek kolem třetího roku věku dítěte. V tomto procesu jde především o utváření představ dítěte o Bohu, které je pak ovlivní na celý život. V citovaném článku stojí za povšimnutí, že zatímco psychologický popis výše zmíněných kategorií dokládá Hronek desítkami jmen odborníků v této oblasti, komentář k souvislosti těchto poznatků s náboženským životem dítěte neobsahuje žádný odkaz. Domníváme se, že k uvedeným poznatkům dospěl sám svým studiem a zkušeností. Závěrem uvádí:

*„Z uvedeného jsme poznali, že dítě není nikterak tak otevřenou knihou, jak se často předpokládá. Každé dítě je osobnost určitého nadání se zvláštními vývojovými schopnostmi. Hlavní úkol učitele náboženství není sdělování vědomostí, ale výchova duše. Má-li vyhovět rozličné individualitě dítěte a při tom všechny přivést k jedinému cíli, musí se obrátit k dítěti samotnému, s pedagogickým taktem je pozorovati(...)“*⁶⁴⁹

Poslední článek na toto téma uveřejněný roku 1951 v *Katolických novinách* je obsahově shodný s předchozím, v některých částech je přepracovaný. V posledním díle článku Hronek rozvíjí náboženskou výchovu dítěte oproti textu původního článku

---

⁶⁴⁸ Srov. HRONEK, Josef. Hlavní směry současné psychologie.

⁶⁴⁹ HRONEK, Josef. Psychologický profil dítěte ve školním věku. *Logos* 1948, roč. 3, č. 7, s. 409–419.

a propojuje poznání dítěte za pomoci psychologie s pohledem teologické antropologie a požadavků na mravní výchovu:

„Člověk je stvořen k obrazu Božímu, nese ve své duši jistou podobu života Božího, jenž spočívá v poznání a lásce. Je to rozum a svobodná vůle, které dávají člověku tento výsostný charakter Božího obrazu v řádu bytí a je to zase rozum a vůle, které mají největší podíl na tom, jak možno a jak třeba vytvářet a zdokonalovat v duši pozvednuté milostí na křtu svatém do řádu nadpřirozeného, obraz Boží v řádu činnosti. Náboženské zdůvodnění mravních norem má tu přednost, že pro člověka skutečně věřícího je dán naprosto pevný základ jeho myšlení a jednání, pevná víra v Boha jest bezpečným vůdcem na cestě, po které máme jít a která nás nutně přivádí k Bohu (...) Nejvyšším mravním ideálem je řešení mravních otázek sub specie aeterni – pod zorným úhlem věčnosti. Proto záleží na tom, abychom dítěti usnadnili řešení otázek náboženských, umožnili prostředky nejen přirozené, lidské, ale i nadpřirozené milosti k dosažení cíle v Bohu a ukázali krásu života v tčnosti v pravém světle. Potom dítě, které se dá vést tímto směrem, bude jednat dokonale křesťansky, protože bude přemáhat zlo dobrem.“⁶⁵⁰

4.1.1.2. PŘEDNÁŠKY Z KATECHETIKY

Ve čtvrtém ročníku bohosloveckého studia byly vyučovány katechetika, metodika vyučování náboženství a didaktika s dvouhodinovou dotací týdně.

Katechetika:

„V době osvícenské bylo raženo heslo katechetika pro pedagogiku založenou na náboženství. Od té doby pojem katechetiky začal se pozvolna užíti, až nyní myslí se jí neprávem ne již celá teorie výchovy, ale jen didaktika náboženského vyučování. Ve svých přednáškách uvádím, že katechetika jako celková teorie náboženské výchovy nemůže se obejít bez pedagogiky a podávám katechetiku soustavnou, t. j. ducha a formu katolického náboženského vyučování a výchovy, založenou na rozsáhlém materiálu, na nových hlediscích katechetické teorie a praxe a na vlastní zkušenosti a sleduji při tom ten účel, aby katechese byla v intencích sv. Otce Pia XI. podávána co nejdokonaleji.

Především upozorním: na důležitost a význam katechese, podstatu a cíl katechese a na ustanovení církevního zákoníku de catholica puerorum institutione, jakož i povinnosti katechisovati. Nadto seznámím posluchače s historickým vývojem katechese, jak se u jednotlivých významných představitelů a v různých dobách měnily a rozvíjely názory o problémech katechese. Potom pojednám o osobnosti katechetově, jeho vlastnostech, znalostech a schopnostech, které ho činí způsobilým pro úspěšné působení v nábožensko-mravní výchově dětí. V dalších přednáškách podávám vědecký návod, čemu, v jakém rozsahu a podle kterého plánu katechisovati (materiální katechetika) a jak mají být děti v křesťanské nauce vyučovány vůbec (katechetická metodologie) a v jednotlivých odvětvích katechese zvláště (katechetika vlastní čili duchovní správa dětí).“⁶⁵¹

Učebnici soustavné katechetiky v pojetí odpovídajícím výše uvedené prezentaci přednášek Hronek vydal po druhé světové válce s názvem *Katechetika. Duch a forma*

⁶⁵⁰ HRONEK, Josef. Duše dítěte, *Katolické noviny* 1951, roč. 3, č. 35, s. 6.

⁶⁵¹ SKTF, fond Personalia. Nástin přednášek z pedagogiky a katechetiky 1945. Viz příloha č. 6.

katolického vyučování náboženského (29). První publikace, která obsahuje část přednášené látky a výklad nejdůležitějších pojmů, má název *Katechetický slovníček* (19); učebnici pro katechetiku se blíží dílo *Vyučování náboženství na národních školách* (20). Z odborných článků můžeme uvést „Přetvořme katechesi“ (*Logos* 1946), jehož obsah je prezentován v kap. 3.3.1.

Domníváme se, že k výše uvedené charakteristice katechetiky Hronek dospěl během prvního desetiletí svého působení na fakultě. V úvodu publikace *Vyučování náboženství na národních školách* se hlásí k dílům svých předchůdců Blandy, Jindry a Skočdopole. Jeho práce však ještě nemá charakter systematické učebnice, ale chce být příručkou pro učitele náboženství – průvodcem při jejich vstupu do národních škol.⁶⁵²

Učebnice katechetiky tradičně začínaly výkladem o **povinnosti katechizovat či vychovávat**. V publikaci *Vyučování náboženství na národních školách* taková část není. V *Katechetice* se autor v úvodu odkazuje na dekret *Provido sane consilio* a připomíná, že „*katecheze je základem veškeré kněžské činnosti, je prvním předpokladem úspěchu a pokroku kněžského působení*“ a není nad ní nic „*světějšího a nic potřebnějšího*“.⁶⁵³ Více prostoru ale věnuje teologickému východisku katecheze, a to na základě příkladu Ježíše Krista (Mt 19, 13-14 a Mk 10,15);⁶⁵⁴ v úvodu prvního paragrafu první části najdeme podání Kristovy pedagogie Učitele.⁶⁵⁵

V obou učebnicích (č. 20 a 29) je v přední části zařazena poměrně obsáhlá kapitola z **historie**. Ve *Vyučování náboženství na národních školách* Hronek od sebe poprvé odděluje dějiny vyučování katolickému náboženství (Ježíš Kristus jako Učitel, katechumenát, katechetické školy, první teoretikové křesťanství a *De catechizandis rudibus*)⁶⁵⁶ a dějiny obecného školství (od prvotního školství církevního až do československé národní školy).⁶⁵⁷ V *Katechetice* se zaměřuje pouze na dějiny katecheze. V této publikaci dává přednost termínu „katecheze“ před termínem „vyučování náboženství“. Dějinami školství se v tomto díle nezabývá.

Identitu katechetiky Hronek vykládá poprvé v *Katechetickém slovníčku*. Definuje katechetiku jako „*nauku o výchově a vyučování základním pravdám náboženským*“.

---

⁶⁵² Srov. HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 5.

⁶⁵³ Srov. HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 9. Struktura celé učebnice je uvedena v příloze č. 16.

⁶⁵⁴ *Tamtéž*, s. 13.

⁶⁵⁵ *Tamtéž*, s. 14–16.

⁶⁵⁶ HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 9–48.

⁶⁵⁷ *Tamtéž*, s. 109–140.

Uvádí, že katechetika „přestává být odvětvím pastýřského bohosloví, nýbrž samostatnou naukou, která aplikuje všeobecné zásady obecné pedagogiky a pedopsychologie na poli náboženské výchovy a vyučování“.⁶⁵⁸ V *Katechetice* se Hronek zabývá vztahem mezi katechetikou a pastorální vědou důkladněji. Katechetiku definuje jako „nauku, která podává systematicky spořádaný souhrn pravidel, jimiž se řídí náboženské vyučování a vychovávání“.⁶⁵⁹ Katechetika neobsahuje celou náboženskou pedagogiku, tím méně celou pedagogiku vyučování. Zatímco pedagogika je zaměřena antropocentricky, katechetika má podle Hronka silné teocentrické ražení. Jde o „výchovu dítěte se zřetelem ke spáse jeho duše a uznávání Boha jak v úkonech bohopocty, tak v ochotné a pohotové vůli upravit se zřetelem k Bohu celý svůj život“.⁶⁶⁰ Východiskem je určení člověka: spojit se s Bohem a dosáhnout posledního cíle života, tj. věčného spasení, které vrcholí v uctívání Boha. V tomto pojetí Hronek vztahuje k termínu katechetika pojem „náboženství“.

Přehledné a již „vyzrálé“ vyjádření identity katechetiky a katecheze a vztahu mezi katechetikou, pedagogikou, didaktikou a metodikou náboženského vyučování a zároveň i vztahu mezi katechezí a náboženským vyučováním najdeme v úvodu skript *Náboženská didaktika* vydaných v posledním roce Hronkova života. Komentářem bychom ztratili na přesnosti, proto citujeme podstatné části textu:

„Nesmíme ani na okamžik spouštět se zřetele, že náboženská výchova a vyučování je zvláštní povahy, odlišné od povahy výchovy vůbec, opírá se o učitelský úřad církve – magisterium Kristovo. Kristus nezůstavil po sobě toliko mrtvou literu, ale živý učitelský úřad, který by se dovedl přizpůsobiti všem okolnostem a všem potřebám. Mluvené slovo je v lidském životě již od pradávna podmanivou, strhující silou. Tomuto požadavku lidské přirozenosti se přizpůbil i Kristus Pán. Rozesílá své učedníky, převádí na ně své poslání, jež mu udělil Bůh (...) I učení apoštolů nebyla litera, nýbrž slovo: ‚Slovo Boží‘ /Sk. apod. 4, 31/, ‚slovo o spáse.‘

Kristus vložil veškeré bohatství zjevených pravd do rukou církve. (...) Církev je sděluje lidstvu stále živým a svěžím hlásáním víry. Dvojí je způsob tohoto sdělování: kázání a katechese. Starší z nich je apoštolská katechese. (Dále se autor věnuje podrobněji charakteristice této katecheze na základě Skutků apoštolů a evangelních spisů.)

(...) Církev od prvopočátku pokládala katechesi za jeden z nejdůležitějších úkolů kněze a z nejodpovědnějších (...)

*O katechesi jedná katechetika. Co je katechetika? **Katechetika je teorie výchovy, založené na zjevení Božím, na učení a učitelském úřadě církve – theologia catechetica v protikladu k vychovatelské činnosti, která v lepší své formě jest uměním.***

⁶⁵⁸ HRONEK, Josef. *Katechetický slovníček*, s. 31.

⁶⁵⁹ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 11.

⁶⁶⁰ *Tamtéž*, s. 10.

*Slova katechetika a didaktika náboženská se často ztotožňují. Děje se tak neprávem. **Pojem didaktika jest užší než katechetika.** Didaktika náboženská je toliko teorie náboženského vyučování, nauka o tom, jak učit náboženství. (...)*

*Didaktickými principy nevyčerpává se ještě celý obsah pojmu vyučování. Aby se dosahovalo žádaných výchovných výsledků, nutno znáti **způsoby či metody vyučování.** Rozvoj methodického myšlení i nových methodických směrů dal vznik **methodice náboženského vyučování.** (...) Rozsah didaktiky je však širší než methodiky.*

***V katechesi** nejde jen o prostou aplikaci obecných didaktických směrnic, nýbrž nutno míti stále na zřeteli nadpřirozený charakter náboženství. **Prvním učitelem je vždy Bůh.** „Není něčím ani ten, kdo sází, ani ten, kdo zalévá, nýbrž Bůh, jenž dává vrůst.“ /1. Kor. 3, 7/. Bůh vychovává člověka svou nadpřirozenou pomocí – milostí. Cíl křesťanské výchovy je rázu nadpřirozeného: spása věčná. Tomuto nadpřirozenému cíli odpovídají nadpřirozené prostředky, totiž prostředky milosti: modlitba a svátosti. (...)*

*Když mluvíme o **vyučování náboženství**, jde tu o **činnost člověka**, i když je **zaměřena k nadpřirozenému cíli.** Milost předpokládá přirozenost a na ní staví – gratia supponit naturam. Tak buduje i náboženský růst na růstu přirozeném a na něj navazuje.⁶⁶¹*

Jak Josef Hronek k výše uvedenému pochopení katecheze a katechetiky dospěl, naznačuje první paragraf *Katechetiky*, který poukazuje na vztah mezi katechetikou a řeckými novozákonními výrazy $\kappa\alpha\tau\eta\chi\epsilon\omega$, $\kappa\alpha\tau\eta\chi\epsilon\iota\nu$. V Novém zákoně souvisejí s ústním podáváním počátečního učení (L 1,4; Sk 18,25; Sk 21,21; Řím 2,18; 1 Kor 14,19; Ga 6,6). Etymologii slova $\kappa\alpha\tau\eta\chi\epsilon\iota\nu$ Hronek vykládá jako „shora zníti, mluvit, ústně poučovat“.⁶⁶² Katechumen je ten, který ještě nezná víru, ve které je vyučován. Katecheta je vyslanec (legatus), zástupce Boží a církve, který katechumeny vyučuje. Slovem „katechismus“ byla označována katechetická přednáška, katecheze. Církevní zákoník z roku 1917 pojímal katechezi v trojím významu jako: catechetica institutio, obsah katechismu a prostředek vyučovací.

V obou analyzovaných publikacích najdeme pojednání o katechetovi. Můžeme je porovnat i se starším podáním v publikaci *Národní škola a katecheta*. Zde se jedná o III. oddíl nazvaný „Katecheta veřejných škol národních“.⁶⁶³ Celý oddíl je pojat podobně jako tehdejší pastorálka: Hronek uvádí předpisy, práva a povinnosti katechety, které komentuje pouze z právního hlediska. Například: „*Služba katechetova na veřejných školách národních jest veřejným úřadem, a proto katecheta požívá úplné zákonné*

---

⁶⁶¹ HRONEK, Josef. *Náboženská didaktika*, s. 4–6.

⁶⁶² Srov. s výkladem těchto novozákonních výrazů v současné učebnici ALBERICH, Emilio – DŘÍMAL, Ludvík. *Katechetika*. Praha: Portál, 2008, s. 49.

⁶⁶³ HRONEK, Josef. *Národní škola a katecheta*, s. 187–233.

ochrany úřadů.“ Co se týče povinnosti katechety: „*Katecheta jest povinen býti věren Československé republice a pevně zachovávati zákony.*“⁶⁶⁴

O čtyři roky mladší publikace *Vyučování náboženství na národních školách* neobsahuje samostatný oddíl o katechetovi, nýbrž pouze dílčí kapitolu v rámci druhé hlavy nazvané „Rodina a škola“. Kapitola má název „Osobnost učitele náboženství“.⁶⁶⁵ Nepojednává o předpisech, ale o „jádru bytosti učitelovy“, o jeho charakteru a vzdělání. Až v poslední části této kapitoly je jeden odstavec věnován zmínce o kanonické misi (poslání a zplnomocnění od diecézního biskupa k výuce náboženství).⁶⁶⁶ Při charakterizování osobnosti učitele Hronek prezentuje názory a příklad Ježíše Krista, papežů, sv. Augustina a sv. Pavla, Jana Ámose Komenského, Lva Nikolajeviče Tolstého a soudobých profesorů pedagogiky jako Jana Uhra, Otakara Chlupa či Tomáše G. Masaryka. Důvodem tohoto přístupu je, že „*osobnost učitelova jest již sama sebou výtečným prostředkem výchovným*“.⁶⁶⁷

V *Katechetice* je pojednání o katechetovi věnována samostatná druhá část, která se zabývá jeho osobností a předpoklady po stránce náboženské, intelektuální a církevně-právní.⁶⁶⁸ Látka je tedy přehledněji strukturovaná než v předchozí učebnici, rozsahem je téměř stejná. Hronek užívá termín „katecheta“ (ne učitel náboženství) a neoznačuje jím již „výtečný výchovný prostředek“ ale uvádí, že v jeho osobnosti spočívá „*centrální problém náboženského vyučování*“.⁶⁶⁹ Jelikož si pojetí osobnosti katechety zaslouží podrobnější výklad, budeme se mu věnovat ještě v kapitole 4.1.3.1.

Dalším tématem je **cíl katecheze**. Papež Pius XI. uvedl v encyklice o křesťanské výchově mládeže, že jejím cílem je „dobrý a dokonalý křesťan“ a „vzor občana“ (viz kap. 3.1.1.). Hronek věnuje cíli náboženského vyučování dílčí kapitolu druhé hlavy publikace *Vyučování náboženství na národních školách*, kde jej formuluje následovně: náboženské vědění je předpokladem zbožnosti, samo o sobě nestačí, jde především o výchovný cíl a tím je mravní osobnost. Znalost základních náboženských pravd se stane žákovi poutem, které ho přivede opět k Bohu, „*i kdyby se byl snad s cesty pravé*

---

⁶⁶⁴ HRONEK, Josef. *Tamtéž*, s. 222–226.

⁶⁶⁵ HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 53–59.

⁶⁶⁶ *Tamtéž*, s. 59, odstavec č. 5.

⁶⁶⁷ Celá stať o osobnosti učitele náboženství viz HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 53–59.

⁶⁶⁸ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 50–56.

⁶⁶⁹ *Tamtéž*, s. 50.

poněkud odchýlit“. Výchovu a vyučování nelze oddělit (zásada etické koncentrace). Hronek dále specifikuje cíle pro jednotlivé věkové skupiny.⁶⁷⁰

V *Katechetice* není cíl katecheze snadno dohledatelný. Implicitně je vyjádřen v části třetí „Obsah katechese“, a to v par. 1 „Učební látka náboženská“ v posledním odstavci v rámci vysvětlení „zásady etické koncentrace“:

„(...)aby katechese byla cílem poučení a výchovným prostředkem, nedovoluje odlučovati od sebe vyučování a výchovu. Žactvo musí býti vedeno tak, aby náboženské pravdy nejen poznalo, nýbrž i vírou přijalo, správně hodnotilo a bylo ochotno podle nich jednati. (...) Dospívající žactvo má dospěti k přesvědčení, že křesťanský názor jest plně odůvodněný a schopný vésti člověka k nejvyšším metám lidského snažení.“⁶⁷¹

V závěru této části se nabízí otázka, kam Josef Hronek vývoj katechetiky směřoval? Co považoval za zvlášť významné? Odpovědi nabízí dosud nevyužitý obsah článku „Přetvořme katechezi“. Z bodů, které v článku nastínil, se jich většina týká metodiky a didaktiky katecheze. V bodě 6 je nastíněn důvod pro zprostředkování Božího zjevení: aby člověk Boha ponával a uznával a aby se stala ohniskem jeho duchovního života mše svatá. K tomu má být člověk veden způsobem, jak to činila prvotní církev v instituci katechumenátu. S tím ale souvisí nový přístup ke katechezi, její „aktualizace“ (viz bod 1).⁶⁷²

Metodika vyučování náboženství a didaktika

Metodika a didaktika vyučování náboženství stály v popředí zájmu autorů učebnic katechetiky počínaje Giftschützem (srov. kap. 3.4.1.). Také Hronek jim věnuje největší prostor ve své odborné publikační činnosti. Souvislost vidíme jednak s živým reformním hnutím v celém našem školství a jednak v první etapě katechetického hnutí, která byla zaměřena na obnovu metod.⁶⁷³ O obsahu a pojetí přednášek Hronek uvádí:

„V přednáškách podávám výklad o základních pojmech techniky školské práce, zejména o vyučovacích formách a učebních metodách.

Nejdříve podávám stručný přehled problémů celé didaktiky, které realizují výchovné ideály vyučováním, potom probírám didaktiku vyučování náboženského.

Ve školské praxi se ustálilo časem mnoho vyučovacích pravidel a zásad, které se shrnují společným názvem učebné metody. V soustavném výkladu o metodách školské

---

⁶⁷⁰ HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 59–61.

⁶⁷¹ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 58.

⁶⁷² Srov. HRONEK, Josef. *Přetvořme katechesi*, s. 50–53.

⁶⁷³ Srov. např. TILMANN, Klemens. *Náboženská výchova dříve a nyní. Katechetická obnova a katechetická praxe*. Praha: Česká katolická Charita, 1970, s. 21–22.

práce uvedu základní principy, zásady vyučování a vlastní metody učebné vyplývající z psychologie učení: metodu analytickou, syntetickou, psychologickou čili mnichovskou; z logiky učebné látky: metodu induktivní a deduktivní.

Nato pojednám o formách školské práce, a to o základních formách: otázkové, dialogické, heuristické, genetické, dogmatické, přednášecí; o formách složených: nácvičné, projevové, zkoušecí dále o testech a o školském měření.⁶⁷⁴

V prvním období (tj. do vydání *Katechetiky* včetně) obsahují Hronkovy publikace část o metodice. O didaktice se začíná zmiňovat až později. K dílům pojednávajícím o metodice, vydaným před koncem druhé světové války, patří: *Výbor z dějin biblických se zřením ke katechezi* (15), *Metodika vyučování náboženství ve třídě elementární* (16), *Kresebné náčrty při vyučování náboženství* (21), *Náměty branné výchovy ve vyučování náboženství na národních školách* (22), *Vyučování náboženství v jednorozhodných učebných kursech při měšťanských školách* (25), a *Metodika vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti a pro školskou praxi* (27). Metodickou část obsahují i dříve zmíněné učebnice katechetiky *Vyučování náboženství na národních školách* (20) a *Katechetika* (29) a také *Vyučování náboženství na středních školách* (49).

Po roce 1950 Hronek vydal několik titulů vysokoškolských skript, kde již rozlišuje mezi didaktikou a metodikou. Jsou jimi: *Didaktika náboženství na školách národních a středních* (30), *Pedagogická a didaktická práce učitele náboženství na škole národní* (31), *Metodika náboženské výchovy* (35) a *Náboženská didaktika* (37).

Vedle zmíněných publikací je třeba ještě vzít v úvahu některé Hronkovy odborné články: O novou výchovu (ČKD 1927), Katechetická stylistika (*Logos* 1947), Životy svatých v katechesi (*Logos* 1947), O moderních snahách ve vyučovací praxi a výchově náboženské (ČKD 1948), Některé methodologické otázky z katechetiky (*Duchovní pastýř* 1951), Didaktické zásady s ohledem na vyučování náboženství (*Duchovní pastýř* 1951), Formy školské práce katechetické (*Duchovní pastýř* 1951), Povaha a ráz metodické úpravy katecheze (*Duchovní pastýř* 1953).

Identita předmětu: V nejstarší publikaci je **metodika** definována jako „návod, kterak vyučovati katolickému náboženství“.⁶⁷⁵ Obsah celé příručky tematicky odpovídá druhé a třetí hlavě rozsáhlejší publikace *Vyučování náboženství na národních školách*, kde je jako „Metodika vyučování náboženského“ nadepsána pouze třetí hlava. Hronek

⁶⁷⁴ SKTF, fond Personalia. Nástin přednášek z pedagogiky a katechetiky 1945. Viz příloha č. 6.

⁶⁷⁵ HRONEK, Josef. *Metodika vyučování náboženství ve třídě elementární*, s. 5.

do ní zařazuje osnování vyučování náboženského, učebné předměty a metody, otázky a odpovědi, řeč a techniku při náboženském vyučování a prostředky užívané při vyučování náboženství.⁶⁷⁶ V publikaci o výuce náboženství na středních školách je v části „VII. Náboženství“ věnována detailní pozornost cílům a osnovám výuky a zdůvodňování jejího obsahu. Například je zde kladen důraz na životopisy svatých, neboť jsou v nich pro mládež, která opouští po čtvrtém ročníku školu, „*postaveny před oči vzory dokonalého křesťanského života*“.⁶⁷⁷

Učebnice *Katechetika* obsahuje čtvrtou část nazvanou „Metoda katecheze“.⁶⁷⁸ Autor v úvodu uvádí, že vedle dokonalého zvládnutí látky svého vyučovacího oboru je neméně důležitá, ba někdy důležitější znalost cest a prostředků, jak řídit učební postup žáků. Tyto cesty a prostředky společně označuje jako „metody učení“. Patří k nim: vlastní metody učební, vyučovací formy, zásady vyučovací, katechetická řeč, katechetická otázka, názorné prostředky v katechezi, technika vyučovací, kážeň a rozdělení učební jednotky. Pojem „didaktika“ se v učebnici nevyskytuje. Slovo „didaktický“ je použito ve spojení „didaktická metoda“, kterou Hronek ztotožňuje s metodou vyučovací. Jde o „promyšlený způsob, jímž postupujeme, abychom došli cíle daného učebnou osnovou“.⁶⁷⁹ Slovo „didaktický“ Hronek zmiňuje ještě jednou, a to ve spojení „didaktický materialismus“, který odmítá proto, že pouze „*vštěpuje a hromadí vědomosti a nedbá dostatečně jejich životního uplatnění*“.⁶⁸⁰

Ve skriptech *Didaktika náboženství* je **didaktika** definována jako teorie vyučování, tj. věda o tom, jak učit. Zabývá se všeobecnými zásadami. Didaktika je součástí pedagogiky a je nadřazená metodice. Metodika se z didaktiky vyřadila jako samostatná disciplína – nauka o prostředcích vyučovacích. Její studium však předpokládá znalost didaktiky. Didaktika náboženská je speciální didaktikou, je teorií vyučování náboženství, neboli vědou o tom, jak katechizovat.⁶⁸¹ Rozdělení obecné didaktiky není jednotné, protože žádný obecně platný systém zatím nebyl přijat. Speciální didaktika, která se zabývá jen jedním předmětem učebním či školním stupněm, volí členění podle podstatných slo-

---

⁶⁷⁶ HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 69–108.

⁶⁷⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 54–66.

⁶⁷⁸ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 67–108.

⁶⁷⁹ Termín „didaktická metoda“ si Hronek půjčuje od Gustava Adolfa Lindnera jako „pravidelné počínání při vyučování“. Srov. *Tamtéž*, s. 67. Lindner byl považován za druhého nejvýznamnějšího českého pedagoga po Komenském.

⁶⁸⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 64.

⁶⁸¹ Srov. HRONEK, Josef. *Didaktika náboženství na školách národních a středních*, s. 3–6.

žek či hlavních činitelů vyučování toho předmětu. Ve vyučování náboženství se jedná o tři hlavní činitele: 1. žák, 2. učitel náboženství, 3. vlastní učivo náboženské. První část didaktiky proto pojednává o podmínkách vyučování na straně žakově, a to v souvislosti s jeho tělesným i duševním vývojem; ve druhé části o osobnosti katechetově se jedná o jeho vlastnostech, znalostech a schopnostech, které ho činí způsobilým pro náboženské vyučování. Ve třetí části se jedná o výběr a utřídění učebné látky a postup a techniku vyučování. O vztahu mezi katechetikou a didaktikou náboženského vyučování Hronek uvádí:

„Obsah náboženské didaktiky blíží se skoro rozsahu katechetiky, celé teorii náboženské výchovy, neboť jest didaktika vyučování náboženského součástí katechetiky.“⁶⁸²

Poslední Hronkovo dílo *Náboženská didaktika* věnované didaktice náboženského vyučování a výchovy působí oproti předchozí práci *Didaktice náboženství* jako ucelenější. Po stránce odborného jazyka se blíží *Katechetice*. Hronek nejprve objasňuje teologická východiska a používá katechetickou terminologii. Vzhledem k jiným dílům z padesátých let je zde minimum ideologických vsuvek. Hronek uvádí celé pojednání potřebou zrevidovat výchovné cesty ve výchově náboženské vzhledem k proměnám života ve společnosti. K tomu je třeba obrátit pozornost k vědním oborům, které mohou mít význam pro zvládnutí výchovného procesu jak v rovině přirozené (biologie, psychologie, sociologie), tak v rovině duchovní a nadpřirozené, jejichž hodnoty zajímají ústřední postavení v hierarchii hodnot a „*tvorí vlastní základ výchovného procesu*“.⁶⁸³

Didaktika náboženského vyučování má v tomto procesu úlohu teorie náboženského vyučování, tj. nauky o tom, jak učit náboženství. Stanovuje didaktické principy, jakési zákony didaktiky, které ukazují základní směr a cestu vyučování, opírajíce se o základní stránky noetiky a psychologie poznávacího procesu.⁶⁸⁴ Didaktické principy nevyčerpávají celý obsah pojmu vyučování, je třeba ještě znát způsoby či metody vyučování. Těmi se zabývá **metodika** náboženského vyučování.

K didaktice náboženského vyučování dle *Náboženské didaktiky* patří: 1. pojem náboženské didaktiky; 2. cíl vyučování náboženského; 3. učební látka, osnovy a náboženské

---

⁶⁸² *Tamtéž*, s. 5. Vzápětí se Hronek odkazuje na přední didaktiky náboženského vyučování své doby Holanďana Hermana Schmitze, Rakušany Josefa Schiesera, Josefa Göttlera, M. Pfliegera, Francouze Rudolpha Georgeho Bandase, Američana Johna Thomase Mc Mahoneho, Belgičana Eduarda Poppeho. Z českých a moravských: Františka Pinkavu, Františka Xavera Blandu, Václava Kubička a Františka Tomáška.

⁶⁸³ HRONEK, Josef. *Náboženská didaktika*, s. 4.

⁶⁸⁴ *Tamtéž*, s. 5.

učebnice; 4. vyučovací zásady; 5. základní metody náboženského vyučování; 6. hlavní reformy vyučování; 7. kompozice katecheze; 8. vnější stránka náboženského vyučování.

Hronkův přístup k didaktice a metodice: Didaktika patřila v první polovině 20. stol. k rychle se rozvíjejícím vědám a s tím souvisel i výskyt nových metod. Důvodem byla skutečnost, že se teorie výchovy opírala o nové poznatky příbuzných věd, zvláště obecné psychologie, psychologie dítěte, psychologie individuální a sociální, biologie a sociální nauky. Moderní didaktika se také zabývala revizí vyučované látky, vyučovacích předmětů, rozvrhu učiva, učitelovy i žákovy práce školní i domácí. Byly přehodnocovány cíle jednotlivých stupňů škol a pojmy související se vzděláváním, a to v závislosti na řešení otázky vztahu mezi formálním a věcným hlediskem. Vědecká didaktika opouštěla formální hledisko a zkoumala, která látka je nezbytná, aby se stala trvalým majetkem moderního člověka.⁶⁸⁵

Tyto procesy měly vliv i na vznik nových směrů ve výuce náboženství a Josef Hronek se jimi vážně zabýval.⁶⁸⁶ Výsledky Hronkovy práce v této oblasti můžeme charakterizovat jako „vynášení starého“, co má stálou platnost, a ukazování jeho významu v nových souvislostech, a „předkládání nového“, co pomáhá lépe naplňovat poslání církve, jež bylo Hronkovi vždy prvním východiskem jeho úsilí.⁶⁸⁷

Ke „starým“ prostředkům náboženské výchovy a vyučování patří **základní didaktické metody a vyučovací formy**. Josef Hronek definuje metodu jako promyšlený způsob, jímž postupujeme, abychom došli nějakého cíle. Jde o pravidelně užívaný postup. Od metody odlišuje formu vyučování, jež je vnější způsob, kterým učitel vyučuje v jednotlivých hodinách. Při posuzování formy je důležitá stránka součinnosti učitele a žáka.⁶⁸⁸ Hronkův náhled na to, co je metodou a co formou, se postupně vyvíjel.⁶⁸⁹

---

⁶⁸⁵ Srov. CHLUP, Otakar. Didaktika. In CHLUP, Otakar – KUBÁLEK, Josef – UHER, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. 1. díl. Praha: Novina, 1938, s. 337–338.

⁶⁸⁶ Josef Hronek měl k řešení didaktických otázek velmi blízko, neboť sám byl jedním ze spoluautorů *Pedagogické encyklopedie*, která podává celkový obraz úmyslů a snah reformního hnutí v pedagogice a v oborech, jež s ní úzce souvisely.

⁶⁸⁷ O tomto přístupu svědčí například jeho velmi obsáhlý článek HRONEK, Josef. O moderních snahách ve vyučovací praxi a výchově náboženské. *ČKD* 1948, č. 2, s. 33–44; č. 3, s. 153–170. Dále jen HRONEK, Josef. O moderních snahách.

⁶⁸⁸ HRONEK, Josef. *Methodika náboženské výchovy*, s. 25; *Náboženská didaktika*, s. 48.

⁶⁸⁹ Například ve *Vyučování náboženství na národních školách* najdeme mezi metodami práce v katechezi také akroamaickou a dialogickou metodu, mechanickou, deiktickou, heuristickou, doptávací, samoučení, batavskou, Daltonský systém, Winnetskou metodu a metodu projektovou. Tyto „metody“ Hronek již v poválečných pracích neuvádí mezi metodami, ale mnohé zmiňuje mezi vyučovacími formami nebo novými směry ve vyučování.

Metodu nelze ani přeceňovat (Pestalozzi), ani úplně zavrhnout (Tolstoj). Didaktickou metodu nelze zaměňovat s vědeckou metodou, jejímž předmětem je poznání samo, kdy dokazuje buď nové vědění, nebo je pořádá. Didaktická metoda chápe vědění jako prostředek, ale začíná u dítěte, které chce k vědění dovést.⁶⁹⁰ Znalost didaktických metod vede k naplnění cíle náboženského vyučování a výchovy. Učitel musí znát cesty a prostředky jak učit, jak podat učební látku, aby byla normálnímu žákovi snadno přístupná a stala se jeho vlastním majetkem s co nejmenší námahou a v nejkratším čase bez narušení tělesného a duševního vývinu.⁶⁹¹

Důvody, proč uvažovat o didaktických metodách a reformních snahách ve vyučování a výchově, spojuje Josef Hronek s řešením základních otázek společenské, kulturní a náboženské obrody po druhé světové válce:

„(...) je svrchovaně na čase vzdáti se didaktického materialismu, metody jednostranně pamětní, pasivity žactva při vyučování a proti státnosti postaviti dynamičnost vyučování, jež je bližší životní praxi, životnější a praktičtější, využití principu aktivity každého žáka, jeho iniciativy, spontaneity, uskutečniti vědomý návrat k liturgii katolické Církve, zintenzivniti eucharistické vedení dětí – pak nové ideje, založené na principu zájmovém(...)“⁶⁹²

Didaktické metody a jejich užití ve výuce náboženství: Základní didaktické metody ve vyučování, známé z obecné didaktiky, byly využívány i ve výuce náboženství. Mezi odborníky i katechety se o nich hojně diskutovalo zejména v souvislosti se snahami zavádět jednotný katechismus a dávat k němu metodická doporučení.⁶⁹³ Hronek žádnou z didaktických metod předem neodmítá. Z jeho díla je patrné, že toto téma neustále sledoval a studoval a postupně zpřístupňoval katechetům pro praktické využití i nové moderní metody. Metody vždy stručně komentuje, uvádí jejich přednosti a úskalí vzhledem ke katechezi a pokud je třeba, tak také příklady jejich užití v katechezi. K základním didaktickým metodám uvádí následující:

- **Metoda analytická a syntetická,**⁶⁹⁴ jež se vztahují k učivu, a to věcnému nebo myšlenkovému. Metodou analytickou postupuje učitel od celku k částem. Od biblického příběhu k náboženské pravdě, od pojmu ke znakům. Účelem metody je vysvětlit a ze strany žáka pochopit. Podle Hronka je analytická metoda v katechezi velmi důležitá, protože učí žáka samostatně pozorovat, srovnávat,

---

⁶⁹⁰ Srov. HRONEK, Josef. *Náboženská didaktika*, s. 41–42.

⁶⁹¹ Srov. HRONEK, Josef. *Didaktika náboženského vyučování*, s. 32.

⁶⁹² Srov. HRONEK, Josef. O moderních snahách, s. 33.

⁶⁹³ Příkladem této diskuse je článek KOBOSIL, Josef. O metodě vyučování náboženství. *Věstník katechetský* 1929, č. 1, s. 7–8.

⁶⁹⁴ HRONEK, Josef. *Náboženská didaktika*, s. 42–44.

usuzovat a tvořit. Působí na cit i vůli žáků, kteří se tak sami přesvědčují o pravdivosti učiva, které je jim podáváno, zvláště pravidel a pouček. Předností této metody je, že dítě vnímá nejprve celek: „Při vyučování náboženském platí nepřikročiti dříve k rozboru, dokud žák nezažije jevu jako celku, je to cesta k přirozenému učení, jež ponechává celé situace i dětské reakce“.⁶⁹⁵

Metoda syntetická předkládá nejprve jednotlivé části nebo znaky celku a potom ukazuje, jak tvoří celek. Z příkladů odvozuje pravidlo, postupuje od abstraktních prvků ke konkrétnímu celku. Ve výuce náboženství se využívá při výkladu stvoření světa nebo o andělech. Výhodou této metody v katechezi je, že se žák učí systematickosti a budí se u něho samočinnost. Použití metody trvá kratší dobu, je i pro žáky přehlednější, pro katechetu pohodlnější a snazší.

- **Metoda induktivní a deduktivní** se vztahují k vnitřní souvislosti učební látky. Indukce vede od pojmu nižšího k vyššímu, od známého k neznámému, od jednotlivostí k pravidlu, od jednotlivých případů k obecnému zákonu, tj. ke generalizaci. Induktivní postup souvisí se syntetickou metodou. Na nižším stupni by se induktivní metoda měla používat výhradně. Dedukce využívá opačného postupu od všeobecně platného pravidla k příkladům. Tento způsob vyučování je starší a souvisí s analytickou metodou. Je vhodnější pro vyšší stupeň školy, zejména při vyučování dějinám církevním a pravdám, o nichž se dozvídáme jen ze Zjevení Božího. Hronek poznamenává, že celistvosti pochodů lidského myšlení se dosahuje spojením obou metod, přitom je ale nelze zaměňovat. Volba metody se řídí látkou samou a stupněm vyspělosti žactva.

Ve starších publikacích Hronek představuje další metody, které se v jeho dílech vydaných po druhé světové válce neobjevují:

- **Metody genetická a dogmatická** se vztahují k žákům. Dogmatickou metodou je míněn způsob sdělování hotového učiva, který uspoří učiteli čas a žákovi skýtá příležitost k přemýšlení, nesmí se však zneužívat. Genetickou (vývojovou) metodou se dbá postupu, jakým žáci nabývají poznatků.⁶⁹⁶
- **Metoda encyklická** postupuje od stupně ke stupni a stále se rozšiřuje.

Jako **nové směry ve výuce náboženství** Hronek postupně představuje:

- **Metoda psychologická**, neboli „mnichovská“⁶⁹⁷ je podle Hronka návratem k textově syntetické metodě sv. Augustina v jeho díle *De catechizandis rudibus*. Zrodila se z potřeby „katecheze a nikoli exegese“, tedy proti metodě textově analytické⁶⁹⁸ a v praxi získala výsadní postavení. Jeden z hlavních autorů této

---

⁶⁹⁵ HRONEK, Josef. *Tamtéž*, s. 43.

⁶⁹⁶ Srov. HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 83.

⁶⁹⁷ HRONEK, Josef. *Náboženská didaktika*, s. 44–45. Doplněno o: HRONEK, Josef. *Didaktika náboženského vyučování*, s. 34.

⁶⁹⁸ O sporu mezi oběma zastánci obou směrů viz podrobněji HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 70; také Tentýž, *Náboženská didaktika*, s. 45. Hronek se staví ke sporu neutrálně a uvádí, že novum, které psycho-

metody, Heinrich Stieglitz,⁶⁹⁹ nejprve upravil hlavní vyučovací jednotku na tři hlavní stupně: podání, výklad a užití. Předchází jim stupeň psychologické přípravy a závěrečný procvičovací stupeň. Každá katecheze má ústřední téma, které má vzbudit zájem žáků. Stieglitz propracoval uplatnění zásady názornosti. Metoda neváže katechetu, aby každou látku v každé hodině zpracoval uvedeným postupem. Katecheta musí přihlížet k povaze učiva, vyspělosti žáků, svým vlastním schopnostem a vyměřenému času.⁷⁰⁰

- **Idea činné školy** souvisela s rozvojem moderní psychologie a zejména pedopsychologie, která pojímá dítě jako zdroj činnosti.⁷⁰¹ Josef Hronek se zabývá využitím ideje činné školy v náboženské výuce a výchově jako „učebního stylu“. Porovnává Herbartovy „formální stupně“ s novým termínem „učebního stylu“ a představuje metodickou kompozici vyučovací hodiny podle stylu činné školy.⁷⁰² Tento přístup vychází z přesvědčení pedagogů jeho doby, že nejlepší zárukou rozvoje dítěte je jeho učení samočinností. Činná škola zpravidla nepodává žákům hotové učivo, ale vede je k tomu, aby se jej pokud možno zmocňovali vlastní prací. Ve vyučování se opouští systematika, tj. snaha po úplnosti vědomostí, ale dochází k takovému výběru učiva, které pomůže žákovi naučit se řešit praktické úkoly života a být „službou životu“. Opodstatněnost činné školy v náboženském vyučování se odkazuje i na jednání Ježíš Krista: také on nejprve činil a pak učil. Činná škola respektuje osobní individualitu dětí, zabezpečuje praktické prožívání poznávaných pravd a probouzí radost z víry. Víra a radost z víry jsou cílem náboženského vyučování. Z toho důvodu dobří katecheti usilují o to, aby vyučování náboženství vždy vycházelo ze života a vychovávalo pro činný náboženský život. Proto zprostředkovávají nejen vědomosti, ale i niterné prožívání a vnější konání. Přípravují tak svým vedením cestu Boží milosti. Katecheze se stává pedocentrickou ve smyslu, že v jejím středu je žák a jeho poměr k práci a aktivní účast, nikoliv katechetova aktivita. Idea aktivní práce se uskutečňuje zavedením pracovních metod, jako jsou: metoda samoučení, projektů, problémů a laboratorní. Hronek uvádí, že zájem o činnou školu v katechezi souvisí s Katolickou akcí a jejími požadavky. Proto je třeba ideu činné školy v katechezi přijmout, a to nejen občas, ale všemi katechety a při každé katechezi.⁷⁰³

---

logická metoda přináší, již obsahuje i Eichstattská *Pastoralis instructio* z roku 1768, kterou přejala z první novodobé katechetiky P. Fr. Neymayra *Thetorica catechetica sive methodus practica doctrinam christianam ad aptum aetatis insigni cum animarum fructu explananti* z roku 1766. Kořeny metody jsou ještě hlouběji v historii, a to u sv. Tomáše Akvinského a u sv. Augustina.

⁶⁹⁹ Heinrich Stieglitz (1868–1920), jeden z hlavních představitelů tzv. Mnichovského katechetického spolku. Jeho nejvýznamnější díla viz [2. 5. 2013] <<http://www.worldcat.org/identities/viaf-884685>>.

⁷⁰⁰ HRONEK, Josef. O moderních snahách, s. 158.

⁷⁰¹ Pojem „činná škola“ zastupuje několik rozdílných proudů, jejichž společným požadavkem je, aby se škola stala školou práce, nebo-li „činnou“. Orientaci v těchto proudech a jejich snahách podává KOBOSIL, Josef. Činná škola.

⁷⁰² Srov. HRONEK, Josef. Katechetická stylistika. *Logos* 1947, roč. 2, č. 2, s. 92–95.

⁷⁰³ Srov. HRONEK, Josef. O moderních snahách, s. 160–162. Hronek o činné škole v katechezi pojednává v tomto článku obšírněji, zmiňuje i její zakladatele.

- **Projektová metoda.** O této metodě se Hronek zmiňuje poprvé v (22). Podle tehdejšího pojetí mohl být autorem hlavní myšlenky „projektu“ žák (momentální nápad), nebo učitel (navrhl námět). Práce měla vyústit k praktickému využití. Hronek nejprve odmítá častější použití této metody ve výuce náboženství, neboť ta musí být systematická.⁷⁰⁴ O třináct let později hodnotí projektovou metodu jinak. Představuje ji na základě díla Williama Hearda Kilpatricka,⁷⁰⁵ který mj. se zabýval projektovou metodou v anglosaské katechezi. Projekt je částí učiva, které směřuje k dosažení určitého cíle, jako je např. zhotovení něčeho, vypracování či naučení se. V Anglii metodu rozšířil Francis Harold Drinkwater a jeho spolupracovníci kolem katechetické revue *The Sower*.⁷⁰⁶ Vlastní projektovou metodu zpracoval americký katechetik Erwin Leander Shaver a John Thomas Mc Mahon.⁷⁰⁷
- **Globální metoda.** Hronek se o ní zmiňuje v *Katechetice* jako o celkovém pojetí výchovy a vyučování, které u nás do vyučování zavedl profesor Příhoda. Metoda vychází z toho, že dítě má vidět a vnímat nejprve celek, který zažije a poté teprve analyzuje a rozpoznává jednotlivosti. Tento způsob více odpovídá způsobu vnímání dítěte, proto je považován za cestu k přirozenému učení. Jedná se o postup globálně–analytický.⁷⁰⁸

Didaktické formy ve výuce náboženství: Didaktické formy mohou být jednoduché nebo složené. K jednoduchým vyučovacím formám patří: vyprávění (akromatická forma), řeč katechety, otázky a odpovědi, rozmluva, vycházka (exkurze). Ke složeným formám patří ukazovací forma (deiktická, demonstrační), kreslení, srovnávací (synkritická) a ukládací. Každou z uvedených forem vyučování Hronek podrobně komentuje.⁷⁰⁹ Dále uvedeme komentáře a kritiky jen k některým z nich, kde došlo buď k pokroku v didaktickém myšlení, nebo které jsou stále aktuální.

⁷⁰⁴ HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 88.

⁷⁰⁵ William Heard Killpatrick (1871–1965), americký pedagog, jeden z předních členů reformního hnutí v pedagogice, člen Progressive Education Association (PEA) založené v roce 1919. Metodu projektového vyučování rozvinul pro elementární třídu. Podle [2. 5. 2013] <<http://historymatters.gmu.edu/d/4954/>>. Josef Hronek se odvolává na jeho dílo *The Project Method*, 1918.

⁷⁰⁶ Katechetická revue *The Sower* vychází dodnes. Hronek uvádí, že časopis je vzhledem k metodám velmi liberální, uznává každou, která je účelná. V Americe na Drinkwatera navázal Dr Thomas Edward Shields, profesor pedagogiky a psychologie na katolické universitě ve Washingtonu a autor nového typu náboženské učebnice pro děti, která byla typově čítankou. Jejich ideová koncepce se soustřeďuje kolem zájmových ohnisek života dětí. Každý článek končí otázkami, na které si děti mají vyhledat odpovědi v článku. Hronek kritizuje, že Shields zašel až tak daleko, že vylučoval úplně katechismus. Srov. HRONEK, Josef. O moderních snahách, s. 164.

⁷⁰⁷ John Thomas Mc Mahon (1893–1989) pocházel z Irska, věnoval se náboženské výchově. Postgraduální studium absolvoval v USA na katolické univerzitě ve Washingtonu. Metodu Mc Mahona představil českým katechetům František Tomášek ve *Věstníku katolického duchovenstva* 1945, s. 184nn.

⁷⁰⁸ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 68–69.

⁷⁰⁹ Srov. HRONEK, Josef. *Náboženská didaktika*, s. 48–73.

Vyprávěcí forma je základní v biblické katechezi, při výkladu církevních dějin, liturgiky i při výuce katechismu, chce-li učitel působit na obrazivost a cit žactva. Aby bylo vypravování účinné, je třeba, aby učitel dokonale zvládl vypravěčské umění. S tím souvisí i přiměřenost a srozumitelnost řeči katechety.

Velký prostor je ve všech didaktikách a metodikách věnován otázkové formě, která se uplatní jak při výkladu nové látky, tak zvláště při opakování a zkoušení. Otázky mohou být podány formou tázací (při opakování a zkoušení), heuristickou (při výkladu nové látky), genetickou (odvozování z již známých vědomostí, metodicky náročná), dogmatickou (sdělování hotového učiva, zvláště katechismu formou otázek a odpovědí) a examinatorní (při zkoušení). Hronek kritizuje heuristickou otázkovou formu při výkladu náboženských pravd. Podle jeho názoru je v takovém případě nevhodná, protože pravdy jsou dány Božím zjevením, kterého se nelze „zmocnit“ spekulativní cestou. Jejich odvozování by zpochybnilo autoritu Boží.⁷¹⁰ Druhá kritika se týká hodnocení náboženských vědomostí známkou. Hronek na jednu stranu uvádí, že „*forma zkoušecí je organickou složkou vyučování a školské práce. Bez kontroly upadá jakost vyučování, žáci ztrácejí zájem o učení*“. Zkoušení vyžaduje i zkušební řád vydaný výnosem ministerstva školství.⁷¹¹ Na druhou stranu Hronek uvádí, že „*osobitá klasifikace jest úkol obtížný a při vyučování náboženském zvláště. Nadaný žák podle vědomostí získává známku výbornou, ale jeho život a smýšlení nejsou někdy vůbec náboženské (...)*“ Hronek doporučuje, aby učitel přihlížel při klasifikování k svědomitému plnění náboženských povinností a dobré vůli žáka a dal mu známku lepší, i když neprokáže patřičné vědomosti. Důvodem je, aby nezlomil jeho důvěru a přinesl tak vnitřní uspokojení.⁷¹²

Forma rozmluvná (sokratická) je řízeným dialogem mezi učitelem a žákem. Učitel vede žáka otázkami tak, aby nakonec sám dovedl formulovat pravdu, kterou mu chtěl učitel sdělit. Hronek upozorňuje, že tato metoda předpokládá existenci tzv. vrozených idejí, které nedostáváme prostřednictvím smyslů, nepřicházejí z vnějšího světa, nebyly námi vymyšleny a jsou nutně pravdivé. Dítě tyto ideje potencionálně vlastní, ale teprve myšlením je odhaluje a jejich zkoumání jim dává uzrávání. Z toho důvodu je tato metoda pro náboženskou výchovu nevhodná.

---

⁷¹⁰ Srov. HRONEK, Josef. *Tamtéž*, s. 51-52.

⁷¹¹ Jde o Výnos MŠMO č. 54.000-I ze dne 30. prosince 1950, par. 2, odst. 3. K pravidlům zkoušení: HRONEK, Josef. *Tamtéž*, s. 52-56.

⁷¹² Srov. HRONEK, Josef. *Tamtéž*, s. 56.

Co se týká složených forem, Hronek věnoval nejen teoreticky, ale i prakticky velkou pozornost obrazu a kresbě ve vyučování náboženství. Ty jsou součástí tzv. ukazovací vyučovací formy a souvisejí se zásadou názorného vyučování. Obraz (i filmový) a kresba patří k názoru přímému – tj. založenému na zrakovém vjemu, o kterém se mělo za to, že umožní dětem zapamatovat si asi 58 % vyučované látky (nepřímým názorem – tj. na základě slyšení si dítě zapamatuje pouze 24 % informací). Ukazovací formou se nově zabývala „eidická výchova“, jejímž cílem je při vyučování co nejvydatněji uplatnit význam zrakového názoru. Prostředky k tomu jsou náboženské obrazy, modely, diagramy a náčrty a využití dobře připravených exkurzí, z nichž si žáci pořizují zápisky. Při formulaci požadavků na vzhled a kvalitu obrazu se Hronek opírá o Komenského. Co se týče postupu, nedoporučuje, aby děti pozorovaly obraz předtím, než se seznámí s biblickým příběhem, ke kterému se obraz vztahuje. Obraz vysvětluje učitel, žáci nazývají. Obraz je vhodné ve třídě vyvěsit, ale ne na celý rok. Účelem jeho ponechání ve třídě je, aby dítěti připomínalo předsevzetí, které si udělalo při probírání látky.⁷¹³ Hronek pracoval s obrazem i ve svých učebnicích.⁷¹⁴ V této souvislosti zmiňuje i práci s filmem a diapozitivy, případně s epidiaskopem, který umožňoval zvětšit malý obrázek z knihy, a uvádí soudobou literaturu, která se zabývá pedagogikou školního filmu.

Kresbě katechety a kresbě dětí věnoval Josef Hronek samostatnou příručku *Kresebné náčrty při vyučování náboženství*: Kresebný náčrt, který souvisí s obrazivostí dítěte. Hlavní část publikace tvoří pracovní kniha pro děti. Jde zde o aplikaci poznatků z pedopsychologie, aby vyučování náboženství po přirozené stránce odpovídalo způsobu, jak jsou děti vyučovány v prouce. Vzhledem k cíli náboženské výchovy Hronek vidí v kresbě možnost aktivně a spontánně si osvojit předávané poznatky.⁷¹⁵

K Hronkovým statím o didaktice a metodice je třeba dodat, že on sám žádné hotové scénáře katechezí nezpracoval až na několik ukázek výkladů biblických statí

---

⁷¹³ Srov. HRONEK, Josef. *Tamtéž*, s. 66–67.

⁷¹⁴ U všech učebnic, které Hronek buď sám zpracoval, nebo přepracoval, nechybějí obrazy. Na jejich výběru a kvalitě si vždy dával záležet. O učebnicích viz kap. 2.1.4. O kritériích pro náboženský obraz viz HRONEK, Josef. *O moderních snahách*, s. 36.

⁷¹⁵ Kresebné náčrty katechety byly zřejmě považovány za velmi důležitý prostředek vyučování. František Tomášek je autorem publikace *Kresby ke katechismu*, které nakreslil Jan Jindra, katecheta ve Zlíně, ke Katechismu Václava Kubička. Vyšla nejméně ve dvou vydáních, druhé z roku 1939 je značně přepracované. Ve srovnání s Hronkovou příručkou jsou Tomáškovy schémata složitější. Podobné příručky vydali později Ladislav Pokorný (*Přípravy k biblickým katechesím v 1., 2. a 3. třídě s kresebnými náčrty*, 1947) a Jaroslav Studený (*Katecheta kreslí*, 1971).

v *Katechetice*.⁷¹⁶ V jeho bibliografii je však článek, v němž velmi pozitivně hodnotí vlastní aktivitu plzeňského vikáře Josefa Resla, který sepsal podrobné katecheze k Hronkově učebnici *Cesta k Bohu a ke Kubičkově Prvouce*.⁷¹⁷

K metodice a didaktice náboženské výchovy a vyučování patří též biblické vyučování a liturgická výchova. Jejich analýzu v Hronkově díle představujeme ve zvláštních kapitolách 4.1.3.2. a 4.1.3.3.

4.1.1.3. PRAKTICKÁ CVIČENÍ V KATECHIZOVÁNÍ

Praktická cvičení v katechizování doplňovala výuku katechetiky ve čtvrtém ročníku s časovou dotací dvě hodiny týdně. Hronek charakterizuje jejich cíl a obsah následovně:

„Všechny dosavadní přednášky, i když byly stále zaměřeny k otázkám katechetické praxe a snažily se je řešiti praktickými a metodickými pokyny, byly přece jen valnou většinou povahy teoretické. Po absolutoriu theologického studia je základní odborné vzdělání bohoslovcovo skončeno a novosvěcenec je postaven přímo do školního života a práce. Proto se mu dostatí musí nejen vzdělání teoretického, ale i důkladné přípravy ve vyučovací praxi. Podle zásady ‚theoria sine praxi est currus sine axi, praxis sine theoria est currus sine via‘, jesti účelně spojena v studijním plánu theologickém teorie vyučování s praktickým výcvikem, neboť obě k sobě patří jako cíl a cesta. Praktická cvičení jsou nejcennější složkou odborné přípravy pedagogicko-katechetické budoucích kněží, jimi se vytváří mladistvá osobnost učitele náboženství pro příští práci.

Katechetické praktikum konají bohoslovci za mého vedení, a to nejdříve náslechem, pozorováním, kterak sám katechisují. O svém pozorování píše si záznam, o způsobu zpracování učebné látky, metodě a postupu docentově, všimají si obsahu vyučování a činnosti žáků. Po skončeném vyučování koná se porada o náslechu, v níž se probere schéma hodiny.

Odborného rázu praktické výchově didaktické dostává se samostatnými pokusy bohoslovců. Před pokusem dávám jim návod, zprvu podrobný, postupem času stručnější, aby mohli ukázati své pedagogické nadání a uplatnili svoji osobnost. Příprava na pokus se děje písemně. Po skončeném pokusu následuje porada, která má jednak psychologický ráz vzhledem k dětem a jejich účasti při katechesi, jednak kritický vzhledem k učícímu bohoslovcovi a jeho znalostem metodicko-didaktickým. Přítomní bohoslovci povinně zapisují si vše, co pozorovati při katechesi, a to: po stránce věcné správnosti, vyučovacího postupu, formy vyučovací, techniky a řeči učícího, zásad vyučovacích a pomůcek učebných; zápis uzavírají celkovým posudkem. Zápis má obsahovati nejenom snad výtky, ale i pochvalu. Nejdříve posuzuje učící sám sebe, po něm teprve jiný bohoslovec přednese podle svého zápisu referát.

---

⁷¹⁶ Srov. HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 111–126. Jedná se o ukázkou obsahu prvních hodin náboženského vyučování ve třídě elementární. Hronek použil vyprávění z publikace *Výbor biblických dějin se zřením ke katechezi* podle Jana Ladislava Sýkory.

⁷¹⁷ Srov. HRONEK, Josef. Několik poznámek ke katechesi ve třídě elementární. Na okraj katechesi vikáře Josefa Resla. *Logos* 1948, roč. 3, č. 5, s. 301–302. Hronek zvláště kladně hodnotí, že se Resl vyhnul tzv. „materiocentrismu“ (v centru pozornosti je obsah katecheze) a zvolil správným způsobem „pedocentrismu“, tj. řídí se tím, čeho je dítě schopno.

Praktická cvičení se konají na cvičné škole při mužském státním ústavu učitelském v Praze II. Bohoslovci přicházejí na cvičné škole v úzký styk s dětmi a za vedení svého docenta katechetiky se učí s nimi jednati, je pozorovati a vyučovati.

Vedle praktických cvičení konají bohoslovci na cvičné škole psychologický a sociologický výzkum žactva, zápis o tom se týká prostředí, fyzického stavu, psychických vlastností pro výchovu důležitých a poměrů žáků ke škole, v závěru připojují úsudek, jakým způsobem na žáka na základě vypořizovaných vlastností je třeba pedagogicky působit.

*Nesnáze, které bohoslovci při počátečních pokusech pocítovali, rychle ve svědomité práci zmizí a s radostí a nadšením se zasvěcují ve vznešený úkol kněze učitele a vychovatele.*⁷¹⁸

K těmto praktickým cvičením vydal Hronek skripta *Magisterium. Praktická cvičení v katechisování. Návod k pozorování didaktické techniky*, a to nejprve vlastním nákladem v roce 1935, poté v roce 1952 jako skriptum. Zdá se, že starší publikace je přetiskem článku z časopisu *Vychovatel*, kde tento text Hronek publikoval v roce 1935 pod názvem „Praktická cvičení ve vyučování náboženském“.

V úvodu autor představuje vyučování jako nejsoustavnější způsob uskutečňování náboženské výchovy. Praktické cvičení má bohoslovcům i katechetům-laikům pomoci osvojit si znalost pravidel, zásad a způsobů, jimiž se řídí vyučování. První kapitola je věnována výzkumu a procesu vyučování a výchovy. Studenti se učí pozorovat dítě a zaznamenávat si výsledky pedagogického výzkumu žáka za účelem co nejlépe ho poznati (to odpovídá zásadě individualizace výuky). Osnova dotazníku je velmi podrobná (úvodní část: obecné údaje o žákovi a rodinné konstelaci, zdravotní stav podle nálezu školního lékaře; duševní schopnosti žáka: pozornost, chápavost, paměť, soudnost, obrazivost, výkonnost, kultura řeči, povaha zájmů, celkový posudek a vyspělost žáka; život citový – sebecit, mravní cit, náboženský cit, estetický cit, sociální cit; život: cílevědomost, uvědomělost, povahové znaky).⁷¹⁹ Na základě poznatků o žákovi má učitel navrhnout výchovávácí prostředky pro vzpruhu v jednání a jako výstrahu ke zmenšení či zamezení zla.

Druhá kapitola je věnována procesu vyučování. Hronek připomíná tři složky: žák, učitel, učivo, a uvádí desatero základních požadavků na učitele náboženství, které vycházejí z požadavků na učitele a cíle náboženského vyučování prezentované v teorii.⁷²⁰ Po desateru následují praktické pokyny, jak postupovat od začátku školního roku, jak

⁷¹⁸ SKTF, fond Personalia. Nástin přednášek z pedagogiky a katechetiky 1945. Viz příloha č. 6.

⁷¹⁹ Srov. HRONEK, Josef. *Magisterium: praktická cvičení*, s. 7–9.

⁷²⁰ *Tamtéž*, s. 12.

zapisovat do třídní knihy apod. Větší část obsahu skript představuje podrobně osnovu vyučování náboženství v jednotlivých ročnících národní školy a na gymnáziu.⁷²¹ Třetí a čtvrtá kapitola se týkají přípravy vlastního „pokusu“ a námětů, kterými se řídí zápisy pozorování výuky druhých. Hronek uvádí podrobné otázky, které si má pozorující zodpovědět. Má si všimnout: věcné správnosti obsahu vyučování, vyučovacího postupu podle předepsané osnovy, zásad pro časové rozdělení hodiny, dynamiky vyučování, dosažení učebního cíle, vhodnost opakování, příkladů, metody, dále splnění požadavků vůči pedagogickému vypravování, srozumitelnosti a správnosti řeči, forem otázek, techniky vyučování, vystupování a přípravy učitele, řeči učitele, schopnosti udržet kázeň a pořádek a řešení problémů, dodržování zásad vyučování, použití pomůcek a jejich vhodnosti. V závěru musí pozorující student formulovat celkový úsudek a na poradě podat zprávu o pokusu.⁷²²

4.1.1.4. VÝUKA KATECHETIKY A PEDAGOGIKY V KATECHETICKÉM KURZU

PRO LAIKY

Josef Hronek byl pověřen vedením katechetických kurzů na teologické fakultě a sám zde přednášel didaktiku náboženství na národní škole, liturgiku a vedl katechetikou praxi.⁷²³ Pro studenty zpracoval učební materiál, který vyšel pod názvem *Metodika vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti a pro školskou praxi* (27).

Příručka obsahuje stručný přehled všech témat z katechetiky, které je nutné prostudovat a zvládnout pro úspěšné vykonávání praxe. Podstatu katecheze zde Hronek formuluje takto:

„Podstata katecheze je v tom, aby se žáci naučili náboženství milovat a s radostnou horlivostí užívat cest a prostředků posvěcení, zejména modlitby, mše svaté, svátosti a sebezáporu.“ (s. 12)

Hronek vychází z požadavku dekretu *Provido sane consilio*: *„Katechetické vyučování je základem celého života křesťanského. Proto veškerá dovednost, studium a práce těch, jimž je svěřena péče o duše, necht' směřuje k tomu, aby toto vyučování se dalo co nejdokonaleji“* (srov. kap. 3.1.2.).

---

⁷²¹ *Tamtéž*, s. 17–59.

⁷²² Srov. *Tamtéž*, s. 63–78.

⁷²³ Srov. Přehled činnosti vysokoškolských učitelů 1949. Viz příloha č. 8. O kurzech viz kap. 3.2.2.

Příručka obsahuje dvě části. První se věnuje metodice vyučování náboženství, kam jsou zahrnuta témata: podstata a cíl katechese; žáci národní školy; učitel náboženství; katechetické učivo; náboženské učebnice, učební osnovy; cíle jednotlivých stupňů katechese; učební metody; vyučovací formy; didaktické zásady; technika vyučovací a formální stupně. Druhá část má název „O jednotlivých odvětvích katechetického vyučování“, za která jsou považována: vyučování náboženství na prvním stupni; biblické dějiny; katechismus; příprava ke svátostem; modlitba; liturgie; církevní dějiny; katecheze v jednoročních učebních kursech při měšťanských školách. V závěru publikace je uveden zkušební řád způsobilosti pro laické katechety a související informace a Desatero pro učitele náboženství.

Obsah jednotlivých statí vychází z již dříve vydaných metodik o vyučování ve třídě elementární (16) a zvláště o výuce náboženství na národních školách (20); častěji je zde použito slovo „katecheze“. Za každou kapitolou je uvedeno několik převážně českých doplňujících titulů.

4.1.2. Klíčová témata z pedagogiky v Hronkově díle

První polovina 20. století patřila k obdobím velmi intenzivního přemýšlení o výchově mládeže. Objevovaly se nové teorie, všude byly „vymyšleny, navrhovány a probírány metody a prostředky, nejen aby usnadnily, nýbrž i daly vznik nové neomylné výchově, z níž by vzešla nová pokolení, která by dosáhla vytouženého štěstí na této zemi.“⁷²⁴ Pedagogika jako věda o výchově se tak dostává do popředí zájmu a věnuje se jí řada osobností. V Čechách to byli např. Otakar Kádner, Otakar Chlup či František Drtina, Jan Uher a další.⁷²⁵ V čem viděli tehdejší pedagogové cíl výchovy mladého člověka? Otakar Chlup jej analyzuje z různých stránek, aby osvětlil závěr, ke kterému dochází induktivním postupem na základě prací několika českých i zahraničních odborníků: cíl získat vědomosti a umožnit duševní výcvik žáka nejsou vedle sebe a ani jeden z nich není nadřazený druhému, ale tvoří nerozlučnou jednotu. Vědomosti mají formovat ducha, a to úměrně vzhledem k vývojovým potřebám a možnostem žáků. Problémem tehdejší školy není údajně nedostatek jejího přilnutí k životu, ale roztříštěnost specifických zájmů, která vedla ke ztrátě hlavního jádra výchovy a veškeré kultury. Konečným cílem

---

⁷²⁴ PIUS XI. *Divini illius Magistri*, čl. 1.

⁷²⁵ Srov. úvod ke kap. 2, poznámka k Hronkově práci na *Pedagogické encyklopedii*.

výchovy má být reforma života. Metoda je cestou k cíli.⁷²⁶ U Josefa Hronka najdeme podobné myšlenkové postupy i v náboženské pedagogice. Vždy zdůrazňuje konečný cíl, který není jen časný, ale věčný. Cestu k němu je však třeba si trpělivě osvojit a využít různých metod, které k němu povedou konkrétní děti.

Klíčovými tématy Hronkova pedagogického díla jsou: studium nových pedagogických směrů; studium psychologie a její aplikace v katechezi; dějiny vychovatelství; výchova v rodině a celostní přístup k výchově dítěte. První tři témata jsme probrali v předchozí kapitole v rámci analýzy přednášek. V případě posledních dvou jsme odkázali na tuto kapitolu, neboť bychom je chtěli zdůraznit pro jejich stálou aktuálnost. Nejprve ukážeme na inspiraci dílem sv. Augustina (kap. 4.1.2.1.) a poté představíme Hronkův příspěvek ke křesťanské výchově v rodině (kap. 4.1.2.2.).

4.1.2.1. ODKAZ PEDAGOGIKY SV. AUGUSTINA V DÍLE JOSEFA HRONKA

Pro Hronkovu pedagogiku je charakteristický tzv. „**celostní přístup**“ k dítěti. Bere v úvahu všechny jeho stránky, přičemž za základ výchovy považuje výchovu náboženskou. Téměř v každé své publikaci se odvolává na Augustina, kterému věnoval své první pedagogické dílo (viz kap. 2.1.2., publikace č. 14). Tento světec byl pro Hronka největším pedagogem historie. Hronek jej představuje jako filozofa, teologa a zakladatele křesťanské pedagogiky.⁷²⁷ Nejprve uvádí odkazy na části Augustinových písemných děl, v nichž pojednává o křesťanské výchově. Dále představuje jen z vnější stránky způsob, jakým tento světec postupoval při přípravě katechumenů k přijetí křtu svatého, obsah jeho katechezí však neuvádí. Stručně se zmiňuje o Augustinových spisech, v nichž světec představil cíl, předmět a metodu náboženského vyučování a také nároky na katechetu. Z odkazu sv. Augustina Hronek vyzdvihuje dvě skutečnosti: Augustin byl „učitelem lásky“ (Hronek jej staví do protikladu vůči soudobým učitelům světským, kteří se nemohli obejít bez hole a metly) a člověkem pravdy. Důsledná pravdivost je náročná, ale oblažuje a osvobozuje člověka. **Láska a pravda** jsou v oblasti křesťanské pedagogiky poselstvím, které Hronek přijímá od tohoto světce. Ideál starověké křesťanské výchovy Hronek pochopil jako nábožensko-mravní osobnost, pneumatikos, tj. **duchovní člověk**.⁷²⁸

---

⁷²⁶ Srov. *Pedagogická encyklopedie*, 1. díl, s. 159–162.

⁷²⁷ HRONEK, Josef. *Svatý Augustin*, s. 48–52.

⁷²⁸ *Tamtéž*.

Ke sv. Augustinovi se Hronek vrací ve svých dílech pravidelně.⁷²⁹ Představuje podrobněji katechumenát a katechetické školy starověku pro výchovu budoucích kněží a křesťanských myslitelů. Věnuje se i konkrétním myšlenkám sv. Augustina. Jeho postup při prvopočátečním vyučování náboženském považuje za první katechetiku a sám se jí inspiruje.⁷³⁰

4.1.2.2. NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA V RODINĚ

Na účinnost náboženské výchovy dítěte mají vliv dědičnost a prostředí, v němž je dítě vychováno.⁷³¹ Jeho první výchova se děje v rodině, proto se jí Hronek ve svém díle častěji zabývá. Samostatně v díle *Na klíně mateřském* (viz kap. 2.1.2., publikace č. 28). Její první oddíl je věnován rodině, druhý dítěti včetně popisu vývojových období v raném dětství, tělesného vývoje dítěte a s ním související přirozené povahy dítěte. Ve třetím oddíle je popsáno šest oblastí výchovy dítěte. Tento oddíl navazuje na předchozí a začíná výchovou tělesnou, již byla v tehdejší společnosti věnována velká pozornost. V další kapitole s odvoláním na Marii Montessoriovou nabízí k úvaze, zda jsou naše děti „*pouze ta malá těla, dýšící zdravím, která dnes rostou a rozvíjejí se tak silně před našimi zraky? A jest jejich určení naplněno tím, že vytvořily krásné a silné tělo?*“⁷³² S náboženskou výchovou souvisí výchova mravní, intelektuální, estetická a společenská.

První oddíl Hronek začíná teologií rodiny: Rodina má dáno své poslání bezprostředně od Stvořitele. Z toho vyplývá povinnost, aby výchova a vzdělání dětí se shodovaly s cílem, pro nějž rodiče dostali děti od Boha jako dar (odvolávka na Kodex kanonického práva, kán. 1113, a na obecný občanský zákoník, par. 139). V rodině jsou otec a matka nositeli ducha a vůle, o něž se opírá slabá vůle dítěte v radostné poslušnosti. Proto vše v rodině záleží na vzájemné lásce, porozumění a z toho plynoucí důvěře. To se daří jen té rodině, která je posvátným svazkem úcty, lásky a věrnosti, což je možné jen s Boží pomocí (srovnání se Ž 126,1). Rodinný život je založen Bohem samým: „*Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přilne k manželce své, že budou dva tělem ním.*“ (Gn 2,24). Odlučovati od sebe manželku je stejným zločinem jako řezati maso

---

⁷²⁹ Nejobširněji v práci *Národní škola a katecheta*, s. 56–57; obsahově téměř totožně ale stručněji v díle *Katechetika*, s. 20–21.

⁷³⁰ Viz HRONEK, Josef. *Národní škola a katecheta*, s. 56–60.

⁷³¹ Dnes bychom v souvislosti s náboženskou výchovou použili přesnější termín „křesťanská výchova“. V první polovině dvacátého století však byly oba výrazy ještě synonymem.

⁷³² HRONEK, Josef. *Na klíně mateřském*, s. 49.

z těla (sv. Jan Zlatoústý). O nerozlučitelnosti manželství svědčí i Ježíšovy výroky o „jednom těle“ (Mt 19,5) a odpovědi farizeům (Mt 19,4). Důvodem svátostnosti manželství je tajemství o Kristově lásce, jakou miluje církev (podle Ef 5, 25–32). Manželství tedy není pouze přirozená smlouva, nýbrž posvátný svazek. Nadpřirozená milost, která je mu dána, zdokonaluje, zušlechťuje přirozenou lásku manželů a utužuje nerozlučnou sjednocenost. Manžele posvěcuje a posiluje k plnění manželských povinností. K manželství patří ještě cíl plození dětí (podle *Casti connubii* z roku 1930).⁷³³ Děti jsou novým poutem jednoty mezi oběma manžely a k nim směřují jejich duchovně-tělesné vztahy. Klidná a spořádaná rodina vychovává děti rozváznější, ucelenější povahy, které mají větší přínos pro stálost, pevnost a zásadovost lidské společnosti.⁷³⁴

V pojednání o náboženské výchově dítěte v rodině Hronek vychází z Ježíšova výroku „*Nechte maličkých přicházeti ke mně, neboť jejich jest království*“ (Mt 19, 14). Proto doporučuje začít s náboženskou výchovou dítěte již v útlém dětství. Z pedagogů se odvolává častěji na Jindřicha Pestalozziho (považuje ho za největšího pedagoga elementární výchovy v nejnovější době) a na Marii Montessoriovou. Ve svém pojednání uvádí i řadu dalších jmen pedagogů a psychologů. Předpoklady dítěte k náboženské výchově odvozuje ze skutečnosti, že duše dítěte je Bohu více otevřena než duše dospělých (Komenský, Montessoriová). Dítě se učí poznávat Boha nejprve od své matky (Pestalozzi). Probouzení náboženského citu u malého dítěte začíná tím, že rodiče dávají do vztahu k Bohu vše, co uchvacuje dítě: přírodu (její velebnost a mocnost jsou dílem Božím), osobní zážitky, lidské osudy, zbožné nápisy v domácnosti, prostředí kostela a hřbitova, slavení svátků, náboženské umění a účast na liturgii. Cílem je vzbudit u maličkých dětí záhy lásku k Bohu a k Pánu Ježíši a usměřňovat jejich citový a volní život soustavným navykáním dobru.

Dítě má neustálý zájem o vypravování (o Bohu a jeho stvoření, o Ježíši Kristu). Díky vypravování se učí Boha poznávat (jeho vševědoucnost, dobrotivost, vůli po konání dobrého, pravdivost a věrnost, štedrost, odmítání hříchu a lži). Rodiče, zvláště matka, učí dítě Boha znát postupně podle jeho schopností a především zasévá do duše dítěte lásku k Bohu, aby pak dítě z této lásky konalo, čeho Bůh žádá. Forma vyprávění biblických příběhů musí být jednoduchá, názorná a dítěti pochopitelná a vypravování nemá

---

⁷³³ PIUS XI. Encyklika *Casti connubii* o křesťanském manželství ze dne 31. prosince 1930. In AAS 22 (1930), s. 543–583.

⁷³⁴ Srov. HRONEK, Josef. *Na klíně mateřském*, s. 11–13.

být zakončováno schematickým ponaučením, které dítě nepochopí. K náboženské výchově dále patří modlitba a prožívání svátků liturgického roku v rodině. K modlitbě je třeba děti vést po dobrém a nikdy je netrestat klečením, aby nepovažovaly modlitbu za trest. Když se dítě nerado modlí, rodič by se měl zamýšlet nad příčinami. Prožívání liturgického roku mají doprovázet různé zvyky: nadílka sv. Mikuláše připomínající jeho dobrotu a štědrost, betlém, další vánoční a velikonoční zvyky, májové pobožnosti, účast na průvodu Božího těla. Zvláštní pozornost věnuje Hronek výchově k pravdivosti a zacházení s dětskou „lží“ a vzdorovitostí. Hronek uvádí různé názory pedagogů a psychologů a přiklání se k velké obezřetnosti a trpělivosti, shovívavosti, rozumnosti v nárocích na dítě, v trestech i v odměnách.⁷³⁵

O náboženské výchově v rodině se Hronek okrajově zmiňuje i v článku o předškolní výchově v mateřských školách, kde komentuje mj. moderní výzkum dítěte v předškolním věku. Pro praktický názor, jak postupovat, se Hronek vrací k Janu Ámosu Komenskému. Cílem výchovy je podle Komenského učinit člověka co nejpodobnějšího Bohu a „připoutat“ ho k věčnému životu. Základem výchovy je pravá zbožnost, mravnost a literární umění. Tento pořádek má být zachován: dítě má být vedeno nejprve k víře a pobožnosti, poté k mravům a ctnostem a teprve pak k získání vědomostí. Výchova malých dětí se děje poučováním a mírnou kázní. Hronek se s tímto postupem Komenského ztotožňuje.⁷³⁶

V padesátých letech se Hronek věnuje tématice rodinné výchovy v *Katolických novinách*, tedy v periodiku určeném široké křesťanské veřejnosti. V roce 1951 zde publikuje dva seriály: „Duše dítěte“ (viz kap. 4.1.1.1.) a „Hovory o výchově“.⁷³⁷ Druhý článek je výběrem textu z části přepracovaným z publikace *Na klíně mateřském*. V některých částech je doplněn odkazem na sovětské autory, zvláště Makarenka. V závěrečném shrnutí autor povzbuzuje rodiče k opravdové lásce k dítěti, která se vyznačuje mírností a trpělivostí: „*Jen tam, kde takovéto pouto rodiče a děti věrně pojí, možno říci, že výchova v rodině bude správná a že zachováváním čtvrtého přikázání Božího dosáhnou děti slíbené ochrany a požehnání od Boha.*“⁷³⁸

---

⁷³⁵ Srov. HRONEK, Josef. *Na klíně mateřském*, s. 40–48.

⁷³⁶ Srov. HRONEK, Josef. K otázce předškolní výchovy. *Logos* 1946, roč. 1, č. 6–7, s. 50–53.

⁷³⁷ HRONEK, Josef. Hovory o výchově. *Katolické noviny* 1951, roč. 3, č. 42–52, vždy s. 6; pokračování v roč. 4, č. 1–5, vždy s. 6.

⁷³⁸ *Tamtéž*, roč. 4, č. 5, s. 6.

Z článku *Duše dítěte* nás zaujal závěr určený rodičům, kde Hronek provádí jakousi syntézu mezi pohledem víry na dítě v rodině, povoláním rodičů k jeho výchově a přínosem křesťanské výchovy společnosti:

„Dítě roste a dospívá v člověka působením božské síly, podobné té, praví Montessoriová, jejímž působením z ničeho stalo se dítětem. Rodiče touží sledovati tajemnou duchovní cestu svého miláčka, který se stane zítra rozumným božským stvořením, člověkem. Lásku svou projevují k dítěti tím, že rozšiřují a prohlubují své znalosti tělesného a duševního vývoje dítěte a jeho podmínek. Poznati podivuhodný proces vývoje dětské duše, jí vyhověti a přitom ji přivesti k vytyčenému cíli, není úkol nikterak snadný, ale zato krásný. Nemůže být zajisté nic krásnějšího, než usnadňovat vnitřní dílo duševního přizpůsobení, které se dokonává v dětech, vytvářeti předpoklady a příznivé možnosti všestranného a harmonického rozvoje jejich, aby z nich vyrostlo nové pokolení krásnější a silnější, pokolení aktivních a uvědomělých budovatelů kulturní výstavby národa, pokolení, jež bude požehnáním lidu!“⁷³⁹

4.1.3. Klíčová témata z katechetiky v Hronkově díle

Katechetika je vědním oborem, který má dvojí ráz: teologický a pedagogický.⁷⁴⁰ V minulosti se důraz často přesouval na stránku pedagogickou na úkor teologické (srov. kap. 3.4., viz Giftschütz, Pařízek, Škoda, Jindra, Kubiček, Tomášek). V Hronkově díle dochází ke znovudocení teologické dimenze katechetiky. Vybrali jsme čtyři základní oblasti katecheze, které je nutné promýšlet v každé době jednak v souvislosti s vývojem teologie (teologická stránka), jednak s ohledem na změny vnějších podmínek ke katechezi (pedagogická stránka). Čerpáme přitom převážně z nejnovějších Hronkových prací.

Nejprve se budeme zabývat pohledem na osobnost katechety, která je v celém procesu katecheze klíčová (kap. 4.1.3.1.). Poté provedeme podrobnější sondu do Hronkova pojetí biblického vyučování (kap. 4.1.3.2.) a liturgické výchovy (kap. 4.1.3.3.). Tato témata jsme zvolili ze zájmu zjistit, zda a jak se projevil v Hronkově přístupu vliv biblického a liturgického hnutí. Výsledky této „sondy“ naznačí, jaké směřování mělo celé Hronkovo katechetické dílo.

4.1.3.1. OSOBNOST KATECHETY

Teologickým východiskem pro identitu katechety a požadavky na něj, je osobnost a činnost Ježíšova: „Jeden jest Mistr váš, Kristus“ (Mt 23,8–10). Božský Učitel vystupuje jako „ten, jenž má moc“ (Mt 7,29) a my „na místě Kristově konáme

⁷³⁹ HRONEK, Josef. *Duše dítěte*, č. 35, s. 6.

⁷⁴⁰ Srov. ALBERICH, DŘÍMAL. *Katechetika*, s. 9–12.

ní“ (2 Kor 5,20). Katecheta spatřuje v Ježíši nedostižný ideál, vzácný vzor učitele a vychovatele.⁷⁴¹

Ježíš Kristus Učitel: je Pravda, Život a Cesta. Nepodává naučené a přijaté nějaké pravdy; nezprostředkovává přijatý život milosti jako my v duchovní správě; neučí nějaké naučené cestě jako my.⁷⁴²

Ježíš je Vychovatel: Ježíš činil a učil od počátku (Sk 1,1). Ježíš nejprve jednal, pak následovala slova. Hleděl k individualitě svých posluchačů. Vyučoval názorně, užíval obrazy z přírody a z lidského života (...) Měl velkou lásku k dětem: „*Nechte dítek jíti ke mně a nebraňte jim, neboť takových jest království Boží.*“ (Mk10,14). Dále Mk 10,16, Mt 18, 5-6, Mt 18,2, Mt 21,16. Cílem magisteria Kristova dle jeho vlastních slov bylo, „*aby spasil, co bylo zhynulo*“ (Mt 18,11).⁷⁴³

Předpoklady katechety: Hronek rozlišuje náboženské, intelektuální a církevně právní předpoklady. Podstatou náboženské výchovy je vedení mládeže ke Kristu, proto katecheta musí být „náboženskou osobností“:

„Moc silné, svérázné bytosti katechetovy spočívá právě v jeho náboženské osobnosti, v tom, že jest pevně věřící a upřímně zbožný a pro své poslání přináší si s sebou radost, zálibu a lásku. (...) Oddanost k Bohu a církevní smýšlení musí prozařovat veškerým jeho děním vychovatelským a vyučovatelským, v tom je právě ona virtus magna, s jakou se získávají děti pro Krista. Kde není náboženské osobnosti, zůstává mechanismus, třeba skvělý, ale přece jen mrtvý.“⁷⁴⁴

Hronek dává do souvislosti autoritu katechetovu s hodnotou jeho mravní povahy. Žáci se mají řídit jeho příkladem, proto jednání a slova katechety musejí být v souladu. Mravní charakter zahrnuje v sobě sebeovládání, rozvahu a důslednost v jednání. Lásku k dětem musí být motivována nadpřirozeně: jde o lásku k nesmrtelným duším světců v duchu božského přítele dítek. Taková láska k dětem je základem katechetické činnosti. Její charakter udává apoštol Pavel v 1 K 13, 1–7. Z toho vyplývá, že katecheta je k dětem trpělivý, mírný, laskavý a zároveň otcovsky přísný, sám ukázněný, svědomitý,

---

⁷⁴¹ Text představující Ježíše Krista jako učitele a vychovatele vychází z publikace HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 14–16.

⁷⁴² Hronek věnoval Kristu jako Pravdě, Cestě a Životu malou knižičku s názvem *Tak pravil Kristus*, která je sbírkou evangelijních výroků Ježíše k jednotlivým titulům. Viz kap. 2.1.5., publikace č. 81.

⁷⁴³ *Tamtéž.*

⁷⁴⁴ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 50.

přesný, důsledný a spravedlivý. Poslední tři jmenované vlastnosti od něj očekává mládež.⁷⁴⁵

Katecheta si musí osvojit bohaté vědění náboženství; to udržet a rozmnožovat, aby byl stále na výši doby. Jde o vzdělání všeobecné, bohovědné a školsky odborné. Co nezíská v odborné přípravě, má si doplnit samostudiem. Nedostačující vzdělání co do obsahu katecheze vede „k prázdnotě“ učitele, kterou žáci velmi záhy a bezpečně rozeznají. Důsledkem je ztráta zájmu dětí a mladých lidí o katechezi. Nedostačující vzdělání v oblasti metodické (znalosti cest vyučování a výchovy) vede k nekázní a nezájmu dětí. Katecheta, který není odborně způsobilý a nemá k této službě ani přirozené vlohy, promění katechezi ve své mučednictví a napáchá velké škody i u těch nejmenších dětí.⁷⁴⁶

Církevní právo v oblasti katecheze vychází z poslání církve, kterým je učit národy, křtít je a vést k zachování všeho, co Ježíš přikázal (Mt 28, 19-20). Katecheze je apoštolskou funkcí církve a může být vykonána jen těmi, kteří to budou činit ve jménu církve a z jejího pověření – tj. *Missio canonica*. Toto biskupské poslání je tedy první podmínkou k pravidelné katechezi. Toto tvrzení Hronek podpírá vyjádřením apoštola Pavla: „Každý, kdo vzýváti bude jméno Hospodinovo, bude spasen. Ale, kterak budou vzýváti toho, v koho neuvěřili? Kterak však uvěří v toho, o kom neslyšeli? A kterak uslyší bez kazatele? A kterak budou kázati, nebudou-li poslání?“ (Řim 10, 13). Kanonickou misi mohou dostat i laičtí katecheti, kteří jsou povoláni k této službě pro nedostatek katechetů-kněží.⁷⁴⁷

Osobní růst katechety: Hronek jej nezakládá na vnější kontrole inspektorů nebo jiných kontrolních orgánů, ale na sebekontrolu katechety. Motivací k sebekontrolu je odpovědnost za děti, které katecheta vyučuje. Katecheta má mít na mysli stále konečný cíl lidského života. Pokud ustrne na individuálním postupu výuky, hrozí mu nebezpečí didaktického a pedagogického dogmatismu a upadá v neživotný mechanismus. Jeho úkolem je poznat různé cesty, kterými může dospět k výsledku. Katecheta má proto pozorovat sebe sama, všimnout si předností a vad vlastního vyučování a vztahu k dítěti, aby se vyvaroval metodických chyb. Musí se zřeknout všeho, co ho rozptyluje a odvádí od učitelské činnosti. Způsob sebezpozorování Hronek detailně rozepisuje. Klade katechetovi otázky ze šesti okruhů: 1. věcná správnost vyučování; 2. vyučovací postup; 3. vhodnost

---

⁷⁴⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 51–52.

⁷⁴⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 53–54.

⁷⁴⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 55–56.

a střídání vyučovacích forem; 4. katechetova osobnost: příprava, technika, řeč, forma, kázeň; 5. dodržování vyučovacích zásad; 6. využívání vyučovacích pomůcek.⁷⁴⁸

4.1.3.2. BIBLICKÉ VYUČOVÁNÍ

Obsah katecheze Hronek představuje jako „*církví hlásané radostné poselství, tj. pravdy, které Bůh zjevil, Ježíš Kristus hlásal, svatí apoštolové kázali a které církev k věření předkládá*“.⁷⁴⁹ Tzv. „učební látka katechetická“ se ve svém vývoji ustálila ve formě dějinné (biblické dějiny), pojmoslovné (katechismus), bohoslužebné (liturgie) a ve všestranném uskutečnění v obecných dějinách církve vůbec, v dějinách církve ve vlasti a v misiích (církevní dějiny). Podle tohoto rozdělení se vyučovalo náboženství. Josef Hronek uvádí, že „*biblické dějiny jsou základem a středem vyučování náboženského, proto mají také vůdčí postavení v katechesi*“.⁷⁵⁰ Biblické dějiny se předkládají dětem již od elementární třídy, a to zejména život a působení Ježíše Krista jako Spasitele a Vykupitele lidstva. Bez znalosti biblických dějin chybí „*opora veškeré nauce víry a mravů, která v nich má názorný základ a z nich takřka vyrůstá*“.⁷⁵¹

Než se budeme dále věnovat způsobu, jak vést biblické vyučování pro děti, stojí za zmínku i Hronkův postřeh k hlásání Božího slova dospělým lidem. Věnuje mu pouze dva odstavce článku z roku 1953, ale svým obsahem je velmi významný:

„Je samozřejmé, že člověk přijímá božskou pravdu svým lidským způsobem, proto se musí tato pravda odít v roucho lidských pojmů a slov. Duchovní ve své činnosti kazatelské nespokojí se snad jen s periferií teologie nebo jednotlivými dílčími pravdami, ale káží celé učení víry, soustředěné kolem názorné postavy Ježíše Krista, všímají si též současného společenského řádu se všemi jeho determinanty a nepřehlížejí ani konkrétních a aktuálních otázek dnešního života (...) A tak při hlásání božských pravd uplatňují se v dnešních dobách nové cesty.

*Znovu a znovu se ozývají hlasy, jak se dostati se slovem Božím k lidu, volá se po živějším hlásání, hlubším proniknutí ve výklad zjevených pravd, prožití všeho toho, čemu učí theorie. Theologické existenciální myšlení dává vznik t. zv. kerygmatické teologii, hlasatelské teologii, která nezbavuje se ničeho z toho, co vybudovali největší theologové – sana doctrina catholica. Přízná-li se kerygmatické teologii oprávněnost a samostatné postavení uvnitř teologie, může nabýt i žádoucího tvaru a rázu jako t. zv. theologia cordis (...)*⁷⁵²

---

⁷⁴⁸ Srov. HRONEK, Josef. Sebekontrolou k úspěšné katechezi. *Logos* 1947, č. 9, s. 552–555.

⁷⁴⁹ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 57.

⁷⁵⁰ *Tamtéž*.

⁷⁵¹ HRONEK, Josef. *Metodika: vyučování náboženství pro učitele*, s. 45. Taktéž *Katechetika*, s. 126.

⁷⁵² HRONEK, Josef. Některé metodologické otázky.

Domníváme se, že kdyby Hronek mohl působit déle, pojmenoval by i svůj přístup k výuce biblických dějin v souladu s kerygmatickou teologií, neboť jeho pojetí k ní má velmi blízko, jak ukážeme dále.

Pedagogickou hodnotu biblických dějin vidí Hronek v jejich dějinné, životné formě. „*Učení spásy se rozvíjí před našima očima. Posvátné osoby biblické září mládeži ve světle ideálních postav.*“⁷⁵³ Hronek od katechetů požaduje, aby se učili biblické příběhy vyprávět. Nemohou ulpět na vnějším průběhu biblických událostí, ale vníknout do vnitřního života, do myšlenek, citů a rozhodnutí biblických osob. Do vyprávění je možné přidat jen to, co vyplývá z děje, povahy osob a prostředí nebo z jiných míst Písma svatého, nebo co je zaručeno spolehlivou exegezí. Je třeba dbát na zachování „náboženského posvěcení“. Hronek rozhodně zavrhuje i úpravy vyprávění kvůli realistickému předvedení děje. Různé biblické články si však žádají různého podání, například podobnosti je třeba vyprávět s prostým přednesem. Dramatizace příběhu je přípustná, ale nesmí jí utrpět vážnost příběhu. Hronek ji doporučuje kvůli podpoře dětské představitivosti a touze po projevu. Účelem dramatizace je vtisknout dojem, probudit vůli a mysl. Zvláštní váhu dává Hronek biblickému textu povahy věroučné a mravoučné, který má působit vlastní silou a nemá být doprovázen mimikou. Proto nelze dramatizovat každý text. Za nepřípustné Hronek považuje přenašení biblického děje do přítomného prostředí nebo vplétání legendárních příběhů do biblických, protože by to děti mátklo a vedlo by je to k záměně biblických příběhů s pohádkami. Co se týče uspořádání katecheze: katecheta vypráví po krátkém úvodu do katecheze, vlastní četba textu má následovat po podání látky nebo výkladu, případně doma. Zřídka na počátku katecheze a nikdy na konci, aby „*citový dojem nebyl smazán*“.⁷⁵⁴

Uvedené pojetí biblických dějin Josef Hronek takřka doslovně opakuje ve všech svých metodických příručkách o vyučování náboženství a katechezi vydávaných od roku 1935 do roku 1953. Podání se liší v některých detailech. Zatímco v roce 1935 ještě nepředpokládá, že by se biblický text četl (učitel v hodině vypráví a pak věnuje pozornost předvedení děje), v příručce pro učitele ke zkouškám způsobilosti z roku 1941 již četbu uvádí, a to po vyprávění, výkladu a případné dramatizaci. V příručce z roku 1935

---

⁷⁵³ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 127.

⁷⁵⁴ *Tamtéž.*

uvádí důležitost znalosti biblických dějin i pro výklad katechismu, zvláště pokud se katechismové učivo opakuje, znázorňuje nebo vysvětluje na základě biblických článků.⁷⁵⁵

Josef Hronek se věnuje i **vyprávění biblických příběhů dětem předškolního věku**, a to v kapitole o náboženské výchově.⁷⁵⁶ Nejprve nabádá matku dítěte, aby zasévala do duše dítěte lásku k Bohu vypravováním o jeho dobrotě vůči nám. Má vést dítě k tomu, aby poznávalo, co od nás Bůh žádá, a s láskou to konalo. Biblické vypravování je na místě též v předškolním věku:

„Nejvíce zajímá dítě život a působení Ježíše Krista. Forma vyprávění biblických příběhů musí být zcela jednoduchá, prostá, dětsky názorná a lehce pochopitelná, jak se také v bibli podává. Obava, že biblická mluva je dítěti cizí a nesrozumitelná, a proto že nutno ji přepsati moderními výrazy, je zcela neodůvodněná.“⁷⁵⁷

Hronek dodává, že biblické vypravování nemá být zakončováno schematickým poučením. Dítě je jednak nepochopí a jednak se stírá dojem, který vyprávění v dítěti vyvolalo.

V rámci péče o biblické vyučování Josef Hronek zpracoval a vydal celkem tři **učebnice** a několik katechetických pomůcek⁷⁵⁸. Pro počáteční vyučování malých dětí v první až třetí třídě obecné školy považoval za nejvhodnější učebnici Wilhelma Pichlera *Katholisches Religionsbüchlein für die unteren Klassen der Volksschule*,⁷⁵⁹ která se mu stala vzorem pro vlastní učebnici *Cesta k Bohu* (viz kap. 2.1.4., titul č. 50). Hronek oceňoval výběr biblických textů: „lepší jest málo, ale jistě a pevně vštípití, než mnoho probrati bez výsledku“;⁷⁶⁰ schopnost autora vykládat dětskou mluvou obtížné pravdy jasně a srozumitelně, aniž by přitom byl dětinský; a názornost Schumacherových obrazů umělecké kvality, které probouzejí u dětí žádoucí zájem. Sám převzal do *Cesty k Bohu* Pichlerův systém, strukturu učebnice a ilustrace. Výběr článků byl pozměněn. Hronkovu učebnici představil v jejích hlavních rysech Karel Reban.⁷⁶¹ Z našeho pohledu lze dodat, že Hronek důsledně vychází z biblických příběhů; s biblickým textem pracuje

---

⁷⁵⁵ Viz HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 71.

⁷⁵⁶ Viz HRONEK, Josef. *Na klíně mateřském*, s. 40–48.

⁷⁵⁷ *Tamtéž*, s. 45.

⁷⁵⁸ Jde o publikace představené v kap. 2.1.5.: *Bible maličkových* (66) a *Obrázková prvouka náboženská pro nejmenší dítky* (79).

⁷⁵⁹ Josef Hronek (ale nejen on) byl touto učebnicí nadšen již po jejím prvním vydání roku 1913. Srov. HRONEK, Josef. *Katholisches Religionsbüchlein*. Velmi pochvalnou recenzi na 11. vydání této učebnice a dalších Pichlerových učebnic napsal ŠÍMA, Josef. *Wilhelm Pichler: Katholisches Religionsbüchlein*. *ČKD* 1932, č. 5, s. 333–336.

⁷⁶⁰ HRONEK, Josef. *Katholisches Religionsbüchlein*, s. 268.

⁷⁶¹ Srov. Příloha č. 12, recenze titulu č. 50.

citlivě: kde je třeba, krátí souvětí nebo upravuje složité výrazy, ale nevkládá do něj žádné další výklady ani podrobnosti. Texty člení jednoduchými značkami pro jednotlivé ročníky. S biblickými články spojuje modlitby včetně růžencových tajemství, přikázání Dekalogu i církevní, odkazy na svátky liturgického roku, upozornění na starozákonní předobrazy, souvislost s lidovými rčeními či moudrostmi, důležitými poučkami katechismu, mravními naučeními. Zvláště cenné je propojení biblické výchovy s liturgickou výchovou.

Pro starší děti Josef Hronek přepracoval biblické dějepravy od Schustera a Panholzera. Porovnali jsme Podlahův překlad *Veliké dějepravy biblické Starého i Nového zákona* od Jana Panholzera vydané roku 1913⁷⁶² s přepracovaným sedmým vydáním. Přehled Hronkových úprav:

- Doplnění úvodu s otázkami a odpověďmi: co je biblická dějeprava a co Písmo svaté; jak se dělí; které knihy obsahuje Starý a Nový zákon; v jaké řeči bylo Písmo svaté napsáno a jak se k nám text Písma svatého dostal. Hronek uvádí nejznámější překlady Písma svatého a informace o nejstarších rukopisech. V závěru úvodu stojí věta o četbě Písma svatého: „*Církev svatá si přeje, aby věřící Písmo svaté četli, žádá však, aby užívali toliko překladu od ní schváleného a přiměřenými poznámkami opatřeného.*“⁷⁶³ Ve verzi 1913 byly informace o Bibli zařazeny jen z části v přídavku za dějepravou Starého zákona a v „závěru“ za dějepravou Nového zákona.
- Struktura práce je pozměněná. Porovnání struktury verzí z roku 1913 a 1947:

Vydání z roku 1913	Přepracované vydání z roku 1947
	Úvod
Dějeprava Starého zákona	Starý zákon
Období první: Nejdávnější dějiny lidstva	I. Nejdávnější dějiny lidstva
Období druhé: Vyvolení národa izraelského	
a) Doba patriarchů	II. Doba patriarchů (= arciotců)
b) Doba Mojžíšova	III. Doba Mojžíšova
c) Doba Jozuova a soudců	IV. Doba Jozuova a soudců
d) Doba králů	V. Doba králů (<i>až k rozdělení říše včetně</i>)
Období třetí: Úpadek říše	

⁷⁶² V souborném katalogu Národní knihovny České republiky se toto dílo vyskytuje ve vydáních z let 1908, 1917, 1919, 1921, 1922, 1927, 1929, 1931, 1938. Jednotlivá vydání až do roku 1927 včetně nejsou číslovaná. Teprve vydání z roku 1929 je označeno jako čtvrté, 1931 páté, 1938 šesté. My jsme porovnávali vydání z roku 1913 (z archivu Římskokatolického farního úřadu v Křemži) se sedmým vydáním z roku 1947, které přepracoval Josef Hronek.

⁷⁶³ Srov. PANHOLZER, Johann – PODLAHA, Antonín. *Velká biblická dějeprava*, s. I–IV.

Vydání z roku 1913	Přepřacované vydání z roku 1947
a) Od rozdělení říše až k zajetí assyrskému	VI. Doba velkých proroků
b) O říši judské až k zajetí babylonskému	
c) O zajetí babylonském	VII. V zajetí babylonském
d) Doba od babylonského zajetí až do Krista Pána	VIII. Doba po babylonském zajetí
Přídavek: Písmo svaté Starého zákona (o jeho struktuře, názvy a počty knih)	
Dějprava Nového zákona	
Dějprava Nového zákona	Nový zákon
Díl první: Evangelium Ježíše Krista	
I. Narození a mládí Pána Ježíše	I. Narození a mládí Pána Ježíše
II. Kterak Pán Ježíš konal úřad učitelský (4 články o Janovi, předchůdci Páně až po první zázrak Ježíšův; poté jsou články rozděleny do tří let Ježíšovy veřejné činnosti)	II. Veřejný život Pána Ježíše (není členěno podle let)
III. O utrpení a smrti Pána Ježíše	III. Utrpení a smrt Pána Ježíše
IV. Oslavení Pána Ježíše	IV. Oslavení Pána Ježíše
Díl druhý: Skutkové svatých apoštolův	V. Skutky svatých apoštolů
Mapy (barevné)	Hlavní letopočty Mapy (černobílé)

Tabulka č. 6: Porovnání struktury *Veliké biblické dějpravy* z roku 1913 a 1947.

- Výběr biblických textů je ve starozákonní i novozákonní části stejný. Ve starozákonní části byly některé články vypuštěny a nahrazeny krátkým vysvětlujícím článkem: „O stvoření andělův a jejich zkoušce“ (1913), který budí dojem, že vychází z biblického textu. Josef Hronek místo toho podává katechismový výklad: „*Mimo svět viditelný stvořil Bůh též svět neviditelný: anděly. Anděl je duch, tj. bytost, kterou nemůžeme postřehnouti smysly(...)*“ (s. 10). Dále vynechává článek „Kterak se lidé rozmnožili a pokazili“ a místo něj uvádí též krátký článek o Setovi a Henochovi, také o zlých potomcích a o příslibu Vykupitele (s. 13). V novozákonní části jsou některé články jinak členěny nebo je přehozeno jejich pořadí (např. podobenství o deseti pannách je v Hronkově verzi až za vyprávěním o posledním soudu). V poslední části o skutcích svatých apoštolů Hronek doplňuje samostatný článek „Svatý život prvních křesťanů“ (s. 217); rozděluje článek o působení Petrově a samostatně uvádí článek „Petr křtí prvního pohana“ (s. 225); doplňuje nadpis „Petr v žaláři“ o „Nové pronásledování křesťanů. – Petr v žaláři.“ Došlo též k vynechání části obrázků.
- Část o Narození a mládí Pána Ježíše člení podnadpisy do dílčích článků, které korespondují s tím, ze kterého evangelijního spisu pocházejí. Podnadpisy také zdůrazňují Ježíšovu identitu slíbeného Mesiáše: např. „Jan svědčí, že přijde brzy Mesiáš“ (s. 127) a dále vložení nového článku „Jan Křtitel svědčí

o Vykupiteli“ a „Ježíš, Beránek Boží, před Janem“. V původní verzi (1913) se nachází pouze článek „Kterak Pán Ježíš dal se pokřtiti od Jana a kterak byl pokoušen“. Podobné dílčí členění volí i v jiných důležitých částech, např. u Horského kázání (s. 138–143).

- Hronek změnil znění nadpisů článků. Dává tím větší důraz na důležité momenty, které pomáhají lépe porozumět Božímu plánu spásy. V uvedeném příkladu také oproti verzi 1913 rozlišuje jména Abram – Abraham. U jiných nadpisů článků jejich změnou zřetelně vyjadřuje jejich smysl. V tabulce uvádíme nadpisy, u nichž je to zřetelné:

Vydání z roku 1913	Přepřacované vydání z roku 1947
O synech Noemových. O jeho smrti.	Kletba a požehnání Noemovo.
O stavění věže babylonské. Kterak vzniklo modlářství.	Zmatek jazyků a rozchod lidstva.
O vyvolení Abrahama	Povolání Abrama (text je výrazně rozdělen na 1. a 2. zaslíbení; připojen rodokmen Pána Ježíše počínaje od Noeho.)
O Abrahamově pokornosti a ústupnosti. Kterak Abraham vysvobodil Lota.	Abramova víra a pohostinnost (článek je rozdělen na 4. a 5. zaslíbení včetně vysvětlení změny jména)
O Melchisedechovi.	Oběť Melchisedechova.
Kterak Bůh potrestal Sodomu a Gomorrhru	Zkáza Sodomy a Gomorrhry.
O Jobovi od Boha těžce zkoušeném	O trpělivém Jobovi
O době, kdy slíbený Vykupitel měl již přijíti	Touha po Vykupiteli
Ježíš poučuje Nikodéma	Rozmluva s Nikodemem
O evangelických radách	Pán Ježíš doporučuje dobrovolnou chudobu
Šavel obrácen na víru	Pán Ježíš povolává Šavla za apoštola
Petr v žaláři	Nové pronásledování křesťanů. – Petr v žaláři.

Tabulka č. 7: Porovnání výrazných změn nadpisů jednotlivých článků provedených Josefem Hronkem.

- Hronek změnil také texty biblických vyprávění. Jeho texty se blíží znění biblického překladu *Bible české*. Na základě namátkového porovnání se jeví, že Hronek vycházel z tohoto doporučeného textu a pouze jej krátil nebo zjednodušoval některá souvětí na jednodušší. Přitom se držel původního rozsahu vyprávění.
- Ve verzi 1913 jsou pod některými nadpisy článků zařazeny časové údaje: např. pod nadpisem „O potopě“ je uveden časový údaj „asi r. 2400 před Kristem Pánem). Tyto údaje Hronek zpravidla vynechává, ponechal je pouze u nadpisů hlavních částí. V závěru učebnice uvádí všechny hlavní letopočty přehledně v jednom seznamu.
- V Hronkově verzi jsou důležitá zaslíbení, proroctví a modlitby graficky odděleny a zdůrazněny, jako např. Mojžíšovo napomenutí „*Slyš Izraeli, Hospodin Bůh náš, Hospodin jeden jest! Milovati budeš(...)*“ (s. 60).

- Ve verzi 1913 bylo zařazeno pod většinu článků jakési zvolání k Bohu spojené s ponaučením pro dítě. Například: „*Ó, jak svatý jest Bůh! Chce a miluje jen dobré (...) Cti vroucně svého anděla strážce, vzývej ho, poslouvej jeho vnuknutí a buď mu vděčen!*“ Pokud se jednalo o starozákonní předobraz Pána Ježíše, bylo to zde také poznamenáno. Hronek vynechal všechna tato poučení o Bohu a tzv. „mravní dohody“. Ponechal pouze některé věcné poznámky, které se týkají buď biblických reálií, nebo upozornění na předobrazy Pána Ježíše. Některé ale vynechal (např. Noe jako předobraz Pána Ježíše).

Jakkoliv vysoce Josef Hronek hodnotí biblické vyučování, v kapitolách o katechismu opakuje s mnoha svými současníky, že „*biblické dějiny z důvodů pedagogicko-didaktických jsou neocenitelným činitelem, ale nikdy nemohou být náhradou za katechismus*“.⁷⁶⁴ Zdá se, že i on je přesvědčen, že teprve katechismus dává pravý smysl biblickému a liturgickému vyučování.

4.1.3.3. LITURGICKÁ VÝCHOVA

Josef Hronek prezentuje liturgii jako souhrn všech úkonů bohopocty, kultu. V katechezi se o liturgii nejen vyučuje, ale Hronek záhy ve svých publikacích zmiňuje včleňování a uplatňování liturgického vyučování jako principu celého náboženského života na všech stupních vyučovacích.⁷⁶⁵ Uvedení liturgického principu do katecheze je podle Hronka návratem k původní metodě církve, tj. k metodě liturgické, která byla v nejstarších dobách všeobecným a jediným prostředkem vyučovacím. Poté byla nahrazena jednostranným intelektualistickým přístupem. Liturgie nejen obohacuje náboženské poznání, ale podporuje i citovou stránku lidské přirozenosti, a proto má velkou výchovnou cenu.⁷⁶⁶

Liturgická výchova má jiný charakter než vyučování biblickým dějinám či katechismu, proto Hronek ji ani nezařazuje do kapitoly o didaktice či metodách. To je dáno tím, že vrcholným cílem všeho náboženského vyučování a výchovy je vést mládež k životu v Kristu. Kristus dále žije v církvi (ve svém mystickém těle). Mládež proto musí vědět, co je církev, nevnímat ji jen jako vnější organizaci, ale čerpat z jejího života a z pokladů milosti; mít s vírou účast na jejím životě, zvláště na mši svaté, oběti Bohočlověka.⁷⁶⁷ Podobně se Hronek vyslovuje v *Katechetice*, kde uvádí vztah mezi liturgií a katechezí nejzdařilejším způsobem: porovnává rozdíl mezi účinky četby „suchého“ výnosu učitel-

⁷⁶⁴ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 128. Autorem citátu je Faulhaber.

⁷⁶⁵ Srov. *Tamtéž*. Také HRONEK, Josef. *Metodika: Vyučování náboženství pro učitele*, s. 53.

⁷⁶⁶ Srov. *Tamtéž*, s. 53. Také HRONEK, Josef. *O moderních snahách*, s. 165.

⁷⁶⁷ Srov. HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 77.

ského úřadu církve a účinky slavení liturgie na věřící.⁷⁶⁸ Zároveň dodává, že liturgický život nespočívá v citových prožitcích, ale v prožívání mše svaté, modliteb a posvátných obřadů tak, abychom se snadněji spojili s církví a skrze ni měli podíl na vnitřním životě Ježíše Krista a zvláště na oběti Bohočlověka.⁷⁶⁹

Liturgické hnutí Hronek chápal jednak jako návrat k praxi prvotní církve, v níž „*věřící trvali v učení apoštolském a v obcování, v lámání chleba a v modlitbách*“ (Sk 2,42),⁷⁷⁰ a jednak v kontextu eucharistického hnutí podníceného eucharistickými dekrety papeže Pia X.⁷⁷¹ „*Chceme-li i u nás liturgické hnutí přivést k rozvoji, musíme začít s dětmi.*“⁷⁷² Sám reagoval zejména na dekret *Quam singulari* a mj. zpracoval podle něj vlastní katechismus pro přípravu dětí k prvnímu svatému přijímání, který vyšel poprvé již roku 1915.⁷⁷³ Ve čtyřicátých letech uvádí, že od eucharistické výchovy, v níž je svátostný Spasitel srdcem veškerého vyučování, lze očekávat obrození náboženského života. Toho je možné docílit eucharistickou metodou.⁷⁷⁴ Hronek poukazuje na to, že Edwardu Poppemu se dařilo získávat děti pro kostel, mši svatou a zejména přijímání eucharistie. K praktickému cvičení v duchovním životě Poppe zavedl lístky a týdenní kontrolní výkazy a zvláštní týdenní zpytování ve formě rozmluvy se Spasitelem. Tato metoda se uskutečňovala v belgických katolických školách. Hronek uvádí, že Poppeho přístup „*není vlastně methodou, ale principem, který má ovládati náboženské působení u dětí. Křesťanskou askesí, mši svatou a sv. Přijímáním obnovuje v dítěti obraz Boží a usiluje o připodobnění dítěte ke Kristu*“.⁷⁷⁵ Zároveň Hronek přiznává, že situace ve státěm zřízených školách je jiná než v katolických školách.

---

⁷⁶⁸ Srov. HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 144. Hronek se inspiroval: PIUS XI. Encyklika *Quas primas* o Kristu Králi ze dne 11. prosince 1925. In AAS 17 (1925), s. 633–646.

⁷⁶⁹ Srov. *Tamtéž*, s. 145.

⁷⁷⁰ Srov. HRONEK, Josef. O moderních snahách, s. 166.

⁷⁷¹ Hronek komentuje tyto dekry v článku *Tamtéž*, s. 166. Odkazuje i na kánon 863 církevního zákoníku, v němž se přikazuje kněžím a církevním představeným, aby vybízeli věřící k častému, ba dennímu posilování se eucharistickým chlebem.

⁷⁷² HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 145.

⁷⁷³ Jedná se o *Katechismus maličkých* představený v kap. 2.1.5., titul č. 63.

⁷⁷⁴ Srov. HRONEK, Josef. O moderních snahách, s. 166. Eucharistickou metodu v tomto pojetí uvedl jako vyučovací metodu do belgických škol Filips Defoort, který navázal na dílo belgického kněze Eduarda Poppeho. Jeho metodu u nás představuje dílo TOMÁŠEK, František. *Eucharistická metoda náboženského vyučování*. Olomouc: Lidové knihkupectví a nakladatelství, 1937. Její součástí byla příloha lístkové kolekce cvičení duchovního života.

⁷⁷⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 166–168.

Liturgická výchova ve vyučování náboženství

V běžném vyučování náboženství podle platných osnov nebylo liturgické učivo probíráno v samostatném předmětu, a to proto, že je třeba „z liturgie na všech stupních národní školy při katechesi vycházet a k liturgii cílit“ pravidelným poučováním a příležitostnými připomínkami.⁷⁷⁶ Od středního stupně obecné školy (tj. od 4. třídy) bylo liturgické učivo součástí katechismu. Pro školy měšťanské a střední existovaly samostatné učebnice liturgiky. Hronek v letech 1947 a 1948 sám přepracoval 13. vydání učebnice Antonína Podlahy (pro střední školy) a spolupracoval na přepracování 16. vydání učebnice Emanuela Žáka (pro obecné a měšťanské školy).⁷⁷⁷ V rámci učebnice církevních dějin pro střední školy zpracoval učivo o vývoji katolického chrámu a o chrámovém umění, jehož část byla zařazena i do obdobné učebnice pro měšťanské školy.⁷⁷⁸

Dále se budeme zabývat jednotlivými oblastmi liturgické výchovy, představíme je v Hronkově teorii a také v jím zpracovaných katechetických pomůckách:

Výchova k modlitbě

Modlitba je „zlatou nití“, která se vine veškerým náboženským vyučováním a výchovou. Katecheta, který nenaučil děti se modlit, „vlastně nic nevykonal“, soudí Hronek.⁷⁷⁹ První uvedení do modlitby koná katecheta za pomoci obrazu Ježíše – Božského přítele dětí. Pomáhá dětem vzbudit lásku k Pánu Ježíši. Modlitba má být jednoduchá a vlastními slovy. Postupně se děti učí modlitbu ranní a večerní tak, aby byla opravdová a vyrůstala z toho, co dítě dělá. Modlitby Otče náš a Zdrávas Maria se má katecheta s dětmi modlit velmi záhy, i když jim dítě nerozumí. Vysvětlovat jejich obsah má příležitostně v souvislosti s biblickou látkou. Modlitbou začíná a končí každá hodina náboženského vyučování, přičemž se modlitby střídají, případně se zpívá duchovní píseň. Hronek zmiňuje modlitby chvály, díků, prosby a smíru, ale také na dobrý úmysl, vzývání a rozjímání. Před memorováním modliteb je třeba vysvětlit obtížná slova. Modlitba má ráz výchovný; navyká děti bázni Boží, proto je třeba dítě k modlitbě disponovat krátkou chvílí usebranosti. Katecheta dává dítěti příklad k modlitbě. V hodině nábožen-

---

⁷⁷⁶ Srov. HRONEK, Josef. *Metodika: Vyučování náboženství pro učitele*, s. 54. Hronek zde cituje Göttlera.

⁷⁷⁷ Jedná se o učebnice s názvem *Katolická liturgika*. Viz kap. 2.1.4., publikace č. 61 a 62.

⁷⁷⁸ Dr. Hrudka tento počín zvlášť ocenil v recenzi této učebnice. Viz příloha č. 12, titul č. 61.

⁷⁷⁹ Srov. HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 141.

ské se děti modlí společně, pomalu, hlasitě, slušně stojí a dívají se na kříž. Vedle přesně formulovaných modliteb je záhodno velmi brzy pěstovat i „volnou“ modlitbu, která je psychologicky živější a srůstá s prožitím dojmů a představ, např. u tzv. Božího hrobu nebo u betléma. Chybou je odrazovat děti od modlitby nevhodnou délkou nebo dokonce jejím opisováním za trest.⁷⁸⁰

Kromě učebnice Hronek zpracoval další pomůcky k vedení dětí k modlitbě. Pomůckou pro katechetu je Hronkův článek o vzniku modlitby „Zdravas Maria“.⁷⁸¹ Jednou z prvních Hronkových publikací byla *Pobožnost křížové cesty* (62). Pro modlitbu v rodině upravil oblíbenou knihu Auerovu *Legenda svatých* (66), která obsahuje modlitby k jednotlivým světcům. Modlitební knihu pro ženy vydal pod názvem *Anežka* (72). Pro výchovu dětí předškolního věku Hronek zpracoval a vydal modlitební knížku s barevnými obrázky *Otče náš maličkých* (77) a *Obrázkovou prvouku náboženskou* (74), kde se děti setkají s nejdůležitějšími biblickými událostmi a se slavením liturgie, přičemž téměř každá kapitola obsahuje jednoduchou modlitbu, v níž má předčítání a prohlížení obrázků dítě vést.⁷⁸²

Výchova k činné účasti na mši svaté

Činná účast na mši svaté je vrcholným cílem liturgického vyučování a výchovy.⁷⁸³ Děti na nižším stupni obecné školy je třeba seznámit se vším, co je v kostele, a to jak po stránce historické, tak i věroučné, a starší děti i po stránce umělecké. Je třeba jít na exkurzi do kostela a začít krátkou adorací před svatostánkem. Tato návštěva by měla probudit u dětí otázky.⁷⁸⁴ Cílem je vzbudit v dítěti lásku k Bohu a jiné zbožné city (tyto city byly součástí „niterného“ prožívání).⁷⁸⁵ Od čtvrtého ročníku obecné školy má učitel každoročně dětem vyložit obřady mše svaté, aby jí děti rozuměly a v kostele jí byly přítomny se zájmem a zbožností.⁷⁸⁶ Děti musejí rozumět mši svaté, neboť ta je „*neustálým kázáním celé věrouky a mravouky. Věděti, co je mše svatá, znamená ovládat v podstatě celou katolickou teologii.*“⁷⁸⁷ Při mši svaté mají být děti zaměstnány. Jako nejvhodnější

---

⁷⁸⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 141–142.

⁷⁸¹ HRONEK, Josef. Zdravas. Z dějin pozdravení andělského. *Logos* 1947, roč. 2, č. 6, s. 360–363.

⁷⁸² Uvedené publikace jsou představeny v kap. 2.1.5. pod čísly uvedenými v závorkách.

⁷⁸³ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 145.

⁷⁸⁴ Srov. HRONEK, Josef. O moderních snahách, s. 165.

⁷⁸⁵ Srov. HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 109.

⁷⁸⁶ Srov. HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 77.

⁷⁸⁷ Toto tvrzení opakuje Hronek v několika publikacích, vychází přitom z díla dominikána Eugène Vandera. Viz *Tamtéž*, s. 77.

vidí Hronek učit děti zpěvu mešních písní. Text písní je třeba předem vysvětlit, děti se jej naučí vyslovovat a po částech zpívat z paměti. Dalším vhodným „zaměstnáním“ je účast dětí na společných hlasitých modlitbách.⁷⁸⁸ Hronek připouští i zpěv jiných písní, zvláště koled v době vánoční kvůli probuzení „nálady posvátného období“.⁷⁸⁹

V Hronkově učebnici počátečního vyučování *Cesta k Bohu* (50) jsou uvedeny u některých článků zmínky související liturgií a svátostnou výchovou, na konci učebnice je zařazen celkový přehled svátostného učiva. Učebnice katechismu obsahují buď celý dodatek, nebo alespoň dílčí kapitoly o mši svaté a o kostele (viz kap. 2.1.4., tituly č. 51, 54 a 55). Nejobsažnější jsou přepracované učebnice liturgiky zmíněné výše. Ty jsou členěny do pěti oddílů: 1. o osobách, které bohoslužbu konají; 2. o bohoslužebných místech; 3. o rouchách, nádobách a knihách, jichž se při bohoslužbě užívá; 4. o posvátných obřadech; 5. o posvátných nádobách. Samostatnými příručkami o obřadech mše svaté jsou: *Mše svatá* (70) a *Mše svatá. Přehled posvátných obřadů* (71). Obě doplňuje pomůcka *První sešit liturgický* (78).⁷⁹⁰ Pro zpěv při mši svaté Hronek připravil pomůcku koncipovanou jako malý misál pro děti kombinovaný se zpěvníkem mešních písní *Vzhůru srdce* (73).

Výchova k prožívání liturgického roku

Dalším ohniskem liturgického života je podle Hronka „církevní rok“. „*Čím je slunce fyzickému životu naší země, tím jest Vykupitel lidstvu, slunce spravedlnosti pro duchovně mravní život člověčenstva. Z něho proudí milost, která nadpřirozeně osvěcuje.*“⁷⁹¹ Liturgický rok dramaticky zobrazuje a ideálně zpřítomňuje v časovém postupu dílo vykoupění. S cyklem liturgického roku je spojen kalendář svatých. Liturgické slavnosti mají být probrány v jednotlivých obdobích církevního roku nebo před velkým svátkem. Pomůckou k tomu je diagram liturgického roku (kruhový nebo přímkový) a lístkové kalendárium, které si děti sestavují pod vedením učitele.⁷⁹² Za tím účelem Hronek zpraco-

---

⁷⁸⁸ Srov. HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 142–143. Zde je uveden i podrobný postup při nácviu písní mešních písní.

⁷⁸⁹ Srov. HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 77.

⁷⁹⁰ Jmenované pomůcky jsou popsány v kap. 2.1.5. pod čísly uvedenými v závorkách.

⁷⁹¹ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 146. Výraz „církevní rok“ byl běžně užíván ve smyslu dnešního výrazu „liturgický rok“.

⁷⁹² Srov. *Tamtéž*. Také HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 78. Hronek zpracoval k znázornění liturgického roku pomůcku, která obsahuje doporučený diagram. Viz kap. 2.1.5., číslo (70).

val a vydal pomůcku *Církevní rok*, která obsahuje kruhové schéma (viz kap. 2.1.5., pomůcka č. 72).

K výchovnému významu životopisů svatých v katechezi Hronek publikoval článek v časopise *Logos*, v němž doporučuje v osmi bodech vhodný metodický postup, aby z této látky katecheta vytěžil co nejvíce. Za všechna uvedená pravidla zmíníme poslední z nich:

„Cennou pomoc k správnému pochopení a užití životů svatých ve výchově poskytuje liturgie, zvláště mše svatá. Liturgickou řečí ukazuje nám církev, co pokládá za nejcennější v životě světcově, v čem nám musí být vzorem, anebo čeho musíme si vyprositi jeho přímluvou na Bohu. Orientujeme-li se podle liturgie, uvarujeme se nesprávného pochopení a vysvitne nám podstata svatosti světcovy.“⁷⁹³

K tématu se vztahují dvě pomůcky: *Po stopách prozřetelnosti Boží se životopisy moderních světců – učenců a konvertitů*⁷⁹⁴ a *Legenda svatých pro školu a dům*.⁷⁹⁵

Svätostná výchova

V první metodice zmiňuje Hronek přípravu ke svátostem jen velmi stručně, doporučuje probrat liturgické obřady.⁷⁹⁶ První obsírnější kapitoly o přípravě dětí ke svátostem pokání, přijímání a biřmování obsahuje *Metodika vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti* (27). Z jejího obsahu vychází i pojednání v *Katechetice* (29), které je však rozšířené a zdokonalené. Dle našeho názoru patří k nejlepším Hronkovým textům vůbec.⁷⁹⁷

Svätostná výchova začíná **pěstováním myšlenky na křest**. Dítě bez zvláštní náboženské výchovy v rodině nemá jasné křestní vědomí, proto vyučování o křtu v katechezi prohloubí náboženský život dítěte a usnadní mu pochopení života milosti. Hronek učí, že svátost křtu přináší

„odstranění hříchu dědičného a jde-li o dospělé, i všech ostatních hříchů osobních, prominutí všech věčných i časných trestů, udělení milosti posvěcující, kterou býváme znovu zrozeni k nadpřirozenému životu, vtisknutí nezrušitelného znamení křesťana,

---

⁷⁹³ Srov. HRONEK, Josef. Životy svatých v katechesi. *Logos* 1947, roč. 2, č. 3, s. 163–170.

⁷⁹⁴ Podrobněji viz kap. 2.1.5., titul č. 64.

⁷⁹⁵ Podrobněji viz kap. 2.1.5., titul č. 68.

⁷⁹⁶ Srov. HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách*, s. 77–78. Za tímto stručným podáním liturgické výchovy v několika odstavcích je uveden seznam několika desítek domácích a německých publikací včetně několika variant příprav k prvnímu svátému přijímání (Engert, Pichler, Ovečka, Jorio, Jeřábek, Bělohlávek, Kašpar, Volf a Jedlička, Hronek).

⁷⁹⁷ Jde o část HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 130–141.

*přičlenění k Církvi a poskytnutí zvláštní milosti svátostné k plnění křesťanských povinností.*⁷⁹⁸

Hronkovi záleží na tom, aby byly děti vedeny k probouzení ctností víry, naděje a lásky, které jim byly vlity při křtu. Žít z těchto božských ctností znamená žít nadpřirozeně a tudíž žít opravdově. K pěstování těchto ctností využívá katecheta různé plánované i nahodilé příležitosti. Hronek doporučuje soukromé i společné konání obnovy křesťního slibu a vyjmenovává k tomu příležitosti. Formule stačí co nejstručnější: obnova slibu a zřeknutí se hříchu.⁷⁹⁹

Svátost pokání je velmi důležitou složkou náboženské výchovy. Nejde jen o její hodné přijetí, ale o nábožensko-mravní proniknutí celým životem, péči o svědomí a stálý pokrok v dobrém. Zásadní roli zde má zpovědník. Hronek se odvolává na Josefa Berana, který apeloval na nepodceňování znalosti psychologie dítěte. Zpovědník dětí jim má být laskavým duchovním otcem, který je jejich učitelem, vychovatelem a duchovním vůdcem. Své penitenty může spravedlivě posoudit jen tehdy, když zná poměr duše k tělu jak po stránce psychologické, tak teologické. Zpovědník se musí snížit k duši dítěte a nepřehlédnout jeho individuální zvláštnosti. To je klíč, který otevírá dětskou duši a činí ji ochotnou poslouchat jemného hlasu milosti Boží.⁸⁰⁰

Přípravu k **první svaté zpovědi** Hronek rozlišuje na vzdálenou a bližší. Vzdálená se děje od počátku při probouzení dětských ctností a vědomí hříchů. Katecheta při vhodných příležitostech poukazuje na to, co je hřích, svědomí, cvičí buzení lítosti a poučí děti o Nejsvětější svátosti. Bližší příprava vychází z biblických článků, zejména o Vzkříšení Páně, který dal apoštolům moc odpouštět hříchy. Hronek nedoporučuje učit děti definicím nebo obsáhlým textům. Pro samotnou svatou zpověď doporučuje nepožadovat žádné texty a zpovídat se velmi jednoduše bez zpovědního zrcadla. Užíváním tištěného zpovědního zrcadla se děti stávají nesamostatné a hrozí nebezpečí zneužití. Navíc mnohé hříchy se objevují až v pozdější době.⁸⁰¹

Důležité je mít na mysli také další **pokračování v životě ze svátosti pokání**. Jejím prvním cílem musí být nadpřirozený i přirozený prospěch duše dítěte. Pro zpovědníka navíc k výše uvedenému platí, že se musí rozhodně vyvarovat šablonovitého odbývání

---

⁷⁹⁸ *Tamtéž*, s. 130.

⁷⁹⁹ *Tamtéž*, s. 131–132.

⁸⁰⁰ *Tamtéž*, s. 132–133.

⁸⁰¹ *Srov. Tamtéž*, s. 133–134.

malých penitentů a vhodně ukládat pokání i předsevzetí. S láskou a mírností je má povzbuzovat k častému svatému přijímání.⁸⁰²

První svaté přijímání je uvedením dětského života do niterného vztahu k eucharistickému Spasiteli.⁸⁰³ Stručné uvedení do tajemství Nejsvětější svátosti oltářní se má uskutečnit již v prvním školním roce a to tak, že se eucharisticky zaměří náboženské učivo. Hronek se dále odvolává na ustanovení lateránského a tridentského sněmu, církevní zákoník a eucharistické dekry Pia X. a na základě těchto dokumentů minimalizuje požadavky na znalosti dítěte před přijímáním. Hronek vyzývá k dodržování zvláště dekretu *Quam singulari*, který požaduje pro první svaté přijímání věk rozlišování a jen nutné minimum znalostí, které Hronek vypočítává konkrétně v několika málo větách. K tomuto účelu zpracoval pomůcku *Katechismus maličkových*, která odpovídá nárokům *Quam singulari* a byla vydána poprvé již roku 1915. Na sklonku třicátých let vydal pracovní sešit s názvem *Chléb s nebe*.⁸⁰⁴ Ostatní vyučování se má dít až po prvním svatém přijímání. Nejzávažnějším momentem eucharistické výchovy není rané svaté přijímání samo, nýbrž přijímání častější.⁸⁰⁵ Hronek varuje před odměňováním častějšího svatého přijímání, neboť přijímání se musí dít jen z pohnutek vnitřních, nikoliv z ohledů vnějších. Příprava se nemá omezovat na paměť nebo rozum dítěte, ale je třeba se soustředit na jeho život citový a pobožnost srdce směřující ke svátostnému Kristu: hlubokou úctu před ním, srdečnou víru v něho, lásku a touhu po něm. Přípravu je třeba odstupňovat a plánovat podle věku a chápavosti dětí (uvádí příklady čtyř stupňů přípravy).⁸⁰⁶

Příprava k biřmování

V *Katechetice* Hronek představuje biřmování jako svátost

„(...)pevnějšího spojení k životu s Kristem v Duchu Svatém. Rozmnožuje v nás posvěcující milost i všecku křestní milost, je svátost duchovní síly, aby křesťan statečně vyznával jméno Kristovo, je docelení křtu. U biřmování jest to hojnější milost a pomoc Ducha Svatého, jak přislíbil Kristus(...)(Sk 1,8). Milost biřmování má ráz milosti k setrvání(...) Je to zvláštní Boží dar.“⁸⁰⁷

---

⁸⁰² Srov. *Tamtéž*, s. 134–135.

⁸⁰³ Srov. *Tamtéž*, s. 63.

⁸⁰⁴ Obě publikace viz kap. 2.1.5., pomůcky č. 63 a 76.

⁸⁰⁵ Hronek se odvolává na Václava Kubička.

⁸⁰⁶ HRONEK, Josef. *Katechetika*, s. 135–139.

⁸⁰⁷ *Tamtéž*, s. 140.

Svaté biřmování vyžaduje podle Hronka náležitý čas k přípravě vzdálené i bližší a také zvláštní pozornost po stránce výchovné. Za nejvhodnější dobu k přijetí považuje období při odchodu ze školy. Připomíná však, že papežské dekrety požadují dobu rozlišování, tj. kolem sedmého roku věku. Katecheta má pečovat o biřmované i po svatém biřmování, „*ježto se může státi, že mnozí přijali tuto svátost neuvědoměle*“.⁸⁰⁸

Pro katechetickou praxi zpracoval Hronek dvě pomůcky: první z nich vyšla poprvé před rokem 1928 a je zaměřena spíše na poznání Ducha Svatého na základě učení církve, ale i na jeho působení v životech lidí a ve svátostech. Druhá pomůcka je o téměř dvacet let mladší a nese podtitul „Příprava a památka na přijetí svátosti biřmování“. Je koncipována spíše jako průvodce obřady biřmování a modlitební knížka zaměřená k Duchu Svatému.

Starší pomůcka s názvem *Duch Svatý* představuje třetí božskou osobu nejprve jako „neznámého Boha“ na základě Písma svatého; dále podle katechismu. Další kapitoly představují Ducha Svatého na základě jeho jmen, obrazů a podobenství (dech, duch, vítr, oheň, holubice, prst Boží, olej); jako Ducha „víry“, který působí v životech světců (např. John Newman, Jan Vianney); Ducha „síly“ působícího v životě lidí; dále vztah mezi Duchem Svatým a Kristem, mezi Pannou Marií a dary Ducha; působení Ducha Svatého ve svátostech. Poslední kapitola se zabývá otázkou, co máme činiti, abychom získali milosti Ducha Svatého. Po krátkém pojednání následují modlitby k Duchu Svatému, také za jednotu ve víře a dary Ducha Svatého.⁸⁰⁹

Pomůcka z roku 1947 s názvem *Přijď, Duše Svatý* představuje svátost biřmování jako svátost duchovní síly a plnějšího spojení k životu s Kristem v Duchu Svatém. Obálka pomůcky je ozdobena holubicí se sedmi plameny a stuhami se sedmi dary Ducha Svatého. Na první stránce pro čtenáře jsou umístěny upomínka na svátost biřmování a zásvětná modlitba k Duchu Svatému. V první věroučné části je nejprve představen Duch Svatý prostřednictvím výroků z Písma svatého a pak je krátce zopakováno poučení z katechismu o jeho působení. Druhá část se zabývá svátostí biřmování: pojmem, ustanovením a účinky, udělovatelem a příjemcem biřmování. Následuje popis obřadů (z vnějšího pohledu) a komentář k vnitřním úkonům, které má konat biřmovanec (vzbuzení víry, naděje a lásky). Dále Hronek uvádí český překlad liturgických modliteb

---

⁸⁰⁸ *Tamtéž*, s. 141.

⁸⁰⁹ Publikace je stručně uvedena v kap. 2.1.5., č. 67.

a modlitby, které se má biřmovanec modlit před odchodem z kostela. Třetí část „památky“ začíná povzbuzením k obnovování svatého biřmování v duchu slov sv. Pavla: „*Připomínám Ti, abys opět rozněcoval milost Boží, která je v tobě.*“ (2 Tim 1,6). Smyslem je uvědomovat si, jak velké poklady jsou v darech Ducha Svatého, které prostupují náš život a slouží k dosažení vrcholu dokonalosti. Následují modlitby: k obnovení slibu učněného při přijetí svatého biřmování; k obnovení křestního slibu ve výroční den sv. biřmování; zdařilý překlad sekvence k Duchu Svatému pocházející původně od papeže Inocence III.; pobožnost k Duchu Svatému, která je strukturovaná jako prosba o sedmero darů; modlitba k Duchu Svatému za církev a duchovenstvo; obětování se Duchu Svatému (krátká modlitba k častějšímu užití); hymnus „Přijď, Stvořiteli, Duše, k nám“.⁸¹⁰

4.2. Hodnocení díla Josefa Hronka

Rozsáhlé odborné dílo Josefa Hronka jsme již popsali podle jeho chronologického vzniku a v předchozí kapitole jsme provedli jeho tematickou analýzu. Všimli jsme si, že na podání některých témat mělo značný vliv společenské prostředí, které se po celou dobu jeho života výrazně proměňovalo v souvislosti se závažnými událostmi, jako byly obě světové války, vznik samostatného Československa a později ztráta demokracie a nástup totalitního režimu. V první části této kapitoly se proto věnujeme vývoji Hronkova díla s přihlédnutím k těmto společenským okolnostem (kap. 4.2.1.). Ve druhé části naznačíme hlavní přínosy Hronkova díla (kap. 4.2.2.). Ve třetí části uvedeme několik hodnocení Hronkova přínosu od jeho současníků i z pozdější odborné literatury a připojíme k nim vlastní mínění (kap. 4.2.3.).

4.2.1. Diachronní pohled na Hronkovo odborné dílo

Josef Hronek měl od mládí vyhraněný vztah k českému národu a ideji vlastenectví, kterou však pojímal v jednotlivých obdobích své profesní dráhy různě. Ve dvacátých letech byl aktivní zejména v Klubu katolického duchovenstva ČSL (srov. kap. 1.2.3.), avšak v poslední fázi života po roce 1950 se domníval, že „blaho“ českému národu přinese komunistická vláda podporovaná Sovětským svazem (srov. kap. 1.3.5.). Zatímco

---

⁸¹⁰ Publikace je stručně uvedena v kap. 2.1.5., č. 80.

vlastenecký zápal dvacátých let se v jeho odborných pracích neodráží, ideologie padesátých let ano, jak ukážeme dále.

V době, kdy Josef Hronek začal působit v pastoraci, žili katecheti v ovzduší intenzivního hledání, jak obnovit katechetickou činnost. To bylo podpořeno i dokumenty tehdejších papežů a jejich zájmem o katechezi (srov. kap. 3.1.). V době, kdy Hronek mohl plně rozvinout své schopnosti a vědomosti, žil v ovzduší velkého odporu společnosti proti římskokatolické církvi, což se projevovalo také neustálým omezováním jejího působení ve školství (srov. kap. 3.2.1.). Na druhé straně Hronek vnímal hyb“ v zahraniční i české teologii, zejména v liturgickém a biblickém hnutí, který natcházel odezvu i u českých katechetů (kap. 3.2.2. a 3.3.). Krátké období relativní svobody po druhé světové válce nestačilo k tomu, aby mohla být rozvinuta skutečná obnova katecheze, i když podněty k ní byly velmi slibné (srov. kap. 3.3.). Po roce 1950 byla římskokatolická církev rozdělena svým postojem k nové vládě a její diktatuře. Josef Hronek zvolil loajální postoj, který se projevoval spoluprací se Státním úřadem pro věci církevní. Zastánci tohoto postoje jej odůvodňovali tím, že umožní pokračovat v práci na fakultě tak, aby v daných podmínkách plnila co nejlépe svůj úkol (srov. kap. 1.3.5.). Vliv těchto skutečností se projevil na Hronkově díle v jednotlivých časových obdobích následovně:

1. etapa: do roku 1944 (poslední datovaná díla z tohoto období vyšla v roce 1941). V této etapě vycházejí první odborné práce, které lze společně charakterizovat jako odborné pomůcky zaměřené na praxi (řada z nich má charakter metodiky, jsou určeny nejen bohoslovcům, ale zdá se, že prvními adresáty jsou katecheti z praxe). Představují určitou syntézu obsahu mnoha dostupných pramenů a je na nich patrná velká inspirace ze zahraničí, zvláště od rakouských a německých kolegů. Vždy vycházejí z nejnovější a kvalitní literatury. Jsou přehledné, logicky uspořádané se zřetelem pro praxi. Podávají nejen fakta, ale i myšlenkové proudy, které k nim vedly. Přesnost a úplnost obsahu podtrhují rejstříky, poznámkový aparát a obsáhlejší seznamy literatury, které jsou takřka u všech děl samozřejmostí. Projevuje se v nich autorův živý zájem o reformní dění ve školství. Společenské změny a nové zákony Hronek zpravidla nekomentuje, nebrání církevní stanovisko, ale věcně popisuje situaci a hledá cesty k řešení.

Po obsahové stránce vyšla v první etapě kompletně všechna díla, která se zabývala zákony a předpisy ve školství (srov. kap. 2.1.3.), a to poprvé od roku 1908; několik významných prací z historie pedagogiky a náboženské pedagogiky (srov. kap. 4.1.1.1.)

a všechna díla, která obsahují speciální didaktiku pro jednotlivé oblasti náboženského vyučování (srov. kap. 4.1.1.2.). Obsahu katechetiky jako vědního oboru se blíží publikace *Katechetický slovníček, Vyučování náboženství na národních školách a Metodika vyučování náboženství pro učitele* (kap. 2.1.2.).

K odborným pracím je třeba přiřadit i učebnice, jejichž tvorba vyžaduje důkladné teoretické znalosti i znalost praxe. Sympatické na díle z tohoto období je, že se autor ne snaží tvořit učebnice, které se těšily hlavnímu zájmu, tj. zejména katechismus pro výuku na obecných školách. Hronek zpracoval učebnici počátečního vyučování podle předlohy svého velkého vzoru Wilhelma Pichlera. Na žádost jiných pak sestavil příručku *Život podle víry* pro mládež, které se zatím vyučování náboženství nedostalo, a která žádá o křest. Tzv. „odrostlejší“ mládeži věnoval neustálou pozornost ve všech odpovídajících publikacích. Učebnice církevních dějin se odlišovaly od tehdejších stávajících: vycházely z Hronkovy lásky k církevnímu umění a tomu odpovídajících studií. Jako přednost všech učebnic z tohoto období oceňovala dobová recenze zejména: redukci tzv. katechismového učiva na to nejnútnejší, snadné formulace, logické uspořádání, ohled na psychologické danosti žáků, propojenost s praktickým životem, výrazová přesnost, návaznost na stávající pomůcky, volnost učitele pro volbu metody práce, zohledňování nejnovějších vědeckých poznatků (zvláště v biblických vědách), použitelnost i mimo výuku ve škole. Na učebnicích církevních dějin kritici oceňovali, že vycházejí z výsledků soudobého bádání (to se týkalo zejména „žhavé“ otázky konkurence husovské a svatováclavské tradice), propojují víru s kulturou, dokazují autorovu výbornou znalost věci. Všechny učebnice se vyznačují kvalitními obrázky a přílohami po stránce umělecké, didaktické a technické (výčet učebnic viz kap. 2.1.4.).

Desítky katechetických pomůcek pro katechezi v rodině, ve farnosti a jako doplněk školní výuky náboženství svědčí o celistvosti Hronkova přístupu k náboženské výchově a vyučování, jak ji osobně mnohokrát deklaroval (výčet pomůcek viz kap. 2.1.5.).

2. etapa: do roku 1950 včetně. Do této etapy patří vrcholná díla Josefa Hronka, zejména *Katechetika a Na klíně mateřském*. K nim můžeme přiřadit i skripta *Didaktika náboženství* z roku 1950, i když jejich vnější formu danou dobovými okolnostmi nelze srovnávat s předchozími. Ke jmenovaným dílům je nutné připočíst odborné články v časopisech *Logos a ČKD* vydané po roce 1945 (viz kap. 2.2.3. a 2.2.4.). V uvedených publikacích a člancích najdeme vytríbené a ucelené pojednání tematiky sledovaných oborů, které vykazuje vysokou úroveň odborné práce. Jejich obsah je koncentrován na

problém, který řeší, neobsahují žádné zbytečné doplňky. V Hronkových publikacích ne-najdeme žádné komentáře k aktuální situaci ve společnosti, které by někoho odsuzovaly či s ním polemizovaly.

Také v této etapě vydává Josef Hronek učebnice. Tentokrát se jedná spíše o přepracované učebnice biblických dějin a liturgiky. Jeho přínos spočívá v aktualizaci překonaných informací, doplnění nových a zpřehlednění struktury učebnic (srov. kap. 2.1.4.).

3. etapa: od roku 1951 do roku 1954. V tomto období Josef Hronek publikuje některá skripta a články. Zpravidla v nich opakuje to, co publikoval dříve. Jejich výraznou součástí oproti předchozím obdobím jsou ideologické vsuvky a nově přidané části, které prezentují ideologicky zaměřenou pedagogickou literaturu SSSR. Tematicky se více věnuje pedagogice, a to výchově pro lidově-demokratický stát. Výjimku představují pouze skripta *Magisterium a Náboženská didaktika*, která zřejmě vycházejí ze starších předloh a nebyla „dopracována“. V některých dalších jako např. *Pedagogika a Dějiny pedagogiky v obryse* jsou přidány pasáže o sovětské pedagogice a jejích autorech. Největší změny po ideologické stránce vykazují Hronkovy články publikované v *Duchovním pastýři*, *Věstníku katolického duchovenstva* a v *Katolických novinách*. Jelikož neznáme příčiny této změny, ponecháváme články z tohoto období bez hodnocení a v následujících dílčích kapitolách k nim nepřihlížíme.

4.2.2. Synchronní pohled: hodnocení v dobovém kontextu

V této části vycházíme z tematické analýzy Hronkova díla. Vybraná témata budeme hodnotit v kontextu první poloviny 20. století. Budeme se postupně zabývat těmito tématy: identitou a významem katecheze, katechetiky a pedagogiky; pojetím historie katechetiky a pedagogiky; osobností katechety a jeho kompetencemi; studiem společenských podmínek pro náboženskou výchovu a výuku ve škole, jejich interpretací a reakcí na ně; cílem náboženské výchovy a vyučování; didaktikou a metodikou náboženské výchovy a vyučování; klíčovými tématy katechetického hnutí, tj. biblickým vyučováním a liturgickou výchovou.

Na jednotlivá témata nahlédneme v kontextu dokumentů magisteria všeobecné církve (podle kap. 3.1.), situace ve školství (kap. 3.2.), výrazných tendencí v katechetické praxi

a v katechetickém hnutí (kap. 3.3.), pojetí tématu Hronkovými předchůdci a současníky (podle kap. 3.4.)⁸¹¹ s přístupem Josefa Hronka (podle 4.1.). Ukážeme, kým se ve svých závěrech inspiroval a zda pojetí tématu po teologické nebo jiné stránce nějak významně posunul.⁸¹²

Identita a význam katecheze:

Chládek a Giftschütz rozlišovali vyučování náboženství ve škole a katechezi v kostele, která spočívala buď ve výkladu katechismu nebo v jednoduchých promluvách pro děti (Giftschütz). Giftschütz dával náboženskému vyučování přední místo mezi ostatními povinnostmi duchovního správce. Škoda zavedl pojem „katechisování“, které je naváděním dítek (katechumenů) ke zbožnému životu.

Papež Pius X. považoval náboženské vyučování za nejlepší cestu k obnovení Boží vlády ve světě (*Acerbo nimis*); *Kodex církevního práva* požadoval, aby byla náboženská výuka ve farnostech povinnou součástí duchovní správy; encyklika *Divini illius Magistri* kladla důraz na výchovnou složku duchovní správy a podávala směrnice pro křesťanskou výchovu. Dekret *Provido Sane Concilio* požadoval věnovat pozornost péči o náboženské vzdělávání dospělých ve farnosti. V katechetickém hnutí u nás se projevuje důraz na přístup k náboženské výchově a výuce ve školách jako k důležité součásti duchovní správy, jejímž cílem je vést k životu z víry a jeho rozvíjení. Působení katechety se nemůže proto omezit jen na učebnu. Po roce 1945 jsme zaznamenali systematickou snahu o náboženské vzdělávání dospělých a konvertitů. V praxi přetrvává rozdělení na náboženskou výchovu a vyučování, které jsou určeny dětem, a na kázání, které má ve víře vzdělávat dospělé.

Kubíček chápe katechezi jako výuku náboženství ve škole, která není pouhým vyučováním, ale výchovným učením neboli duchovní správou ve škole. Vzhledem k její soustavnosti je nejdůležitějším úsekem duchovní správy, neboť má naději na zdar. Tomášek se vymezením identity katecheze nezabýval, píše o řádném náboženském vedení dětí a mládeže, neboť to je nejúčinnější, nejradikálnější a neomylný prostředek, jak nábožensky obrodit život ve farnosti, v diecézi a v celé zemi.

---

⁸¹¹ Při porovnání se současníky, tj. s Václavem Kubíčkem a Františkem Tomáškem, budeme přihlížet též k výsledkům naší licenciátní práce. Viz ZIMMERMANNŮVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920–1994*, s. 73–83.

⁸¹² V následujícím textu využijeme informací uvedených v příslušných kapitolách a nebudeme znovu odkazovat na jejich prameny a jiné zdroje.

Hronek vychází při stanovení identity katecheze z etymologie řeckých slov a z historie katecheze, proto se také vrací ke starobylému termínu „katecheze“. Chápe ji jako započatý proces, který má v budoucnu vést až k plnému rozvinutí náboženského života, který směřuje k Bohu. Bůh je v katechezi také prvním učitelem. Při zdůraznění významu katecheze se Hronek opírá o misijní příkaz Ježíše Krista a jeho příklad zájmu o děti, dále se odvolává na církevní zákoník. S odvoláním na papežovu autoritu častěji ve svých dílech opakuje, že katecheze je základem veškeré činnosti kněží, prvním předpokladem úspěchu a pokroku kněžského působení. Jeho postoj potvrzuje úsilí, které na katechetickou činnost ve druhé polovině svého života koncentroval. Jeho přínos spočívá ve vymezení identity katecheze ve vztahu k jejím teologickým východiskům (činnost Ježíše Krista) a ve vztahu ke starokřesťanské katechetické praxi. O důležitosti, jakou katechezi přikládal, svědčí i péče o praktická cvičení bohoslovců. Oceňujeme také skutečnost, že dával přednost výuce katechetů, jak se na katechezi připravovat s ohledem na její činitele, před tvorbou hotových katechezí, které by se pouze učili aplikovat. Hronek kladl důraz na vlastní myšlení.

Identita a význam katechetiky a pedagogiky:

Pro Chládku je katecheze výkladem katechismu a katechetika se zabývá způsobem výkladu. Giftschütz zahrnul katechezi do „posluhování slova“ jako část, která se zabývá vyučováním náboženství dětí. Zaměřil se zejména na metodiku tohoto vyučování, která musí vycházet z přirozenosti dítěte. Škoda definuje katechetiku jako souhrn pravidel k navádění dětí ke křesťanskému životu, při kterém je třeba přihlížet k psychologickým poznatkům o dítěti. Podle Škody se katechetika na rozdíl od teologie zabývá jen tím, co je třeba k bohumilému žití. Z výše uvedeného je zřejmé, že došlo k posunu chápání katecheze jako pouhého vyučování katechismu k docenění výchovného aspektu. Cílem této výchovy je, aby žáci praktikovali svůj náboženský život podle tehdy daných pravidel (náboženských povinností). Od pouhého působení na rozum (co se naučím, aplikuji, neboť je to náboženská povinnost) se přecházelo k zapojování citu a působení na vůli člověka. Došlo k přesunu důrazu na vnitřní motivaci (co jsem poznal a zamiloval si, to budu konat). V katechetice tohoto období převládá soustředění na její pedagogický aspekt.

Blanda a Sýkora vnesli do katechetiky nového ducha. Východiskem pro ně bylo teologické poznání Krista jako kněze, proroka a krále. Katechetická činnost vychází z Ježíšova misijního příkazu církvi. Při stanovení způsobu výchovy se Blanda inspiroval ve starokřesťanské literatuře, zejména u sv. Augustina. V katechetice podává teologická

východiska a zároveň zdůvodňuje pravidla, kterými se má „pastorálka“, čili „výchova mládeže“ ve škole řídit. K těmto pravidlům přiřazuje i státní právní normy. Jindra má ve své učebnici zřetelně oddělenou část „katechetická metodika“ a „katechetická pedagogika“. V pedagogické části navazuje na Blandu: náboženská výchova spočívá ve vedení mládeže katolickou bohoslužbou, exhortami a kázní.

Katechetický kongres ve Vídni ve svých závěrech požadoval, aby byla na bohosloveckých ústavech katechetika oddělena od pastorální teologie a spojena s pedagogikou. Přednášky měly tvořit přechod od teorie do praxe. V tomto uspořádání vyučoval katechetiku s pedagogikou Antonín Hora. Za působení Josefa Hronka byla zřízena stolice katechetiky a pedagogiky, která však byla součástí katedry praktických oborů.

Kubiček chápe katechetiku jako uspořádaný soubor pravidel, dle kterých je třeba v rámci duchovní správy vychovávat děti a mládež k životu z víry. Jde zejména o didaktická pravidla, která vycházejí z mnichovské metody. Tomášek se soustředil na pedagogiku jako vědu o výchově. Šlo mu o podání teoretického základu pro praxi.

Hronek zpočátku pokračoval v trendu oddělování katechetiky od pastorální teologie, avšak již ve čtyřicátých letech dospěl k obnovenému chápání katechetiky, které vyjádřil ve svém hlavním díle *Katechetika* a ještě přesněji pak ve skriptech *Náboženská didaktika*: katechetika není jen souborem didaktických pravidel, ale teorií výchovy založené na Zjevení Božím, na učení a učitelském úřadě církve. Jedná se o teologickou disciplínu, která propojuje teorii s praxí. Hronek také zřetelně odlišil katechetiku od didaktiky a metodiky náboženského vyučování. V návratu k teologickému rozměru katechetiky vidíme Hronkův přínos jako jedinečný.

Hronek rozpracoval poměrně podrobně i pedagogiku, a to jako vědu o výchově, v níž se zaměřil zejména na poznání dítěte a hledání vhodného výchovného stylu. Pojednával o jejích složkách: tělesné, rozumové, mravní, estetické a náboženské. Ukázal jejich propojenost a směřování k jednomu cíli – celistvosti osobnosti člověka. Životní význam pro pedagogickou praxi přikládal pedagogické psychologii. Z toho důvodu kladl důraz již na výchovu v rodině, která musí propojovat všechny výchovné složky. Teorii podanou v knize *Na klíně mateřském* a ve skriptech *Pedagogika* doplnil četnými praktickými pomůckami pro náboženskou výchovu v rodině (srov. kap 2.1.5. a 4.1.2.2.).

Dějiny katechetiky a pedagogiky (vychovatelství):

Na význam porozumění dějinám oboru, jak ho chápal Hronek, jsme upozornili úvodním citátem této práce. Kapitulu o dějinách katechetiky obsahuje již Chládkova učebnice. Giftschütz uvádí dějiny katechetického vyučování a výchovy a také dějiny katechismu. Škoda zařadil na závěr své učebnice stručné dějiny katechetiky za pojednání o nárocích na katechetu. V souvislosti s nimi podává i historii katechetického vyučování, přehled o současné katechetické literatuře české, německé a rakouské a o vývoji katechismu. Blanda pojmal dějiny katechetiky podobně, umístil je spolu s přehledem katechetické literatury hned do úvodu své učebnice. V učebnicích Jindry, Kubíčka ani Tomáška dějiny katechetiky, vychovatelství ani katecheze nenajdeme.

Hronek zpracoval dějiny katechetiky, katecheze, katechismu, obsáhla katechetickou bibliografii nejen z evropských zemí, ale zahrnul i americké tituly. Dále zpracoval dějiny vychovatelství, vývoj školské soustavy u nás a dějiny školské reformy. V tomto ohledu je Hronkovo dílo z dějin jeho oborů velmi obsáhlé a jedním autorem nepřekonatelné.⁸¹³

Osobnost katechety a jeho kompetence:

Podle Chládky je nejdůležitější vlastností katechety znát a milovat děti. Giftschütz zvláštní pozornost katechetovi nevěnuje. Škoda od katechety požaduje zejména důkladnou znalost učení a duše dítěte a stálé vědomí důležitosti svého díla. Blanda klade důraz na mravnost (vlastní příklad) a učenost katechety (znalost katechismu a biblické dějiny z paměti) a na důkladnou přípravu k výuce. Za cenný považujeme požadavek, aby katecheta nepovažoval svoji činnost za ukončenou prvním svatým přijímáním svých katechumenů, nýbrž je chápal pouze jako základ, který je třeba rozvíjet. Jindra začíná pojednáním o Ježíši Kristu jako o Vychovateli a Učiteli. Od katechety žádá, aby svědomitě dbal všech zásad vysvětlených v katechetice, aby děti miloval a byl stále „v dobrém rozmaru“.

Acerbo nimis a další dokumenty očekávají od kněží a katechetů-laiků horlivost. Členové kněžského katechetského spolku požadovali, aby příprava ke katechetické činnosti byla teoreticko-praktická a minimálně do čtyřicátých let 20. století byli ochotni k dalšímu vzdělávání např. v katechetických kurzech. Kněz byl považován za tak důle-

---

⁸¹³ Sr. Concilie Nováková čerpá ve své práci věnované dějinám katechetiky a katecheze v Čechách a na Moravě do 20. století zejména z díla Františka Košáka a Josefa Hronka.

žitého činitele katechetické činnosti, že mu byly přičítány i neúspěchy či nedostatky v náboženské výchově dětí.

Kubiček popisuje vzácnou službu katechety biblickými obrazy (dělník Boží, rozséváč slova Božího, zahradník vyvolené Boží vinice, dobrý pastýř, otec a matka skrze evangelium). Uvědomění si této vzácnosti a zároveň vážnosti pověření církvi k takové službě má vést katechetu k poctivému studiu a jeho prohlubování sebevzděláváním. Tomášek kladl důraz na to, aby byl katecheta více duchovním vedoucím dětí a spirituálem než učitelem. Cituje Gatterera, že katecheta je „centrálním problémem“ náboženského vyučování. Katecheta má chápat svoji činnost jako životní povolání, prostředek posvěcení a cestu ke své spáse; celoživotně prohlubovat své sebevzdělávání a po stránce tělesné mít „pevné nervy“.

Hronek též vychází z Gatterera. Dívá se na službu katechety z trojího úhlu pohledu: po stránce náboženské, intelektuální a církevně-právní a stanovuje v těchto oblastech předpoklady katechety pro službu Bohu, církvi a dítěti. Po stránce náboženské požaduje lásku ke Kristu a k církvi, mravnost, lásku k dětem, ukázněnost, přesnost, důslednost, spravedlnost a svědomitost. Nejde jen o správné plnění náboženských a stavovských povinností a mravní bezúhonnost, ale také o to, aby katecheta nezklamal očekávání dětí. Se svými kolegy z Olomouce se Hronek shoduje na nutnosti neustálého sebevzdělávání katechetů, kterým rozmnožuje své „bohatství“ pro tuto službu. Upozorňuje i na nutnost vrozených vloh ke katechizování, bez nichž se toto umění nedá naučit. Hronek si také uvědomuje, že pro účinnost služby katechety je nezbytná znalost rodinného prostředí dětí a spolupráce s rodiči. Hronkův přínos katechetice své doby můžeme vidět nejen ve zdůrazňování nutnosti sebevzdělávání katechetů, ale také vytváření podmínek pro ně, kam patří i jeho bohatá publikační činnost. Totéž platí i pro podporu náboženské výchovy v rodině. Stále platné je i přesvědčení, že všechny stránky katechetovy osobnosti mají stejný význam a je třeba je rozvíjet, neboť katecheta působí celou svou osobností. Na Hronkově učení o katechetovi jsme neobjevili nic, co by bylo třeba nějak „opravovat“, co by ztratilo svoji pravdivost.

Studium společenských podmínek pro náboženskou výchovu a výuku ve škole:

Chládek, Giftschutz ani Škoda se ve svých učebnicích nezabývají státní legislativou. Blandova učebnice, která vyšla roku 1884, tj. po vydání říšského školského zákona, obsahuje rozsáhlý Příklad s výkladem právních předpisů o věcech školských, jejichž

znalost byla od učitelů náboženství očekávána. Jindra začíná každé téma své katechetiky přehledem povinností vyplývajících z církevních a státních právních norem.

Papež Pius X. reagoval v encyklice *Divini illius Magistri* na sekularizaci ve školství a její průvodní jevy (laickou morálku, koedukaci apod.). Zvláště zdůrazňoval, že na výchově dětí se podílí církev, rodina a stát a výchova dětí nemůže patřit výlučně státu. Rodiče mají právo rozhodovat o výběru školy; církev ve školách nepůsobí proti státu. Tato témata byla živě probírána i v katechetickém tisku. Ve čtyřicátých letech se píše o požadavku, aby se církev aktivně účastnila sociálního a kulturního života ve společnosti, odstraňovala nedůvěru a předsudky těch, kterých se chce „dotknout“, aby projevovala zájem o veškerý život lidí a ukázala na nový ideál křesťana, který bude opřen o teologii. Podobně autoři konceptu časopisu *Logos* vyjadřují svůj úmysl všimnout si těch stránek pravdy darované v Božím zjevení, které odpovídají na otázky příslušné doby a dovedou je plně uspokojit, neboť jde o to, aby byl Logos, druhá Božská osoba, vtělený Syn Boží pro blaho jednotlivce a společnosti uznáván a milován. Apelují proto na kvalitu pastorační práce a výchovu k apoštolátu.

V učebnicích pro katechetiku a pedagogiku od Kubíčka a Tomáška není věnována pozornost státní legislativě. Ohlas společenských událostí se projevuje v důrazu na náboženský život mládeže, aby přetrval i tehdy, když opustí školu. Kubíček se o tom krátce zmiňuje v jednom poznámkovém odstavci v úvodu své knihy, Tomášek věnoval mládeži odcházející do života několik publikací.

Souvislost Hronkova díla s děním ve společnosti jsem zmínili v předchozí části (viz kap. 4.2.1.). V katechetických dílech a článcích se projevila zejména v padesátých letech. Ve třicátých letech, kdy byla započata státem řízená reforma školství, Hronek sepsal a vydal díla o této problematice (viz kap. 2.1.3.). Zde chceme pouze upozornit na souvislost těchto jeho aktivit jednak s blízkým vztahem k arcibiskupovi Kordačovi a se studiem na Filozofické fakultě u profesora Drtiny, jednoho ze spoluvůrců reformy. Mohl se inspirovat i svým vzorem, Františkem Blandou. Zásadní vliv na něj ale měla zřejmě aktivita papeže Pia XI., jehož encykliku o křesťanské výchově mládeže přeložil a uveřejnil v úvodu díla *Národní škola a katecheta*. Přínos Hronkova díla v této oblasti

je historický, zmíněné publikace jsou citovány v současných právnických pracích z oboru školského a práva.⁸¹⁴

Cíl náboženské výchovy a vyučování a cesty k němu:

V katechetikách od Chládky počínaje po dílo Škody se náhled na cíl a metodiku výuky náboženství vyvíjí od výkladu odpovědi na otázky katechismu sokratickou metodou na základě teologických spekulací (Chládek), přes pozornost věnovanou zájmu o tyto otázky a co nejpřirozenější výklad (Giftschütz), k zavedení vyprávění biblické dějepřavy v nejnižších ročnících, zapojení vůle a citu žáků a vyvozování náboženských pravd z dějepřavy (Giftschütz), ke pěstování „poznávavosti“ (působení na rozum dítěte, jehož výsledkem má být zvládnutí učiva), „cítivosti“ (výchova k modlitbě a prožívání svatých svátostí) a „snaživosti“ (návyky, kázeň, charakter), tj. podle Škody. Blanda požadoval návrat k Božímu zjevení a jeho autoritě a nahrazení sokratické metody narativním přístupem. Vyprávění dějin spásy má v katechumenovi vzbudit lásku k Bohu a jeho pravdě a vést jej k čisté a zbožné mravnosti. Vzdělává proto všechny duševní síly, zvláště rozum a vůli. Sýkora rozvinul metodu vyprávění dějin spásy.

Papež Pius X. si vytkl cíl „obnovit vše v Kristu“. *Acerbo nimis* považuje za nejdůležitější formu vyučování vštěpování základních pravd katechismu do paměti dítěte. Metodu k tomu nepředepisuje, předpokládá se tehdy obvyklý systém otázek a odpovědí, které byly dětem vysvětlovány. Život z víry byl „nacvičován“ v křesťanských cvičeních. Tato praxe převládala i v českých školách. V odborném tisku katechetského spolku probíhala diskuse o novém katechismu, kladl se důraz na zájem žáků, přiměřenost učiva a věrnost Božímu zjevení. Později také na prohlubování vědomostí s cílem naučit žáky milovat Boha z celého srdce, neboť láska „rodí život z víry“. U nejstarších žáků se již od vídeňského katechetického kongresu požadovalo jejich utvrzení v jasném a pevném křesťanském názoru světovém a životním, který posílí jejich vnitřní motivaci k mravnímu životu z víry a k plnění náboženských povinností.

Cíle náboženského vyučování v Kubíčkově díle můžeme shrnout následovně: naučit náboženské pravdy – vést k víře – cvičit v náboženském životě. Důraz kladl zvláště na poslední bod. Ve své katechetice detailně propracoval mnichovskou (psychologickou)

---

⁸¹⁴ Viz např. BENEŠ, Jan. *Právní úprava výuky náboženství v českých zemích od roku 1918 do roku 1945*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2009. Autor cituje čtyři díla Josefa Hronka. Viz také HORÁK, Záboj. *Církev a české školství*. Autor cituje z tohoto oboru jedno dílo Josefa Hronka.

metodu a dokázal pro ni získat mnoho svých studentů a kněží z praxe. S používáním Kubíčkových učebnic či metodického postupu se můžeme setkat dodnes. K jiným metodám, zvláště činné škole, kreslení apod. byl Kubíček spíše zdrženlivý. Tomášek byl zaměřen na duchovní a mravní život dítěte, a proto cíle náboženské výchovy formuloval jako prohlubování duchovního života k niterné účasti na náboženských hodnotách, normování přirozených nižších zájmů dětí k vyšším cílům a získání zájmu dětí o náboženství, aby se v něm i po opuštění školy dále samy vzdělávaly. Z jeho díla můžeme usuzovat, že ho zaujaly eucharistická metoda náboženského vyučování a principy činné školy aplikované v náboženském vyučování Marií Montessoriovou. Za základ vyučování považoval zřejmě katechismus, který sám zpracoval a později přepracovával.

Hronek zdůrazňuje nadpřirozený charakter náboženství, protože jeho prvním učitelem je vždy Bůh. Vyučování náboženství je zaměřeno k nadpřirozenému cíli a tomu odpovídají i nadpřirozené prostředky milosti – zejména modlitba a svátosti. Hronkovo dílo ale nikdy není jednostranné a prokazuje vyváženost mezi teologickým a antropologickým pohledem. Z antropologického hlediska je nutné brát v úvahu zkušenost dítěte. Proto se také snažil poznat duši dítěte, zákonitosti jeho duševního vývoje, prostředí, ve kterém dítě žije apod. To ho vedlo k přesvědčení, že výuku je nutné individualizovat alespoň do možné míry. Co se týká výběru metody, Hronek nikdy nepropagoval jen jednu. Svoje učebnice náboženství také nikdy nevázal jen na jednu metodu. Zkoumal metodiku v jejím historickém vývoji, všímá si moderních pedagogických metod, jak je přinášelo reformní hnutí v pedagogice. Všiml si zejména, nakolik jednotlivé metody korespondují se zkušeností dítěte, uváděl jejich přednosti i úskalí zejména spojená s charakterem vyučované látky, která se opírá o Boží zjevení. Již jsme naznačili, že jeho názory se v této oblasti vyvíjely. V poslední etapě své odborné práce dospěl k přesnému vymezení pojetí a hranic pedagogiky, didaktiky a metodiky náboženské výchovy a vyučování. V této souvislosti můžeme říci, že se v jeho práci projevuje „věrnost Bohu a věrnost člověku“ později deklarovaná ve *Všeobecném katechetickém direktoriu* (čl. 34). Velkým přínosem jeho díla také je, že chápal jednotlivé složky výchovy ve vzájemných souvislostech, vše směřoval k poznání jádra Božího zjevení a k odpovědi na něj. Proto dospěl i k přijetí liturgickému principu jako základního pro náboženskou výchovu a výuku. Hronkův přístup připomíná některé charakteristické prvky „kérygmatic-

ké obnovy“, jak ji charakterizoval Klemens Tilmann.⁸¹⁵ Jde přitom o vyváženost mezi metodou a obsahem katecheze.

Biblické vyučování:

Počátky biblického vyučování se objevují v katechetice Giftschütze. Hlavní zásluhu o jeho další rozvoj u nás mají Blanda a Sýkora. Blanda zdůraznil, že výuka náboženství se musí opírat o Boží zjevení, víra musí být založena na Boží autoritě. Středem Božího zjevení je Ježíš Kristus a jeho dílo. Blandovo pojetí směřuje k zásadě trojičního christocentrismu v katechezi a k jednotě dějin spásy (rozvinuté později v kerygmatické teologii a katechezi). Sýkora na Blandu navázal a zpracoval i konkrétní návody, jak biblické dějiny vykládat.

Pojetí biblického vyučování bylo ovlivněno rozvojem biblických věd, jak jsme popsali výše (zejména v kap. 3.3.2.). To se projevilo i na vídeňském katechetickém kongresu. Za významné stanovisko považujeme požadavek, aby se nevyučovala „biblická dějprava“, ale „biblické dějiny“, které ukazují vnitřní souvislost jednotlivých příběhů, neboť dávají pochopit a pocítit, jak Bůh vedl lidstvo ke Kristu přípravou a předobraznou „říši Boží“. Chceme také upozornit na vývoj v chápání účelnosti biblického vyučování u nás: od porozumění nedělním perikopám přes oživení výuky katechismu k porozumění vykupitelskému dílu Ježíše Krista a jeho pokračování v dějinách církve. V pozadí tohoto úsilí byl jiný teologický přístup, který si vyžádal novou metodu vyučování náboženství: od potvrzování a apologie dogmat k výkladu dějin spásy, na nichž má člověk účast.

Kubíček věnoval biblickému vyučování velkou péčí. Prosazoval jeho rozšíření na střední i vyšší stupeň obecné školy. Chápal jej jako prostředek k lepšímu uvědomění si a naučení věroučných, mravních a liturgických „pravd“. František Tomášek se biblickému vyučování zvláště nevěnoval, vyučoval v tomto ohledu podle Kubíčka.

Hronek navazuje podle našeho mínění na Blandu, určitě na Sýkoru (jeho způsob vypravování biblických dějin použil i v *Katechetice*). Biblickým dějinám přisuzuje vůdčí postavení v katechezi. Důraz klade na to, že Boží slovo je radostnou zprávou o Kristu, Spasiteli a Vykupiteli. Vypravování biblických příběhů má v dětech probouzet lásku k Bohu. Hronek rozlišuje charakter textu, podle něhož se má řídit jeho podání (jde

---

⁸¹⁵ Srov. TILMANN, Klemens. *Náboženská výchova dříve a nyní. Katechetická obnova a katechetická praxe*. Praha: Česká katolická charita, 1970, s. 21–22.

o odlišnost ve smyslu literárního druhu, i když tento termín neužívá); preferuje věrnost textu z důvodu, aby Boží slovo mohlo působit silou Ducha Svatého. Z didaktického hlediska přisuzuje biblickým dějinám velkou výchovnou hodnotu kvůli jejich dějinné a životné formě. Je ale třeba, aby katecheta pomohl dětem vniknout do vnitřního života biblických osob. Důvodem je, byla probuzena dětská vůle a mysl. Zde můžeme vnímat směřování k tomu, aby si děti propojily prožitek z biblického příběhu s vlastní zkušeností. Hronek nedoporučuje vyvozovat z biblického textu ponaučení, neboť by jim děti nerozuměly. Hronkovy úpravy nejčastěji užívaných učebnic biblické dějepřevy i zpracování jeho vlastní učebnice *Cesta k Bohu* svědčí o tom, že mu šlo o přiblížení vnitřní jednoty biblických dějin. Zdůrazňoval jejich zaměření na Krista a svým pojetím se blížil, jak už jsme uvedli výše, kerygmatickému modelu katecheze.

Liturgická výchova včetně přípravy ke svátostem:

Účast na bohoslužbách patřila k náboženským povinnostem a byla nacvičována při náboženských cvičeních. V nich můžeme vidět počátky liturgické výchovy. Giftschütz zmiňuje výuku kostelních písní. Škoda se věnuje liturgické výchově jako „pěstování citivosti“, tj. zbožných citů při modlitbě a účasti na svatých svátostech. Jeho učebnice obsahuje přídavek s promluvou k prvnímu svatému přijímání a se stručným zpovědním zrcadlem pro děti. S novým přístupem přichází Blanda, který věnoval celou stať své katechetiky „*vedení mládeže bohoslužbou katolickou*“. Zaměřuje se na duchovní skutečnosti, které žákům nic neříkají, když je nemohou uchopit svými smysly. Katolická bohoslužba je vhodným prostředkem, aby se žáku usnadnilo rozjímání o „nadsmyslných“ věcech. Výchovnou úlohu přisuzuje mši svaté také Jindra.

Po vydání eucharistických dekretů z podnětu papeže Pia X. došlo k oživení liturgické výchovy a k novému promýšlení a reorganizaci přípravy ke svátostem. V Evropě se šířila tzv. eucharistická metoda vyučování (ta byla do jisté míry založena i na kontrole plnění náboženských povinností). Zmínili jsme se o požadavku založit náboženskou výuku a výchovu na liturgickém principu, který Hronek ve své katechezi uplatňoval. Katecheti hledali nový model výkladu mše svaté, aby přivedli své žáky k jejímu aktivnímu prožívání. Zaznamenali jsme různá východiska pro výklad liturgie. Na podporu jejího prožívání byly vydávány modlitební knížky a zpěvníky pro děti. O problematičnosti některých jsme se již zmínili.

Hronek měl s Kubíčkem hodně společného v nárocích na přípravu dětí ke svátosti pokání a k prvnímu svatému přijímání, oba např. odmítali předepsané zpovědní zrcadlo pro děti. Ve výchově k činné účasti na mši svaté se v řadě ohledů liší: oba vytvořili pomůcku pro aktivní prožívání mše svaté. Hronek uvádí dítě do smyslu modliteb a úkonů kněze a vede ho k souběžné vlastní modlitbě, která odpovídá smyslu modlitby kněze. Latinské liturgické modlitby překládá, aby si je dítě mohlo číst česky. Kubíček dětem vysvětlí obsah úkonů a modliteb, ale pak jej otázkami zkouší, jakoby opakoval učivo. Teologickým východiskem pro podání mše svaté je u Hronka Kristova vykupitelská oběť na kříži, která se při mši svaté opakuje nekrvavým způsobem podobně, jako Ježíš slavil s apoštoly poslední večeři. Svaté přijímání prezentuje jako obětní hostinu. Hronek přitom vychází z učení katechismu. Kubíček dětem vykládá dění u oltáře analogicky s tím, co konal Kristus při poslední večeři s apoštoly. Nejvíce textu ve své katechetice ale věnuje tomu, jak dítě k účasti na bohoslužbách pobízet a kontrolovat ji, než vlastnímu výkladu obřadů.

Tomáška oslovila eucharistická metoda vyučování podle belgického vzoru. Také k němu patří kontrola účasti na mši svaté. To vedlo zejména k posilování vnější motivace dětí, později dokonce k soutěžím v účasti na bohoslužbách a svatém přijímání, s nimiž se můžeme setkat dodnes. Hronkova katechetika se pobídkami k účasti na bohoslužbě vůbec nezabývá. Jeho hlavním zájmem je naplňování požadavků dekretu *Quam singulari*, a to již krátce po jeho vydání. O třicet let později uvádí v *Katechetice*, že tento dekret dosud nebyl dokonale proveden a námitky proti jeho důslednému uvedení do praxe jsou „naprosto nepodstatné“. Za připomenutí stojí i Hronkovo studium starokřesťanské literatury a z toho vyplývající pohled na svátosti křesťanské iniciace, které se sice v jeho době takto nenazývaly, ale začaly být znovu chápány ve své vnitřní souvislosti a jednotě.

Za Hronkův hlavní přínos v oblasti liturgického vyučování považujeme již zmíněné uvedení liturgického principu do náboženské výchovy, který považoval za návrat k původní katechetické metodě církve. Sám rozpracoval všechny oblasti liturgické výchovy na úrovni teologie své doby. Zasloužil se o známost dekretu *Quam singulari* u nás a za jeho uvádění do praxe zejména opakovaným vydáváním katechismu k přípravě dětí podle požadavků tohoto dekretu. Pozvedl úroveň přípravy na biřmování a častěji připomínal vnitřní souvislost iniciačních svátostí.

4.2.3. Hodnocení přínosu Josefa Hronka české katechetice a pedagogice

Život Josefa Hronka se podle dostupných pramenů jeví jako poklidný a harmonický od mládí. Přehlédneme-li období přibližně padesáti let od ukončení střední školy až do Hronkovy smrti, můžeme říci, že životní cesta Josefa Hronka byla velmi přímočará: od kněze-katechety k suplentovi katechetiky a pedagogiky na teologické fakultě, a pak postupně až ke jmenování řádným profesorem a pověřením vedením fakulty jako jejím děkanem. To jsou však pouze vnější předpoklady pro dílo, které obsáhlo mnohem více.

Ohlas na Hronkovo odborné dílo z řad jeho současníků představují dobové recenze, které uvádíme v přílohách. Obsáhlejší souhrnné pojednání o významu Hronkova díla a jeho odkazu jsem nenašli s výjimkou níže uvedených, které jsou poznamenané okolnostmi, za kterých vznikly:

1. Proslov kolegy Jaroslava Kouřila v roce 1953 při příležitosti 40. výročí kněžského svěcení a 25. výročí působení na pražské bohoslovecké fakultě, ve kterém Kouřil rekapituluje Hronkovu životní cestu a oceňuje jej jako „vědeckého budovatele katedry pedagogiky a katechetiky“:

„(...) V roce 1928 byl pověřen Kordačův žák Josef Hronek na bohoslovecké fakultě přednáškami z pedagogiky a katechetiky. Rovněž v roce 1928 dostává se mu již za záslužnou činnost kněžskou i katechetickou uznání církevního udělení titulu Monsignore. Profesor Msgre Th. Dr. Josef Hronek stal se vědeckým budovatelem bohoslovecké katedry pedagogiky a katechetiky na pražské fakultě a učil v tomto svém oboru nejen za katedrou, učil i perem nesčetných náboženských učebnic. V roce 1924 vydal brožurku ‚Kněz v českém národním obrození‘. Profesor Hronek nebyl nikdy žádostiv, aby dosáhl církevních hodností, které mu byly nabízeny, vždyť již dávno mohl být kanovníkem na Vyšehradě nebo i metropolitním kanovníkem svatovítským na Hradčanech, ale věren svému vědeckému úkolu zůstal na pražském bohosloveckém učilišti až do uzavření vysokých škol nacisty za protektorátu. V roce 1945 přichází opět na fakultu na nově zřízenou katedru pedagogiky a katechetiky a v roce 1950 stává se členem profesorského sboru Cyrilometodějské fakulty, jako vedoucí katedry praktických nauk. Profesor Hronek je ušlechtilý kněz s bohatou literárně vědeckou působností. Bibliografický záznam jeho uveřejněných článků a vydaných učebnic i vědeckých děl jde do set jako do tisíců jde počet jeho žáků, kteří ho slyšeli vykládat za katedrou na školách i na fakultě. Čtenáři jeho spisů si zapamatovávají jeho výklady na celý život. Spektabilis děkan Josef Hronek dovršuje tímto jmenováním svůj životní úkol, který si předsevzal, ale stojí před dovršením své práce pro Boha, Církev a vlast.“⁸¹⁶

2. Při stejné příležitosti vyšel v *Katolických novinách* článek novokněze Lubomíra Rosenbauera s názvem „Bohatýr ducha i srdce, vedení a práce“. Autor oceňuje Hronko-

---

⁸¹⁶ SKTF, fond Personalia. Msgre. prof. Th.Dr. Josef Hronek. Strojopis, pravděpodobně koncept promluvy Jaroslava Kouřila, ze které je citováno v článku: Jubileum spectabilis Msgre ThDr Josefa Hronka. *Duchovní pastýř* 1953, roč. 3, č. 7, s. 104. Autora článku nelze dohledat, značka (J.S.).

vu praktickou moudrost, umění spojovat vědecké poznatky v organický celek se současnými snahami lidstva, ochotu poradit, pomoci a povzbudit. Dále uvádí, že u Hronka vyniká jeho skromnost zakořeněná ve slovech sv. Pavla: „*Není ničím ani ten, kdo sází, ani ten, kdo zalévá, nýbrž Bůh, jenž dává vzrůst.*“ (1 K 3, 7). Studenty nabádal k hlubšímu vzdělání, zadával jim vědecké práce, které sám vedl, pomáhá jim k větší opravdovosti a důkladnosti ve studiu. Za vzor jim stavěl Ježíše Krista, v jehož činnosti byly nejprve skutky a potom teprve slova. Tato zásada byla jednou z charakteristických rysů Hronkova života. Vzorem mu byl také patron, sv. Josef, jehož obraz měl vyvěšený v pracovně. Byl příkladem v pracovitosti. Již po prvním roce ve funkci děkana podle Rosenbauera „*utužil pracovní kázeň, zlepšil se prospěch ve studiu a fakulta dostoupila vyšší vědecké úrovně*“. Studenti k němu měli kdykoliv přístup a „*opláceli mu lásku láskou*“. Autor dále připomíná silné vlastenecké zaměření Josefa Hronka, v němž mu byl vzorem arcibiskup Kordač, jeho osobní přítel, a které vyjádřil v publikaci *Kněz v českém národním obrození* vydané roku 1924.⁸¹⁷

3. Ze souboru kondolencí zaslanych na bohosloveckou fakultu při úmrtí Josefa Hronka jsme vybrali dva dopisy: od Karla Rebana, přítele a kolegy z Českých Budějovic, a od Vojtěcha Culíka, podřipského faráře:

„Hluboce dotčen, ano ohromen Jobovou zvěstí o nenadálém a příliš předčasném skonu Vašeho pana fakultního děkana J. Spectabilis Mons. Th Dra Josefa Hronka dovoluji si vzácnému profesorskému sboru projevití svou nejopravdovější účast a soustrast nad ztrátou tak těžce nahraditelnou. V Pánu zesnulý byl, dnes nejlepším representantem naší katechetické vědy s bohatou žní literární práce. K tomu přistupuje jeho práce vysokoškolského učitele, vedoucího orgánu fakulty, jeho činnost veřejná. Byl opravdu výjimečnou osobností, na kterou se nezapomíná, na kterou bude vzpomínáno v úctě a vděčnosti (...)⁸¹⁸

„V hluboké úctě podepsaný dovoluje si jménem duchovenstva vikariátu Podřipského projevití Vám nejhlubší soustrast i vlastní bolest nad nečekaným úmrtím Spectabilis děkana Vaši bohoslovecké fakulty, monsignora, vysocedůstojného pana THDRa Josefa Hronka. Vážili jsme si v Pánu zesnulého, jako muže práce, jako oráče, který věrně a neúnavně oral na vinici Páně až na nedoorané brázdě předčasně klesl, aby nám dal příklad pastýře a dělníka, který za sebe těžších poměrů svůj pluh a pracoviště neopustí.

Neměl jsem cti blíže poznati Spectabilis vldp. děkana, ale jeho díla, psaná s láskou, svědčí o bystrém duchu a vpravdě římskokatolickém knězi, cele milujícím církev i vlast. Všichni jsme rádi používali jeho školních učebnic, jejichž korunou snad přece byla

---

⁸¹⁷ Srov. ROSENBAUER, Lubomír. Bohatýr ducha i srdce, vedení a práce. *Katolické noviny* 1953, roč. 3, č. 26, s. 3.

⁸¹⁸ SKTF, Fond Personalialia. Kondolence Msgre Karla Rebana, kanovníka českobudějovického ze dne 27. září 1954.

knížka ,Do života', kteráž by měla být každému katol. dítěti dána na cestu do života, aby se naučilo milovat Boha, vlast a práci svého povolání.

*Proto všichni vděčně uzavíráme duši tohoto příkladného učitele a neúnavného dělníka na vinici Páně v memento mortuorum při mši svaté a zvláště členové CCC jistě budou tuto přesvatou obětí smrti Páně co nejdříve obětovat za její spásu, ut vivat in Christo!*⁸¹⁹

Naše mínění o přínosu díla Josefa Hronka se opírá jednak o výsledky analýzy jeho díla v kap. 4.2.1. a porovnání provedené v kap. 4.2.2. Zároveň musíme vzít v úvahu skutečnost, že je dnes osobou i v odborných kruzích spíše neznámou a jeho dílo není snadno dostupné. Na počátku devadesátých let minulého století nebylo znovu objeveno a spíše upadlo v zapomenutí na rozdíl od díla a odkazu jeho olomouckých současníků Václava Kubička a Františka Tomáška.

Jedním z důvodů může být, že Hronkova díla určená kněžím jsou spíše teoretická. Zkušenost neustále potvrzuje, že pro lidi z praxe, kněze nevyjímaje, jsou vždy „užitečnější“ ti, kteří jim předají hotové návody a jasná pravidla. Hronkovy práce v tomto jednoznačné nejsou. Uvádějí do problematiky, skutečnosti nezjednodušují a vyžadují přemýšlení. Hronek je autorem učebnic a katechetických pomůcek, ale nikdy nevypracovával hotové katechetické scénáře. To by se zřejmě přičilo jeho náhledu na jedinečné potřeby dítěte. Kládl důraz na sebevzdělávání katechety a jeho duchovní život.

Hodnocení přínosu Hronkova díla nemůžeme ani opřít o novější výzkumy z historie katechetiky, neboť o celkový pohled na ni se pokusila pouze již zmíněná sr. Concilie Nováková. Tato autorka ale nejspíš neměla možnost seznámit se s celým Hronkovým dílem, proto usoudila, že Josef Hronek byl sice nejvýznamnějším katechetikem v pražské diecézi, ale „nedosahoval odborné úrovně již zmíněného Václava Kubička a Františka Tomáška.“⁸²⁰ Dlužno říci, že s jejich životopisy a díly byla důkladněji seznámena, neboť věnuje každému několik stran své práce. Její informace o Hronkovi vydaly na jeden delší odstavec. Ludvík Dřímál ve svém článku Hronka zmiňuje v souvislosti s jeho dílem o školských zákonech a nových katechetických metodách.⁸²¹

Pokud bychom soudili o významnosti přínosu odborného díla na základě jeho rozšíření a známosti dnes, museli bychom dát sr. Concilii za pravdu. Možnosti dalšího uplatnění Hronkova katechetického díla byly v Čechách odlišné, než byly podmínky na Mo-

---

⁸¹⁹ SKTF, Fond Personalía. Kondolence Vojtěcha Culíka, vikáře podřipského, ze dne 30. září 1954.

⁸²⁰ Srov. NOVÁKOVÁ, Concilie. *Dějiny katecheze a katechetiky*, s. 131–135.

⁸²¹ Srov. DŘÍMAL, Ludvík. *Katecheze dětí a mládeže*, s. 63.

ravě, která si zachovala katolický ráz mnohem výrazněji než Čechy. Jména Kubiček i Tomášek jsou zde známá dodnes a není výjimkou, že se stále vyučuje mnichovskou metodou či její obdobou a užívá se Tomáškův katechismus.

Jaký však mělo jeho dílo opravdový přínos? Dobové okolnosti žel nepřály, aby přineslo větší užitek. V jeho práci nikdo na pražské fakultě nepokračoval způsobem, který by jeho dílo rozvíjel nebo alespoň udržoval. Bylo to dáno také tím, že mnozí bývalí kolegové a odborníci ve třicátých letech zemřeli a mladší kolegové z redakčního kruhu *Logosu* se zaměřovali spíše na vzdělávání a doprovázení dospělých, neboť takovou potřebu ukazovala doba (Urban, Zvěřina, Haidler).⁸²² Učitelé, kterým na bohoslovecké fakultě připadla povinnost vyučovat katechetiku a pedagogiku po Hronkově smrti, byli specialisty v jiných oborech.⁸²³

Hronkův přínos hodný následování i „znovuobjevení“ alespoň části jeho díla vidíme v těchto přednostech:

1. Pro Hronkovo dílo je charakteristický komplexní přístup k celé problematice: pojmenovává teologická východiska katecheze, uznává hlavní úlohu Boží, ale také důsledně respektuje přirozené činitele v katechetickém působení; seriózně přistupuje k výsledkům dalších oborů, zejména psychologie, ale také např. zdravotní, a ukazuje, jak je uplatnit v praxi. Respektuje vývoj ve společnosti a hledá cesty, jak naplňovat poslání církve i ve změněných podmínkách. Vidí člověka jako účastníka dějin spásy, proto věnoval velké úsilí jak biblickému vyučování, tak i zpracování učebnic církevních dějin. Jeho zásada o úzkém propojení teorie s praxí se promítala do tvorby učebních osnov, učebnic a katechetických pomůcek. Tato komplexnost v písemném díle je zřejmá i z přednášek. Jejich obsah je promyšlený, zdůvodněný a provázaný.

2. Druhým charakteristickým rysem Hronkova díla je vyváženost. Zaznamenali jsme ji mezi christocentrismem a pedocentrismem; mezi důrazem na obsah katecheze a použitou metodu a formu; mezi nároky na katechetu a uznání prvotního působení Božího, kde je katecheta jen služebníkem Božím; mezi stanovením cílů katecheze a promyšlení cesty k nim; mezi péčí věnovanou náboženské výchově ve škole

---

⁸²² Všem jmenovaným bylo po nástupu komunistů k moci znemožněno pokračovat v odborné práci. Jan Evangelista Urban byl zatčen a uvězněn již roku 1950, Josef Zvěřina roku 1952. Alexandr Heidler emigroval před zatčením roku 1949 do zahraničí a působil jako redaktor rozhlasové stanice Svobodná Evropa.

⁸²³ Srov. ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích*, s. 88nn.

a pozorností k náboženské výchově v rodině (to se týká zejména období od druhé světové války).

3. Jeho přístup ke svátostné výchově dokládá porozumění záměru Pia X. a jeho eucharistických dekretů, které jsou v mnohém nadčasové, nebyly nikdy nahrazeny a přitom nejsou v praxi důsledně uplatňovány. Inspirace dílem sv. Augustina a poznáním starokřesťanské katecheze vedla Hronka směrem k porozumění jednotě iniciačních svátostí (časté připomínky křtu a biřmování, eucharistie jako vrchol a střed svátostného života).

4. Z Hronkova díla je patrný i křesťanský životní styl, který doporučuje a který sám i vyznával. Ten se podle něj vyznačuje: „*duchovní a mravní silou, která vyvěrá z náboženství jako účinného provádění vztahu člověka k Bohu, a která ho uchvacuje a prostupuje jím*“; zásadovostí, radostí ze života a sebedůvěry, skromností, tvořivou a uvědomělou prací tělesnou a duševní. Životní styl není podle Hronka schéma ani záliba, ale životní úkol a povinnost každého člověka.⁸²⁴

---

⁸²⁴ Srov. HRONEK, Josef. Životní styl člověka. *Katolické noviny* 1953, roč. 5, č. 28, s. 3.

Závěr

V úvodu naší práce citujeme mínění Josefa Hronka o významu poznání historie svého oboru: „*Kdo chce porozumět dnešnímu stavu katechetiky, musí nezbytně znát dosavadní její historický vývoj...*“. Studium jeho katechetického a pedagogického díla mělo vést ke zmapování bílého místa v historii výuky katechetiky a pedagogiky na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy zejména v letech 1928–1954 a dostát cílům, které jsme si předsevzali v úvodu práce.

Josef Hronek věnoval všechny své síly náboženské výchově a vyučování mladé generace. Nejprve v rámci své kaplanské služby v pastoraci poznal její radosti i bolesti na všech typech škol, venkovských i městských, a získal více než třicetiletou praxi. Po nástupu na teologickou fakultu v roce 1928 se věnoval vzdělávání a formaci bohoslovců i katechetů-laiků výukou katechetiky a pedagogiky a vedením praktických cvičení v katechizování nejprve jako suplent těchto oborů. Po druhé světové válce se habilitoval pro oba obory, krátce poté byl jmenován mimořádným profesorem a posléze řádným profesorem a vedoucím katedry praktických oborů. V posledních dvou letech života se věnoval ve funkci děkana pražské bohoslovecké fakulty stabilizaci a zkvalitnění studia bohoslovců a vytváření podmínek pro vědeckou a pedagogickou práci svých kolegů, nakolik mu to státní komunistický režim umožňoval.

Činnost katechetů podporoval redakční prací v odborných periodících, vydáváním publikací i katechetických pomůcek. Kladl důraz na celoživotní sebevzdělávání katechetů a osobně v tom šel příkladem: svoji kvalifikaci si zvýšil složením rigorózních zkoušek, obhájením dizertační práce a studiem církevního umění a pedagogiky na Filozofické fakultě v Praze. Dále se vzdělával studiem zahraničních i českých publikací, jak dokládají četné odkazy a seznamy literatury v jeho díle.

Hlavním cílem naší práce bylo představit Hronkovo dílo v oborech katechetika a pedagogika. Z vnějšího pohledu čítá celé jeho dílo přibližně osm desítek titulů, mezi nimiž jsme identifikovali třináct prací různého charakteru, které vycházely zejména v prvních letech jeho publikační činnosti; dvacet čtyři odborných prací z katechetiky a pedagogiky, dvanáct prací z oblasti školského práva a dalších předpisů, které se týkají výuky náboženství ve školách; třináct učebnic a devatenáct knížek či brožur, které jsme označili jako katechetické pomůcky. Vedle monografií a jiných knižních publikací jsme

využili i několika desítek Hronkových odborných článků publikovaných v časopisech *ČKD, Vychovatel, Logos a Duchovní pastýř*. Význam každé skupiny je specifický.

V této práci jsme podrobili tematické analýze monografie a články z katechetiky a pedagogiky. Při hodnocení Hronkova díla jsme přihlíželi i k učebnicím a katechetickým pomůckám, neboť v nich se projevuje, jak sám Hronek aplikoval teorii do praxe. Sám často zdůrazňoval, že teorie a praxe se mají k sobě jako cíl a cesta a není možné je oddělovat. Samostatnou kapitolu tvoří Hronkovo dílo z oblasti dějin školské správy a školského práva, které bylo vysoce ceněno již ve své době a patří k pramenům vědeckých prací z tohoto oboru dodnes.

Uvedli jsme, že se Hronek učil katechetice od sv. Augustina a od svých předchůdců a současníků. Studium Augustinova díla jej přivedlo k poznání, že cílem náboženského vyučování je, aby posluchač dospěl „*slyšením k víře, vírou k naději, nadějí k lásce, láskou k Bohu a k bližnímu.*“ V tomto duchu Hronek chápal náboženské vyučování a výchovu jako základní formu hlásání evangelia dětem. Při hledání cest k tomuto cíli se dle našeho mínění přidržoval kromě zahraničních vzorů také díla svých předchůdců Františka Xavera Blandy a Jana Ladislava Sýkory. Dílo svých současníků Václava Kubíčka a Františka Tomáška respektoval a oceňoval. V mnoha názorech a zájmech se shodují, avšak Hronek šel svou vlastní cestou. Zdá se také, že jeho rozhled a oblast odborného zájmu byla širší. Zatímco Kubíček se zaměřil zejména na rozpracování mnichovské metody a její uvedení do praxe, a Tomášek na oblast náboženské výchovy, tematická analýza Hronkova pedagogického a katechetického díla ukázala, že k jeho nejdůležitějším tématům patří: osobnost katechety, výchova v rodině, didaktika vyučování náboženství, biblické vyučování a liturgická výchova. Zajímalo nás, jak jeho dílo obstojí v kontextu, který jsme zvolili. Došli jsme přitom k těmto závěrům:

Hronkův přínos katechetice spočívá ve vymezení identity katecheze ve vztahu k jejím biblickým a teologickým východiskům, tj. k činnosti Ježíše Krista, a ve vztahu ke starokřesťanské katechetické praxi. Hronek došel k závěru, že katechetika je neprávem redukována na soubor didaktických pravidel. Uvádí ji jako teorii výchovy založené na Zjevení Božím, na učení a učitelském úřadě církve; jako teologickou disciplínu, která propojuje teorii s praxí. Hronek zřetelně odlišil katechetiku od didaktiky a metodiky náboženského vyučování. Jedinečný Hronkův přínos vidíme v návratu k teologickému rázu katechetiky.

V didaktice a metodice náboženského vyučování Hronek předčil své kolegy ve znalosti nových metod výuky a ve své otevřenosti pro jejich uplatnění v náboženské výchově. Hronkovi šlo vždy o to, aby náboženská výuka ve škole byla alespoň stejně kvalitní po všech stránkách jako v jiných předmětech.

Úlohu pedagogiky jako teorie výchovy Hronek viděl v poskytnutí znalostí o dítěti a stanovení cíle, obsahu a prostředků výchovné činnosti, založené na zobecnění bohaté všestranné pedagogické zkušenosti v minulosti i v přítomnosti. Jeho přínos pedagogice přednášené na teologické fakultě vidíme v jeho přístupu k náboženské výchově dětí jako k procesu, jenž se skládá z několika složek, které musejí být ve vzájemné shodě a směřovat ke stejnému cíli – k celistvosti osobnosti člověka. Životní význam pro pedagogickou praxi přikládal pedagogické psychologii. Z toho důvodu kladl důraz již na výchovu v rodině jako první a nejdůležitější prostředí, kde dítě získává i první představu o Bohu. Sám popsal doporučení k uskutečňování náboženské výchovy v rodině od útlého věku dítěte. Od katechety ve škole požadoval spolupráci s rodiči dětí. V jeho přístupu vidíme směřování k formulování zásady věrnosti Bohu a člověku v katechezi.

Po analýze Hronkova díla ve zvláštních oblastech jeho zájmu, tj. v biblickém a liturgickém vyučování, jsme konstatovali, že směřovalo stejným směrem jako katechetické hnutí v okolních zemích: najdeme v něm úsilí o podání biblických dějin tak, aby z nich vynikla jejich vnitřní jednota a zaměření na Krista, který dovršuje Otcovo dílo pod vedením Ducha Svatého (trojiční christocentrismus), aby se biblické dějiny podávaly věrně vzhledem k Božím zjevení, ale také úměrně schopnostem dítěte. Svým pojetím katechismů pro mladé lidi, kterým se nedostalo náboženské výuky, se blížil kerygmatickému modelu katecheze. K přínosu jeho katechetiky také patří uvedení liturgického principu do náboženské výchovy, který považoval za návrat k původní katechetické metodě církve.

Můžeme konstatovat, že Hronek patřil ke katechetikům, kteří promýšleli cesty, jak zprostředkovat poznání Božího zjevení lidem tak, aby otevřeli svá srdce a mysl pro Boha a byli schopni svobodně odpovědět na Boží lásku. Snažil se ukazovat cestu, jak má církev naplňovat své poslání pokračovat v Ježíšově díle, které jí bylo svěřeno. Vrchol Hronkovy vědecké práce vidíme v dílech *Katechetika* a *Na klíně mateřském*. V jeho dalších člancích a publikacích najdeme „perly“, ale také články, které jsou poplatné komunistickému režimu. V této souvislosti je nutné uvést, že v padesátých letech dával

Hronek svým jednáním najevo své tehdejší přesvědčení, že správnou cestou církve je i spolupráce s komunistickým režimem.

Při celkovém pohledu na Hronkovo dílo v závěru této práce oceňujeme jeho komplexnost a vyváženost v klíčových oblastech katechetiky a pedagogiky. Obtíž pro nás bylo dostatečně je postihnout a docenit vzhledem k tak velkému rozsahu. Museli jsme vybrat jen některá hlediska, kterým jsme se chtěli z výše uvedených důvodů věnovat podrobněji. Na Hronkově osobnosti považujeme za úctyhodnou jeho schopnost rozlišovat podstatné od méně důležitého, velkou pracovitost a zodpovědnost, s jakou ke svému poslání přistupoval, a úsilí, které do něj vložil. Paradoxem celého Hronkova konání je, že se jeho odkaz během čtyřiceti let komunistické totalitní vlády z naší církve „vytratil“ a jeho dílo je dnešní generaci katechetů i odborné veřejnosti spíše neznámé. Doufáme, že naše práce o ně probudí zájem, případně povede ke studiu některých dílčích témat, jimž jsme se v této práci podrobněji nevěnovali.

Seznam použitých zkratek

AAS	Acta Apostolicae Sedis
ČKD	Časopis katolického duchovenstva
KTF	Katolická teologická fakulta
MCM	Matice cyrilometodějská
MŠNO	Ministerstvo školství a národní osvěty
SÚC	Státní úřad pro věci církevní

Seznam literatury

1. BIBLIOGRAFIE PRACÍ JOSEFA HRONKA

Knihy (řazeny chronologicky)

HRONEK, Josef. *Po stopách prozřetelnosti Boží*. Praha: Vlast, 1916.

HRONEK, Josef. *Z kroniky bubenečské*. Praha (Pr. III., Maltézské n.): vlastní náklad, 1917.

HRONEK, Josef. *Kněží buditelé národa československého*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1921.

HRONEK, Josef. *Kostel Ducha Svatého na Starém městě pražském*. Praha: Farní rada katolíků u sv. Ducha, 1923.

HRONEK, Josef. *Dnešní směry socialismu*. Hradec Králové: Tisk. družstvo, 1923.

HRONEK, Josef. *Pobožnost křížové cesty*. Praha: G. Francl, 1923.

HRONEK, Josef. *Kněz v českém národním obrození*. Praha: Československá akciová tiskárna, 1924.

HRONEK, Josef. *Katolická literatura české přítomné doby*. Praha: Československá akciová tiskárna Praha, 1924.

HRONEK, Josef. *Literatura česká*. Praha: Zemská Rada Orla Čs., 1924.

HRONEK, Josef. *Bible maličkých. Sv. I, Knížka o Pánu Ježíši*. Praha: Cyrillo-methodějské knihkup. Gustav Francl, 1928.

HRONEK, Josef. *Papež Pius XI*. Praha: Francl, 1929.

AUER, Wilhelm – HRONEK, Josef. *Legenda svatých pro školu a dům: s obrazem, životopisem světcovým, poučením a modlitbou na každý den v roce*. 1929.

HRONEK, Josef. *Svatý Augustin*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla, 1930.

HRONEK, Josef. *Hygiena ve škole národní*. Praha: [s.n.] 1930.

HRONEK, Josef. *Národní škola a katecheta: nástin vývoje obecného školství a přehled obecnoškolského práva československého*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francl, 1931.

HRONEK, Josef. *Výbor z dějin biblických se zřením ke katechesi*. Praha, 1931.

HRONEK, Josef. *Základní požadavky ve školském zdravotnictví, výchově a vyučování*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1932.

HRONEK, Josef. *Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě*. Praha: G. Francl, 1932.

HRONEK, Josef – SCHUMACHER, Filip. *Cesta k Bohu: Učebnice počátečního vyučování katolickému náboženství pro nižší třídy škol obecných*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1932.

HRONEK, Josef. *Život podle víry. Příručka katolického náboženství pro dospělejší mládež*. Praha: Kropáč a Kucharský, 1932.

HRONEK, Josef. *Nechte dítě přicházeti ke mně a nebraňte jim (Luk 18,16.): příprava dětí k svaté zpovědi a k svatému přijímání: podle normy dekretu „Quam singulari“ sv. Otce Pia X. 3. vydání*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl, 1932.

HRONEK, Josef. *Mše svatá*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1933.

HRONEK, Josef. *Dějiny katolické církve pro školy střední*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1933.

HRONEK, Josef. *Výbor zákonů školských. [Díl] I. Základní předpisy o školách národních*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1933.

HRONEK, Josef – SCHLENZ, Jan. *Zákon o vzájemných poměrech náboženských vyznání ze dne 23. dubna 1925, čís. 96 Sb. z. a n.* Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francla, 1933.

HRONEK, Josef. *Umřel velekněz...: Arcibiskup František Kordač*. Praha: L. Kuncíř, 1934.

HRONEK, Josef. *Výbor zákonů školských II*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1934.

HRONEK, Josef. *Metodika vyučování náboženství ve třídě elementární*. Praha: Družstvo Vlast, 1934.

- HRONEK, Josef. *Mše svatá: Přehled posvátných obřadů*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla, 1934.
- HRONEK, Josef. *Církevní rok*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francla, 1934.
- HRONEK, Josef. *Vzhůru srdce: Duchovní vůdce katolické mládeže*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1934.
- HRONEK, Josef. *Katechetický slovníček*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1935.
- HRONEK, Josef. *Fr. H. Žundálek*. Praha: Josef Hronek, 1935.
- HRONEK, Josef. *Přehled katolické theologie české*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1935.
- HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách: uvedení do učitelské praxe*. Praha: Vyšehrad, 1935.
- HRONEK, Josef. *Reforma národní školy československé: Vznik, zásady a cíle reformy národního školství v Československé republice 1918–1934*. Praha: G. Francl, 1935.
- HRONEK, Josef. *Újezdni měšťanské školy*. Praha: Vlast, 1936.
- HRONEK, Josef. *Ochranná péče o mládež*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1936.
- HRONEK, Josef. *Kresebné náčrty při vyučování náboženství: Pracovní kniha pro žactvo národních škol na nižším stupni*. Praha: Československá grafická unie, 1937.
- HRONEK, Josef. *Obrazy z dějin katolické církve: Učebnice pro školy měšťanské*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1937.
- HRONEK, Josef. *Misijní katechismus: Co má katolík vědět a věřit*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1937.
- HRONEK, Josef. *Anežka: modlitební kniha pro české katolické paní a dívky*. Vimperk: J. Steinbrener, 1937.
- HRONEK, Josef. *Chléb s nebe: příprava k první svaté zpovědi a svatému přijímání*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1938.

HRONEK, Josef. *Jádro katolického náboženství: Výklad katolického náboženství pro národní školy*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1938.

HRONEK, Josef. *Náměty branné výchovy ve vyučování náboženství na národních školách: doplňky normálních učebných osnov*. Praha: Československá grafická unie, 1938.

HRONEK, Josef. *O současných směrech pedagogických*. Praha: G. Franci, 1938.

HRONEK, Josef. *Výbor zákonů školských III*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1938.

HRONEK, Josef. *Z dějin katechismu: nástin vývoje katechismu od počátečních jeho prvků až do doby přítomné*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1939.

HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství v jednorozčnících učebných kurzech při měšťanských školách: několik pedagogicko-didaktických poznámek*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1939.

HRONEK, Josef. *Otče náš maličkých*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1939.

HRONEK, Josef. *První sešit liturgický*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1939.

HRONEK, Josef. *Do života: Učebnice katolického náboženství pro jednorozčnící učební kurs při školách měšťanských*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1940.

HRONEK, Josef. *Katechismus maličkých: Příprava dětí k svatě zpvědi a k svatému přijímání*. 6. vydání. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Franci, 1940.

HRONEK, Josef. *Metodika: Vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti a pro školskou praxi*. Praha: Česká grafická unie, 1941.

HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na středních školách: nejdůležitější platné právní předpisy*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1941.

HRONEK, Josef – HANZL, Josef. *Obrázková prvouka náboženská pro nejmenší děti*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1941.

HRONEK, Josef. *Na klíně mateřském: kapitoly o výchově dítěte v raném dětství*. Praha: B. Rupp, 1946.

HRONEK, Josef. *Duch svatý*. 4. vydání. Frýdek: Exerciční dům, 1946.

SCHUSTER, Ignaz – SRDÍNKO, František. *Biblická dějprava Starého i Nového zákona pro školy obecné*. 7. vydání. Praha: Státní nakladatelství, 1946. [Upravil Josef Hronek].

HRONEK, Josef. *Katechetika: duch a forma katolického vyučování náboženského*. Praha: Bohuslav Rupp, 1946.

PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Katolická liturgika: učební kniha pro střední školy*. 13. vydání. Praha: Státní nakladatelství, 1947.

PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Malý katechismus katolického náboženství*. Praha: Státní nakladatelství, 1947.

PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Střední katechismus katolického náboženství*. 10. změněné vydání. Praha: Státní nakladatelství, 1947.

PODLAHA, Antonín – HRONEK, Josef. *Velký katechismus katolického náboženství*. Praha: Státní nakladatelství, 1947.

HRONEK, Josef. *Do života: Příručka katolického náboženství pro školy II. stupně*. 2. vydání. Praha: Kropáč & Kucharský, 1947.

HRONEK, Josef. *Přijď, Duše svatý: Příprava a památka na přijetí svátosti biřmování*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla, 1947.

ŽÁK, Emanuel – HRONEK, Josef. *Katolická liturgika pro obecné a měšťanské školy*. 16. vydání. Praha: Státní nakladatelství, 1948.

HRONEK, Josef. *Didaktika náboženství na školách národních a středních*. Praha: ÚSČsS, 1950.

HRONEK, Josef. *Pedagogická a didaktická práce učitele náboženství na škole národní*. Praha: ÚSČsS, 1950.

HRONEK, Josef. *Pedagogika: úvod do studia*. Praha: Česká katolická charita, 1951.

HRONEK, Josef. *Magisterium: praktická cvičení v katechisování : návod k pozorování didaktické techniky*. Praha: Česká katolická charita, 1952.

HRONEK, Josef. *Studium římskokatolického bohosloví*. Praha: Česká katolická charita, 1952.

HRONEK, Josef. *Methodika náboženské výchovy*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1953.

HRONEK, Josef. *Dějiny pedagogiky v obryse*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1953.

HRONEK, Josef. *Tak pravil Kristus: Slova Božského učitele z evangelií*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1954.

HRONEK, Josef. *Náboženská didaktika*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1965.

HRONEK, Josef. *Schematismus katolického duchovenstva československé republiky*. II. část III. roč. Kalendáře katolického duchovenstva 1925. Praha: Československá akciová tiskárna, 1925.

Články

ČKD

HRONEK, Josef. Tempelmasse. Das Gesetz der Proportion in den antiken und altchristlichen Sakralbauten. Ein Beitrag zur Kunstwissenschaft und Aesthetik. *ČKD* 1913, roč. 54, č. 5, s. 425–427.

HRONEK, Josef. Wilhelm Pichler: Katholisches Religionsbüchlein für die unteren Klassen der Volksschule. *ČKD* 1914, roč. 55, č. 2+3, s. 267–269.

HRONEK, Josef. Ocetek Josef: Večeře veliká. *ČKD* 1917, roč. 58, č. 3+4, s. 349–350.

HRONEK, Josef. Romano Guardini: Vom Geist der Liturgie. *ČKD* 1918, roč. 59, č. 9+10, s. 560.

HRONEK, Josef. Dr. Tauber Otakar: Škola a náboženství. *ČKD* 1919, roč. 60, č. 5+6, s. 288.

HRONEK, Josef. Dr. Tauber Otakar: Mravní výchova a škola. *ČKD* 1920, roč. 61, č. 1+2, s. 63.

HRONEK, Josef. Zemřel František Pohunek. *ČKD* 1920, roč. 61, č. 5+6, s. 184.

HRONEK, Josef. Zemřel Václav Červinka. *ČKD* 1922, roč. 63, č. 7+8, s. 250.

- HRONEK, Josef. Fr. Košák: Snahy o založení katechetského spolku v Čechách. *ČKD* 1922, roč. 63, č. 1+2, s. 69.
- HRONEK, Josef. Fr. Košák: Dějiny české katechetiky I. díl. *ČKD* 1922, roč. 63, č. 7+8, s. 264–265.
- HRONEK, Josef. O novou výchovu. *ČKD* 1927, roč. 68, č. 4, s. 305–308.
- HRONEK, Josef. Dr. Bedřich Augustin: Mravouka. *ČKD* 1927, roč. 68, č. 6, s. 506.
- HRONEK, Josef. Památce Msgra Dra Fr. X. Blandy. *ČKD* 1928, roč. 69, č. 10, s. 1106–1108.
- HRONEK, Josef. F. W. Foerster: Škola a charakter. *ČKD* 1929, roč. 70, č. 1+2, s. 132–133.
- HRONEK, Josef. Città del Vaticano. *ČKD* 1929, roč. 70, č. 4, s. 297–312.
- HRONEK, Josef. Dr. Otakar Kádner: Vývoj a dnešní soustava školství – 1. díl. *ČKD* 1929, roč. 70, č. 9+10, s. 951–953.
- HRONEK, Josef. Kádner Otakar: Vývoj a dnešní soustava školství. – 2. díl. *ČKD* 1931, roč. 72, č. 5, s. 578–579.
- HRONEK, Josef. Příhoda Václav: Racionalisace školství. *ČKD* 1931, roč. 72, č. 5, s. 579.
- HRONEK, Josef. Uher Jan: Základy americké výchovy. *ČKD* 1931, roč. 72, č. 5, s. 579–580.
- HRONEK, Josef. V. Komárek: Národní škola ČSR. *ČKD* 1931, roč. 72, č. 5, s. 580.
- HRONEK, Josef. Státní československá pedagogická akademie v Praze. *ČKD* 1932, roč. 72, č. 5, s. 316–319.
- HRONEK, Josef. Josef Kratochvíl: Otázky pedagogické. *ČKD* 1932, roč. 73, č. 5, s. 330–331.
- HRONEK, Josef. Proč ústavy učitelské mají být zachovány. *ČKD* 1934, roč. 74, č. 1, s. 46–48.
- HRONEK, Josef. Václav Příhoda: Globální metoda. *ČKD* 1934, roč. 75, č. 2, s. 115–116.

- HRONEK, Josef. František Pražák: Americké dítě. *ČKD* 1934, roč. 75, č. 2, s. 116–117.
- HRONEK, Josef. Franz Rauscher: Der Lehrer als Katechet. *ČKD* 1934, roč. 75, č. 4, s. 244–245.
- HRONEK, Josef. V. König: Die Schulreform. *ČKD* 1934, roč. 75, č. 4, s. 245.
- HRONEK, Josef. Dr. St. Velinský: Soustavy individualisovaného učení. *ČKD* 1934, roč. 75, č. 4, s. 245–246.
- HRONEK, Josef. Statistický obraz školství národního v republice Československé. *ČKD* 1935, roč. 76, č. 1, s. 94–97.
- HRONEK, Josef. Názorné vyučování náboženství kresebnými náčrtky podle zásad činné školy ve třídě elementární. *ČKD* 1936, roč. 77, č. 2, s. 158–167.
- HRONEK, Josef. Dr. Václav Kubíček.: Katechetika. *ČKD* 1937, roč. 78, č. 1, s. 104.
- HRONEK, Josef. O současných směrech pedagogických. *ČKD* 1937, roč. 78, č. 3, s. 234–239; č. 4, s. 341–349; č. 5, s. 422–431; č. 6, s. 548–562.
- HRONEK, Josef. Dr. Fr. Tomášek: Činná škola v náboženském vyučování s ohledem na metodu Marie Montessoriové. *ČKD* 1940, roč. 80, č. 6, s. 462–464.
- HRONEK, Josef. Nová úprava českého školství. *ČKD* 1941, roč. 81, č. 6, s. 351–355.
- HRONEK, Josef. Dr. Fr. Tomášek: Učitel náboženství a zájem dětí. *ČKD* 1942, roč. 82, č. 1, s. 45.
- HRONEK, Josef. Současné německé školství. *ČKD* 1943, roč. 83, č. 2, s. 65–80.
- HRONEK, Josef. Nábožensko-mravní výchova a vyučování mládeže. *ČKD* 1943, roč. 83, č. 3, s. 146–155.
- HRONEK, Josef. Hlavní směry současné psychologie u nás. *ČKD* 1945, roč. 85, č. 4, s. 198–218.
- HRONEK, Josef. Dr. František Tomášek: Správný mladý muž se dívá do života; Správná dívka se dívá do života. *ČKD* 1946, roč. 86, č. 3, s. 155.
- HRONEK, Josef. Dr. Fr. Tomášek: Duchovní příprava do života pro žactvo, opouštějící školu. *ČKD* 1946, roč. 86, č. 5, s. 246–247.
- HRONEK, Josef. V. Kubíček: Katechetika - 3. vydání. *ČKD* 1946, roč. 86, č. 5, s. 247.

HRONEK, Josef. Dr. František Tomášek: Pedagogika. *ČKD* 1948, roč. 88, č. 1, s. 25–26.

HRONEK, Josef. O moderních snahách ve vyučovací praxi a výchově náboženské. *ČKD* 1948, roč. 88, č. 2, s. 33–44; č. 3, s. 153–170.

Vychovatel

HRONEK, Josef. Případ Huysmansův. Slovo o psychologickém momentu náboženské konverze. *Vychovatel* 1915, roč. 30, č. 14–15, s. 153.

HRONEK, Josef. Mniši – aestheti z Beuronu. *Vychovatel* 1915, roč. 30, č. 20, s. 226–228.

HRONEK, Josef. Umění ve škole. Několik poznámek. *Vychovatel* 1918, roč. 33, č. 13, s. 129.

HRONEK, Josef. Promluva nad hrobem žákyně. *Vychovatel* 1918, roč. 33, č. 16, s. 160–161.

HRONEK, Josef. „Světské“ uršulinky z publikace Z dějin vychovatelství. *Vychovatel* 1923, roč. 38, č. 12, s. 182–188.

HRONEK, Josef. In memoriam arcibiskupa Mons. Dra Fr. Kordače. *Vychovatel* 1934, roč. 49, č. 1–2, s. 1–5.

HRONEK, Josef. ThDr. H. C. Mons. Václav Kubíček. *Vychovatel* 1934, roč. 49, č. 3–4, s. 34nn.

HRONEK, Josef. Úvod do dějin výchovy a vyučování. *Vychovatel* 1934, roč. 49, č. 1–2, s. 9–15, č. 3–4, nedohledáno; č. 5–10, s. 110–122.

HRONEK, Josef. Reforma národní školy československé: Vznik, zásady a cíle reformy národního školství v Československé republice 1918–1934. *Vychovatel* 1934, roč. 49, sešit č. 5–10, s. 65–100.

HRONEK, Josef. Ustanovovací zkoušky profesorské. *Vychovatel* 1935, roč. 50, č. 1–2, s. 15–18.

HRONEK, Josef. Praktická cvičení ve vyučování náboženském. *Vychovatel* 1935, roč. 50, č. 1–2, s. 18–21.

HRONEK, Josef. Právní základ středního školství v republice Československé. *Vychovatel* 1935, roč. 50, č. 3–4, s. 33–58.

Věstník katolického duchovenstva

HRONEK, Josef. Náboženská výchova v nové školské soustavě Československé republiky. *Věstník katolického duchovenstva* 1951, roč. 3, č. 2, s. 2–3; č. 3, s. 8; č. 4, s. 4–5.

HRONEK, Josef. Výchova uvědomělé kázně. *Věstník katolického duchovenstva* 1951, roč. 3, č. 4, s. 6.

HRONEK, Josef. Katechetické kurzy. *Věstník katolického duchovenstva* 1951, roč. 3, č. 7, s. 9; č. 8, s. 2–4.

HRONEK, Josef. Budování nové československé školy. *Věstník katolického duchovenstva* 1951, roč. 3, č. 8, s. 8–12.

HRONEK, Josef. Závěr roku na Cyrilometodějské fakultě. *Věstník katolického duchovenstva* 1953, roč. 5, č. 5–6, s. 2.

HRONEK, Josef. Život a práce Cyrilometodějské fakulty. *Věstník katolického duchovenstva* 1954, roč. 6, č. 5, s. 4–5.

Kalendář katolického duchovenstva československé republiky

HRONEK, Josef. K sedmdesátým pátým narozeninám J. Exc. ndp. metropolitě Msgr. dra Fr. Kordače. *Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1927*, roč. 5. Praha: Československá akciová tiskárna, 1927, s. 39–40.

HRONEK, Josef. K 28. říjnu 1928. *Kalendář katolického duchovenstva Československé republiky na přestupný rok 1928*, roč. 6. Praha: Československá akciová tiskárna, 1928.

HRONEK, Josef. Millenium svatováclavské. *Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1929*, roč. 7. Praha: Československá akciová tiskárna, 1929, s. 63–67.

HRONEK, Josef. Repetitorium dějin pedagogiky. *Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1930*, roč. 8. Praha: Československá akciová tiskárna, 1930, s. 65–157.

HRONEK, Josef. Hygiena ve škole národní. *Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1931*, roč. 9. Praha: Československá akciová tiskárna, 1931, s. 67–154.

HRONEK, Josef. Výbor dějin biblických se zřením ke katechezi. *Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1932*, roč. 10. Praha: Československá akciová tiskárna, 1930, s. 74–179.

Duchovní pastýř

HRONEK, Josef. Některé methodologické otázky z katechetiky. *Duchovní pastýř* 1950–1951, roč. 1, č. 3, s. 8–10.

HRONEK, Josef. Unum necessarium. *Duchovní pastýř* 1950–1951, roč. 1, č. 4, s. 11–12.

HRONEK, Josef. Didaktické zásady s ohledem na vyučování náboženství. *Duchovní pastýř* 1950–1951, roč. 1, č. 6, s. 10–11; č. 7, s. 10–12; č. 8, s. 8–9.

HRONEK, Josef. Formy školské práce katechetické. *Duchovní pastýř* 1950–1951, roč. 1, č. 9, s. 12–13.

HRONEK, Josef. Dobré dílo se podařilo. *Duchovní pastýř* 1950–1951, roč. 1, č. 11–12, s. 30–31.

HRONEK, Josef. Jednoroční přípravný kurs na bohosloví. *Duchovní pastýř* 1952, roč. 2, č. 1, s. 8–9.

HRONEK, Josef. Byl to den krásný, veliký ... . *Duchovní pastýř* 1952, roč. 2, č. 2, s. 24–25.

HRONEK, Josef. Pedagogika přítomnosti. *Duchovní pastýř* 1952, roč. 2, č. 4, s. 58–60.

HRONEK, Josef. Na prahu nového školního roku. *Duchovní pastýř* 1952, roč. 2, č. 7, s. 101–102.

HRONEK, Josef. Do nové etapy práce naší fakulty v Litoměřicích. *Duchovní pastýř* 1953, roč. 3, č. 8, s. 113–114.

HRONEK, Josef. V úctě a vděčnosti.... *Duchovní pastýř* 1953, roč. 3, č. 8, s. 122–123.

HRONEK, Josef. Povaha a ráz metodické úpravy katechese. *Duchovní pastýř* 1953, roč. 3, č. 9, s. 130–132.

HRONEK, Josef. O výchově jako společenském jevu. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 2, s. 18–19.

HRONEK, Josef. Básník pedagog. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 3, s. 34–35.

HRONEK, Josef. Vliv umění na osobnost. Kapitola z estetické výchovy. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 7, s. 114–115.

HRONEK, Josef. Zamyšlení nad hodnotami práce. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 8, s. 134.

HRONEK, Josef. Některé otázky charakteru člověka. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 9, s. 151–152.

Logos

HRONEK, Josef. Nová škola a náboženská výchova. *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 23.

HRONEK, Josef. Nestoru české katechetiky. *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 42–43.

HRONEK, Josef. Přetvořme katechezi. *Logos* 1946, roč. 1, č. 2–3, s. 50–53.

HRONEK, Josef. Hodnota pedopsychologie. *Logos* 1946, roč. 1, č. 4–5, s. 41–43 .

HRONEK, Josef. Dr. Fr. Tomášek, Duchovní příprava do života pro žactvo opouštějící školu. *Logos* 1946, roč. 1, č. 4–5, s. 60.

HRONEK, Josef. Abbé Jahan, L'Éducation de L'Enfant par L'Évangile . *Logos* 1946, roč. 1, č. 4–5, s. 60–61.

HRONEK, Josef. Silvio Antoniano, Dell'Educazione cristiana e politica dei figlioli. *Logos* 1946, roč. 1, č. 4–5, s. 61.

HRONEK, Josef. Pedagogické fakulty. *Logos* 1946, roč. 1, č. 4–5, s. 61.

HRONEK, Josef. K otázce předškolní výchovy. *Logos* 1946, roč. 1, č. 6–7, s. 50.

HRONEK, Josef. Dr. Josef Tumpach. *Logos* 1946, roč. 1, č. 6–7, s. 59–61.

HRONEK, Josef. Katechetická stylistika. *Logos* 1947, roč. 2, č. 2, s. 92–95.

HRONEK, Josef. Dětská literatura česká. *Logos* 1947, roč. 2, č. 2, s. 112.

HRONEK, Josef. Životy svatých v katechesi. *Logos* 1947, roč. 2, č. 3, s. 170.

HRONEK, Josef. Psychologické předpoklady katechese. *Logos* 1947, roč. 2, č. 4, s. 226–233.

HRONEK, Josef. Zdravas. Z dějin „Pozdravení andělského". *Logos* 1947, roč. 2, č. 6, s. 360–363.

HRONEK, Josef. Sebekontrolou k úspěšné katechezi. *Logos* 1947, roč. 2, č. 9, s. 552–555.

HRONEK, Josef. Dozor nad mládeží ve škole. *Logos* 1948, roč. 3, č. 1, s. 47–50.

HRONEK, Josef. Nová organizace péče o mládež. *Logos* 1948, roč. 3, č. 3, s. 166–169.

HRONEK, Josef. Úprava vzdělání učitelů náboženství škol obecných a měšťanských. *Logos* 1948, roč. 3, č. 4, s. 235–237.

HRONEK, Josef. Několik poznámek ke katechesi ve třídě elementární. *Logos* 1948, roč. 3, č. 5, s. 301–302.

HRONEK, Josef. Zákon o základní úpravě jednotného školství. *Logos* 1948, roč. 3, č. 6, s. 356–360.

HRONEK, Josef. Psychologický profil dítěte ve školním věku. *Logos* 1948, roč. 3, č. 7, s. 409–419.

HRONEK, Josef. Mravní výchova. *Logos* 1948, roč. 3, č. 9, s. 529–534.

Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách

HRONEK, Josef. Katechetický slovníček. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách* 1935–1936, roč. 3, s. 33–89.

HRONEK, Josef. Úvod do psychologie. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách* 1936–1937, roč. 4, s. 21–49.

HRONEK, Josef. Některé pokyny z administrativy školní pro učitele náboženství. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách* 1937–1938, roč. 5, s. 35–84.

HRONEK, Josef. Psychogram. Synchronistický obraz duševního života dítěte na národní škole. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách* 1938–1939, roč. 6, s. 36–44.

HRONEK, Josef. Z dějin katechismu. – Nástin vývoje katechismu od počátečních jeho prvků až do přítomné doby. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách* 1939–1940, roč. 7, s. 39–87.

HRONEK, Josef. Učitel jako katecheta. *Manuale učitelů katolického náboženství na národních školách* 1941–1942, roč. 9, s. 33–47.

Katolické noviny

HRONEK, Josef. Duše dítěte. *Katolické noviny* 1951, roč. 3, č. 20–35, vždy s. 6.

HRONEK, Josef. Hovory o výchově. *Katolické noviny* 1951, roč. 3, č. 42–52, vždy s. 6; pokračování v roč. 4, č. 1–5, vždy s. 6.

HRONEK, Josef. Životní styl člověka. *Katolické noviny* 1953, roč. 5, č. 28, s. 3.

2. ARCHIVNÍ PRAMENY

Archiv Arcibiskupství pražského. Archivní fond: Osobní složky kněží. Soupis dokumentů složky Josef Hronek.

Archiv Univerzity Karlovy v Praze. Archivní fond: Spisovna Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze – personalia. Složka Josef Hronek. Neinventarizováno.

PETERA, Václav. Géniové církve a vlasti. Rukopis. Publikováno na [2. 5. 2013] <<http://www.cdct.cz/petera/data/dil.IV/pet.319.jpeg>>

3. PRAMEN V SOUKROMÝCH RUKÁCH

Rodinná kronika. Pramen v soukromých rukách.

4. TIŠTĚNÉ PRAMENY

PIUS X. Encyklika *E Supremi* o obnově všech věcí v Kristu ze dne 4. října 1903. In ASS (1903–1904), s. 129–139.

PIUS X. Encyklika *Acerbo nimis* o vyučování křesťanské nauky ze dne 15. dubna 1905. In ASS (1904–1905), s. 613–625.

SANCTA CONGREGATIONE CONCILII. Dekret *Sacra Tridentina Synodus* ze dne 20. prosince 1905. In ASS (1905), s. 62nn.

CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM. Dekret *Quam singulari* ze dne 8. srpna 1910. In AAS (1910), s. 577–583.

PIUS XI. Encyklika *Ubi arcano* o pokoji Kristově dosažitelném v království Kristově ze dne 23. prosince 1922. In AAS 14 (1922), s. 673–700.

PIUS XI. Motu proprio *Orbem catholicum* ze dne 29. června 1923. In AAS (1923), s. 327–329.

PIUS XI. Encyklika *Quas primas* o Kristu Králi ze dne 11. prosince 1925. In AAS 17 (1925), s. 633–646.

PIUS XI. Encyklika *Divini illius Magistri* o křesťanské výchově mládeže ze dne 31. prosince 1929. In ASS (1930), s. 49–86.

PIUS XI. Encyklika *Casti connubii* o křesťanském manželství ze dne 31. prosince 1930. In AAS 22 (1930), s. 543–583.

PIUS XI. Apoštolská konstituce *Deus scientiarum Dominus* o universitách a fakultách pro církevní studia ze dne 24. května 1931. In AAS 23 (1931), s. 241–284.

SANCTA CONGREGATIONE CONCILII. Dekret *Provido sane consilio* ze dne 12. ledna 1935. In AAS (1935), s. 145–152.

PIUS XII. Encyklika *Mystici corporis Christi* o tajemném těle Kristově ze dne 29. června 1943. In AAS 35 (1943), s. 193–248.

PIUS XII. Encyklika *Divino afflante Spiritu* o časovém podporování biblických studií ze dne 30. září 1943. In AAS 35 (1943), s. 297–325.

PIUS XII. Encyklika *Mediator Dei* o svaté liturgii ze dne 20. listopadu 1947. In AAS 39 (1947), s. 521–600.

CONGREGATIO PRO CLERICIS. Directorium catechisticum generale *Ad normam decreti*, 11. dubna 1971: AAS 64 (1972), s. 97–167.

5. LITERATURA

Biblia: perikopy čili výňatky Starého i Nového zákona, které církev svatá čísti velí o nedělích a svátcích i jiných důležitějších dnech v církevním roce. Praha: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1918. [Upravili Jan Ladislav Sýkora a Jan Hejčl].

Rozvoj školství v královském hlavním městě Praze pod správou českého zastupitelstva v letech 1860 až 1890. Praha: Nákladem důchodů královského hlavního města Prahy, 1891.

ALBERICH, Emilio – DŘÍMAL, Ludvík. *Katechetika.* Praha: Portál, 2008.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945–1989.* Brno: CDK, 2007.

BENEDIKTINI EMAUZŠTÍ. *Svaté biřmování: podle římského pontifikálu.* Praha: Opatství emauzské, 1936.

BLANDA, František Xaver. *Pastorálka ve škole čili vychovávání mládeže učením, bohoslužbou a kázní svaté církve katolické.* Praha: Knihkupectví V. Stýbla, 1884.

CIGÁNEK, Radim. *Politický zápas o jednotnou státní školu 1945–1949.* Praha: Karolinum, 2009.

DOLEŽEL, Jan. *Prostřední Biblická dějprava pro katolické školy obecné*. Nové vydání. Moravská Ostrava: Julius Kittl, 1910.

DŘÍMAL, Ludvík. *František Tomášek jako katecheta dětí a mládeže*. Olomouc: MCM, 2002.

DOLENSKÝ, Antonín. *Nový velký ilustrovaný slovník naučný*. Praha: Nakladatelství Nebeský a Beznoska, 1929–1934.

DVOŘÁČEK, Jan. *Masarykův slovník naučný: Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí I–VII*. Praha: Československý kompas, 1925–1933.

GEVAERT, Joseph. *Studiare catechetica*. Roma: LAS, 2009.

HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005.

HORÁK, Záboj. *Církev a české školství: právní zajištění působení církvi a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*. Praha: Grada, 2011.

HOŠŤÁLKOVÁ, Marta. *P. Václav Kubiček jako katecheta a katechetik*. Olomouc: MCM, 2007.

CHLÁDEK, Jiljí. *Počátkové opatrnosti pastýřské neb krátká naučení, jakby se pastýřové duchovní v povolání svém chovati měli*. 1. a 2. díl. Praha: Školní knihtiskárna, 1780.

CHLUP, Otokar – KUBÁLEK, Josef – UHER, Jan. *Pedagogická encyklopedie I–III*. Praha: Novina, 1938–1940.

CHUDOBA, Bohdan. *Úvod do studia bohosloví*. Praha: Vyšehrad, 1946.

JANDA, Antonín. *Katechetský kurs na Velehradě*. Velehrad: Katechetský spolek, 1920.

JANOUSEK, Hroznata František. *S Jiřím Reinsbergem o Emauzích a liturgickém hnutí*. Týn nad Vltavou: Marek Svoboda, 2000.

JINDRA, Jan Nepomuk. *Katechetika*. Hradec Králové: nákladem spisovatelovým, 1904.

KNECHT, Bedřich, Just. *Malý biblický dějepis*. 7. vydání. Frýburk v Breisgavě: Herderovo nakladatelství, 1917.

- KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*. Olomouc: Maticе Cyrilometodějská, 1922.
- KOŠÁK, František. *Snahy o založení katechetského spolku v Čechách*. Praha: Katechetský spolek v Čechách, 1922.
- KŘIŠŤAN, Alois. *Počátky pastorální teologie v českých zemích*, Praha: Triton, 2004.
- KUBÍČEK, Václav. *Katechetika: návod k duchovní správě školní mládeže katolické*. Olomouc: MCM, 1932¹, 1939², 1946³.
- KUBÍČEK, Václav. *Katechismus katolického náboženství*. Olomouc: MCM, 1929.
- KUBÍČEK, Václav. *Katolická prvouka pro nižší třídy obecných škol*. Olomouc: R. Promberger, 1917.
- KUBÍČEK, Václav. *Biblické dějiny*. Olomouc: R. Promberger, 1925.
- KUBÍČEK, Václav. *Katechetika. Návod k duchovní správě mládeže katolické*. 2. vydání. Olomouc: MCM, 1939.
- KUNETKA, František. *Úvod do liturgie svátostí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- MAREK, Pavel. *Arcibiskup pražský prof. dr. František Kordač: nástin života a díla apologety, pedagoga a politika*. Olomouc: Moneta-FM, 2005.
- MIKLÍK, Josef. *Příručka k biblické dějepřavě pro školy obecné a občanské. Díl I. Starý zákon*. Praha: Československá akciová tiskárna, 1924.
- MIKLÍK, Josef. *Příručka k biblické dějepřavě pro školy obecné a občanské. Díl II. Nový zákon*. Praha: Československá akciová tiskárna, 1924.
- MIKLÍK, Josef – HEJČL, Jan. *Příručka k biblické dějepřavě pro školy obecné a občanské. Díl III. Obrazy archeologické*. Praha: Československá akciová tiskárna, 1927.
- NĚMEC, Bohumil. *Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*. Praha: J. Otto, 1930–1943.
- NOVÁKOVÁ, Consilie. *Dějiny katecheze a katechetiky v Čechách a na Moravě*. České Budějovice: Sdružení S. K. Neumanna, 2008.

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. stol.* Praha: Karolinum, 2007.

OLIVA, Arnošt. *Příprava na svaté biřmování.* Praha: Kropáč & Kucharský, ročník neuveden.

PANHOLZER, Jan. *Malá dějeprava biblická Starého i Nového zákona pro katolickou mládež nižších tříd škol obecných.* Vydání neuvedeno. Praha: Císařský královský školní knihosklad, 1907.

PANHOLZER, Jan. *Veliká dějeprava biblická Starého i Nového zákona pro katolickou mládež škol měšťanských a vyšších tříd škol obecných.* Vydání neuvedeno. Praha: Císařský královský školní knihosklad, 1913.

PANHOLZER, Johann – PODLAHA, Antonín. *Velká biblická dějeprava Starého i Nového zákona pro katolickou mládež škol národních.* 7. vydání. Praha: Státní nakladatelství, 1947.

PODLAHA, Antonín. *Český slovník bohovědný I–V.* Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1912–1930.

POLC, Jaroslav. *Posvátná liturgie.* Řím: Křesťanská akademie, 1981.

RUTA, Giuseppe. *Catechetica come scienza.* Leumann (TO): Elledici, 2010.

SEKANINA, František. *Album representantů všech oborů veřejného života československého.* Praha: Umělecké nakl. Josef Zeibrdlich, 1927.

SCHUSTER, Josef. *Biblický dějepis Starého i Nového zákona pro školy obecné.* Vydání neuvedeno. Praha: Státní školní knihosklad, 1920.

SÝKORA, Jan Ladislav. *Katechese sv. Cyrilla Jerusalemského.* Praha: G. Francl, 1892.

SÝKORA, Jan Ladislav. *Katechese o svátostech.* Praha: Cyrillo-Method. knihkupectví, 1894.

ŠKODA, Jan Karel. *Katechetika.* 3. vydání. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874.

ŠPALE, A. *Biblická dějeprava pro národní školy.* Praha: A. Neubert, 1930.

TILMANN, Klemens. *Náboženská výchova dříve a nyní. Katechetická obnova a katechetická praxe.* Praha: Česká katolická charita, 1970.

- TOMÁŠEK, František. *Eucharistická metoda náboženského vyučování*. Olomouc: Lidové knihkupectví a nakladatelství, 1937.
- TOMÁŠEK, František. *Pedagogika. Úvod do pedagogické praxe*. Olomouc, 1947.
- TOMÁŠEK, František. *Eucharistická metoda náboženského vyučování*. Olomouc: Lidové knihkupectví a nakladatelství, 1937.
- TOMÁŠEK, František. *Katechismus katolického náboženství*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1929.
- TOMÁŠEK, František. *Kresby ke katechismu*. 1. vydání. Zlín: [s.n.], 1936.
- TOMÁŠEK, František. *Kresby ke katechismu*. 2. vydání. Zlín: [s.n.], 1939.
- TOMÁŠEK, František. *Kresby ke katechismu*. 3. vydání. Zlín: [s.n.], 1948.
- TOMÁŠEK, František. *Eucharistická metoda náboženského vyučování*. Olomouc: Lidové knihkupectví a nakladatelství, 1937.
- URBAN, Jan Evangelista. *Učení víry pro vstup dospělých do Církve Kristovy*. Praha: Bohuslav Rupp, 1947.
- VAŠEK, Bedřich. *Katolická akce: Výzva Boží k laikům*. 2. vydání. Olomouc: Lidové knihkupectví, 1934.
- VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992.
- WEIS, Martin. *Svědectví dokumentů: Katolická církev v materiálech jihočeských archivů 1949–1976*. České Budějovice: Nakladatelství JIH, 2009.

6. SBORNÍKY

- VAŇÁČ, Martin. Výuka jednotlivých oborů na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v letech 1891–1939. In *Sborník Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy*, Praha: Katolická teologická fakulta, 2001.

7. ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

- BENEŠ, Jan. *Právní úprava výuky náboženství v českých zemích od roku 1918 do roku 1945*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2009.
- JEŘÁBKOVÁ, Lenka. *Aegidius Chládek a katechetika v jeho díle Bemerkungen über wichtigere Gegenstände der Pastoraltheologie für katholische Geistliche*.

Seminární práce. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Katedra pastorální teologie. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011.

MARKOVÁ, Marie. *Dílo ThDr. Josefa Hronka*. Diplomová práce. Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, Katedra antropologie a zdravotní vědy. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002.

ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920–1994*. Licenční práce. Praha: Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, 2010.

8. STUDIE A ČLÁNKY

ČKD

Apoštolská konstituce o universitách a fakultách pro církevní studia. *ČKD* 1936, roč. 77, č. 1, s. 33–48.

Dnešní směry socialismu. *ČKD* 1923, roč. 44, č. 9, s. 501.

Do nové doby. *ČKD* 1945, roč. 85, č. 3, s. 129–131.

Eduard Jan Nep. Brynych, biskup královéhradecký. Nekrolog a fotografie. *ČKD* 1902, roč. 43, č. 9, s. 584.

Josef Hronek: Katolická literatura česká přítomné doby. *ČKD* 1925, roč. 46, č. 2, s. 161.

Kalendář katolického duchovenstva Československé republiky na přestupný rok 1924, *ČKD* 1924, roč. 45, č. 3, s. 229.

Kalendář katolického duchovenstva československé republiky na rok 1925. *ČKD* 1925, roč. 66, č. 3, s. 239–240.

Katechetika... Dr. Josef Hronek. *ČKD* 1947, č. 6, s. 316.

Kněz v českém národním obrození. *ČKD* 1924, roč. 45, č. 9, s. 650.

Na klíně mateřském... Josef Hronek. *ČKD* 1947, roč. 87, č. 2, s. 62.

Obrazy z dějin katolické církve... Dr. Josef Hronek. *ČKD* 1937, roč. 78, č. 5, s. 485.

Pobožnost křížové cesty. *ČKD* 1924, roč. 45, č. 1, s. 77.

Podle Kostel Ducha svatého na Starém městě Pražském. *ČKD* 1923, roč. 44, č. 10, s. 572.

Prováděcí nařízení k Apoštolské konstituci „Deus scientiarum Dominus“ ze dne 12. června 1931. *ČKD* 1936, roč. 77, č. 2, s. 111–132.

Přednášky bohoslovecké v Praze r. 1861–1862., *ČKD* 1861, č. 8, s. 628–629.

Přijď, Duše svatý... Dr Josef Hronek. *ČKD* 1947, roč. 87, č. 5, s. 293.

Zemřel František Košák. *ČKD* 1933, roč. 74, č. 1, s. 68.

BERAN, Josef. Katechetský kurs pro laiky. *ČKD* 1927, roč. 68, č. 10, s. 845–851.

BERAN, Josef. Větší péče o katechetické vyučování a vychovávání. *ČKD* 1935, roč. 76, č. 4, s. 390–392.

BOČEK, Karel. Obrazy z dějin katolické církve... Dr. Josef Hronek. *ČKD* 1938, roč. 79, č. 3, s. 273–274.

BURYŠEK, Josef. Dr. Jan Nep. Jindra. *ČKD* 1930, roč. 71, č. 5+6, s. 486–488.

ČIHÁK, Josef. Josef Hronek. Vyučování náboženství na národních školách. *ČKD* 1935, roč. 76, č. 5, s. 512–521.

KOBOSIL, Josef. Činná škola. *ČKD* 1915, roč. 56, č. 6+7, s. 537–539.

KONEČNÝ, Fr. Filip. Kněží buditelé národa československého. *ČKD* 1921, roč. 42, č. 9+10, s. 310.

PODLAHA, Antonín. Jan Ladislav Sýkora zemřel. *ČKD* 1928, roč. 59, č. 7, s. 824–827.

REBAN, Karel. Josef Hronek: Národní škola a katecheta. *ČKD* 1931, roč. 52, č. 5, s. 577–578.

REBAN, Karel. Josef Hronek: Život podle víry. *ČKD* 1932, roč. 73, č. 1, s. 206.

REBAN, Karel. Josef Hronek: Cesta k Bohu. *ČKD* 1932, roč. 73, č. 9, s. 588.

REBAN, Karel: Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě. *ČKD* 1933, roč. 74, č. 2, s. 175.

REBAN, Karel: Výbor zákonů školských... Josef Hronek. *ČKD* 1933, roč. 74, č. 5, s. 422.

- REBAN, Karel. Cesta k Bohu... Josef Hronek. *ČKD* 1933, roč. 74, č. 5, s. 442.
- REBAN, Karel. Dr. Jan Schlenz – Josef Hronek. Zákon o vzájemných poměrech náboženských vyznání. *ČKD* 1933, roč. 74, č. 7, s. 617.
- REBAN, Karel: Výbor zákonů školských... Josef Hronek. *ČKD* 1935, roč. 76, č. 3, s. 320.
- REBAN, Karel. Liturgie: zdroj náboženské obrody. *ČKD* 1943, roč. 83, č. 3, s. 140–146.
- REBAN, Karel. Čeho potřebujeme? *ČKD* 1943, roč. 83, č. 4, s. 211–215.
- REBAN, Karel. Správné stanovisko k liturgickému hnutí (LH). *ČKD* 1944, roč. 84, č. 1, s. 29–31.
- SALAJKA, Antonín. Katechese. *ČKD* 1927, roč. 68, č. 5, s. 411–417.
- SKOČDOPOLE, Antonín. Pastorálka ve škole. *ČKD* 1884, roč. 25, č. 5, s. 312–316.
- SOUKUP, Jan Nepomuk. Teologická literatura česká a Časopis katolického duchovenstva. *ČKD* 1892, roč. 33, č. 1, s. 87–98.
- STATEČNÝ, Karel. Dr. Antonín Skočdopole. *ČKD* 1919, roč. 60, č. 1+2, s. 74–78.
- STEJSKAL, František. Mons. Th. Dr. František Xaver Blanda zemřel. *ČKD* 1917, č. 1+2, s. 134–135.
- SÝKORA, Jan Ladislav. Katechetische Skizzen... Pinkava, *ČKD* 1897, roč. 38, č. 6, s. 380–382.
- ŠÍMA, Josef. Wilhelm Pichler: Katholisches Religionsbüchlein. *ČKD* 1932, č. 5, s. 333–336.
- VESELÝ, Ignác. Katechismus maličkých... Josef Hronek. *ČKD* 1943, roč. 83, č. 2, s. 104.
- VONDRÁČEK, Antonín. Jak provádím časté sv. přijímání v osadě. *ČKD* 1941, roč. 81, č. 2, s. 83–90.
- ZVĚŘINA, Josef. O potřebě theologického myšlení. *ČKD* 1945, roč. 85, č. 3, s. 151–153.

ZVĚŘINA, Josef. Theologický vhled do skutečnosti života. *ČKD* 1948, roč. 88, č. 1, s. 9–11.

ZVĚŘINA, Josef. Královské kněžství. Exegetické a dogmatické poznámky. *ČKD* 1940, roč. 80, č. 6, s. 401–413.

Duchovní pastýř

Alma mater cyrilomethodiana pragensis. Rozhovor s prof. Mons. ThDr Josefem Hronkem, děkanem Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze. *Duchovní pastýř* 1953, roč. 3, č. 1, s. 9–10.

Hlídka učitelů náboženství. *Duchovní pastýř* 1950, roč. 1, č. 2, s. 21–22.

Hlídka učitelů náboženství. *Duchovní pastýř* 1950–1951, č. 2, s. 21–22.

Hlídka učitelů náboženství. *Duchovní pastýř* 1950–1951, č. 7, s. 22 a č. 8, s. 22.

Poslední cesta Dr Josefa Hronka. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 9, s. 164–165.

MERELL, Jan. Životní dílo Msgre Dr Josefa Hronka. *Duchovní pastýř* 1954, roč. 4, č. 9, s. 163–164.

Logos

Zase nový časopis? *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 43–44.

Znak na obálce časopisu. *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 44.

AUBRECHT, Jaroslav. Křesťanské cvičení. *Logos* 1946, roč. 1, č. 2–3, s. 53–56.

BERAN, Josef. Logos. *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 2–3.

HEIDLER, Alexander. Poučujme. *Logos* 1946, roč. 1, č. 2–3, s. 1–2.

HEIDLER, Alexander. Snoubenecká katechese v dnešní pastoraci. *Logos* 1946, roč. 1, č. 6–7, s. 38–49.

HRUŠKA, Josef. Rodiče pastýři svých dětí. *Logos* 1948, roč. 3, č. 3, s. 137–140.

POKORNÝ, Ladislav. Schuster–Srdínko, biblická dějeprava Starého i Nového zákona pro školy obecné. *Logos* 1947, roč. 2, č. 2, s. 109.

POKORNÝ, Ladislav. Hronek Josef, Katechetika. Duch a forma náboženské výchovy a vyučování. *Logos* 1947, roč. 2, č. 5, s. 301–302.

OPATRNÝ, Bohumil. Živý chléb pravdy Boží. *Logos* 1946, roč. 1, č. 1, s. 1.

REBAN, Karel. Katechese – výchovou ke Katolické akci. *Logos* 1947, roč. 2, č. 5, s. 289–294.

REBAN, Karel. Mladá duše jde k Bohu liturgií. *Logos* 1947, roč. 2, č. 7, s. 409–415.

REINSBERG, Jiří. Prvky výchovné metody junácké z hlediska duchovní služby. *Logos* 1948, roč. 3, č. 1, s. 50–53; č. 2, s. 92–95; č. 3, s. 169–171.

ŠVACH, Prokop Karel. Četba a studium Písma sv. u kazatelů a katechetů. *Logos* 1946, roč. 1, č. 4–5, s. 6–11.

Věstník katechetský

„Bible maličkých“. *Věstník katechetský* 1929, roč. 32, č. 1, s. 10.

Dítě a mše. *Věstník katechetský* 1923, roč. 26, č. 11, s. 90–94.

K výkladu mše svaté. *Věstník katechetský* 1930, roč. 33, č. 3, s. 33–35; č. 4, s. 37–42.

Katechetické hnutí posledních let. *Věstník katechetský* 1914, roč. 17, č. 8, s. 113–114.

Katechetický výklad mše svaté. *Věstník katechetský* 1925, roč. 27, č. 6, s. 41–45; č. 8, s. 59–62; č. 9, s. 70–72.

Kongres katechetický ve Vídni r. 1912. *Věstník katechetský* 1912, roč. 15, č. 3, s. 33–34.

Několik myšlenek k eucharistickým reformám. *Věstník katechetský* 1917, roč. 20, č. 11, s. 124nn.

Nová Bible česká. *Věstník katechetský* 1914, roč. 17, č. 6, s. 96.

Po koedukaci. *Věstník katechetský* 1915, roč. 30, č. 7, s. 111.

Postupný výklad mše svaté. *Věstník katechetský* 1912, roč. 15, č. 11, s. 161–163; č. 12, s. 177–178.

Školní svatá zpověď. *Věstník katechetský* 1915, roč. 18, č. 5, s. 77–79.

Úvahy o nové bibl. dějepřavě v Rakousku. *Věstník katechetský* 1924, roč. 27, č. 5, s. 33–38.

Více biblického vyučování. *Věstník katechetský* 1913, roč. 16, č. 4, s. 80.

Zákonodárství na hoře Sinaji v dějepřavě a v Bibli. *Věstník katechetský* 1923, roč. 26, č. 10, s. 84–86; č. 12, s. 97–99.

Zrcadlo zpovědní. *Věstník katechetský* 1915, roč. 18, č. 11, s. 170–171.

BENDA, Antonín. Náboženská cvičení katolického žactva na obecných a měšťanských školách král. hlav. města Prahy. *Věstník katechetský* 1913, roč. 16, č. 1, s. 2–4.

DVOŘÁK, Xaver. Obrazy v učbě náboženské. *Věstník katechetský* 1917, roč. 20, č. 8, s. 86–87.

DVOŘÁK, Xaver. Biblická dějepřava ve vyučování náboženském. *Věstník katechetský* 1917, roč. 20, č. 9, s. 103–104.

JEŽEK. Příprava na biřmování. *Věstník katechetský* 1929, roč. 32, č. 6–7, s. 69–77; č. 8–9, s. 95–99.

KOBOSIL, Josef. O methodě vyučování náboženství. *Věstník katechetský* 1929, roč. 1929, č. 1, s. 7–8.

KOŠÁK, František. Spolek laických učitelů náboženství. *Věstník katechetský* 1930, s. 113–116.

KOŠÁK, František. Nová biblická dějepřava Antonína Špale. *Věstník katechetský* 1930, roč. 33, č. 10, s. 109–111.

POŘICKÝ, Jan. Katechese o obřadech mešních. *Věstník katechetský* 1915, roč. 18, č. 10, s. 154–159; č. 11, s. 168–170.; *Věstník katechetský* 1916, roč. 16, č. 2, s. 26–38.

OLIVA, Arnošt. Význam katechese. *Věstník katechetský* 1920, roč. 23, č. 6, s. 41–43.

OLIVA, Arnošt. Příprava k první sv. zpovědi. *Věstník katechetský* 1928, roč. 31, č. 1, s. 3–8.

TOMÁŠEK, František. Kterak nutno vést školní mládež k životu z víry. *Věstník katechetský* 1927, roč. 30, č. 1, s. 3–4.

Vychovatel

Dr. Josef Miklík C. SS. R.: Příručka k biblické dějepřavě. *Vychovatel* 1924, roč. 39, č. 7, s. 106–107.

Dvojí klérus. *Vychovatel* 1915, roč. 30, č. 2, s. 13–14; č. 5, s. 49–54; č. 6, s. 61–64.

Josef Hronek. Reforma národní školy československé. *Vychovatel* 1935, roč. 50, sešit č. 1–2, s. 30.

Nové učebnice a nové pomůcky. *Vychovatel* 1926, roč. 41, č. 9, s. 145–147.

Papež Pius XI. *Vychovatel* 1929, roč. 44, č. 5, s. 80.

Sdružení křesťanského vyučování. *Vychovatel* 1935, roč. 50, č. 1–2, s. 21.

Zpovídání školních dětí. *Vychovatel* 1935, roč. 50, č. 5–10, s. 128.

DONAT, Joseph. O výuce náboženství na měšťanské škole a jednoročním učebním kursu. *Vychovatel* 1933, roč. 48, č. 1–2, s. 21–23.

DVOŘÁK, František. Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě. *Vychovatel*, 1933, č. 2–4, s. 53.

HRUDKA, Václav. Církevní dějiny pro střední školy. *Vychovatel*, 1934, č. 1–2, roč. 49, s. 22.

KOLÍSEK, Alois. Katechetský kongress ve Vídni (ve dnech 6 až 11. září). *Vychovatel* 1912, roč. 27, č. 20, s. 205–210; č. 21; s. 217–225, č. 22; s. 229–234, č. 23; s. 241–245; č. 24, s. 253–256.

KOŠÁK, František. Pius X. – příznivec katechetů. *Vychovatel* 1915, č. 9, s. 97–99; č. 10, s. 109–111; č. 11, s. 121–123; č. 12–13, s. 133–135; č. 14–16, s. 145–147; č. 17, s. 171–172; č. 18, s. 183–186; č. 19, s. 195–196; č. 20, s. 203–205; č. 21, s. 214–216.

KOŠÁK, František. Biblické dějiny. *Vychovatel* 1925, roč. 40, č. 9, s. 133–136.

KUBÍČEK, Václav. Nutnost změny osnov. *Vychovatel* 1931, roč. 46, č. 5–6, s. 156–157.

LANKAŠ, Václav. Neutrální škola. *Vychovatel* 1913, roč. 28, č. 20, s. 222.

NĚMEC, František. Reforma národní školy československé. *Vychovatel* 1935, roč. 50, sešit 3–5, s. 63–64.

NOVÁK, Miroslav. Jak se má náboženství ve škole vyučovati, aby rodilo život z víry. *Vychovatel* 1931, roč. 46, č. 2, s. 36–40.

OLIVA, Václav. O pohádkách při náboženském vyučování. *Vychovatel* 1924, roč. 39, č. 9, s. 132–134; č. 10, s. 150–153.

POLABSKÝ, Ladislav. Příspěvek ke kritice monismu. *Vychovatel* 1915, roč. 30, č. 9, s. 103–105.

SÝKORA, Jan Ladislav. Některé myšlenky o vyučování biblické dějepřavě. *Vychovatel* 1896.

ŽÁK, Emanuel. Výchova mládeže. *Vychovatel* 1915, roč. 30, č. 11, s. 128.

Ostatní

DŘÍMAL, Ludvík. Katecheze dětí a mládeže v období první Československé republiky. *Studia theologica* 2003, roč. 5, č. 3, s. 61–68.

KOUŘIL, Jaroslav. Msgre. prof. dr. J. Hronek opět děkanem CMBF. *Věstník katolického duchovenstva* 1953, roč. 5, č. 7–8, s. 6.

MYŠKA, Milan. Zapomenutý moravský buditel a vlastivědný pracovník František Pinkava. *Střední Morava* 1999, roč. 5, č. 9, s. 112–121.

ROSENBAUER, Lubomír. Bohatýr ducha i srdce, vedení a práce. *Katolické noviny* 1953, roč. 3, č. 26, s. 3.

Ze zápisu ze VII. schůze výboru Klubu katolického duchovenstva ČSL. *Sursum* 1923, roč. 3, č. 1, s. 7.

9. INTERNETOVÉ ZDROJE

http://203.10.46.30/mre/cdrom/history_of_the_term_catechesis.htm

<http://baila.net>

<http://de.wikipedia.org>

<http://historymatters.gmu.edu>

<http://www.cdct.cz>

<http://www.depositum.cz>

<http://www.kdm.cz>

<http://www.kolping.cz>

<http://www.worldcat.org>